פרשת **אמור** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתצ"ו שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לרגל יומא דהילולא קדישא של התנא האלוקי רשב"י זי"ע:

אשרינו מה טוב חלקינו בהילולא דבר יוחאי

בבית מהודר בתכלית היופי, כל מעדני וחמדת תבל הושקעו בה, ישב לו העשיר ברוב עשרו ומשם פקד על כל נכסיו הרבים הפזורים בכל קצוי הארץ, ועל כל אוצרותיו הרבים המלאים כל טוב.

העשיר בהיותו ירא ה' ומאמין שהכל בא לו מאתו ית"ש, הקציב כל יום שעה מיוחדת אשר פתח ביתו לרווחה לעניים ודלים שיבואו לקבל מנת חלקם כדי לכלכל ביתם, ומדי יום ביום פזר נתן לאביונים כל צרכיהם אשר יחסר להם ביד רחבה ובנפש חפיצה ובסבר פנים יפות.

ויהי היום, כאשר עת הזמיר הגיע וזכה להכנים את בנו לשמחת אפריונו, הודיע וציוה לכל באי שער עירו הקרובים והרחוקים שיבואו בהמוניהם ביתר שאת ויתר עוז, כי ביום שמחת לבו זו יום החתונה ברצונו לשמח לבב נדכאים ועניים מרודים בסכומים כפולים ומכופלים שיש בהם ממש.

ואכן כך הוה, שורות רבות השתרגו אל מול דלת ביתו, והוא כאשר הבטיח כן עשה עמד ופיזר ממונו ופתח אוצרותיו המלאים כל טוב ושפע רב, וכולם כאחד מלאו ידיהם במלוא חפניים ושבו לאהליהם בשמחה וטוב לבב.

והנמשל מובן, כאשר עומדים אנו לפני בוא יום הגדול יומא דהילולא רבא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיעוכי"א, ועל אף שגדול כוחו דרשב"י ובכל עת ועידן יכול הוא לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מכל מקום שונה לגמרי העת כאשר המלך במסיבו ביומא דהילולה שאז נותן הוא בעין יפה ובמידה טובה מרובה ומשפיע ישועות ונחמות בשפע רב למלאות משאלות לבות בנ"י, וכמו שהמליץ הגה"ק מבארנוב זצ"ל **דרשב"י** ר"ת **י**וֹשפע **ש**פע **ר**'ב **ב**'כל העולמות.

וכדבר האמור מתאמרא נמי משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע כי יום הילולא של צדיק הוי כיום חתונה וכפי שנהגו ליתן דורן דרשה בחתונה כך מסתמא גם ביומא דהילולא דצדיקיא יהיב ליה הקב"ה מתנה טובה, ואמר הגה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע שהקב"ה נותן להצדיקים הכח שיוכלו להשפיע בני חיי ומזוני לישראל.

לפיכך מה מאד ראוי עלינו להתבונן ולהתכונן בהאי זימנא לבקש ולהתחנן על נפשינו כאשר הזמן גרמא לפעול כל מיני ישועות ורפואות יותר מבכל עת, ומאמינים אנו באמונת אומן שבהאי יומא קדישא הקב"ה מבין ומאזין מביט ומקשיב לקול תפילת המוני ישראל, וכדמקובל מפי האר"י הק' זללה"ה שביום זו עומד רשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל העם הנאספים בכל מיני ישועות.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש ~ אמת ליעקב ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת ירח ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן ציון לאמתחשה ..... יא
פשוטלן פלכים ..... יב
דברי קודש ..... יג

אגרת פרק ד'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרננה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו
עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעינינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחתו הגדולה, בראותו שרשרת הזהב ע"ד האבות סלולה, ודור רביעי ישובו הנה,
בהכנס לעול התורה והמצות, הב' החשוב יניק וחכים,

כמר **יקותיאל יהודה הכהן** נ"ו

בן לנכדו היקר הרה"ג המפואר, יפה פרי תואר, בעל הוראה וסדורה משנתו, ביראתו הקודמת לחכמתו, כבוד שם תפארתו

הרב **יואל הכהן גלאנץ שליט"א**

מו"ץ בקהלתינו הק' בווילי'אמסבורג יצ"ו

בן הרה"צ בנש"ק רבי **יעקב יחזקאל שרגא הכהן גלאנץ** שליט"א, מבארדיוב

וחתן כבוד הגאון הצדיק, פאר מקדושים

רב ור"מ דקהילתינו בווילי'אמסבורג שליט"א

עטרת זקנים בני בנים הגאון הצדיק

רב דקהילתינו בבארא פארק שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה, לראות שלשלת הזהב נמשכת במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו בב"א

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

להתקרב לעם לקרבם לעבוהש"י, אך 'לא יטמא בעמיו'

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. הדקדוקים ידועים, שהיה לו לומר **'בני אהרן הכהנים'**, וגם כפל הלשון **"אמור ואמרת".** ודרשת רז"ל ידועה (יבמות קיד. הובאה ברש"י) "ונראה, דהנה יש שני מיני בני אדם, **האחד** עובד את ה' בכל לבבו ומובדל מבני אדם, ואדרבא מתקוטט עמהם שאינם הולכים בדרך הישר, ומלעיגים עליו, ואינו חפץ להתחבר עמהם ולהדריכם בדרך הישר, וזה לא טוב עשה בזה, כמו שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים (רמ"א סי' א' ס"א) **ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו,** ועל כל פנים לא יתקוטט עמהם (ב"י שם, מג"א סק"ב) **ויש בני אדם** האוהבים להתחבר עם בני אדם ולהתגאות בעיניהם, וזה האדם צריך שמירה גדולה לעבודת השי"ת שלא יבוא ח"ו לידי פניות, או ח"ו להניח עבודת השי"ת שלא לעשותו בשביל המלעיגים עליו". וזהו הרמז: **"אמור אל הכהנים"** אלו עובדי ה' (ראה רש"י שמות נט, ל: "כל לשון כהן, פועל עובד") **"בני אהרן"** שיהיו מתלמידיו של אהרן (שהתלמידים קרויים בנים" ספרי דברים, לד) **אוהב שלום ורודף** שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א, יב) **רצה** לומר שלא יהיה נבדל מבני אדם ולא יתקוטט עמהם, אלא אדרבה, יתחבר עמהם ויקרבם לעבודת ה'. **ואחר שהזהיר שיהיו מתלמידיו של אהרן, צריך אזהרה אחרת, וזהו: "ואמרת אליהם לנפש לא יטמא"** שלא יטמא את נפשו רוחו ונשמתו ח"ו **בפניות** (או ליפול מעבודתו כנ"ל) בגלל התחברותו **"בעמיו"** וכאמור.

אורח לחיים

לזכך התשובה ממרה שחורה. שהעצבות, עבודה זרה

ויאמר ה' אל משה וגו' **לנפש לא יטמא בעמיו** וגו'. יאמר, היות **כי כן דרכן של קצת בני אדם,** כי יקרה להם מקרה חטא ועון ח"ו אזי ירבו עצבותם כל היומים, ובאמת זה דרכם כסל למו, ובוודאי שצריך חרטה במרירות גדול על חטא ועון, **אך זה בשעה וקצת מיום, ואחר זה יבטח בשם ה' וישעין באלקינו כי ירבה לסלוח, וירחיק העצבות כי זהו טומאה רבה וגורם סילוק השכינה והארה כידוע,** והעבודה זרה תקרא בשם 'עצבים' (הושע ד, יז) שמעציבין עובדיהם.

וזהו: **'לנפש לא יטמא'** בטומאת העצבות, **'בעמיו'** בעת שהוא בבכיית הקדושה ועמיא ואזלא (ראה פסחים כז.) כמו שכתבתי בדרך הקדום (עיי"ש ד"ה א"י לנפש), **אך** ככה יתנהג: **'כי אם לשארו'** השארת הקדושה שנשאר בו, **'הקרוב אליו'** יראה להתקרב לה'.

נועם מגדים

מחצית הראשון צריך לעסוק ביגיעת התורה בלבד

בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לה'. רצ"ל דהכתוב מלמד אותנו איך נעבוד השי"ת בהדרגה, דהיינו בהיות האדם קודם חצי שנותיו, ולזה רמז **"ארבעה עשר לחדש"** קודם חצי חודש, **'בין הערבים'** שאז אין האדם יכול לקבל אור הקדושה ולתקן את מעשיו לגמרי, ועדיין הוא בין הערבים בין צללי ערב (עי' רש"י שמות יב, ו) שעדיין התגברות היצר על האדם, **"פסח לה'"**, פירוש, שצריך לתקן אז בפיו פה–סח (עי' פע"ח שער חג המצות פ"ז) **שהפה ישיח וידבר תמיד בתורתו הקדושה, לה' לשמו, ולעסוק בעניני הלימוד היטב, בגמרא ופוסקים ומפרשי הש"ס.**

נועם אלימלך

"לרצונכם תזבחו" לזבוח הרצון ותאוות המאוסות

וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. איתא בגמרא (סנהדרין מג:) **"כל הזובח את יצרו וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו לחקב"ה בשני עולמים"** וכו'. והנה, מבואר שבאלו המצות, אשר היצר כרוך אחריו בתאוות, **צריך האדם לבטל כח התאוה עד שלא יהיה לו רצון לזה,** וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בשמונה פרקים פ"ז) דמצות **'שמעיות'** שאינם לפי השכל צריך האדם לומר: **'אפשי בכשר חזיר ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי'** (תו"כ קדושים כ, כו) אבל במצות **'שכליות'**, כמו להזהר מגזילה וניאוף **צריך האדם לשבור תאוותיו שלא יהיה לו רצון כלל לדבר תאוה,** כי באמת השכל מחייב מצוה זו להרחיק מגזל וניאוף, רק היצר בתאוותיו מכנים בו רוח שטות, כמאמר חז"ל (סוטה ג.) 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', **"וצריך לשבור התאוות עד כדי שיהא כשכלו מואס בהתאוות".**

וזהו שאמר הכתוב: **וכי תזבחו זבח תודה לה',** היינו שתמנעו מן העבירות ותזבחו את היצר לה' בשביל מצות ה'. ולא רק זו, היינו מצד מצות ה' בלבד, אלא: **'לרצונכם תזבחו', שתהא העבירה מאוס אצלכם מרצונכם, מלבד המצות לא תעשה, שמרצונכם תמאסו בהתאוות.**

דברי חיים

[וכן אי' בחינה זו בהרבה ספה"ק, וכדמתאמרא משמי' דהרה"ק מהר"מ מקאברין זללה"ה **'הם קורין לה מרה שחורה, ואני קורא לה פריקת עול'** כלומר דע"י העצבות גורם האדם בעצמו לייאש עצמו, וליפול עוד רח"ל]

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

מחצית הראשון של חייו צריך להקדיש ליגיעת התורה

בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לה'. רצ"ל דהכתוב מלמד אותנו איך נעבוד השי"ת בהדרגה, דהיינו בהיות האדם קודם חצי שנותיו, ולזה רמז **"ארבעה עשר לחדש"** קודם חצי חודש, **'בין הערבים'** שאז אין האדם יכול לקבל אור הקדושה ולתקן את מעשיו לגמרי, ועדיין הוא בין הערבים בין צללי ערב (עי' רש"י שמות יב, ו) שעדיין התגברות היצר על האדם, **"פסח לה"**, פירוש, שצריך לתקן אז בפיו פה-סח (עי' פע"ח שער חג המצות פ"ז) **שהפה ישיח וידבר תמיד בתורתו הקדושה, לה' לשמו, ולעסוק בעניני הלימוד היטב, בגמרא ופוסקים ומפרשי הש"ס.**

נועם אלימלך

בזכות התורה זוכין לשפע פרנסה דקדושה אף בזמן הזה

ביום השבת יערכנו. והוא עדות כי השפע יורד בשבת על כל ימי המעשה וכי השפע יורד מבהמ"ק לכל המקומות וכי בנ"י שנבחרו נפשותיהם ממשיכים השפע לכל הברואים. לכן צוה הקב"ה שבנ"י יערכו י"ב לחם בשלחן הקודש. והענין הוא דכתי' לחם פנים לפני. דבאמת הקב"ה זן ומפרנס לכל הברואים. אבל יש כמה דברים וסיבות קרובות ורחוקות ויש מקבלין את פרנסותיהם בבחי' אחור כלאחר יד. ובנ"י רצה הקב"ה שיקבלו השפע פנים בפנים כו'. **ובנ"י זכו לזה בכח התורה דכתי' פנים בפנים דיבר ה' עמכם.** פי' ההנהגה לבנ"י היא בבחי' פנים בפנים. וי"ב לחם הם נגד י"ב שבטים. כי יש לכל שבט סדר ודרך מיוחד בתורה כו'. והקב"ה בתורה מסר לבנ"י כל ההנהגה. **ואפי' עתה שחרב בהמ"ק מ"מ ע"י התורה יכולין למשוך השפע בקדושה.** ואיתא במשנה ג' שאכלו על שלחן א' ואמרו עליו ד"ת כאילו אכלו משלחנו של מקום דכתי' זה השלחן אשר לפני ה'. א"כ ע"י התורה זוכין לבחי' לחם הפנים. שהוא פנימיות השפע. להיפוך מזבחי מתים בלי מקום שאין בו חיות פנימיות. וע"י שאמרו עליו ד"ת מקבלין שפע פנימיות. ופי' 'אמרו עליו' (ד"ת) הוא **להיות התורה עיקר ועולה על השלחן כענין שאמרו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן. שע"י שהתורה עיקר ממשיכין פנימיות גם בשפע הפרנסה כנ"ל.**

שפת אמת

תפלה

ישים חשקו ואהבתו לתפילה ועבודת ה', ואל יחלל כח החושק ומתאוה לעניני הבלי עולם חולף עובר

לא יטמא בעל בעמיו להחלו כו'. כי מעת קומו של אדם בבוקר נפשו מתגעגעת ומתאוות ומצפה לעת התפילה לקיים כמה מצוות התלוין בה ציצית ותפילין וקריאת שמע ותפילה וקידוש שמו וכו'. כמו אדם התאב מאוד לאכול אף שיודע בודאי שלאחר זמן מה יהיה לו מה לאכול, מכל מקום מתאוה ומצפה מתי יגיע הזמן, כי יכאב לבו עד מלאת רצונו באכילתו. ופשיטא שכן צריך להיות במצוות ותפילה שיכאב לבו ויתאוה וישתוקק לזמנה לדבק אז בקונו ולגרום לו נחת רוח בעבודה. ופשיטא בעת התפילה שמגיע מרוב האהבה לביטול המציאות שמתבטלים כל אבריו וחושיו וכל כוחיו. וכמו שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים סימן צ"ח סעיף א' וזה לשונו, **המתפלל צריך שיכוון כו' ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפילתו וכו' וכך היו עושים חבירים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה** כו' עכ"ל.

ותדעו אחיי ורעיי כי הנה אלה הרשעים ושלוי עולם הבוערים בלבבם לכל מיני התאוות ועבירות רעות בחמדה עזה וחזקה **אילו היו רוצים לחכנם לקדושה היו יכולין לחכנם ממש כמו כן שיחשק ויתלהב ויתאוה ויחפוץ בלהבי יקודי אש לאהבת ה' ותורתו ומצוותיו. כי את זה לעומת זה** וגו'. וכפי אשר נראה כוחו בקליפה מהתאוה המופלגה והחמדה עזה. כן היה כוחו בקדושה לאהבת ה' מה שאדם אחר שלא נברא בכח הזה להיות אהבה עזה תקוע בלבבו לדבר מן הדברים לא היה יכול להגיע כלל למדריגה עליונה כזו. ועל זה אמר ריש לקיש (בבא מציעא פ"ד.) התם רבי קרו לי הבא רבי קרו לי כו'. (עיי"ש).

ולזה ירמוז הכתוב **'לא יטמא בעל בעמיו להחלו'.** שלא יטמא בחינת ה'בעל' בעם ישראל להחלו להתחזק ח"ו בתאוות ואהבות ההפכיות הבלי עולם הזה או עוד בעבירות ואז יתחלל בחינת הבעל להקרא **בעל מדות רעות.** לא כן. כי **אדרבה להתחזק באהבת ומדות ה' יתברך ואז יקרא לו 'בעל תורה ובעל מצוות' כי בידו כח וגבורה לשלוט על כוחות הרעים והיצר הרע, וכל תאוות אחרים נחלשים לפניו. ואז לא יתחלל ח"ו בחינת הבעל אדרבה יתעלה למעלה.**

באר מים חיים (ועיי"ע שם באריכות דה"ק)

זכרון תרועה. ובמסורה אין זכרון לראשונים אין זכרון לחכם עם הכסיל, יתבאר עפימש"כ השליה שתקיעה רומז לקול פשוט אין בו עקמימות כי האדם נולד צדיק חלק אלקי ממעל, אא"כ כשחוטא עושה שברי שברים בנפשו ורוחו ונשמתו ובקדושה דלעילא, ואחי"כ כששב גנוח יילולי יילול על חטאותיו ועוונתיו ופשעיו אשר עברו ושב ומתחרט ומתוודה באמת ובלב שלם, והיינו תרועה רוע התרועעה פור התפוררה הארץ זה הגוף, אז חוזר לכשרותו שהוא תקיעה קול פשוט ע"כ, והיינו זכרון תרועה שנקרא יום תרועה, ולמה אין זכרון לראשונים תקיעה שברים, לפי שאין זכרון לחכם, היינו שנולד חכם ואחי"כ התחבר עם הכסיל למלך זקן וכסיל, אין זכרון לו כי טוב ממנו הנפל, אך אחי"כ כששב יש לו יתרון.

(ישמח משה)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון ביום הראשון פרי עץ הדר וכו'. ובמדרש איתא בזכות ולקחתכם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון זה עשו שנא' ויצא הראשון אדמוני, הכוונה ע"ד מאמרם ז"ל גלוי וידוע לפנך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה היצה"ר ושעבוד מלכיות וכו', וזה טעם של שעיר המשתלח ונשא השעיר עליו את כל עוונותם כי הוא הגורם, וכהא דאיתא במדרש אותו חימה שנתמלא על ישראל החזר על מצרים שהם הגורמים להחטיא אותנו, כדכתיב וירעו אותנו המצרים שעשו אותנו רעים וחטאים, והנה כתיב אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם, ואמנם בעת נתברר כי נשא השעיר עליו את כל עוונותם שוב אין כאן מסך המבדיל, ע"כ בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון בלי מסך המבדיל, כי אני פורע לכם מן הראשון הוא היצה"ר שרו של עשיו שנאי ויצא הראשון אדמוני מלא עון אשר יאדימו כתולע.

(ייטב לב)

☆

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. וברשי" להזהיר גדולים על הקטנים, הענין שהוא אזהרה לאיש אשר הולך בגדולות ונפלאות לעסוק תמיד במלאכת שמים במעשה מרכבה, וכל דרכיו ומעשיו המה בדרך הנסתר בלתי נגלה לכל, ולפעמים ימצא שיעשה דבר שינגד לחוקי השוי"ע בחשבו בדעתו לאשר שהוא עוסק במלאכת שמים קה"ק ובכל עת הוא בגדולת המוחין אינו מזדקק לדיני השוי"ע כמו בעניני קי"ש ותפילה ושאר ענינים אשר יסיר מדרכי השוי"ע, והרי אלו באזהרה לשמור מזה שבל יזוזו מדיני השוי"ע אף זיז כל שהוא, וזה ירמוז כאן להזהיר גדולים על הקטנים, עפימ"ש בגמי דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויות דאביי ורבא, וזה אמרו להזהיר גדולים היינו המקובלים שעוסקים במשעה מרכבה, על הקטנים שאל יסורו מהויות דאביי רבא ודיני השוי"ע לשמור ולעשות ולקיים ככל האמור בו.

(קדושת יו"ט)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

הזוכר האמת כי אין ידו משגת מעצמו כלום, רק 'מידו ית' הכל, ומידו נתנו לו', רק הוא מקבל שכר המצוות

שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'. ובמדרש (ויקר"ר כז- ב) ורוח הקודש אומרת מי הקדימני ואשלם, מי קילס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר וכו', **מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה, שור או כשב או עז.** ולכאורה יפלא והלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ומה יש לו לעשות האם יעשה מזוזה בלא בית או מעקה בלי גג וכו', **שמעתי בשם מרן הייטב לב זיע"א** כי יש לומר כי אינו נכנס בסוג מי הקדימני ואשלם, אלא זה אשר בדעתו יחשוב שמגיע לו שכרו משלם על מעשיו הטובים שעשה ופעל, כי בלבבו לא יבין אשר הוא בעצמו לעולם לא הי' מסוגל לקיים מצוות ה', וכעונש על מחשבתו זאת, הקב"ה נוטל ממנו שכר מצוותיו שעשה, בעבור שכן הוא האמת שבלתי עזרתו יתברך לא הי' ביכלתו לעשות בעצמו כלום, **משא"כ מי שהוא שפל בעיני עצמו, ויודע ומכיר האמת שכל מצוותיו שעשה הכל הוא מכוחו ית', ואשר בלתי עזרתו יתברך שמו לא היה מסוגל לעשות כלום, זה אינו נכנס בסוג מי הקדימני ואשלם, והקב"ה משלם לו שכרו משלם על מעשיו הטובים שעשה, מכיון שיודע ומכיר האמת מי הכל הוא מכוחו ית' ושאין מגיע לו שכר על קיום מצוותיו,** עכדה"ק.

עטרת יהושע (פרשת לך לך דף ע"א)

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה להי. יש לבאר הכוונה עפי"ד הישמח משה לפרש המדרש חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנו של נשיאים, כי באמת אין לך אדם מישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, אלא שאין חסידות כחסידות בתחלתו, ואחר שעה נתקרר וחוזר לקדמותו, אבל הבני עליה אצלם כל שעה ושעה כראשונה, שבכל עת נדמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד להשי"ת, ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, והנה קרבן הנשיאים שהיתה לחנוכת הבית בודאי היה בהתלהבות גדול בראותם כבוד הי מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ובודאי היה חביב מאד לפני הקב"ה, וע"ז אמר במדרש כי גם קרבן אהרן שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה כל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה ע"כ, והנה כתב הרא"ה טעם למצת ספירת העומר להראות גודל החביבות וההשתוקקות של ישראל אל החג הקי זמן מתן תורתינו, עד שמרוב השתוקקות אנו מונים הימים והשבועות כאדם שמשתוקק לדבר חשוב, וקצרה רוחו מלצפות עד שיזכה לאותו דבר, והוא מונה הימים שכבר עברו, ועפי"ז יתפרש הכתוב תספרו חמשים יום, כמ"ש הרא"ה שבכל ימי הספירה יהיה עיקר המכוון על יום החמשים, אמנם יש לחוש כ"א יהיה במחשבתם במשך כל ימי הספירה יום החמשים, הרי יצטננו מהתלהבותם ובהגיע יום החמשים כבר לא תוסיף לבעור בלבם רשפי אש שלהבת קה כבראשונה, לזאת הזהיר הכתוב והקרבתם מנחה חדשה להי, שיהיה מצוה זו כחדשה בעיניכם מדי יום, ואז תהיה לכם ההתלהבות וההשתוקקות כבתחלה.

(דברי יואל)

☆

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. וברש"י אמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים, אולם מבואר בתורת כהנים דאזהרת הקטנים אינו רק כנגבאי צדקה בגזירת היוצר ע"כ, ומעתה י"ל כי מאחר שהכתוב אמור אל הכהנים בני אהרן בא להזהיר את הכהנים הגדולים על בני אהרן הקטנים ללמדם ולחנכם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון, ע"כ נאמרו בו שני אמירות בכפליים, לרמז כי ע"י שילמדו הגדולים עם הקטנים וידריכו אותם בדרכי הי, ישפיע הקב"ה עליהם אמירה והשפעה בכפליים בשכליות התורה בזכות התלמידים אשר הם לומדים עמהם.

(ברך משה)

☆

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. ובמדרש אימתי הן תמימות בזמן שעושין רצונו של מקום, ויתבאר עפי"י דברי המדרש עה"פ ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגו' וייטב אלקים למיילדות וגו' מהו שכר היראה תורה, והנה התורה הקי נקראת תמימה ככתוב תורת הי תמימה, וכאשר האדם זוכה לעסוק בתורה ולהתדבק עצמו בתורה הרי הוא נקרא תמים, וכן מצינו בנח שנאמר בו נח איש צדיק תמים, ואיך זכה למדריגה זו כי את האלקים התהלך נח ס"ת חכם כמבואר בבהע"ט, וכיון שעסק נח בחכמת התורה הרי דבק את עצמו בתורת הי תמימה, וע"י זכה למדריגת תמים, וזה שדרש במדרש אימתי הן תמימו"ת היינו איך יזכה האדם להיות תמים, בזמן שעושין רצונו של מקום שיש לו יראת הי כל היום, כי כאשר האדם זוכה ליראת שמים, הרי שכר היראה הוא תורה והוא זוכה להיות תמים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

איתרבי מאומרו בני אהרן וא"כ צ"ב הכפל אמור ואמרת, ואפי"ל בהקדם מ"ש באגרא דכלה בשם רבינו הקי מלובלין כי האיש הנלבב אשר יתאספו אליו בני ישראל לשמוע דברי תורה מפיו, מזמין לו השי"ת שכליות בתורה, ואין זה בזכותו כי אם בזכות האנשים הנאספים, כמו שהבורא מזמין לעשיר הון רב לפרנס עניים, והוא

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבות"ה עצי התמרים

תפילתינו אשר מהרה יבנה המקדש, ושם נעשה לפניו קרבנות חובותינו, ועי"ז יהיו כל ימינו שבת ומועדים

דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: כל מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה להי. שמעתי בשם הגאון הקדוש בעל "ישמח משה" זי"ע הירושלמי ברייש פרק מקום שנהגו, שלכאורה אסור בעשיית מלאכה בכל יום מפני המקריבין התמידין, ותי' שהתורה התירה בפירוש כדכתיב "ואספת דגנך". ולפי"ז נמצא שלעתיד לבוא שיהיה "עמדו זרים ורעו צאנכם" יהיה אסור בעשיית מלאכה, וזהו יום שכולו שבת עכד"ק, וזה פי' הנ"ל בחודש השביעי באחד לחודש יהי' לכם שבתון וכו' מקרא קודש, היינו **שבכל מועד ושבת צריכים להתפלל שנזכה מהרה שיהיו כל ימינו שבת ומועדים.** וע"י **"מקרא קודש"** דהיינו ביאת המשיח, יהיה "**כל מלאכת עבודה לא תעשו**", מפני "**והקרבתם אשה להי**" שע"י הקרבנות יהיה יו"ט ואסור בעשיית מלאכה.

יד כהן (ע' ל"ג אות ק"ו)

פנינים מתורתן של מרן רגיה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו' (כא א). פירש"י אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים. יתכן שבא לרמז לנו שדוגמת הדרך הזאת ישכון גו את האור, אין הוא הדרך הנכונה להדריך בניו על דרך ישראל סבא, על זה אמר הכתוב אמור ואמרת, וכמו שפירש"י להזהיר גדולים על הקטנים, ולזה לומר שיזהרו הגדולים בשביל הקטנים, וכלומר דעל ידי שימנהגו הגדולים כראוי וכיאות, אזי כשירצו הקטנים דרכי החיים של הגדולים, יהיו הם לדוגמת טבע להתנהג כמותם.

ליל שב"ק פר' אמור - באילנא דחיי ח"ג עמוד תקיה
מפי הרה"ח ר' משה אלי' פאלאטשעק הי"ו

ומסופר כי בשבוע ההוא כשנכנס רבינו לשולחנו הטהור כבר היה מאוחר ביותר, ולכן כשהגיע שעה שלש בלילה עדיין עמד רבינו לפני אמירת התורה, וכשרצה רבינו להתחיל אמירתו לגבוה, רצה תחלה לסבב עצמו לאחור לראות השעה על הזיגע"ר, והמשב"ק אמר לרבינו אז בבדיחותא, שרבינו אין צריך לסבב עצמו בכדי לראות השעה, כי הוא יכול לראות אל החלון ולראות שהוא קרוב לאור היום. ורבינו העלה שחוק קל על שפתיו ואמר, נו, עס איז שוין שפעט, וועל איך נאר זאגן א קורצע תורה. ואמר רבינו תורה הנ"ל.

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו' (כא א). פירש"י אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים.

ונראה לרמז כלפי מה דחזינן בימינו אלה, כי חותן הרבנים העומדים בפרץ ללחום מלחמת ה', רצת שבעה נפשם בוז וקלון מכל קטני הדעת אשר לא ידעו ולא יבינו את דרכם, לכן הרבנים אשר בימינו מחסום לפיהם, אליהם יתאוו רבים ויאמרו שדרכיהם דרכי נועם וכל נתיבותיהם שלום (עי' משלי ג יז), ממנם ידוע גודל הסכנה הכרוכה בהתאחדות לאנשים לא טובים, ולכן כשמתאחדים עם קטני הדעת, עלולים הרבנים בעצמן לבוא לידי מכשול חלילה.

ולזה אמר הכתוב אמור ואמרת, ופירש"י להזהיר גדולים על הקטנים, ולזה לומר שהצדיקים העובדים את עבודת ה' במקדש, והמה מוהבים שלום ורודפים שלום, ואשר על כן מתאחדים עמהם קטני הדעת, הזהירם הכתוב שירחקו להדריכם אל דרך הטובה והישרה, כי חלילה אם לא יעשו כן, אזי עלול התאחדותם להזיק גם לעצמם. ולזה מזהיר הכתוב לנפש לא יטמא בעמיו, פירוש שיזהרו שלא יגרום להם התאחדות זו לעצמם שום טומאה ומכשול חלילה.

תורת התמרים פר' אמור עמוד שי"ד
דרשה לפני קריה"ת שב"ק פ' אמור באחד מן השנים שלפני המלחמה
באחת מערי המדינה באיירופא

איתא במדרש רבה (פב"ו פ"ז) **אמר רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו וכו', דור דור ומנהיגיו וכו', דור דור וחומסיו וכו'.** ותמוה למאן דייכות ים לדור דור ושופטיו ודור דור ומנהיגיו עם דור דור וחומסיו. אולם נדוניו אלה מונן הדברים היטב, שהרי מנו רואים אין שנתפסו כל הדור לרעיון הליונות על ידי המנהיגים והרמאים, ועליהם מוטל האשמה של כל הדור בעוה"ר, על כן ממרו כי בעת שהרמה הקב"ה למשה דור דור ושופטיו דור דור ומנהיגיו, אז רמה ממילא גם דור דור וחומסיו, כי להמבונינו היינו הך, כי השופטים והמנהיגים מומסים הדור מדניקות ה' החמיתי, בהשפעתם שמשפיעים עליהם להתפס לרעיון הליונות.

זכר צדיק לברכה ח"א אות רסו
מפי הגה"צ ר' משה הלל קאהן ז"ל אבד"ק סענדשארין

ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה' (כא ג). לפשר לרמז בזה נגד כת המבועים הרשעים, אשר זה דרכם בכל למו שכל דבר רשע אשר הם עושים בזדון לחלל שם שמים רמ"ל, הם מנדיקים וחומרים למדרגה מעשיהם הם קידוש ה', על זה הזהיר הכתוב ולא יחללו את שם קדשי, בטענה כוזבת הלזו אשר הם מקדישים לי, כי יחמרו למעשיהם הם קידוש ה'.

ומפיים הכתוב אני הוי"ה, על דרך שפירש רשי"ל (שמות ו ג) נאמן להפרע מן הרשעים, וכמו שמניו (תהלים פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, ולזה לומר דמי שמלבם המילול

הסם שגרם במעשיו בלבוש של קידוש ה', נפרעין ממנו בגלוי, שיתגלה קלונו ברבים.

ספר הגי אריאל בסופו בהוספות שפתי צדיק
תורות ושיחות פ' בהקהתי עמוד שע - גינת ורדים

וספרתם לכם ממחרת השבת (כג טו). פירש בגמרא (מנחות סה:) ממחרת השבת ממחרת יום טוב, והצייתוסין תומרים ממחרת השבת (שם ע"ב). ולכאורה קשה להש"ס מגיד מרשתים תחרים, וידע מרשם שבהמשך הזמן יעמדו כת נדוקים שיטעו בזה, שם כן היה לו לכתוב את חג הפסח בשם מקרא קודש כשאר ימים טובים, ומדוע הניח מקום לטעות בו.

ואפשר לומר בפשטות על פי דברי הרמב"ן ז"ל (בהקדמתו עה"ת) בביאור מצוות (תנחומא בראשית ס"ב) התורה כמה היתה כתובה, בשם שכתוב על גבי עם בעצם. כי התורה היתה כתובה לפניו בצירוף האותיות ובלי חיסור התיבות, ובשעת מתן תורה ניתנה בחיסור התיבות כמו שהוא לפנינו, אבל עדיין נשאר לחתך האותיות בנקודים תחרים, לפי שהתורה כולה שמותיו של הקב"ה. ומפני כן ספר תורה שטעה בה בחות אחת במלא או בחסר פסול (ע' עירובין יג.), הגם דבכפי קריאתינו אינו מעלה ומוריד, מכל מקום כיון שעל ידי זה ייחסר צירוף מן התיבות, עי"ש בתריכות דבריו. על כן הולרך הכתוב לכתוב ממחרת השבת דוקא, לפי שרצה הקב"ה שיהיה בתורה לירופים מתיבת השבת, ושם היה כתוב בה ממחרת יום טוב, היו תסרים לירופים הללו.

יום ב' דשבועות תשכ"ה

ויניחוהו במשמר לפרוש להם על פי ה' (כד יב). פירש"י ויניחוהו לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, שניהם היו בפרק אחד, ויודעים היו שהמקושש במיתה, שנאמר (שמות לא יד) מחלליה מות יומת, אבל לא פורש להם בניזו מיתה, לכך נאמר (במדבר טו לד) כי לא פורש מה יעשה לו, אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם, שלא היו יודעים שם מייד מיתה שם לאו. מולם בשמת בשביל זה לאחר תבתי לא יוצא לן מדוע לא הניחו שניהם במשמר אחד.

ונראה לפרש על פי מה שפירשו בדעת זקנים לבעלי התוספות הטעם שנסתפקו בדינו של המקלל, דלכאורה היה להם לדונו בקל ואומר ממקושש אבל ואמו שחייב סקילה (סנהדרין סו.), ואם כן כל שכן נוקב שם השם לחייב מיתה. אלא מלינו (סנהדרין סד:) גבי מעביר בנו ובתו בשם לפוטרין אותו ממיתת בית דין בשביל שלא יתכפר בכך, כן נסתפקו במקלל אולי אינו נידון במיתת בית דין, בכדי שלא יהיה לו כפרה, לפי שעונו גדול, עכ"ד. מבואר מזה כי מטת המקלל הוא חמור יותר מחטת המקושש, כי על המקושש ידעו בודאי שמיתתו כפרתו, [ובזמת לפי מה שכתבו התוס' (בבא בתרא קיט: ד"ה תפילו) למקושש לשם שמים נתכוון, הרי לא המקושש רשע כל עיקר]. ועל המקלל נסתפקו שמא לא יהרגוהו בכדי שלא יהיה לו כפרה. וילוע כי התקדות לרשעים מזיק עד למאוד, וכמאמר התנא (אבות פ"ל מ"ו) הרחק מעכן רע. על כן הניחו שיהיה כל אחד במשמר לבדו, בשביל שלא יהא המקושש ביחד עם המקלל שהרשיע יותר.

פ' אמור תש"ו בירושלים עיה"ק

וידבר משה אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה וירגמו אותו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה (כד כג). ויש להבין סיום הכתוב ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' וגו', הא בודאי קיימו מה שנאמר ה' אליהם. ונראה על פי מה שכתב בכלי יקר (בעיל פסוק י) שזה המגדף היה מגדף כל הימים בתוך לבו, אלא שלא היה יודע הדבר בתוך, וכיון שאמרו ז"ל (אבות פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי, על כן סיבב הקב"ה שילא מאהלו בתוך בני ישראל, כדי שתתגלה רעתו ברבים, עכ"ד. ולילוע גודל הסכנה שיש בהתחברות לחברותא רעה, וכהא דתנן (אבות פ"ל מ"ו) הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, כי הרשע מכנים קרירות בלב התחברים עמו, וזה גורם להתחברים שיתנעו תליבה מעשיית הרבה תורה ומצות, ואף תותן המצות שתקיימין, תקיימין בתחבות לא טובות.

ולבן הרי אומו מגדף הלא היה רשע גם קודם שנתגלה קלונו ברבים, ומלא שבתשך הזמן שהיה בתוך מחנה ישראל הזיק לאלו שעמדו בסביבתו היזק ניכר, לזה אמר הכתוב ויוציאו את המקלל וגו' וירגמו אותו אבן, וכיון שנהרג ולא היה עוד בבני ישראל, אז ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה, כלומר שאז היו יכולים לקיים כל מצות ה' בתיקון בתחבות טובות וטהורות.

ס"ג אמור תש"ח

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה לפיקים

כי כל איש אשר בו מום לא יקרב

הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן נודע בקרב החסידים לאיש צדיק וקדוש ובעל מופת, אולם לעומת זאת סבל מאוד מעדת המתנגדים לדרך החסידות באמרם "עד מתי מעקם עלינו ר' מאיר זה את הפסוקים ומוציאם מפשוטו של מקרא", פעם אחת בשב"ק פר' אמור קם איש אחד ממתנגדיו ונסע לעיר פרעמישלאן לשבות את השבת במחיצת ר' מאיר'ל וחסידיו וחשב דכאשר יתחיל לומר דברי תורה יעשה ממנו חוכא ואיטלולא, בדרך כלל נהג ר' מאיר מפרעמישלאן לומר דברי תורה בכל השלש סעודות, אך הפעם לא השמיע הצדיק דברי תורה לא בסעודת ליל שב"ק ולא בסעודת היום והי' הדבר לפלא בעיני החסידים, בסעודה שלישית פנה הרה"ק ר' מאיר'ל לעבר החסידים ושאל מי מכם יכול לפרש את הפסוק בפרשתן "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב", ענה אותו המתנגד שבא כדי לקטרג על הצדיק, מה שאלה יש כאן הלא פסוק זה תינוקת של בית רבן יודעים לפרשו, ותוך כדי דיבור מיהר האיש לפרש את דברי הכתוב כפשוטו וכלשונו, ענה לו ר' מאיר, לא כן הוא הפירוש האמיתי הטה נא אזנך ושמע איך מפרש מאיר פסוק זה: "כי כל איש" כל מי שחושב את עצמו לאיש, מושלם בכל, "אשר בו מום" זה סימן שיש בו מומים רבים, "לא יקרב" ואין לו התקרבות לא עם הקב"ה ולא עם אנשים.

ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי קדוש הוא לאלוקיו

זה כמה שנים שעברו היה בארץ איטליה אשה גבירה עשירה אחת שהיתה נישאת לאחד שהבית דין כופין אותו להוציא (לגרש) לטובת האשה מחמת ממון ופטרה ואחר כך נשאה עיניה בכהן אחד וכל חכמי איטליה אסרוהו לישא גרושה זאת, והכהן הבליעל ההוא הלך לחפש היתר בחוקי העכו"ם והלך בטל שרגא מגוי לגוי ומשרי המלוכה לשרי המלוכה ומלומדיהם עד שבא הדבר לשרים גדולים היושבים ראשונה במלכות קונסיסטריום בעיר וויען ונשאו ונתנו כל המלומדים, וצדקו בעיניהם טענת הכהן באומרו כי הדעת נותנת לצידו כי כתיב אשה גרושה מאישה לא יקחו, והטעם הוא כי זה בזיון לכהן המקודש לה', שיאמרו הבריות פלוני הוציאה מביתו והוא ישאנה, אבל אשה שהיא גירשה את בעלה, אין זה בזיון לכהן, ומה שנמצא בש"ס ופוסקים נגד זה – טען הכהן – הוא המצאת וחומרת חכמים שאין ראוי לשמוע להם בזה. והוחלט פסק שמותר לו לישאנה, אך יען שצריך הקיר"ה (הקיסר ירום הודו) לחתום בחתימת ידו הגדולה, וכשבא הדבר לפניו אמר אין ראוי לחתוך הדין בלי שאלת חכם אחד מחכמי הדת ההוא שאינו מהרבנים אולי ימצא תירוץ על קושיא זו. וימן ה' אז בוויען אחד מחכמי הזמן החדשים המתפלספים וכבר מת, (תהיה מיתתו כפרה על כל עוונותיו), ברם זכור אותו לטוב בדבר הזה, וזאת היתה תשובתו כשנעיין בפשטות הקרא לא נמצא בדתינו שום אופן שיפרדו הזיווג זה מזה אלא באם הבעל אינו חפץ בה ולא תמצא היא חן בעיניו אבל בהיפוך שהיא אינה חפיצה בו ואפילו הוא מוכה שחין לא מצינו בשום מקרא שיהיה יכולת להתירה לעלמא, רק היא המצאה מחכמי ישראל, ועתה ממה נפשך אם האשה והכהן הזה סומכים על חכמי ישראל הם אמרו גם זו אסורה לכהן, ואם נניח הפסוק כפשוטו ואינם רוצים לסמוך על דברי חכמים, אם כן אינה מגורשת ועודנה אדוקה בבעלה הראשון. וישרו דבריו בעיני הקיסר יר"ה והשרים, ולא נישאת לכהן ולא נתחללו.

(שו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סי' קע"ד)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וטישרים, בדרך צחות וטליצה נאמרים

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים וגו'. **י"ל בדרך הלצה, מוסר השכל לאלו הראשים המיוחסים מגזע הפרתמים,** לבל ידמו בנפשם כי ביחום לבד סגי, וזהו אינו אמת, רק דייקא צריכין לעבוד הש"י וללמוד תורה בנגלה ונסתר. והנה אמרו חז"ל (סוכה כח ע"א) דבר גדול מעשה מרכבה, ודבר קטן הויות דאביי ורבא. וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן, שאף שהמה בני אהרן זרע מיוחס, עם כל זה יזהרו מאוד בנפשם על גדולים וקטנים שהמה מעשה מרכבה והויות דאביי ורבא, שהוא נגלה ונסתר.

עטרת ישועה

'**ביום ההוא' יאכל לא תותירו ממנו עד בוקר אני ה'. יש לפרש על דרך צחות,** על פי דברי רבותינו ז"ל (סוטה מח ע"ב) האומר מה נאכל למחר הרי זה מקטני אמונה, ולכן נסמך 'אני ה', ללאו ד'לא תותירו', כי לזה צריך להיות מאמין בהש"י הזן ומפרנס לכל, ולא להיות דואג דאגת מחר, והבן.

ישמח משה

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה. וי"ל עפי"מ שאמרו חז"ל (יומא י"ט.) "והכהן הגדול מאחיו" צריך להיות גדול מאחיו בה' דברים בכח בנוי בעושר בחכמה ובשנים, וכתב בעה"ט שדרשינן "הגדול" ה' גדול בה' דברים יהיה גדול מאחיו, לכאורה יקשה מנ"ל שאלו הם הה' דברים של גדולת הכה"ג אולי נוציא אחד מהם ונכניס במקומו גובה קומה כמו שמצינו שנשתבח שאול המלך בזה שהיה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, אמנם איתא בילקוט שמעוני (תהלים מ"ה תש"ב) שמן ששון מחבריך, כשבאין למשחו והיו מכניסין כהנים ומעמידין לצד ונותנין שמן המשחה באמצע והשמן רץ מעצמו ונצוק על ראשו של כהן גדול, שנאמר על כן משחך אלהים שמן ששון, שמכיון ששמן המשחה היה יורד עליו אם היה קצור היה מאריך, והשתא יובן שפיר למה הדגיש הכתוב "אשר יוצק על ראשו שמן" כדי שלא נאמר שאחד מהדברים שכה"ג גדול מאחיו הוא גובה קומה, דמאחר שהכתוב מדבר מכה"ג שנמשך בשמן המשחה ואם היה קצר היה מאריך ע"י השמן מוכח שגובה קומה אינו מן הה' דברים שכה"ג גדול מאחיו.

(שני המאורות)

☆

לאביו ולאמו לא יטמא. והקשו המפר' למה אצל כהן הדיוט כתיב אמו תחילה, דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וכו', ואילו גבי כהן גדול כתב אביו תחילה, דכתיב "לאביו ולאמו לא יטמא", אכן י"ל ע"פ מה שכתבו התוס' (כתובות פ"ג:) מיתה שכיחא בנשים משום שרוב פעמים מסתכנת בלידה, וכדאיתא (שבת ל"א:) על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר, והנה ברש"י (יומא מ"ז.) איתא וז"ל: ראיתי בתלמוד ירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב, והשתא מובן דבכהן הדיוט כתב אמו מקודם כיון דמיתה שכיחא בנשים משום דרוב פעמים מסתכנות בלידה, אמנם אשה שבנה כהן גדול סימן שהיא צנועה ואז אין מתסכנת בשעת לידה ממילא אין מיתה שכיח אצלה לכן לא נאמר בו "אמו" תחילה.

(לב אריה)

☆

ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. וקשה מה בא הכתוב לאשמיענו יחוסו, וי"ל דהנה כאן נאמר "ויניחהו במשמר לפרוש להם על פי ה'" ופירש"י שבמקלל לא ידעו אם חייב מיתה או לאו וקשה למה לא ידעו אם חייב מיתה או לא ע"י שהענן פלט אותו כמו דכתיב בחטא בנות מדין "והוקע אותם לה' נגד השמש" ואיתא בילק"ש (במדבר כ"ה) שהענן פלטה אותם והיו יודעים שהוא במיתה, ועל כן בא הכתוב כמשיב ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן משום ששבט דן ממילא נפלט מן הענן לפי שפסל מיכה היה עמהם ולכן לא ידעו אם המגדף הוא במיתה או לא ולא היו יכולים לדעת ע"י הענן.

(אור יקרות)

דורש טוב

ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון, **לכפר על מעשה ראשון. דהיינו חטא של אדם הראשון.** ותמוה מה ענין אדם הראשון שיתכפר ע"י לקיחת לולב ומינו בסוכות.

ונראה ליישב דהנה איתא במסכת בסוכה (דף ל') דקרא דלכם אתי לאשמעינן **'שלכם יהא ולא של גזל', והקשו התוס'** שם למה לי קרא, תיפוק ליה דהוי **'מצוה הבאה בעבירה'. ומתרצים העולם** דצריך קרא היכי דגזל מנכרי ולמ"ד 'גזל גוי מותר' **ואפ"ה בלולב אסור, דכתיב לכם,** (עי' במ"א סי' תרל"ז סק"ג בשם היראים).

והנה איתא פלוגתא במס' בבא מציעא (דף פ"ז) **'כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך ואל כליך לא תתן',** חד אמר **'רעך ולא של גוי',** דהיינו דמשל גוי מותר ליתן לכליו, וחד אמר **'רעך ולא של הקדש'** דבשל הקדש אסור אפי' לאכול. ואי' שם דפליגי בפלוגתא אי גזל גוי אסור או לא, **דלמ"ד גזל גוי מותר** אין צריך פסוק דמותר לתת לכליו דהא אפי' לגזלו מותר, ועל כרחך דקרא אתי לאשמעינן 'ולא של הקדש', **אבל למ"ד גזל גוי אסור,** צריך קרא לגופי' 'רעך ולא משל גוי'. **ואיתא במדרש** דאדם הראשון יש לו תי' על שאכל מעץ הדעת לפי שנאמר **'ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה'** שהי' כמו פועל בכרם דמותר לאכול. אבל אם נאמר **'רעך ולא של הקדש'** א"כ חטא אדה"ר דשל הקדש הי'.

והשתא אתי שפיר כונת המדרש, 'ולקחתם לכם' ולא מן הגזול. **וקשה** למה לי 'לכם', פשיטא שאי אפשר לקחת משל גזל דהוי מצוה הבאה בעבירה, **אלא בהכרח צ"ל** כמ"ד 'גזל נכרי מותר' וקרא אתי לאשמעינן 'לכם', דבלולב אסור אפי' בכהאי גוונא. **וכיון דמשמע דגזל נכרי אסור,** הלא **על כרחך דדרשינן 'רעך ולא של הקדש',** דאי למעוטי גוי פשיטא דהא אסור בכל גוונא כנ"ל, **וא"כ חטא אדם הראשון בעץ הדעת דהא קרא אתי לאשמעינן 'לכם ולא של הקדש' דאסור לאכול כלל, ושפיר צריך לכפר על מעשה ראשון, והבן.**

דברי יהונתן

נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן
(ויקרא יג, ט)

מצות נגע צרעת טומאתה וטהרתה בזמן הזה (ג)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה בשתי פרשיות השבוע העעל"ט, תזריע ומצורע, למדים אנו את מצות הצרעת, טומאתה וטהרתה. וראוי לעיין במצות המצורע, טומאתו וטהרתו אם נוהגת בזמן הזה או שמא אין מצוות אלה נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים. וגם אם יש במציאות נגעים בזמן הזה, ומהו ההנהגה למעשה בזה, וכבר האריכו האחרונים בזה, ובפרט בספרים הנפלאים 'משנת הדעת' על הל' נגעים, וספר 'כרם אליעזר' ועוד, ואנחנו נלך בדרכיהם לאחוז בקצה המזלג בענין זה בס"ד.

מצינו בספרים הק' משא ומתן אי יש במציאות נגעים בזמן הזה, דהנה בספה"ק 'אוהב ישראל' כתב (פרשת תזריע) וזל"ק: "ובהעיר לב י"ל ע"פ דרך רמז, דאיתא בספרי, אדם כי יהיה בעור בשרו נגע צרעת בעור ולא בבשר וגידין ועצמות, וכ' הרמב"ם ז"ל שזה לא היה דבר טבעי רק בדרך נס ופלא, **כי כשהיו ישראל שרויין על אדמתן והשכינה שרויה ביניהם והיה להם מדריגת הנבואה**, אז היה להם גם מדריגה זו היינו כשהיה אחד מזרע ישראל עושה איזה דבר רע ח"ו, אז תיכף היה נראה בגופו מראות הטומאה **ודוקא בעור ולא בבשר**, ולא נראו מראות האלו בשום אומה ולשון ולא בבהמה חיה ועוף", עי"ש.

ולכאורה מלשון ה'רמב"ם' (פט"ז ה"ז מהל' נגעים) מבואר דזה רק בנגעי בגדים ובתים, וזל"ק: "הצרעת הוא שם האמור בשותפות, כולל עניינים הרבה שאין דומין זה לזה, שהרי לובן עור האדם קרוי צרעת ונפילת קצת שיער הראש או הזקן קרוי צרעת, ושינוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת, **וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם, אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע**", עכל"ק. וכן מבואר ב'רמב"ן' בפרשת נגעי בגדים, וזל"ק: "**זה איננו בטבע כלל ולא הוה בעולם וכן נגעי הבתים**, אבל בהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח השם עליהם תמיד, להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהוה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו" וכו', עי"ש. וכן נראה בדעת הרמב"ן בתחילת פרשת נגעים, אולם כנראה הבין הרה"ק מאפטא ז"ל דזה נמי בשאר נגעים.

אולם זהו דבר פשוט שיש מיני צרעת שהוא מחלות אשר הי' ידועים בימים ההם, ואף בזמנינו יש מיני צרעת כידוע, וכמו שמצינו בגמ' (פסחים עה:) ונפסק בשו"ע (יו"ד קט"ז סעי' ב): "צריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת", עי"ש. ועוד כמה מקומות בש"ס (פסחים קי"ב:, בכורות מד:, כתובות ע"ז: ועוד), אולם זה אינו בסימני צרעת המוזכר בתוה"ק, אולם כבר ציינו האחרונים למש"כ בשו"ת מהרי"ט (אהע"ז ח"ב סי' י"ד) דמבואר שם שיש מיני צרעת בזמנו המוציא בהרות לבנות וכו' עי"ש, ואכ"מ להאריך בזה.

וידועים הם דברי ה'אלשיך' הק' בפרשת תזריע, וזל"ק: "ואף גם בישראל עצמן אין רישומן של כוחות הטומאה ניכר, **אם לא בזמן אשר היו שלימים וטובים שהיתה קדושתן דוחה הטומאה חוצה משא"כ בזה"ז,**

ומה גם לרבותינו ז"ל שאמרו (ערכין טז.) כי בא הצרעת על לשה"ר וכו', ועתה שרבו כמו רבו מספרי לה"ר יהיו נקיים, אך הוא הטעם כי בזמן שנתמעטה הקדושה כי פסו אמונים מבני אדם לא תגעל נפשם כח טומאתם להראותם החוצה בעור הבשר בלבד, וזהו אומרו 'אדם' שהוא תואר המשובח שבתוארים כמדובר וכו', לומר מי שהוא אדם שהוא מהשלימים אני אומר כי יהיה בעור וכו', כלומר שאילו היה בבלתי כשר לא היה רושם עוונו ניכר בעור בשרו, וגם לכלל רבותינו ז"ל (ויקרא רבה יא, ז) האומרים, שכל מקום שנאמר והיה הוא שמחה, ירמוז באומרו והיה, כי שמחה תחשב לו שעשה העון רושם בו, כי קדוש הוא והטומאה חוצה בעור", עכל"ק, וכבר ציינו דעיקר דבה"ק כבר מבואר בזוה"ק.

ודבר נפלא כ' ב'פרדס יוסף' (ויקרא יג, ב) וז"ל: "ובערכין (טו:) המספר לשון הרע נגעים באים עליו, וקשה א"כ רוב העולם יהיו מצורעים בדברם לשון הרע יום יום, ומדוע מקודם שהיו הרבה צדיקים היה צרעת ועכשיו שרבו מספרי לשון הרע יהיו נקיים?, אך באדם יש רמ"ח איברים רוחניים ושס"ה גידים רוחניים, ועליהם מלבוש רמ"ח ושס"ה גשמיים, וכנגדם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, ומחולקים האיברים יש מצוות התלויים בידיים ויש ברגלים וכו' כמו שכתב בספר חרדים (פרק ט, כ), וכשמקיים מצוה שורה ה' על אותו אבר ומחיה אותו, וכשמקיים כל המצוות אז קדוש לה' בכל אבריו, וזהו שכתוב ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם. וכן נגעים כוחות הטומאה המתגלים חוצה, ובצדיק העוון עושה רושם וקדושתו דוחה הטומאה לחוץ וזה מעלתו דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, לא תכנס הטומאה בפנים רק בוקעת ועולה לחוץ, וזה סימן טוב לאדם שנענש בצרעת עבור לשון הרע, ועי"ז יעשה תשובה, ואם לא פשה הנגע סימן שחזר בתשובה, ואם פשה סימן שעדיין ברשעו, לא כן הרשע אין טומאת עוון עושה רושם כי מין במינו אין חוצץ, לכן עתה אין נגעים שכיח, כי רבו בעלי לשון הרע ואין הטומאה נדחית לחוץ, רק נשארה טמונה בהם כי מצא מין את מינו", עי"ש.

ובאמת ה'חפץ חיים' ז"ל בספרו שמירת הלשון (שער הזכירה פ"ו) ג"כ כתב לתמוה אמאי לא מצינו נגעים בזמן הזה על בעלי לשון הרע, וז"ל: "ואל יפלא בעיניך על זה שהרי אנו רואין כמה אנשים מדברים לשון הרע ואין להם שום נגע, מצינו להם תירוץ ממדרש חז"ל שאמרו על הפסוק משלי (כ"א, כ"ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ודרשינן שומר מצרעת נפשו, והענין ראיתי מקצתו בספר 'נחל קדומים', דידוע דכל מה שהקדוש ברוך הוא מעניש את האדם הכל הוא לטובתו כדי שינקה מעוונותיו, ולפעמים כדי שיעשה תשובה, ולכן בזמן שהיה מקדש קיים והיה לנו כהן מטהר אם נכשל אדם בעון לשון הרע היה הקדוש ברוך הוא מביא עליו עונש הנגעים, ואף גם זאת לא הביא עליו תיכף על גופו רק על קורות ביתו, והיה צריך בעצמו לבוא אל הכהן ולומר לו אשר נראה לו בבית כנגע, והיה אומר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע וכו', וכמו דאיתא בתורת כהנים כדי שישתדל על ידי זה לסור מהחטא, ואם לא שם לבו לזה היה הקדוש ברוך הוא מענישו עוד יותר בענין זה, וכמו שנתבאר ענין זה ברמב"ם בסוף הלכות טמאת צרעת, וזה לשונו שם 'שצרעת הבתים אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, שהמספר לשון הרע משתנות קורות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית ואם עמד ברשעו עד שהיתץ הבית משתנים כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכן עליהן אם חזר בו וכו', ואם עמד ברשעו עד שישרפו - משתנה עורו ונעשה מצורע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא ליצנות ולשון הרע וכו', ע"כ לשון הרמב"ם.

והיה תועלת גדול מזה העונש כי בראותו את גדל ענשו ובזיונו, שהוא צריך לישב בדד מחוץ למחנה תמיד, ואינו רשאי לבוא אף במחנה ישראל ומודיע תמיד את צערו לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים (מו"ק ה.) כענין שנאמר וטמא טמא יקרא, ממילא היה נכנע מאד מעונו ומקבל עליו על להבא להיזהר עוד מעון המר הזה ולפייס למי שדיבר עליו, והקדוש ברוך הוא בחסדו שולח לו רפואה לצרעתו והיה יוצא הכהן אל מחוץ למחנה לראות אם נרפא הנגע, כענין שנאמר בקרא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא וגו', ולעשות לו ככל הסדר הכתוב שם בפרשה בענין ההזאה והגילוח ואחר כך היה מביא עליו את

קרבנותיו, והנה בבואו אחר כך אל ביתו בראותו את החסד הגדול שעשה לו ה' יתברך שריפא אותו מצרעתו, בודאי עשה כל מה שקיבל עליו בהיותו מחוץ למחנה ופייס לכל מי שדבר עליו לשון הרע, והנה על ידי כל זה נטהר לגמרי מזה הנגע וגם מזה העון כי על העבר נתכפר לו בענשו ובזיונו, ועל להבא היה נזהר מעצמו בכל כוחותיו שלא לבוא עוד לזה החטא.

והנה כל זה היה בזמן שהיה המקדש קיים, מה שאין כן עתה בעונותינו הרבים שאין לנו לא מקדש ולא קרבנות ולא כהן מטהר, אם היה הקדוש ברוך הוא מביא את הנגעים על גופו היה נשאר בטומאתו לעד ולא היה אפשר לו להנקות מזה, על כן נשארה טומאת הנגע שבא על ידי חטא זה דבוקה רק בנפשו ואין בולטת על גופו מבחוץ, וזהו כונת המדרש הובא בילקוט פרשת מצורע בשם ר' ינאי שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו **מצרעת נפשו** כי הנגע והצרעת דבוקה בנפש", עכ"ל.

ועוד כ' שם דבר נורא, **דבזמן הזה נידון בעלי לשון הרע בעניות תחת מכת נגעים**, וז"ל: "ועוד מצאתי תירוץ לקושיא הנ"ל בספר 'דבר שבקדושה' בשם ספר 'הקנה' וזה לשונו: 'ראה והבן שכל המוציא לשון הרע מפיו נידון בצרעת וגו', אמר לו רבי אם כן כל ישראל יהיו מצורעים שהרי בעון לשון הרע גלו ישראל וכו', אמר לו **שקולה העניות כצרעת והרי הוא עני הנמסר בידי אדם**', ועיין שם עוד ענין נורא בזה, וכן איתא בתקוני זוהר, דעון זה גורם חס ושלום לעניות, על כן מי שרוצה לחיות בטובה ישמור עצמו", עי"ש שהאריך בזה.

ובספר 'כרם אליעזר' [על נגעים] ציין לספה"ק ראשית חכמה (שער הקדושה פרק יג, אות כג) שהביא שם הא דאיתא במדרש תנחומא (מצורע סימן ב), דבר אחר מות וחיים ביד הלשון אל תאמר הואיל ונתנה לי רשות לדבר הריני אומר כל מה שאבקש, כבר הזהירה אותך התורה שנאמר (תהלים לד, טו) נצור לשונך מרע, ושמא תאמר אתה מחסר, לא אלא משתכר, ורוח הקדש צווחת (משלי כא, כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו אל תקרי מצרות אלא מצורעות נפשו עד כאן לשונו, והנה במה שאמר במאמר הזה בסופו מצורעות נפשו מצאנו תירוץ נאה, שהרי אנו רואים לכמה בני אדם מדברים לשון הרע ואין להם נגעים ולא צרעת, **אלא ודאי כי הצרעת והנגע קבוע בנפש, בעלות הנפש בכל לילה למעלה כל הקדושים בדלים ממנה ומכריזים עליה שהיא טמאה כאומרו וטמא טמא יקרא, או לאחר פטירתה מן העולם הזה אם לא עשתה תשובה הראויה**, וקצת נוטה לפירוש זה דברי הרשב"י ע"ה פרשת כי תזריע (מו ע"ב) אף על פי שלא שינה מלת מצרות ממשמעות, ומכל מקום מכלל דבר נשמע כפי הנדרש, עי"ש.

והרה"ק 'בעל התניא' ז"ל כתב בספרו הק' 'לקוטי תורה' (תזריע) דבר פלא, וזל"ק: "אדם הוא במדריגה גדולה לפי שהוא שלימו דכולא וכו', והנה אדם הזה כשמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים והבחי' שלמעלה, יוכל להיות עדיין בעור בשרו בחי' התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת ממנו, ונולדים סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע, והם הנגעים שאינם מליחות המצויים, כמ"ש הרמב"ם שמצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן, מפני שאינו מצויין כלל שיהי' שינוי בבשר עצמו בלא שום ליחה שהרי הוא כמראה החמה עמוקה מן הצל וכו', **אך מעשה ניסים הם** מפני שברוחניות בעבודת השם תיקן במעשיו ובירר הרע מן הטוב בכל הדברים, רק פסולת שבסוף לבושיו עדיין לא נתברר לכן נולדו בבשרו, וגם נגעים דברים גבוהים הם שאינו נקרא טמא עד שיקראנו הכהן טמא, וכשעדיין לא קרא לו הכהן שם טמא אין הנגעים בכלל טומאה, **אלא אדרבה הם אורות עליונים** רק שהם דינא קשיא דקדושה כדאיתא בע"ח ע"ש, [ועיין בהרמ"ז ס"פ תזריע במ"ש והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר טומאות וכו' ע"ש], והובא אל אהרן הכהן שנתעלים ע"י הכהן שהוא חסד עילאה דרועא ימינא, ויוכל להמתיק דינים, כשאומר טהור מתטהרים הנגעים ונהפכו לטוב גמור, ויש נגעים שלא יוכל הכהן להעלותם ולהמתיקם, **ולכן אין נגעים נהוג בזמנינו זה דהיינו שאין מצויים בבני אדם**, מפני שהם מורים על התבררות הרע מן פנימיות הגוף ונפש רק בחיצוניות, וזהו אינו בנמצא אצלינו שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות וד"ל", עכל"ק.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתיסדה ע"י כ"ק הגה"ק
מהרי"ט צ"ל ועקללה"ח
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
פינח"ס בדין הוא שיטול שכר
באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם מע"כ האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימין קהילתינו המעטירה, מוזיל זהב מכיסו למען הרחבת גבולי קדשינו תדירא, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו ברוח נדיבה ומסורה,
הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד,
מוה"ר פנחס משה לאנדא הי"ו
מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק יע"א
לרגל הולדת נכדתו הבכירה שתחי' למזל טוב
אצל חתנו כבנו החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה
הר"ר צבי מיטטעלמאן ני"ו
בן ידידינו הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר
מוה"ר יעקב יודא מיטטעלמאן הי"ו
אב"י בוויליאמסבורג יע"א
יה"ר שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.
החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה
יחזקאל ראטטער
בשם הנהלת המוסדות והקהילה
פה בני ברק יצ"ו

מנהגי פסח שני

זמנו, טעמו ונימוקו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

יום י"ד באייר הנקרא בפי כל "פסח שני" הוא אחד בין אותם ימי פגרא שאין להם זכר בגמרא, ואין רישומו ניכר בין גדולי הפוסקים ואפילו בין עמודי השולחן ערוך, ואף בכתבי האריז"ל לא מצינו זכר לדבר על יום זה, וכלשון הגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש ז"ל בספרו 'שער יששכר' (מאמר פסחא זעירא אות א): **"ובכהאריז"ל לא זכינו שנמצא כתיב שום טעם כל דהו למצוה זו וענין היום הזה בהקרבת קרבן פסח בחדש הזה", עי"ש, עם כל זאת בדורות האחרונים נתקבל יום זה כיום מועד לנהוג בו קצת שמחה וריבוי סעודה, ובעיקר נהגו שמחה ויו"ט באיסור תענית ושלא לומר תחנונים, זכר למקדש, כי בזמן שבית המקדש הי' קיים הקריבו בו את קרבן פסח לאלו שהיו בדרך רחוקה או טמאים לנפש ולא הי' בידו לעשות את הפסח במועדו.**

בחצרות חסידים גדולי תלמידי בעשטה"ק ז"ל הלכו בזה בעקבותיהם של המקובלים הספרדים יוצאי בית מדרשו של מרן האריז"ל שנהגו ביום פסח שני כעין יום מועד, ואף הוסיפו לערוך סעודה מיוחדת לכבוד היום, כמו שהדגיש הגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש ז"ל בספרו 'שער יששכר' (מאמר פסחא זעירא אות יב) מנהג כל הצדיקים מתלמידי רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע שעושין הסעודה ביום י"ד. ולמען הידועה ראוי לציין שמנהג זו הי' בין המנהגים שעורר תערומות נגד דרכי החסידים מצד המתנגדים, ובקונטרס הראשונה שי"ל נגד תלמידי בעש"ט הק' הנקוב בשמו 'זמר עריצים וחרבות צירים' מונה בין הטענות נגד דרכי החסידים: "וביום פסח שני דהיו אוכלים בו לחם עוני, אומרים לפס"ח חטאת רובץ, אסור לענות בו נפשו דמו בראשו, גם אם אירא בו תענית של בה"ב.

ובספר 'עבודת הקודש' להגאון החיד"א ז"ל (מורה באצבע אות רכ"ב) כבר מבואר: "יום פסח שני ירבה שמחה קצת כי קדוש היום", וכן הוא בספר 'מועד לכל חי' להגאון רבי חיים פלאגי ז"ל (סי' ז אות ו) שכתוב "מי שחננו ה' בעושר יהיו על שלחנו תלמידי חכמים וצנועים ומקיים כל דכפין כפסח ראשון", עי"ש.

וציינו בספה"ק לדברי ה'ילקוט שמעוני' בפרשת פנחס (רמז תשפ"ב): "אמר רבי לוי בכל חדש וחדש [שבקיץ] בקש הקב"ה ליתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן עצרת, בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכפורים והחג" וכו', עי"ש. ואגב ב'דרכי חיים' (ס"ק קכא) מובא שם מימרא שאמר מרן הדברי חיים ז"ל: אשר מר"ח שבט עד שבועות חל בו יומא דפגרא בכל ט"ו יום, דהיינו ט"ו בשבט, ר"ח אדר, פורים, ר"ח ניסן, פסח, ר"ח אייר, פסח שני, ר"ח סיון, וחג השבועות", עי"ש.

ובאמת לענין אמירת תחנון אע"ג דיום זה אינו מוזכר בשו"ע (סימן קל"א) בין הימים שאין אומרים בו תחנון, מ"מ ב'פרי חדש' סי' קל"א (סעי' ז) מונה את יום פסח שני בין הימים שאין אומרים בהם תחנון, וה'פרי מגדים' מביאו ומפקפק בזה (סי' קלא, מ"ז ס"ק טו) ותמה דהלא רק יחידים הביאו קרבן פסח ביום פסח שני, ולא נעשה יו"ט משום יחידים, עי"ש. ובאמת ה'רמ"ע מפאנו' במאמר 'מעין גנים' ג"כ בתו"ד (בד"ה בשבוע הה') ביאר דלכאורה הוא יו"ט של יחידים, והם יעשו יו"ט לעצמם אבל לא כל הקהל ואין אנו נזקקין לעשות זכר למנהג יחידים, אולם גם הוא

מסיק שם דאם אינו אומר תחנון זכר למקדש משום חיבה יתירא לא הפסיד, עי"ש.

וב'שיירי כנסת הגדולה' הגהות ב"י (סקי"ב), וכן ב'בית דוד סי' נ"ג, וב'שערי תשובה' סקי"ט ג"כ העתיקו המנהג, ועי"ש וב'כף החיים' ס"ק צ"ט, וכן הש"ה הק' (מסכת יומא פרק דרך החיים סק"נ) מביא דבירושלים אין אומרין תחנון, ומוסיף דמי שעושה כן ראוי לקרוא בינו לבין עצמו פרשת פסח שני [בהעלותך] ואשרי המשכיל. וע"ע ב'לקוטי מהרי"ח' שמביא בתו"ד דהמהר"ם אש וחותנו הגה"ק רבי דוד דייטש ז"ל למדו הלימודים של פסח שני בליל ט"ו ואכלו אז מצה וביצה מבושלת, עי"ש. וכן ראיתי בס' 'מקדש ישראל' (סימן ק"א) שהגה"צ בעל מגדלות מרחקים מ'צעהלים ז"ל הי' קורא מתוך ס"ת בפסח שני את הקריאה של קרבן פסח שני.

והנה היעב"ץ בסידורו מוצא מקור קדמון ביותר על יסוד מנהג זה לעשות את יום פסח שני כיום מועד שלא לומר בהם תחנון, לפי שנחשב יום זה בין הימים שנקבעו ע"י חכמינו ז"ל "במגילת תענית" ליו"ט שלא למיספד ולא להתענות בהון, כדאיתא במס' חולין (קכט:) "כתוב במגילת תענית פסחא זעירא [פירש"י: פסח שני שבאייר] דלא למספד", ולאור זה קבע היעב"ץ שלא לומר תחנון בי"ד אייר. אולם על מקור זה תמהו האחרונים, דאדרבה משם יוצא להיפך דאין צריך לנהוג את יום פסח שני כמועד, כיון דקיימא לן (שו"ע סי' תקע"ג ס"א) דבטלה מגילת תענית, א"כ מדינא יהא מותר להתענות ולמספד בפסח שני, דמאחר שבטלה מגילת תענית שוב יחזיר יום זה להתירו הראשון לענין תענית והספד.

ואכן ישוב לתמוה זו כבר מצינו במאמרו של הרמ"ע מפאנו 'מעין גנים' הנ"ל הכותב על המנהג שלא לומר תחנון ביום פסח שני בזה"ל: "ואף עפ"י שבא זכרונו במגילת תענית, וכבר בטלה המגילה חוץ מחנוכה ופורים, יש לדון שלא נזכר שם להשוותו לשאר ימים טובים מדבריהם שבטלו, כי

כתב בתפארת שלמה (פ' מסעי) בענין פסח שני, כי האנשים הטמאים שהיתה תשוקתם גדולה מאד לעשות הפסח ומקירות לבבם צווחו (במדבר ט ז) למה נגרע מלהקריב קרבן ה', ועל כן נעתר להם ה' ונתן להם מצות פסח שני, כי על ידי תשוקתם הנכונה לפני ה' המשיכו הלכות חדשות, ואם לא הי' תשוקתם כל כך לא השיגו הציווי בזאת, עכדה"ק.

ומבואר מזה גודל יקרת ערכה של מחשבת השתוקקות שיש לו לאדם על מעשה המצוה, שנתחדש הלכה בתורה דוקא בשביל תשוקתם, ובשמים יודעים האמת, ואלמלא לא היה תשוקתם לשם שמים, כי אם הצטערו מחמת כבוד המדומה מה שאינם שווים עם הציבור שכולם אוכלים הפסח והם אינם יכולים לאכול וכדומה, ודאי לא היה נתחדשה בתורה הלכות פסח שני, ועל כרחך שהיה להם צער באמת ותשוקה עזה רק לשם שמים, ומזה יש מוסר השכל שכל מה שהאדם עושה לעצמו חשבון הנפש ועושה הכנה למצוה בתשוקה לזה, חשובה מאד בשמי מעל. ובכן צריך כל אחד שיהיה לו מטרה ורצון ותשוקה להיות תלמיד חכם וירא שמים, לידע מסכת פלוני ומקצוע זו, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, ולכן צריך בתחלה שיהיה לו הרצון לזה, ואז יוכל להשלים חפצו במעשה בלימדו ובחזרה כדי לקנות את התורה.

והשי"ת יהא בעזרתינו על דבר כבוד שמו, הן לא זכינו לקיים בפועל לא פסח ראשון ולא פסח שני, כי אם באכילת מצה בפסח שני זכר לפסח כמנהג ישראל, יעזרינו ה' שהמצות שיש בידינו לקיימם נזכה לעשותם באהבה ותשוקה הראוי בלב ובנפש, הרי היכולת בידינו לקיים מצות תפילין ותלמוד תורה ומזוזה כהנה וכהנה, יה"ר שנזכה לקיימם בחיות ובהתרוממות הנפש ובשמחה של מצוה, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

(מתוך דברות קודש של כ"ק רבינו שליט"א פסח שני שנת תש"ע)

זה יש לו עיקר מן התורה דוק ותשכח", עי"ש.

וגם ב'אשל אברהם' מהגה"ק מבוטשאטש ז"ל (סי' קל"א) מחזק המנהג, וכתב: "הנוהגין שלא לומר תחנון בפסח שני הגם שכולנו טמאי מתים ועלתה שיח שפתותינו בראשון במקום פסח בזמנו ודאי, מ"מ נכון לנו לעורר זכות פסת שני שהיה נעשה בזמן שביהמ"ק היה קיים ודבר אלקינו יקום לעולם חיים וקיימים לעד", עי"ש, וכן מסיק בלקוטי מהרי"ח.

ובסידור 'חמדת ישראל' מהרה"ק רבי שמואל וויטאל ז"ל מביא בשם אביו מהרח"ו ז"ל מה שקיבל ממרן האריז"ל שאין אומרים תחנון ביום זה וחשב שם בדיוק יום י"ד בשחרית וגם מנחה שלפניו. וכן נזכר המנהג הזה ב'שער אפרים' שער י' (אות כ"ד) "שיום י"ד באייר פסח שני זעירא הוא אחד מיומי דפגרא שאין אומרים בהם תחנון". ועי' בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ח"א (סימן קנ"ה) שמבאר, דבארץ ישראל בודאי לא יאמרו תחנון דהא מוכנין אנו ועומדים לעשות הפסח שני.

והנה המנהג המקובל הוא שלא לומר תחנון ביום י"ד, שהוא זמן שחיטת קרבן פסח שני, אבל לענין אמירת תחנון ביום ט"ו יש בזה דעות חלוקות דהא בליל ט"ו הוא זמן אכילת הקרבן, וא"כ העיקר נעשה בליל ט"ו, והגם דהחיוב אכילת הפסח הוא רק בלילה ולא בבוקר, הא קי"ל דהיום הולך אחר הלילה, וכמו שהעיר ב'לבושי מכלול' מהגאון רבי יחיאל מיכל היבנר ז"ל (סי' ד' אות נ"א) שכתוב: "דאין נופלים אפים בט"ו באייר וכו' די"ל משום דבלילה עד חצות אוכלין הק"פ ובשאר דברים היום הולך אחר הלילה, ואמרו בפ"ק דפסחים 'היכן מצאנו שמקצת יום אסור במלאכה ומקצה יום מותר במלאכה', ואולי מטעם זה נהוגין באיזהו מקומן של שבחים שא"א תחנה ביום א' וביום ו'ער"ש, היינו משום שיש בהו מקצת תוספות שבת והרי מוצ"ק עד חצות הזהיר האר"י ז"ל שלא לומר תחינה מדינא, וכן קי"ל במנחה בער"ש וכולא יומא אריכתא הוא, והרה"צ המשמח אלקים ואנשים רבי ר"ש מיערסלאב הי' אוכל המלוה מלכה עם אנשים ביום א' בצהרים, ודי בעלילה כל דהיא לבטל התחנה, וד' צילך כתיב כנודע מהבעש"ט כמו כשאדם נוהג כן נוהגין עמו מלמעלה ועדה"כ כי אקח מועד משרים וחסד אל כל היום", עי"ש.

אולם ב'רמ"ע מפאנו' (שם) כ': "דהעיקר במצות פסח שני עד שיזרק הדם, ואף על פי שהוא נאכל לערב כמו הפסח הראשון, הנה בזה אין האכילה מעכבת בהם אלא היא מצוה בשניהם ואינה טעונה הלל בפסח שני", ולכן אומרין תחנון ביום ט"ו, עי"ש. וכן מביא הגה"ק המנחת אלעזר ז"ל בספרו 'שער יששכר' (שם, אות א) בשם מחברת הקודש מהרה"ק רבי נתן שפירא ז"ל דבמקום אחד כתב דרק ביום י"ד אין אומרין תחנון, ובמקום אחר כתב מפורש דאין אומרין תחנון גם בט"ו, יען שבלילה שלאחריו אכלו הק"פ, ומביא שם (באות י"ב) דאביו הדרכי תשובה ז"ל לא אמר תחנון גם ביום ט"ו [אע"ג דאמר תחנון כל שבוע של הוד] עי"ש.

טעם נוסף הובא בס' 'בית דוד' (סי' נ"ג) שלא לומר תחנון ביום ט"ו, והוא "משום ספיקא דיומא", ודבריו אלו מביא גם הגאון רבי ישראל יעקב אלגזי ז"ל בספרו 'שלמי ציבור' ועי' ב'שערי תשובה' שם, וב'כף החיים' שמביאים דבריו. ולמעשה מסיק ה'בית דוד' דהיות שבשנת תפ"ד גזרו חכמי הדור תענית ביום ט"ו מפני הדבר, ואמרו נפילת אפים ווידויים, וכיון דנעשה מעשה בפומבי גדול ולא הי' אדם פוצה פה ומצפצף ע"כ מכאן ואילך ראוי למחות במי שאינו אומר תחנון בט"ו באייר, ויהיו כולן נוהגין בהשואה אחת עי"ש, וע"י בלקוטי מהרי"ח דהעתיק דבריהם.

ובספה"ק 'אמרי פנחס' (אות רמ"ח) מביא שהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע לא אמר תחנון ביום ט"ו מטעם אחר, מכיון שאז התחיל המן לירד, ובהערות שם ציין לדברי הבעל הטורים בפרשת בהעלותך שכתב, וז"ל: "ולפי שבחמשה עשר בו ירד המן לכך עושין בו פסח יום אחד", עי"ש, הרי מבואר דפסח שני הוא משום ירידת המן.

אולם הרמ"ע מפאנו (שם) במאמר מעין גנים (מכת"י ח"ג) מצא בו טעם להיפוך, בביאורו על למה הוקבע לעשות פסח שני ביום ט"ו, וזל"ק: "ודע כי יש לנו לדרוש בטעמא דקרא שהוקבעה אכילת פסח קטן בליל ט"ו באייר על מצות, לפי שעוגות מצות שיצאו עמנו ממצרים היה בהם כדי שביעה עד ט"ו באייר, הוא יום חגותינו במדבר סין, ככתוב בפר' בשלח יעויין שם פירוש רש"י, [ומקורו במכילתא], ולא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם וכיון שהוקבע בו

הנס שוב לא החמיץ כדי שתהיינה אותן העוגות כעין חלות תודה, ועוד שטעמו טעם מן", עי"ש, הרי מבואר איפכא דטעם אכילת מצה ביום ט"ו אינו משום ירידת המן, כי אם שהי' אוכלין מצה עד היום הזה, וטעמו טעם מן.

וכ"כ מדעת עצמו 'הגאון היעב"ץ' בסידורו (חודש אייר): "וטעם פסח שני שהוקבע באייר גילו לי מן השמים לפי שבו כלתה חררה שהוציאו ממצרים, לכן הלינו ביום ט"ו, כמו שכ' בפרשת בשלח דבחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים וילונו כל ערת בני ישראל על משה וגו', שעדיין סעדו בו סעודה אחת ממנו בערב ובבוקר פסק, לפיכך עד כאן נמשך נס יציאת מצרים ואכילת מצה, ולכן בפסח שני מצה וחמץ עמו בבית כמו שהיה בפעם הראשון, הרי דבר ברור לפניך במה שלא אמר בו אדם מעולם", עי"ש.

וב'פרי צדיק' במאמרי פסח שני (אות ג') בסו"ד הסביר בעומק אמאי הפסיק המצה ביום זה והתחיל המן, וזל"ק: "דהנה כל הל' יום שמפסח ראשון עד פסח שני המה שייכים לקדושת הפסח כדאיתא בזוה"ק, וכל אותו הזמן היו אבותינו נזונים מהחררה שהוציאו מצרים משיורי מצה ואכלו מן הבצק ס"א סעודות עד פסח שני, והיינו שטעמו עוד טעם קדושת המצה מהיציאה הראשונה שהופיע עליהם השי"ת מהארת שכינתו ית' מלעילא, עד שלא היה ביכולת להבצק לבוא לידי חימוץ, והוא בחי' ביטול היצה"ר מכל וכל לפי שעה שהוא השאור שבעיסה, אמנם מכאן ולהבא פסקה החררה וניתן להם בט"ו באייר המן לחם מן השמים, שהוא ענין הכנה לקבלת התורה מצד האדם שיתעצם במעשיו לקדש ולטהר א"ע" וכו', עי"ש.

עוד מנהג נהגו בפסח שני שלא להתענות בו ומוזכר ברמ"ע מפאנו שם, והגאון השואל ומשיב ז"ל בספרו 'יד שאול' (יו"ד הל' אבילות סימן ת"א) ציין לדברי הגמ' במס' חולין (קכא:) שכתוב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד וכו', אולם יש צד לומר דלכאורה כיון דבטלה מגלת תענית האידנא וא"כ שוב מותר להספיד, אמנם אח"כ נדפסה מגלת תענית וכתיב בי"ד בו נכסת פסחא זעירא דלא למספד וא"כ בשביל שחיטת פסח אמרו דלא למספד וזה לא שייך למגילת תענית, ואף שבטלה מגילת תענית מ"מ מה שאסור זה מצד שהיה בו

עוד יש ללמוד מוסר השכל מפסח שני, חשיבות רצון איש הישראלי, היו אנשים מישראל שהיו טמאים ולא היו יכולין להקריב את הפסח, ובאו אל משה רבינו בטענה למה נגרע, ולכבודם צוה הקב"ה מצות פסח שני, ורואין אנו מזה גודל חשיבות רצון אמיתי מאיש הישראלי, שהגם שהיו טמאים ולא היו יכולים להקריב קרבן פסח, אבל היה להם ההשתוקקות לקיים המצוה ורצון אמיתי, הלא באמת הם היו אנוסים בדבר, והיו יכולים לומר כיון שאנחנו טמאים ואינם יכולים להקריב הפסח, הרי נפטר דאגה מעל ראשינו, יכולים לישב בבית ואינם צריכים לטרוח בביקור ד' ימים וכדו', ואנחנו פטורים מכל אלה, והם לא כך עשה, ממש לא היה להם מרגוע לנפשם, מה זאת שאנחנו פטורים, הלא לא נוכל להקריב הפסח, ורואין מזה הרצון של יהודי, וכל כך גדלה תשוקתם לדבר מצוה, שהיו רוצים באמת לעשות הפסח, ולא אמרו נואש, עד שבאו בטענה לפני משה רבינו ויאמרו במר נפשם למה נגרע, והקב"ה ראה וחס עליהם, וקיבל טענתם שיוכלו להקריב לעשות פסח שני.

ודבר זה אנו צריכים ללמוד מוסר השכל מפרשה זו, כמה חשוב הוא לפני ה' השתוקקות זו, ולכן צוה על מצות פסח שני. והענין, כי ההשתוקקות לעשיית המצוה, זה עושה רושם בלב האדם, שכאשר יקיים את המצוה שיוכל לקיים, אז יקיימהו בשמחה של מצוה, שיהיה שמח בזה, אינני אונס רק אני יכול לקיים מצות ה', וכמאמרינו אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו, יש לי הזכיה לקיים מצוה, והוא מרגיש התרוממות הנפש בשעת עשיית המצוה.

(מתוך דברות קודש של כ"ק רבינו שליט"א פסח שני שנת תשע"ד)

שחיטת הפסח וזה לא בטל, ואפשר דאסור גם להתענות ומכ"ש דאין לומר תחנון, ועי' ב'דעת תורה' למהרש"ם (סי' קל"א סעי' ז) דציין לדברי היד שאול ועי"ש מש"כ בזה, ועי"ש בהגהות של נכדו הגאון רבי שלום שבדרון ז"ל, ולמעשה סובר המהרש"ם דמותר להתענות אבל אין להספיד, וע"ע בשו"ת 'מנחת יצחק' ח"ג (סי' נ"ב אות ג) מש"כ בזה ומסיק דעכ"פ לכתחילה בודאי אין לקבוע הספד בפסח שני עי"ש.

ובהפוסקים יש דו"ד כשחל תענית בה"ב ביום פסח שני האם מתענין ביום זה, עי' שם ב'אשל אברהם', ובשו"ת 'זכרון יהודה' ח"א (סי' קס"ז), וב'לקוטי מהרי"ח' שם. ועי' ב'מור ואהלות' להגאון רבי אליהו פוסק ז"ל (אהל ברכות והודאות חקירה ל"ט) דמסיק שלא להתענות, ומה שלא מבואר כן בפוסקים משום דלא מצוי שתענית בה"ב יחל בפסח שני אלא כשערב פסח חל בשבת, עי"ש, וע"ע בשו"ת רבי עקיבא יוסף (או"ח ח"א סימן קנ"ה, וח"ב סימן שכ"ד ושכ"ז).

טעם נפלא שלא להתענות מצאתי בשו"ת 'זכרון יהודה', וז"ל: "דהנה במס' סופרים מבואר דאין מתענין כל חודש ניסן אף אחר פסח, וכן כ' הרמ"א [דלא כדברי הב"י שרק עד הפסח אין מתענין], וטעמא בעי אמאי אין מתענין? והחת"ס (או"ח סי' ק"ג) מעתיק את דברי המעשה רוקח: "מבואר בזוה"ק שמחיית עמלק יהי' בערב פסח, וכיון דמבואר בגמ' מס' סנהדרין דתחילה צריך להיות מחיית עמלק ואח"כ בנין בית המקדש, נמצא דבנין ביהמ"ק יהי' ביום ט"ו, אמנם חינוך המקדש יהי' אחר הפסח דהא אין מערבין שמחה בשמחה, וא"כ שבוע שאחר הפסח יהי' שמחת חינוך דלעתיד, ולכן אין אומרין תחנון בימים אלו לזכר ביהמ"ק דלעתיד", ומסיק החת"ס בלשו"ק: "ויש לנו לעשות סימן שאנו מאמינים ומצפים מתי אנחם, ושמחים אנו לקראת ביאת הזמן ההוא, והמקיל בו חוששין עליו באינו מצפה או אינו שמח ע"כ מנהגנו ע"ד האמת בזה בלי ספק ואם אינם נביאים בני נביאים הם", עי"ש. ולפי"ז בענין י"ד באייר כיון שמקובל כנ"ל דהבית המקדש מהרה יבנה ביו"ט ראשון של פסח, ממילא שייך לפי"ז החיוב שנקריב אז קרבן פסח שני עכ"פ בי"ד באייר, דהא פסק הרמב"ם ז"ל בהל' ק"פ ס"ה "מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת", לפי"ז ע"כ נהי' צריכים לכשיבנה ביהמ"ק ב"ב ביו"ט של פסח להקריב אח"כ בי"ד באייר פסח שני ויהי' יו"ט שלנו, ע"כ י"ל דהוי דומה ממש להא דלעיל בימי ניסן שאחר הפסח שנעשה חיזוק להאמונה זו ע"י שאנו נוהגים שלא לומר תחנון ואין מתענין בו", עי"ש.

אולם כבר הזכרנו לעיל דברי ה'אשל האברהם' דבאמת כבר יצאנו מצות ק"פ באמירת שפתינו, ומשמע דלא בעינן להביא ק"פ אם משיח יבוא בינתיים. וביסודן של דברים גם בלי אמירת שפתינו יש לדין אם משיח יבוא היום האם מביאים פסח שני, דלכאורה אין הציבור מביאים ק"פ, רק המיעוט שלא הביאו ק"פ, וב'מנחת חינוך' (מצוה ש"פ) האריך בזה, די"ל דרק אם הציבור הי' בביהמ"ק אז אין הציבור מביאין ק"פ, אבל אם הציבור לא הי' בכלל שם כמו עכשיו בימי הגלות, אז אף הציבור יביאו ק"פ אם נזכה לביאת המשיח, ובסו"ד מסיק דבאמת כבר נחלקו בירושלמי פסחים (פרק מי שהי' הלכה א') דאם יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני דחד אמר שיקריבו ישראל פסח שני, ולחד לא יקריבו, ובתו"ד כותב בגעגועין בזה"ל: "ואני כותב זה בין שני הפסחים יהי רצון שיבנה במהרה קודם פסח שני ונזכה ונעשה הפסח השני אמן ואמן", עי"ש.

ויש להאריך בזה עוד ואכ"מ, אולם יש לציין דבר נפלא בזה. דהנה מרן החתם סופר ז"ל כ' בסיום דבריו בתשובה (יו"ד סי' רל"ג ד"ה אמנם ידעתי) בזה"ל: "יום כ"ה למב"י י' אייר, יום ביקור פסח שני", וכל עולם התורה נעשה כמרקחת על דבריו הק'. בראש וראשון בקובץ 'תל תלפיות' (שנה א' תרנ"ב מכתב ו' אות כ"ט) שכתב שם הג"ר גרשון שטערן אב"ד מ. לודאש בעל ילקוט הגרשוני, דדבריו הק' מרפסין איגרא דהא זה נגד דברי הגמרא (פסחים צו.) דממילת "הזה" ממעטין פסח שני, ומבואר שם בדברי רש"י "למעוטי פסח שני - מביקור ארבעה ימים", וכן ביאור התוס' שם

ובס' 'אור פני יהושע' [מהגאון הצדיק אבד"ק גאלאנטא ז"ל] (ליקוטי מאמרות סי' ט' עמ' קי"ח) כתב לתרץ עפ"י דברי הגאוה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ל שאמר לדקדק על דברי בעל ההגדה זכר למקדש כהלל וכו' לקיים מ"ש על מצות ומרורים יאכלהו,

דלכאורה הרי פסוק זה נאמר בפסח שני (במדבר ט, יא) דבפסח ראשון כתיב ומצות על מרורים יאכלהו, ולמה שביק קרא ונקיט קרא דכתיב בפסח שני, ואמר בנו מוה"ר יהושע ז"ל ליישב, דהאי 'לקיים מ"ש על מצות ומרורים יאכלוהו' הוא לשון תפילה ובקשה, והכוונה הוא דיען שעתה אין לנו קרבן פסח בפועל, עכ"פ הננו מחכים לישועת השי"ת כי קרובה לבוא ויבנה בית המקדש במהרה בימינו ואז נקריב הקרבן פסח ביום פסח שני, ולזה אנו אומרים 'לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו' הפסוק שנאמר בפסח שני, וכשאמרו הדברים הנ"ל לפני הגאון מוה"ר יוסף שאול נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב תמה ע"ז דהרי קיי"ל (פסחים סו:) "דאיש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה דציבור לא עבדי בשני", והשיב הגאוה"ק מבעלזא ז"ל דמפורש בירושלמי מס' פסחים (פ"ט פרק מי שהיה ה"א) 'ניתן לישראל לבנות בית הבחירה ר' יהודה אומר ציבור עושין פסח שני', עיי"ש. ומזה משמע דכשיבנה ביהמ"ק בימים שבין פסח ראשון לפסח שני אזי יביאו כל הציבור פסח שני ע"כ". ומעתה י"ל דהא דאמרינן למיעוטי פסח שני מביקור היינו דוקא בזמן שביהמ"ק הי' קיים ואין ציבור נדחין לפסח שני, ולא היו לפסח רק מעט קרבנות אז אין צריך ביקור ד' ימים דקרבנות מועטים יש שהות לבקרן ביום י"ד, אבל כשיבנה ביהמ"ק לפני פסח שני וכל ישראל מביאין קרבן פסח בשני בודאי צריכין ביקור ד' ימים קודם דע"ז אין שהות ביום א' ודו"ק, ומעתה י"ל דרבינו החת"ס התכוין לביקור פסח שני בזה האופן שיבנה בהמ"ק בב"א. ובזה ביאר הגה"צ מגאלאנטא ז"ל את הפסוק "ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה" - דאם עבדת עבודה הזאת, אז אמרינן "בחודש הזה" ולא בפסח שני, אבל אם לא עבדת את העבודה הזאת דהיינו דאין ביהמ"ק קיים, לא ממעטינן "הזה" עי"ש ודפח"ח. הרי לנו מבואר דעת מרן החת"ס ז"ל דבעז"ה נקריב הק"פ בפסח שני הבא.

גם ב'שער יששכר' (מאמר פסחא זעירא אות י"ג) כתב כנ"ל לבאר הנוסח ב'זכר למקדש כהלל', ומביא דרבים רצו לשבש הנוסח ולהגי' שם הכתוב של פסח ראשון ומצות על מרורים, אבל קשה לשבש כל הספרים, ולכן ביאר שם כהביאור הנ"ל דיושבים ומצפים דנעשה הק"פ בפסח שני, עי"ש.

והנה המנהג הוא מקובל לאכול מצה ביום י"ד, וכבר כ' ע"ז בלקוטי מהרי"ח וז"ל: "והנה מנהג אנשי מעשה לאכול מצה ביום י"ד אייר, וצ"ע הלא אכילת פסח שני היה גם כן בלילה ליל ט"ו אייר, אח"כ מצאתי בספר 'זכרון יהודא' שהגה"ק בעל אמרי א"ש וכן חותנו הגה"ק מו"ה דוד דייטש זצללה"ה נהגו לאכול מצה בליל ט"ו אייר וגם ביצה מבושלת, עי"ש, והוא לכאורה תמי' חזקה?

וה'לקוטי מהרי"ח' שאל שאלה זו להגאון רבי יחיאל מיכל היבנר ז"ל ומובא בספרו 'לבושי מכלול' סי' י"ט, והשיב הגאון הנ"ל: דהוא לעצמו נהג לאכול בבקר ובערב, דפשטות מה דאיתא במגילת תענית שלא להספיד בפסח שני קאי גם על ליל ט"ו זמן אכילתו, ושחיטת הפסח הוא סור מרע ואכילת הפסח הוא עשה טוב וכו', ובסו"ד ציין לדברי רש"י בתהילים (מב, ט) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירו עמי וגו' דרק מצוה אחת ציותנו ביום ע"פ, לשחוט הקרבן פסח, ובלילה גאלתנו ואמרנו לפניך שירה וכו', אע"ג דהי' מקיימין גם מצות אכילת הפסח בליל ט"ו, ומשמע דעיקר המצוה הוא יום עשיית הק"פ, ובתו"ד הסביר דעיקר הוא "ההכנה למצוה", כמבואר במדרש דבין יו"כ לסוכות מוחלין העוונת כיון דכלל ישראל עוסקים בהכנה למצוות, עי"ש.

וכעין זה ביאר הגה"ק ממונקאטש ז"ל (שם, אות י"ב) וז"ל: "מנהגינו לאכול מצה בליל ט"ו אייר שזה הי' זמן אכילת פסח שני, וכ"כ בשם הגאונים מהר"ם אש זצ"ל וחותנו מהר"ד דייטש זצ"ל. הן אמת כי כן ראוי ונכון וגם אנחנו נוהגים כן לאכול מצה בליל ט"ו, אמנם הסעודה ברבים עושים רק ביום י"ד כמנהג אבותינו הקדושים זי"ע וכן מנהג כל הצדיקים מתלמידי רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע שעושין הסעודה ביום י"ד וטעמא בעי. ומעולם תמהתי על זה הלא ביום י"ד אינו זמן אכילת הפסח עם המצה. ואם ההקרבה הלא אינו בעוה"ר כלל בימינו שאין ביהמ"ק להקריב בו. ואמרתי בטעם הענין בפנימיות קצת כי רואין אנחנו כל חודש ניסן בעתותי קודש עד חג השבועות העיקר הוא ההתחלה, הכנה יותר מהמעשה בעצמותה, כמו שנקרא חג הפסח ובאמת אין לנו פסח בימינו בעוה"ר, וגם אז הי' הקרבת הפסח רק בעיו"ט והי' לנו לקרותו רק חג המצות בלבד [ועיי' בקדושת לוי

טעמו בקודש], אולם הקרבת הפסח הי' בי"ד טרם היו"ט רק בע"פ, ועכ"ז קורין אנו את החג הקדוש בעצמו על הפס"ח שהי' הכנה בעיו"ט, וכו'. וכן כל ספיה"ע [אשר בתוכם הוא גם פסח שני] רק הכנה לחג השבועות, וחג השבועות בעצמו קבלת התורה נמצא בעצמותו ז' בסיון נ"א לספירה בד' הרמ"ע ומג"א כנודע, רק הכנה וחקיקה הי' אז לקבלת התורה ביום ו' סיון ע"כ הוא יו"ט דאו' זמן מתן תורתינו וכנודע ב'בני יששכר', והעיקר בע"כ הוא ההכנה ביום ו' בסיון כנודע בספרים, ע"כ גם סעודת פסח שני עושי' בזמן הקרבת ק"פ אם כי עיקר אכילתו הי' רק בט"ו כנזכר, והיינו בעת הכנה לזמן אכילתו וההתחלה הוא העיקר כנ"ל והמבין יבין", עי"ש. [ולענ"ד אפשר להוסיף עוד עפ"י מה שכ' לעיל בשם רבי צדוק ז"ל דמפסח שני מתחיל ההתחלה לשבועות, א"כ מובן היטב דעיקר יום זה הוא ההכנה והתחלה ע"כ עושין עיקר מהתחלה והכנה ודו"ק]. **וכן הי' נוהג הוא ז"ל בעצמו, שערך את שלחנו במצה עם מרור ביום י"ד כמנהג תלמידי בעש"ט**, אולם הוא גם נהג לאכול מצה גם בליל ט"ו (עי' בדרכי חיים ושלום). **וכן נהג רביה"ק הדברי יואל ז"ל דעריכת השלחן הי' ברבים ביום י"ד אחצ"ה**, וגם אכל מצה בט"ו (כ"ה במחזור דברי יואל לפסח). **וגם מרן כ"ק רבינו שליט"א מעריך את שלחנו מדי שנה בשנה לכבוד פסח שני, ביום י"ד אחצ"ה.**

ובאמת כבר העיר ה'כלי חמדה' פ' ואתחנן בשם רבו הגה"ק ה'אבני נזר' ז"ל למה אוכלין המצה ביום י"ד ולא בליל ט"ו שהוא זמן אכילת הפסח. וה'כלי חמדה' תירץ הקושיא באופן נפלא, דהנה בכל השנה אם יאכל מצות ליכא משום בל תוסיף, דשלא בזמן המצוה אינו עובר על בל תוסיף רק אם מכוון למצוה, וע"כ בכל השנה יאכל מצה כאוות נפשו, אבל אם עושה מצוה בזמנו אז עובר על בל תוסיף [אם באמת אינו מחיוב במצוה] אף בלי כוונה, ולכן אם יבא משיח נקריב הפסח שני (וכמבואר בירושלמי, עי' בדברינו לעיל), ואז נאכל מצות בליל ט"ו, א"כ הוי ליל ט"ו בגדר זמנו, וא"כ אם נאכל מצות אף בלי כונה עוברין על בל תוסיף, לכן אוכלין אותו ביום י"ד, עי"ש.

ורמז נאה על פסח שני ביום י"ד מובא בספר 'אמרי שפר', הנדפס בסוף הספר 'בית נפתלי' [מהגאון רבי נפתלי הכהן שוואַרץ ז"ל אבד"ק מאד], וז"ל: "רבים שואלים מתי פסח שני ביום י"ד או ליל ט"ו, אי אזלינן בתר שחיטת הפסח או אחר אכילת הפסח ובאמת קימ"ל דאין אכילת פסחים מעכב אפי' בראשון, א"כ בודאי אחר שחיטת הפסח אזלינן. וי"ל למ"ש ה'אוצר החיים', וז"ל 'ודבר נכון שמעתי בשם כבוד רבינו מנחם מפריסטיק ז"ל (ה"ה הרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב ז"ל) כי עפ"י דברי מרן האר"י ז"ל צריך לכוין כל אות בימי הספירה מפסוק ישמחו וכו', וכן תיבה מהמזמור כידוע, ובפסח שני (כ"ט לספירה) התיבה הוא **תנח"ם** והאות הוא **י' של מישו"ר**, ושניהם עולין **פס"ח שנ"י**'. ומזה נראה דאזלינן בתר שחיטת הפסח בי"ד", ע"כ.

ומענין לענין נסיים במה שמסופר בספר 'אוהב שלום' [מהרה"ק רבי שלום מקאמינקא ז"ל] ונעתיקו בלשון הספר: "מנהג ה'חבריא קדישא' מראפשיץ הי', שכאשר באו ללאנצוט על יומא דהילולא של רבם הקדוש זצ"ל, ביום י"א אייר, היו נוהגים להשאר שם עד י"ט אייר, יומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' מענדל'י זצ"ל, ולבקר על ציונו הק'דוש ברימנוב. במשך ימים אלו נהג כ"אכמנהגו בבית, בדרכי עבודתו, כך - למשל - הי' נוהג ה'דברי חיים' זצ"ל לערוך שם 'חצות' בחדר המיוחד, וכ"כ שאר הצדיקים, כ"א בדרכו הוא. ורבינו זצ"ל (ה"ה הרה"ק מקאמינקא ז"ל) הי' אומר 'וועַרטליך' , וסיפר מעשיות שונות כדרכו, וה'עולם' נהנו מאוד. פעם אחת עמד הרה"ק מצאנז זצ"ל מאחורי הדל ושמע איך שרבינו מספק מעשה מכפרי אחד אשר שמו הי' תנחום, ואיך שנלקח לחתן אצל איש אחד, ורבינו האריך במעשה זו בכל מיני בדיחות שונות, וה'עולם' צחקו מאוד. כאמור לעיל, הי' ה'דברי חיים' זצ"ל 'מבין' על בדיחותיו של רבינו, ולהיכן הן רומזות, נענה הצדיק ואמר להנוכחים: "השומעים אתם?! הרי הרב מקאמינקא מגלה כאן סודות נוראים!!, דהנה ביום זה [י"ד אייר - פסח שני] צריך לכוין בהפסוקים שאומרים אחר ספירת העומר, תיבת 'תנחם' מלמנצח, ותיבת 'חסין' מאנא בכח, וזהו מה שמספר לכם מעשה מ'תנחום' שנעשה 'חתן'...."

"ואני כותב זה בין שני הפסחים - יהי רצון שיבנה מהרה קודם פסח שני ונזכה ונעשה הפסח שני אמן ואמן" (מנחת חינוך מצוה ש"פ).

לעילוי נשמת

הרה"ח

מוה"ר **מנחם זאב הירש** ז"ל

ב"ר **אברהם אבא** ז"ל

נלב"ע כ"א אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתניו החשובים והנכבדים
רודפי צדקה וגומלי חסדים

מוה"ר **גדלי' סעגדין** הי"ז

מוה"ר **וואלף פערל** הי"ז

מוה"ר **עקיבא צבי קליין** הי"ז

הל' ספירת העומר

תשובות לשאלות שנשאלו בעניני ספירת העומר

לענות לחבירו מנין הספירה

שאלה: כשאחד שואל אותי בלילה לפני שספרתי, איזהו זמן הספירה, האיך אפשר לענות לו, באופן שאוכל לספור בברכה?

תשובה: יש כמה אופנים שאפשר לענות לו:

א. **יכול לענות לו כרגיל, ולכוין שלא לצאת בספירה זו, אולם לכתחילה אין לעשות כן** (הנה מעיקר הדין נקט' כרוב ראשונים דמועיל היפך כוונה שלא לצאת במצוה, כפי שמסיק בב"י סי' תקפ"ט סעי' ח' – ט', וכן כתב במשנ"ב (כאן סקכ"ב, ובפי' תרנ"א סקכ"ה) דאפשר לכתחילה לעשות עצה זו, ומשמע מדבריו דזה מועיל אפילו לכתחילה, אולם מצינו פוסקים הסוברים דלא מהני היפך כוונה, כפי שהביא הב"י (שם) דעת הרא"ה דסובר כן, ובב"ח (סי' תרנ"א סעי' ה') כתב דלכתחילה יש לחוש לשי' הרא"ה, וכן הביא במחצה"ש (סי' תרנ"א סקי"ב), ובט"ז (שם סק"ה) כתב דאפילו להדיעות דמהני היפך כוונה, אולם לכתחילה אין לעשות כן, דחיישי' שמא לאו אדעתא ויכווין לצאת, אולם חשש זו לכאו' שייך רק בלולב דזה שייך לכולם בכל יום דסוכות, משא"כ בספירה דרק לפעמים שאדם שואל את חבירו, אפשר דבזה אין לחשוש שלא יכוין, וביותר מבואר עפ"י מה שהביא בכף החיים (סי' תרנ"א אות נ"ח) בשם המט"י דכיון דלאו כל בני אדם יודעים לכוין ההיפך הכוונה, לכן לא נתנו אלא עצות השווה לכל נפש, ועפי"ז אפשר דכאן אין שייך טעם זה).

ב. **בימים שכבר סופרים גם ימי השבוע, יכול לענות רק את היום בלי להזכיר השבוע, אולם לכתחילה כשהוא באמצע ימי השבוע אין לענות כן** (במשנ"ב (סקכ"ח) הביא כן בשם האחרונים, אולם היא כתב כן לגבי בדיעבד דאם ענה רק הימים דיכול לחזור ולספור בברכה, בין בסוף שבוע ובין באמצע שבוע, אולם בפר"ח ובא"ר (אות י"ד) מבואר דאף לכתחילה מהני לענות הימים לחוד, אלא דבשעה"צ (סקכ"ח) כתב דבפר"ח מבואר דכן הוא רק בסוף ימי השבוע, דאז הזכרת השבוע מעיקר הדין, ובא"ר כתב דזהו אף באמצע ימי השבוע, דכיון דלא הזכיר השבוע ודאי דהיה כאן היפך כוונה ע"כ, וכתבנו דלכתחילה לא יעשה כן באמצע ימי השבוע דאז להפר"ח יצא ואף להא"ר זהו רק משום היפך כונה, וכתבנו לעיל דהיפך כונה אינו מוחלט כ"כ, ובסוף ימי שבוע אפשר דגם לכתחילה לא יענה כן דהרי י"א דיצא עי' משנ"ב סק"ז).

ג. **יכול להשיב את יום הספירה, בלי להזכיר את תיבת "היום", אולם לכתחילה אין לעשות כן** (בט"ז (סק"ז, ומ"א (סק"ט) כתבו דאם לא אמר "היום" יכול לספור בברכה, דעיקר המצוה היא שיאמר "היום", אולם בשעה"צ (סקכ"ה) הביא דהא"ר והמאמ"ר מפקפקים בזה, ולכן כתבנו דאין זה לכתחילה).

ד. **הדרך המובחרת להשיב כמה היה אתמול** (כפי שנתן המחבר בשו"ע סעי' ד' עצה זו).

ידיעת מנין היום בעת הברכה

שאלה: בתחילת הברכה איני יודע מנין יום הספירה, האם אפשר לברך ולהמתין לשמוע מאחר מנין היום, או יש להמתין עם הברכה עד שידע מנין היום.

תשובה: **לכתחילה צריך בעת הברכה לדעת מנין יום הספירה, ולכן יש להמתין עד שידע המנין, ובדיעבד מהני אפילו כשאינו יודע המנין** (לכתחילה צריך לדעת המנין מחמת ב' טעמים, א' בכדי שלא יהא הפסק בין הברכה לספירה, ב' משום דעת הט"ז (סק"ח) הסובר דלכתחילה צריך שיהא מבורר בשעת הברכה כמה ימי הספירה, ולטעם שלא יהא הפסק, אזי אם יכול לספור ביחד עם חבירו בלא הפסק אחר הברכה מהני, אולם לטעם הט"ז צריך בכל ענין שידע המנין בשעת הברכה, עי' משנ"ב (סקכ"ט)).

כוונה בעת שמיעת ספירה ממנין אחר

שאלה: כשאני נכנס לביהכ"נ להתפלל, אני שומע ספירת העומר מהציבור ממנין הקודם, האם עלי לכוין שלא לצאת בספירתם

תשובה: **ראוי לחשוב להדיא שבכוונתו שלא לצאת בספירתם, ולא די לחשוב שאינו מתכוין לצאת, וכן היה מעורר רבות הגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל ראה"כ לחוש לזה, לגבי מי שנכנס לביהמ"ד ללמוד וכדו' ושומע הספירה מאחרים** (לחוש לשיטת השועה"ר (סעי' י"ב) שכתב וז"ל מי ששמע הספירה מן אחד ומן הציבור שספרו ולא נתכוין כלל להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בשמיעה זו אלא שמע לפי תומו, לא יברך כשיספור בלילה שהשומע כעונה, ואפילו אם היה מחשב אין אני מתכוין לצאת בספירה זו אין זה כלום להאומרים שמצות אין צריכות כוונה כלל, אלא אם כן מחשב אני מתכוין שלא לצאת בה ע"כ, וכבר כתב דין זה בסי' רי"ג (סעי' ד') שכתב וז"ל לדברי האומרים שמצות של דבריהם א"צ כוונה, אף על פי שלא נתכוין המברך להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בה יצא בין בברכה אחרונה בין בברכה ראשונה, כגון מי שנטל פרי בידו לאכלו או מצוה לעשותו וקודם שהספיק לברך שמע ברכה זו מפי אחר המברך לעצמו אין צריך לברך, ויש לחוש לדבריהם וליזהר שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה.

ובאותו מנין שהוא מתפלל והוא שומע הספירה מהש"ץ, עכ"ח צריך לומר דנחשב כפי שחושב להדיא דבכוונתו שלא לצאת, דכיון דמתפלל עם אותו המנין ואינו סופר עתה אלא ממתין לספירת הש"ץ, עכ"ח דבכוונתו להדיא שאינו ברצונו לצאת, ולספור בעצמו כפי המנהג שהש"ץ סופר לפני הציבור, וכפי שכתב השועה"ר (בסעי' י"ד) לגבי מי ששואל את חבירו, וחבירו ענה לו יום הספירה, דהשואל יכול לספור בברכה אף ששמע מהמשיב, כיון דבעת ששמע היה בדעתו לחזור ולספור, שהרי בשביל כך הוא שומע, ונמצא שהיה בדעתו בפירוש שלא לצאת בשמיעה, ובאמת יש קהילות שהש"ץ אומר רק הברכה לחוד, והספירה אומרים כולם ביחד, וכבר מובא בשו"ת המבי"ט (ח"א סי' ק"פ) שכתב ענין ברכת ספירת העומר שנהגו ברוב המקומות לברך כל הקהל ביחד ואח"כ ש"צ ובמקומות מועטים הש"צ קודם ואח"כ כל הקהל יחד כמו שנוהגים האשכנזי' עיי"ש, ובעוד אחרונים).

ספק במנין הספירה

שאלה: אני מסתפק בעת הספירה בשני ימים, אי היום תשעה או עשרה, האם אפשר לספור שניהם ולהתנות שכוונתו לספירה של היום.

תשובה: **אינו נכון לעשות כן, דלפי כמה פוסקים אינו יוצא בזה, דבעינן שתהא ספירה ודאית** (דהנה נחלקו האחרונים בדין זה, דבשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' ל"ד) במי שהלך בדרך רחוקה בין אינם יהודים ומסופק במנין ימי הספירות העומר אם הוא עומד בשלושה לספירה או בארבעה אם יכול לברך ולספור מספיקא שני הימים ולומר, היום שלשה ימים היום ארבעה ימים.

ובתחילת דבריו (שם אות א') כ' כי ענין הספירה הוא שידע ויהי' מוחלט אצלו המנין שהוא סופר דבלא"ה לא מקרי ספירה כלל רק קריאת מלות הספירה ולא הספירה עצמה. ברם לבסוף (שם אות ה' ד"ה ואולם) חזר בו מפני דברי הרז"ה (סוף מס' פסחים) שהקשה, מה טעם אין אנו סופרין שתי ספירות כמו שאנו עושין ב' יום טוב מספק, נראה דהרז"ה לי"ל סברה הנ"ל דא"כ הול"ל דא"א לספור ב' ספירות מספק וקושיא מעיקרא ליתאו, גם בנד"ד יספור ב' ספירות מספק ולפי שספירה בזה"ז דרבנן אולי נכון שיספור ב' ספירות מספק בלא ברכה ע"כ, ובס' פקודת אלעזר לשו"ע או"ח (סי' תפ"ט) מביא כי ח"ר צבי קאפל טען דכיון שהוא סופר, כל שהוא מסופק אינו נקרא ספירה, ובס' משמרת שלום כתב, דאפשר כי בזמן שקידשו את החודש עפ"י הראיה ספרו בני הגולה החל מליל י"ז בניסן ב' ספירות ע"ש, הרי גם דעתו כי כה"ג חשיבי שפיר ספירה,

אמנם בשו"ת אבני נזר (חיו"ד סי' רמ"ח אות ג') בנוגע לספירת ה' וז' ימים לאשה שכ' וז"ל, דודאי דלא שייך לומר שתספור היום יום חמישי ותספור היום א' וכדומה בכה"ג לא נחשב ספירה כלל "ומה"ט אין סופרין העומר שתי פעמים משום ספיקא דיומא", אלא דבכה"ג ספירה אחת מקלקלת חבירתה וכו' עכ"ל, ויותר מבוארת סברה זו בשו"ת ערוגת הבושם (האו"ח סי' קס"ח אות ד') שכתב ומסתברא דספירה לא שייך אלא שיספור ענין המבורר, אבל כל שלא נתברר לו דהיום הוא כך וכך לא מקרי ספירה כלל, דלא קאמר רחמנא שיאמר היום כך וכך אלא שיספור, וכל כי האי לאו ספירה היא. דפשיטא אם יאמר בפ"א היום יום פלוני והיום יום פלוני וכו' עד כמה וכמה ימים בזה ודאי פשוט דלא מקרי סופר כלל ומה לי אם אומר כך על הרבה ימים או אם מספק"ל על שני ימים וכו' עכ"ל, וכן נקט בשו"ת קרן לדוד (סי' ק"מ, והאריך בזה בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ק')).

ספירה בציבור

שאלה: כשאני עומד לספור ספירת העומר, הציבור כבר סיימו לספור, האם יש ענין להמתין ולספור עם מנין הבא,

תשובה: **בפשטות יש ענין לספור עם מנין בציבור, ואם מתפלל בציבור שאין אומרים לשם יחוד, יכול לומר לשם יחוד ולספור ונחשב ספירה בציבור** (בחק יעקב (ס"ק ט"ז) הביא מה שכתב בשל"ה (ריש פסחים ג ב ד"ה כתב הרשב"א) וז"ל ובמקום שיש חבורה שמתפללין מעריב בזמנה ראוי להתחבר להם בימי הספירה, כי אז מצוה גוררת מצוה, קריאת שמע בזמנה ו"ספירה בציבור" עכ"ל, ומבואר דיש ענין לספור בציבור, ובסידור היעב"ץ (סדר יו"ט א' של פסח) כתב דסופרים בביהכ"נ "ברוב עם" ע"כ, ולפי"ז יש ענין להתפלל במנין הגדול משום ברוב עם.

ואם מתפלל בציבור שאין אומרים לשם יחוד, כתב בס' הליכות שלמה דיכול לומר לשם יחוד ולספור ונחשב ספירה בציבור, אף אם הציבור יסיימו הספירה כשיתחיל לספור, כיון שהיה באותו מעמד ע"כ, ולכאו' זהו רק לגבי לשם יחוד ולא לגבי "עלינו" שזהו ענין אחר).

ספירה בתחילת הלילה

שאלה: בכוונתי להתאחר בתפילת מעריב, האם יש ענין לספור ספירת העומר בתחילת הלילה בכדי שיהא "תמימות".

תשובה: **מעיקר הדין היה ענין לספור בתחילת הלילה משום "תמימות", אולם אין נוהגין כן אלא סופרים אחר תפילת מעריב, ובאמת לכתחילה צריך להתפלל, ומי שממילא מתפלל ביחידות מחת סיבה, ואין ביכולתו להתפלל תיכף, יספור ספירה בתחילת הלילה** (בשו"ת מנח"י (ח"ט סי' נ"ה) נשאל שאלה זו, והנראה מתשובתו דמסכים לשואל דכיון דיש ענין לספור בציבור וברוב עם, לכן אין סופרין לחוד בתחילת הלילה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' נ"ג) כתב דבאמת כך יראה מעיקר הדין שיספור מיד, מכל מקום כתב ללמד זכות על ישראל, היות כי ספה"ע הוא דבר הנשכח בקלות, ואם צריך לספור כל אחד בתחילת הלילה לבד ואח"כ יבואו להתפלל בצבור ולא יספרו קרוב שהרבה מאד ישכחו הספירה לגמרי, ע"כ הנהיגו שיספרו בזמן שצבור מתפללים, ואיה"נ כשלאיזה סבה מתפלל גם מעריב מאוחר כמה שעות בלילה וביחידות, אמנם יכול לספור בתחילת הלילה, ולא ראיתי טעם לאחר הספירה בזה ע"כ).

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ישמח מש"ה במתנת חלקו

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטידה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהודא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להדרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים לתודה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים, ה"ה

הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מו"ה פינחס משה לאנדא הי"ו

מגדולי התומכים למען הקמת הבית הגדול

להינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו

שהשמחה במעונו, רוממות קל בגרונו

בהולדת נכדתו בסימן טוב ובמזל טוב

אצל חתנו האברך החשוב המופלג בתורה וביראה, שמו הטוב נודה לתפארה

הר"ר צבי מיטטעלמאן ני"ו

בן ידידינו הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר יעקב יודא מיטטעלמאן הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

ושגודה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתידותינו, שתזכה לראות רב תענוג ונחת, תודה וגדולה במקום אחת, ויהא רעוא מן קדם רבון עלם ועלמיא, שתשרה שכינה בכל מעשי ידיו ברב סייעתא דשמיא, ויוכל להמשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אודך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, אכי"ר.

כ"ד ידידיו מוקדיו השמחים בשמחתו

ומברכים ברגשי הוראה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

להקמת הבית הגדול להינוך הבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

הלכות מזוזה (זז)

סימן רפו – מקומות החייבים במזוזה, ובו כ"ג סעיפים

ה. בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ טִנּוּף, כְּגוֹן שֶׁתִּינוֹקוֹת מְצוּיִים שָׁם, טוֹב לְכַסּוֹת הַמְּזוּזָה; וּבְמָקוֹם טָהֳרָה, טוֹב לְהְיוֹת נִרְאֵית.

נרתיק המזוזה

יש להניח המזוזה בתוך נרתיק, לפני קביעתה בכותל [ולא יקבענה ללא נרתיק][1].

מה עדיף, נרתיק שאפשר לראות המזוזה או שאי אפשר לראות

לכתחילה טוב לקבוע את המזוזה בנרתיק שאפשר לראות דרכה המזוזה, או עכ"פ השם ש-ד-י שכותבים מאחורי המזוזה. אבל במקומות שמצוי גילוי ערוה, כגון בחדרי הבית שמצויים שם תינוקות, ויכול לקרות שיהיו ערומים, כגון כשמחליפים בגדיהם וכדומה, יש להקפיד שלא יהיה אפשר לראות המזוזה מהנרתיק[2].

---

1 שו"ע (סימן רפט ס"א). וז"ל "בא לקבעה יניחנה בשפופרת של קנה או של כל דבר". וכתב הב"ח (שם) שדין זה נלמד ממה שאמרו חז"ל (בבא מציעא קב.) "בעא מיניה מרב ששת מזוזה על מי [חיוב קביעת מזוזה על השוכר או על המשכיר. מקשה הגמרא וכי יש להסתפק על מי מוטל החיוב] מזוזה, האמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא [ולכן השוכר שדר בתוכה חייב להניח המזוזה, מתרצת הגמרא] אלא מקום מזוזה על מי [העץ שהדלת שוקף עליו, ואם אבן הוא מי חייב לנקוב סדק ולהכין המקום של המזוזה] אמר להו רב ששת תניתוה דבר שאין מעשה אומן השוכר עושן, והאי נמי [נקיבת הסדק] נמי לאו מעשה אומן הוא, שאפשר הוא [לתלות את המזוזה] בגובתא דקניא [בתוך חלל של קנה, ומכיון שאינו מעשה אומן הרי מוטל על השוכר". הרי לנו שיש לקבעה בנרתיק. וכתבו התוס' (שם ד"ה בגובתא) שלפי רש"י שמניחים המזוזה מעומד, מובן שצריך להניחו בתוך נרתיק כדי שלא תיפול. ולר"ת הסובר שמניחים את המזוזה בשכיבה היה יכול לקבעה ע"ג מסמרים, אך צריך נרתיק כדי שלא תבלה מלחלוחית הכותל.

כתב הט"ז (סימן רפה ס"ק ה) ד"ה טוב להיות נראית. "נראה לי דאין לעשות שתהיה נראה בלי כיסוי [נרתיק] כלל, דנמשך מזה עבירה דבכל פעם שממשמשין בה בכניסה ויציאה מוחק מעט משם שד-י, עד שנמחק לגמרי אחר זמן רב, כמו שאנו רואין ברוב בתים. אלא יכניס שם תחתית זכוכית, ממילא יהיה השם נראה. ובזה בטלה גם כן טענת המקילים בעשיית מזוזה מחמת שמצוי שם טינופת סביבות המקום ההוא לפעמים, או שאנשים רוחצות שם דרך ארעי, דבזה הוה מכוסה אף על גב שנראה וכו'".

2 שו"ע (שם) ולשון המחבר "ובמקום טהרה טוב להיות נראית", ומשמע שטוב שיראו כל המזוזה. ואילו לשון הרמ"א (סימן רפח סעיף טו) "ומניחים נקב בקנה נגד שם ש-ד-י שיהא נראה מבחוץ", משמע שאינו צריך שיהיה אפשר לראות כל המזוזה, וסגי שיש נקב במקום שכתוב השם.

לכן במקומות שאין מצויים שהיו שם ערוה מגולה, כגון בכניסה לבית – משרד – מקומות ציבוריים – עדיף להניח נרתיק שאפשר לראות דרכו המזוזה, [חוץ במקום שהמזוזה קבוע נגד השמש[3], ובחדרי הבית [במקומות שיש תינוקות] וכדומה שיכול להיות ערוה מגולה, יש להניח בנרתיק שאין המזוזה נראית דרכו.

ובמקום שמצוי שיהיו ערוה מגולה, יש ליזהר שגם לא יהי כתוב על הנרתיק השם ש-ד-י. אבל אם כתוב רק אות ש' אין בזה חשש.

נרתיק מהודר

הידור מצוה שיהיה הנרתיק מהודר, כדרשת חז"ל על הפסוק זה א-לי ואנוהו, התנאה לפניו במצות[4]. ולכן ראוי ונכון לחדש את נרתיקי המזוזה מפעם לפעם[5].

נרתיק מכסף

יש הנוהגים לעשות את הנרתיק מכסף[6], אך במקום שיש חשש לגניבת המזוזה, אין לעשות כן[7].

מתאמרא בשם הבעש"ט זי"ע שאין להניח המזוזה בנרתיק של ברזל. [וראה בהערות בדין שאר מיני מתכות, ובתוכם כסף וזהב][8]. ויש לעיין לפי"ז אם עדיף לקבוע המזוזה בדבק חזק מאשר לקובעה במסמרים[9].

---

3 שאז אין להניחו בנרתיק שאפשר לראות המזוזה כדי שלא תתייבש המזוזה ותמחק (אגור באהליך פק ט סעיף ה). וכן עצה טובה שלא לקבעה בנרתיק שחור המושך אליו קרני שמש הלוהטות (ספר המזוזה פרק ד הערה כז).

4 כתב בחובת הדר (פרק ט ס"ק יג) וז"ל כתב בשערי אמת שתהיה השפופרת נאה משום נוי מצוה. אגור באהליך (פרק ט סעיף יב). וראיתי להביא מש"כ במאסף תל תלפיות (חוברת טו, תרסז, סימן סד עמוד 35) שכתב הגרע"י שלעזינגער שבחפירות בירושלים עיה"ק נמצאו תיקין של מזוזות מזהב משובצים אבנים טובים ומרגליות, ונמצאים כעת באוצר עתיקין בפאריז. ובלי ספק שכן היו מהדרין בהיכלי מלכי ישראל ושרי יהודה לעשות מזוזות מהודרין כאלו. ומן הראוי לאשר לו יכולת להדר כן בפנים בחדר במקום אשר אין חשש גניבה. ואין לדמות לאשר כתב באו"ח (סימן תרנו) הידור מצוה עד שליש במצוה, דהתם באתרוג וכיוצא נפסד הידורו ואחר סוכות אינה שוה כלום, משא"כ בכאלו. ואם מהדר כן על תכשיטין וכסות שלו, כל שכן על של מצוה תדירית. ומו"ח הק' [רבי הלל מקאלאמיא] נהג והנהיג כן לעדתו לעשות על התפילין תיקין של כסף, וזה אפשר לומר דאיכא חשש גניבה בטלטול, משא"כ במשומר בביתו ונשאר לו בערכו ואינו מפסיד כלום בו... ובכלל זה אם שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שכר שמחת מצוה איכא".

5 פתחי שערים (סימן רפה ס"ק כח) הנה בשו"ת ארץ צבי (חלק א סימן א) הקשה למה לא מצינו שיהיה מצוה לדור בדירה נאה מצד התנאה לפניו במצות מחמת המזוזה, כמו שמצוה לילך בטלית נאה בשביל הציצת. דלכאורה הבית לגבי המזוזה דומה ממש לטלית לגבי ציצית. "ות"א תירץ דשאני בית דגם לולא מצות מזוזה היה דר בבית, משא"כ טלית מנהג העולם היום שקונין טלית כדי לקיים בו מצות ציצית, ולולא המצוה לא היו לובשין טלית כלל, על כן היום גם הטלית מצוה". ובסימן קח תירץ "דשאני בית שמחוברת לקרקע עולם של רשות כמו שמחוברת למזוזה, ע"כ לא מהני חבורה למזוזה שיתקדש הבית, משאכ בגד שאין לו חיבור לדבר אחר רק להציצת".

6 עיין בסעיף הבא בנידון האם שאר מיני מכתבות דומה לברזל. דלהסוברים שכל מיני מתכות בכלל ברזל, אין לקבוע בכסף וזהב. ולכאורה נראה דרק במקום שאינו יכול להניח בנרתיק שאפשר לראות המזוזה. דאי לאו הכא עדיף להניח בנרתיק שאפשר לראות המזוזה, או עכ"פ השם ש-ד-י.

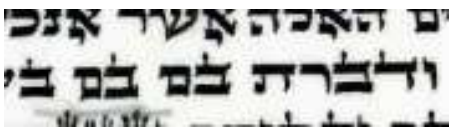
7 כתב בדעת קדושים (סימן רפט סק"א) שלכן לא נהגו להניחו בנרתיק של כסף וזהב מחשש גניבת התיק. ומשמע מדבריו שבמקום שאין חשש הזה, כגון בפנים בחדרי הבית הוה הידור לקבוע מכסף וזהב.

במקום שיש חשש גשמים וכיו"ב יכול להניח בנרתיק של ברזל[10].

גם לך יש שאלה על איזה חדר האם חייב במזוזה או איה מקום הנחתה? אפשר לשלוח תמונה מהמקום או תוכנית של הדירה.במייל: 036182411@BEZEQINT.NET ובס"ד נשתדל לענות בהקדם.

שאלות ותשובות בדרך קצרה, שהגיע אל פתח הלשכה

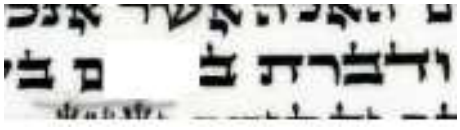
שאלה: כתב במזוזה בטעות שני פעמים תיבת 'בם' (ציור 1), והבחין בזה אחר שכבר גמר לכתוב המזוזה, מה העצה שיש להכשיר המזוזה.

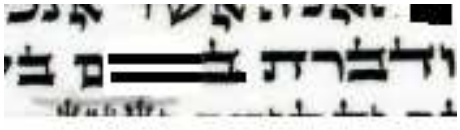

תשובה: כמו שהוא פסולה, כין שיש תיבה מיותרת במזוזה. ועל השאלה מה עליו לעשות. יש בזה שני דרכים:

א. יש למחוק התיבה המיותר, ואין במחיקה משום שלא כסדרן, אמנם אחר המחיקה עדיין יהיה פסולה, כיון שנשאר ריק שיעור ט אותיות קטנות, שזו שיעור פרשה, נמצא שעשה פרשה חדשה באמצע פרשה. אז יעשה נקבים נקבים ביריעה במקום שהיה כתוב בם, שאז מבואר בהגהות רעק"א שאינה נעשה פרשה חדשה, כיון שאינו ראוי לכתיבה שם.

ב. שימחוק ס' ראשונה, ו ב' השניה (ציור 2), ואח"כ למשוך הבי"ת עד המ"ם (ציור 3). ואין בזה משום שלא כסדרן, כיון שהבי"ת היתה כשירה גם לפני שהרחיבו. אמנם יש ליזהר כשמושך הבי"ת לא למשוך בפעם אחת מלמעלה, ואח"כ למטה, דאז נשתנתה צורתה ופסולה, רק יש למשוך מעט למעלה ומעט למטה, שבשום שלב לא יאבד צורתה.

ולענ"ד עצה ראשונה עדיפי, גם מצד ההלכה, שאז הבי"ת כמו שאר הביתי"ן. וכן מצד המציאות שבעצה השניה, יכול להפסל הבי"ת בשעת התיקון.

---

8 כתב הדעת קדושים (סימן רפט סק"א) "שמעתי בשם הר"י בעש"ט שנכון לקבוע המזוזה בתיק שאינו ברזל. מעין מה שאמרו חז"ל [במה שנאמר במזבח לא תניף] אינו בדין שינוף המקצר על המאריך. ובמזוזה כתיב למען ירבו ימיכם כמו שאמרו חז"ל [דקאי אמזוזה]. וגם על כל מתכות [שמעתי]. ואיני יודע אם הוסיף השומע לגבי מתכות, שמלשון חז"ל משמע שרק בברזל שיך מקצר. ומה שאין נוהגים לעשות התיק למזוזה מכסף וזהב [להידור מצוה] הוא מחשש גניבת התיק. וגם בברזל אין קפידא כל כך, ורוב התקון אי אפשר בלי יתדות ברזל. ובשולחן הוא שאמרו חז"ל כנ"ל...".

ועיין עוד בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן קלו) שכתב לגבי כתיבת סת"ם בעט העשוי ממתכת שהטעם שאומרים בברזל שהוא מקצר ימים הוא מדין לא תניף עליהם ברזל האמור לגבי המזבח, וציין שהרמב"ן כתב שדוקא ברזל אסור ולא בכסף וזהב.

9 שלחן ערוך המבואר (סימן רפט) אמנם מסתימת הפוסקים משמע שאין הדברים אמורים לגבי המסמרים (שערי המזוזה פרק טו ס"ב).

10 בדינים והנהגות מהחזו"א (יו"ד פג) הובא שבשער החצר היה המזוזה ניתנת בנרתיק מתכת מפני הגשמים.

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **אסתר מלכה רובין** ז"ל

ב"ר **אלכסנדר זושא** ז"ל

נלב"ע י"ח אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בניה החשובים והנכבדים
רודפי צדקה וגומלי חסדים

מוה"ר **מרדכי רובין** הי"ו

ומוה"ר **ישעי' יצחק רובין** הי"ו

ט"ו אייר

הגה"ק רבי חיים מאיר יחיאל
ממאגלניצא זי"ע

ואלה תולדות

נולד לערך שנת תקמ"ט לאביו הרה"ק ר' אבי עזרא זעליג אבד"ק גרעניץ, ולאמו הצדקנית המפורסמת מרת פערל בת הרה"ק המגיד הק' מקאזניץ זי"ע, ע"י ברכתו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר סבל רב שלא נתקיימה אצלה ילדיה שנעדרו בילדותם, ואבי הרה"ק המגיד זי"ע הי' תמיד מבקש מאת צדיקי הדור עבור בתו שיתקיימה ולדותיה, פ"א נזדמן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לקאזניץ וביקש המגיד ממנו שיברך את בתו, אמר הרה"ק מבארדיטשוב אל המגיד שיתן לו את מנורת חנוכה שלו, והוסיף לומר: יאמין לי כבודו שאיני עובר על 'לא תחמוד'..., ונתן לו המגיד את המנורה, נטל הרה"ק מבארדיטשוב את המנורה ואמר "הריני נותן מנורה זו 'דרשה געשאנק' לחתונת נכדו אשר יולד לבתו, ועד יום חתונתו הנני מפקיד זה אצל כבודו, ורשאי להשתמש בה", והחזיר את המנורה להמגיד, וברכת צדיק עשתה רושם ובתו של המגיד נפקדה בבן זכר ונקרא שמו בישראל 'מאיר' ע"פ ציוו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע באמרו "שהוא עתיד להיות מאיר לכל העולם בתורתו", וכסגולה לאריכת ימים הוסיפו לו את השם 'חיים' מלפניו, והשם 'יחיאל' מלאחריו, ונקרא חיים מאיר יחיאל.

במעלליו יתנכר נער

מילדותו נתגדל ונתחנך על ברכי זקינו שהתמסר לחנכו ה"ה הרה"ק המגיד זי"ע שחיבבו אותו מאד וממש לא זזה ידו מתוך ידו כמו שהוא מעיד בעצמו בהסכמתו לספר "עבודת ישראל" של זקינו, שכותב וזל"ק: "כי חיבר יתירה נודעת לי מכבוד אא"ז נ"ע זצללה"ה, ונטה עלי עוז ידידות אהבתו, כאומן את היונק נשאני באברתו, גדלני על ברכיו, והייתי יום יום שעשועיו, והשקה אותי מים חיים, הי' ברוחו אלי פי שנים, ינקתי דבש חכמתו, וגילה עיני במאור תורתו, בנגלה ונסתר האציל עלי רוח מבינתו",

וכבר בשחר טל ילדותו ניצנצו בו סימני טהרה שלגדולות נוצר, והרבה מגדולותיו וגילויו המופלאים יסופר, בהיותו כבן חמש שנים פרץ פ"א בבכי לפני זקינו ואמר: מדוע לזקיני יש רבי, וכן לאבי, אף אני רוצה ברבי..., שאלוהו מנין לו שלזקינו יש רבי, ענה, שהוא רואה בכל לילה, כיצד זקינו יושב לפני זקן אחד כתלמיד לפני רבו, ומכך הוא מבין שהלה הוא הרבי שלו, על כך הגיד המגיד, "בני זקן זה הוא הבעש"ט הק', וכשתגדל הרי גם אתה תלמד אצלו", השיב הילד: איני רוצה ב'רבי' שכבר נפטר מהעולם..., תפלתו היתה בהתלהבות ובכוונה גדולה כאדם זקן ורגיל, פ"א בהיותו רק כבן ז' שנה בעמדו בתפלה ליד הקיר בהתלהבות ובדביקות, פגע יתד שהי' תקוע במצחו ודם ניגר על פניו, אולם מרוב דביקותו בתפלתו לא הרגיש כלל בדבר, בבית זקינו התיידד עם הרה"ק ר' יצחק מאיר מגור זי"ע בעל חידושי הרי"ם שנתגדל ונתחנך בבית זקינו, ולמדו ביחד כששניהם הצטיינו בהתמדתם ובחריפות מוחם, ואהבה גדולה שררה ביניהם מאז, החידושי הרי"ם סיפר עליו, כי מנעוריו הצטיין במידותיו הנעלות, וסיפר שפ"א אמר להם המגיד הק' דבר תורה, וה"שרף" קלט אותם לפני החידושי הרי"ם, וה"שרף" חשש שמא על ידי כך פגע בכבוד חבירו, על כן פרץ בבכי וביקש ממנו שיסלח לו על העלבון שגרם לו, בהיותו עוד ילד קטן חלה במחלה קשה וחרדו מאד לחייו, שלח זקינו הק' שליח מיוחד להרבי מלובלין זי"ע, כאשר קרא 'החוזה' זי"ע את שמו בקוויטל נענה ואמר "אני רואה שהוא ימלא מקומו של זקנו המגיד", ואכן לאחר שהבריא לקחו המגיד ללובלין לאות תודה, והחוזה הק' השתעשע עמו והראה לו אותות של חיבה.

באהלי צדיקים

עם כי הי' דבוק מאד בזקינו הק' הרבה גם לנסוע להסתופף אצל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, ורגיל הי' לומר: "בכל פעם שאני

ימי ההילולא

ט"ו אייר

- **רבי ארי' לייב אב"ד קראקא ב"ר זכריה מענדל - תל"א**
- **רבי נתנאל ווייל ב"ר ידידיה טיאה** (קרבן נתנאל) **- תקכ"ט**
- **רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ב"ר אבי עזרא זעליג - תר"ט**

ט"ז אייר

- **רבי מאיר אב"ד לובלין ב"ר גדליה** (מהר"ם לובלין) **— שע"ו**

י"ז אייר

- **רבי יחזקאל הלוי לאנדא ב"ר יהודא** (נודע ביהודא) **— תקנ"ג**
- **רבי משה חיים אפרים ב"ר יחיאל מיכל** (דגל מחנה אפרים) **- תק"ס**
- **רבי איתמר ב"ר ישראל** (משמרת איתמר) **— תקצ"א**

י"ח אייר

- **רבי שמעון בר יוחאי - ג"א תתפ"א**
- **רבי משה איסרליש ב"ר ישראל** (רמ"א) **- של"ב**
- **רבי שלמה מקשאנוב** (תלמיד הנוע"א) **ב"ר משה — תתקפ"ח**

חוזר מלובלין נדמה לי שקבלתי הפעם כ"כ הרבה בחסידות שתספיק לי לעשר שנים, אבל משבא אני אל ביתי ורק מציג את כף רגלי על סף ביתי, מתעורר בי החשק לשוב מיד ללובלין", בקשרי אמיצים הי' קשור אל הרה"ק היהודי הק' מפשיסחא זי"ע שהכיר את גדלותו וחיבבו אותו מאד כשהי' עוד נער בבית זקינו הק', לאחר הסתלקותם של שלשה רועיו, זקנו הק', החוזה הק', והיהודי הק' – תקע"ד תקע"ה – התחיל לנסוע אל הרה"ק מאפטא זי"ע בעל "אוהב ישראל",והעריך מאד את רבו זה ודבק בו בכל נימי נפשו, וכל נסיעה אליו הי' נחשב בעיניו כמוצא שלל רב, רגיל הי' לומר בכל פעם בלכתו אל רבו זה: אילו הי' מזדמן לפני איזה ענין להרוויח בו אלפי דינרי זהב לא הי' עולה על לבי לבטל נסיעתי אליו, גם הרה"ק מאפטא העריך אותו מאד, הרה"ק רבי שמעון דייטש מושעליחוב זי"ע כתב פ"א אל הרה"ק אבד"ק גרענין זי"ע – אביו של ה"שרף" – בכהאי לישנא: הייתי באפטא וראיתי שהרבי מעריך מאד את בנו, והוא רוצה לגדל ולנשא אותו על כל העולם, (עיין לקמן מה שאמר עליו בענין מנהיגות) כשביקר דודו הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע באפטא, שאלו אם הוא מכיר את בן אחותו ה"שרף", והרה"ק מקאזניץ הרבה לספר עליו הודו, נענה הרה"ק מאפטא ואמר "דע לך שלאחר כל השבחים ששיבחת אותו, עדיין אינך מכיר אותו כלל וכלל", גם הרבה לנסוע לשאר צדיקי הדור, הרה"ק הרבי ר' הערש מרימונוב, הרה"ק ר' ירחמיאל מפרשיסחא – בנו של היהודי הק', הרה"ק ר' מאיר מפרימשלאן, הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, זי"ע, אך הי' קשור מאד אל הרה"ק מרוזין והרה"ק השר שלו' מבעלז זי"ע, וכשנפטרה אמו הצדקנית אמר בהספדה: תזכרי את הצדיקים שאני דבוק בהם, ישראל בן חוה (מרוזין) שלום בן רבקה העניא (מבעלז).

במקום 'גדולתו' שם אתה מוצא 'ענוותנותו'

כשהגיע לפרקו נשא לאשה האשה הצדקנית – שזקינו המגיד הק' העיד עליו שיש לה רוח הקודש – בתו של הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק בן הרה"ק הרבי אלימלך זי"ע, אחרי נישואיו ישב ועסק בתורה וחסידות סמוך על שלחן חותנו, ועלה ונתעלה בתורה וחסידות עד שנעשה גדול בתורה ויראה, ושמו הטוב הלך לפניו, וכעבור כמה שנים נתקבל לרב בגריצה, ולאחר מכן במאגלניצא, וכבר אז, בהיותו עדיין צעיר לימים, נמנה על גדולי הדור, ודבריו נתקבלו בחדרת קודש בכל רחבי פולין, שמו נודע לתהלה כגאון אדיר, ופנו אליו בשאלות ותשובות.

עם כל גדולתו שנמנה בין גדולי הדור כמו שכתב הוא בעצמו באחת מתשובותיו "גם לי תהלה לאל יש יד ושם בין הגדולים", הי' שפל ברך בענווה יתירה, כדברי בנו הרה"ק ר' אלימלך מגראדזיסק זי"ע בספרו "דברי אלימלך" (לפורים) וז"ל: שמעתי מאאמו"ר זצ"ל שאמר ברוב ענוותנותו, כאשר אני מסתכל בהתורה, מוצא אנכי עצמי קצת, אבל כאשר אני מסתכל בהצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, איני מוצא עצמי לשום ערך נגדם, וזהו: 'אשא עיני אל ההרים' אל האבות והצדיקים הגדולים, תמה אני 'מאין יבוא עזרי', כי מה אני כאשר אני מסתכל בצדיקים, ההרים הגדולים, אמנם 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ', הלא מיד בבריאת עולמו עלה ברצונו הפשוט שיהיו צדיקים אשר ראשם מגיע השמימה, ו'את הארץ' מדריגות קטנים ונמוכים, אשר מכולם יקבל השי"ת תענוג ושעשוע, אם כן גם אנוכי לא נופל מהם, והבן, עכ"ל, פ"א בא לפניו איש אחד והתנצל א"ע לפניו על הגיאות והתנשאות שיש בו ושאל ממנו עצה איך לשבר מדה זו, והשיב לו בזה"ל: כששואלין עצה על דבר אחד צריכים לפנות ולשאול את מי שיש לו ידיעה ובקי באותו דבר אבל אני אינני בקי ואיני יודע מה היא גיאות ואיך אפשר להתנשאות ואיך תשאל ממנו עצה בדבר זה.

פ"א כשהי' באפטא אצל הרה"ק בעל "אוהב ישראל" זי"ע, פגש בדודו – שמילא את מקום זקינו הק' – הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע יוצא מחדרו של הרה"ק מאפטא, אמר לו דודו "מאיר'ל, דע לך כי הרבי יש לו הקפדה עליך", נכנס ה"שרף" לברר את סיבת הקפדתו, אמר לו הרה"ק מאפטא: בוודאי יש לי הקפדה עליך, על שהנך מצניע את עצמך, מוטל עליך להיות מנהיג ישראל, התחיל לבכות ואמר: 'פשוט' כמוני יהי' מנהיג ישראל, ענה לו הרה"ק מאפטא: כן כן, גם אני 'פשוט' כמוך, ובכל זאת הנני מנהיג ורבי, אולם בי"ב אלול תקפ"ח כשנסתלק דודו, התחילו לבוא אליו חסידי קאזניץ ובעל כורחו

ימי ההילולא

י"ט אייר

- **רבי מאיר ב"ר ברוך מרוטנבורג** (מהר"ם מרוטנבורג) – **ה"א נ"ג**
- **רבי מנחם מענדל מרימינוב ב"ר יוסף – תקע"ה**
- **רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל** (חנה אריאל) **ב"ר מרדכי תרי"ז**
- **רבי שלמה זלמן מקאפוסט ב"ר יהודה לייב** (מגן אבות) **תר"ס**
- **רבי ישראל יעקב יוקל הורוויץ מבולחוב** (אחי רנ"צ מראפשיץ) **ב"ר מנחם מענדל תקצ"ב**

כ' אייר

- **רבי מרדכי מטשערנאביל ב"ר מנחם נחום מטשערנאביל - תקצ"ג**

כ"א אייר

- **רבי יצחק אייזיק הלוי מפרעמיסלא ב"ר יעקב** (רזא מהימנא) **- תקמ"ג**
- **רבי שמעון שלמה אבי הסאוריינער** (תלמיד המגיד) **- תקפ"ב**

כ"ב אייר

- **רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין ב"ר ישראל מרוזין - תרנ"ד**
- **רבי שלמה אליעזר אליפנדרי ב"ר יעקב** (שו"ת הסבא קדישא) **- תר"צ**

נעשה לרבם ומנהיגם, וברוב ענוותנתו התנצל לפני חסידיו על אשר קיבל עליו את המנהיגות באמרו: "מה אעשה כי אדוני אבי זקני המגיד זצ"ל גזר עלי להיות מנהיג ורבי", ואכן נהרו אליו רבים מחסידי פולין, וביניהם אדמורי"ם מפורסמים כהרה"ק ר' ישכר דוב מוועלברוז' זי"ע בעל "עבודת יששכר", ובן דודו שמילא אחר כך מקומו הרה"ק ר' אלעזר מקאזניץ זי"ע, אם כי נותר לשבת במאגלניצא היתה מצודתו פרושה על קאזניץ, ואף נהג לחתום: "אבד"ק קאזניץ ומאגלניצא", וגם אז המשיך לנסוע לצדיקי דורו ולהסתופף בצילם.

עין רואה

פ"א אמר לאחד מגדולי הרבנים שהסתופף בצילו: "ידעתי שהנך נוסע אלי, וכן כל אחד ואחד מחסידי, מיד בצאתו לדרך לנסוע אלי, יודע אני ואני שומרו ומצילו מפגעי הדרך (תולדות הנפלאות), פ"א אמר לאחד מחסידיו "דך לך כמו שאתה מיטיב לראות דרך חלון דך וצלול, כן אני מביט ורואה בתוך נשמות ישראל", בראש חודש אלול תקפ"ח הי' בקאזניץ אצל דודו הרה"ק ר' משה"לע זי"ע, ואחר שבת נסע לביתו, וביום ד' לאחר צאתו מהמקוה אמר לחתנו אמור לחמותך שתראה להכין עגלה ואסע לקאזניץ, כי דודי הק' ר' משה"לע נחלה מאד, והלך ואמר לה, וצווחה הרבנית, מה זאת, זה שני ימים שבאת, ועדיין לא שלמתי שכר עגלה, ואמר לה הרה"ק שיסע עתה דרך ראדום ושם היו לו גבירים שישלמו עבורו, ושכרו עגלה ובאו ערב שב"ק בבוקר לקאזניץ, וטרם שנכנס אל העיר שמע קול העיר חמיה בבכיות ויללות, אמר לחתנו הנ"ל ניסע תכף על ציון המגיד, וכאשר בא לאהל המגיד פגע באמו הצדיקת ע"ה שיצאה מאהל המגיד, ואמרה לו, בני אין לך מה לילך ולהתפלל, כי אני הייתי שם ולא ענה לי אבי דבר, אמר אף שיש לסמוך על דבריה, אע"פ כן כיון שבאתי הלום אכנס, ונכנס ושהה שם זמן מה, ויצא ואמר נואש, וכך הוה, שבערב שבת קודש י"ב אלוך נח נפשי' והוא הי' בשעת פטירתו, (גן הדסים).

אחרית ימיו

כל ימיו הי' משתוקק לשהות לפחות שבת אחת בארה"ק, ולזכות להתפלל ליד כותל המערבי, והי' אומר: "בטוח אני שהייתי פועל הרבה בתפלה ליד הכותל", אך כחצי שנה לפני פטירתו הירבה לדבר מא"י, פ"א סיפר למקורביו: והנה אני עולה להיכל המשיח, דפקתי על הדלת, פתח לי ונכנסתי לפנים, ונפגשתי עם היהודי הק' זי"ע, כאשר ראה אותי תמה ושאל: מאיר, מה מעשיך כאן, כ"כ מוקדם – שחשב שאני כבר לאחר פטירתי – שמעוני מאיר"ל – אמר לי – את כולנו סובבו בערמה, אף כי הננו עקשן אבל איננו קפדן, אבל אתה מאיר"ל האם גם אותך פיתו, הרי אתה כן קפדן, ולכן הנני מודיעך מראש שאל תסמוך על הבטחות, אמרתי לו שעדיין לא נפטרתי מהעוה"ז, אז פנה אלי ואמר לי: אתה, עדיין יש לך עצה, סע לארץ ישראל ושם תצליח במה שאני לא הצלחתי, והוסיף ואמר, מאיר"ל אל תעמוד כאן בחיבוק ידים, מהר ורד למטה ועשה משהו, ואמר ה"שרף", הוא רוצה שאני אסע לא"י ואכוון שם את היחודים שהוא כיוון, כי מי שמכוונם בחו"ל מוכרח להסתלק מן העולם כמו שקרה להיהודי הק' כידוע, והוא יעץ לי לכוונם בא"י כדי שאשאר בחיים, אבל מי יכול לנסוע דרך רחוקה כזאת, ואפשר שלא יתנו לי לנסוע מן השמים, ומלבד זאת צריכים מקודם לקיים מה שכתוב 'בעברת הרע מקרבך', ואח"כ הוסיף ואמר: הנני מוכן לנסוע אבל איני רוצה לנסוע לבדי, רק בשעה שהק"ה יעלה את כולם יחד, אני בכל זאת רוצה לישכב "לעבן דעם הייליגן זיידישי זכרונו לברכה".

כל אותו חורף דשנת תר"ט הכין עצמו לעלות למרום, קודם חג הפסח ביקר אצלו הרה"ק ר' יעקב דוד מאמשינוב זי"ע סיפר לו ה"שרף": ראיתי את מורי ורבי ועוד צדיקים, אמר לי מורי: הנך מתכבד לשאת דרשה בפרשת 'אמור' כאן בגן עדן, ומאז נחלה מאד, כשהגיע סיפור זה לאזני החסידים ציפו בחרדה לימי הפסח שיעברו בשלום כי בפסח קוראים את חלק מפרשת אמור, לאחר שעבר הפסח בשלום היו מצפים שיעבור בשלום השבוע שבו קוראים את הפרשה הזאת, בשבת פרשת קדושים באו למאגלניצא לבקרו הרה"ק ר' משה מלעלוב, והרה"ק ר' משה מפשעדבורזש, זי"ע, וכאשר ראו שגברה עליו המחלה אחר הרופא המומחה הרה"ק ר' חיים דוד מפיעטרקוב זי"ע הנודע בשמו "הדאקטאר הצדיק ברנארד", ונכנס אליו לבקרו, ויצא לעם ואמר שירבו בתפלה ובתחנונים כי יש לו רגעים ספורים ונעשה רעש ובכיה רבה, וביום ט"ו אייר תר"ט עלה בסערה השמימה, בשעת הלויה הכניסו את הארון לביהמ"ד, ראשון למספידים הי' הרה"ק ר' משה מלעלוב זי"ע, שהרים קולו בבכי וצווח, "גדולה הבושה שלא יכולנו בתפילתנו לקיים צדיק כזה בתוכנו", ובבית החיים הספיד אותו הרה"ק ר' נתן דוד משידלאווצי זי"ע, הוא הזכיר את הדרשה שיכבדו אותו לדרוש בשמים, ואמר: "יתן ד' שיהי' דורש טוב לעמו".

י"ז אייר

הגה"ק ר' יחזקאל לאנדא זי"ע
["נודע ביהודה"]

אלה תולדות

נולד באפטא ביום י"ח חשון שנת דע"ת לאביו הרב הקצין רבי יהודה הלוי פרנס ומנהיג וועד ארבע ארצות, ועוד בשחר ימי עילומיו כבר הי' מפורסם זכרון המופלא שלו ושנינותו ופקחותו העצומה, כשמלאו לו י"א שנים כבר הי' מפורסם לעילוי גדול, וכבקי נפלא בש"ס ופוסקים, הג"ד משה יעקב מקראקא זצ"ל רבה של אפטא הרבה לחבבו והרבה לפלפל עמו בסוגיות חמורות שבסדר קדשים, את חידושיו משנות ילדותו מזכיר בספרו "ציון לנפש חיה" (צל"ח). גם שאר גאוני דורו הרבו להשתעשע עמו בד"ת. כשהי' בן י"ד נדד מבית אביו להעיר בראד, והצטרף לחכמי הקלויז שבבראד שמפורסמים היו לאריות שבחבורה בתורת ד', בשנת תצ"ב כשמלאו לו ח"י שנים נשא את בתו של הגביר רבי יעקב מלודמיר ז"ל ועבר לגור בבית חותנו, שם הוסיף תורה על תורתו וקדושה על קדושתו, ובהשפעתו עבר חותנו ביחד אתו וכל משפחתו לבראד שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים ועד מהרה נתקבל שם בזרועות פתוחות כאחד מ"חכמי הקלויז" שעליהם נמנו גאוני ארץ כהגאון רבי יצחק הורוביץ והגאון ר' חיים

צנזר זצ"ל זה שהעיד עליו "צפה יחזקאל במעשי מרכבה" ומקלויז זה יצתה תורה לישראל, ומני אז דרך כוכבו בקרב ישראל בגאון ובעוז, ונהרו אליו תלמידים רבים לשתות בצמאון רב את מימי תורתו, בשנת תצ"ד כשמלאו לו עשרים שנה, נתנו עיני חכמי בראד עליו, ומינוהו לראש לארבעה בתי דינים שהתקיימו אז בבראד.

על כס הרבנות

בשנת תק"ה נתקבל לכהן כרב עיר יאמפאלא והגלילות, ביאמפאלא נגה אז אורו של המגיד הק' רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע ובניו, והוא עם כל התנגדותו לדרך החסידות ידע להעריך את גדולתם, בספרו צל"ח למסכת ביצה מצטט קושיא "שזה יותר מארבעים שנה הקשה הרב הגדול מוה"ר יוסף בק"ק יאמפאלא" הוא בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל, בתקופת כהונתו שם, הראה את כוחו בדרוש לייסר את העם בדברי נועם ואגדה המושכת את הלב, ואת דרשותיו הנפלאות המלאות חריפות ובקיאות נדפס לאחר פטירתו ע"י בנו הג"ר שמואל זצ"ל ונקרא בשם "דורש ציון". בשנת תקט"ו נתמנה לאב"ד ור"מ בעיר ואם בישראל פראג ויסד שם ישיבה גדולה שאיליה זרמו תלמידים מכל קצוי תבל עד מרוב הדחק זו הלחץ נאלץ לילמוד עמהם בחצר בית הכנסת הרחבה, עד יומו האחרון לא פסקה ישיבה זו מביתו, ומהם יצאו גדולי הוראה גדולי ישראל מפורסמים כהגאון רבי אברהם דנציג זצ"ל בעל "חיי אדם" הגאון ר' דוד דייטש זצ"ל בעל אוהל דוד הגאון רבי אליעזר פלעקלס זצ"ל בעל תשובה מאהבה, הגר"ב רנשבורג זצ"ל מחבר ההגהות על הש"ס, ועוד. עם כי עסוק היה במלאכת הקודש עם התלמידים עכ"ו השגיח על קהילתו בעין פקוחה ודאג לכל צרכיהם, לאחר מלחמת שבע שנים בה נלחמו המלכה תירזה מלכת אוסטריה עם המלך פרידריך השני מלך פורסיה, כאש ה' פראג במצור לא שעה לעצת נכבדי העם שיעצו לו שהוא יצא מן העיר עד יעבור הזעם אלא נשאר שם ביחד עם בני קהילתו והתאמץ להקל מסבלם, דרש מהעשירים בתוקף לפרנס את העניים וכדו' וסוחרים הזהיר בל יפקיעו השערים, עמד על משמר הדת ותיקן תקנות גדולות בעירו להגדיל תורה ולהאדירה, אחת התקנות המעניינות היא היות וכמה מורי צדק אשר בעיירות שאין להם חיך לטעום ולהבחין בעצם הדבר, סוברים שכל ספר שנתפשט בעולם ראוי לסמוך על דבריו וע"כ באים לידי תקלה להתיר את האסור, על כן תיקן שקודם שמלאו לצורבא מרבנן ארבעים שנה לא ירום ידו להדפיס חידושיו בש"ס ופוסקים וכאשר ימלאו לו ארבעים שנה אז הרשות נתונה, אם בר הכי הוא לפרסם חידושיו, גם תיקן תקנות אחרות, נגד חיי המותרות ולוקסוס המעוררים את קנאת הגוים וגורמים הכבדת עול המס, צוה למעט בהזמנת אורחים לסעודת מצוה, למעט כלי זמר ובדחנים, והנשים לא ילבשו בגדי פאר מחוץ לגעטא וכדו' ואף הם הביטו אחריו בחדרת קודש ובעיניהם הי' נראה כמלאך אלוקים.

איש אלוקים קדוש

הי' מתנהג בקדושה ובטהרה, תלמידו רבי אליעזר פלקלס מעיד עליו כי מעולם לא עבר חצות לילה בשינה, ועד שהגיע לזקנה לא שכב במיטה ולא פשט בגדיו בלילה, הי' מרבה בתעניות ובסיגופים, מר"ח אלול עד יוה"כ הי' מתענה משבת לשבת, מר"ח אב עד ת"ב לא אכל רק לחם יבש כל לימודיו עם תלמידיו הי' בעמידה, צדקת פזרונו נודע הי' ב.יהודה וישראל ותרן בממונו הי' וכדו'.

לוחם מלחמת ה'

עשוי ללא חת ועז כחלמיש הי', לוחם מלחמת ה' בגבורים גודר גדר ועומד בפרץ, הי' זה בשנת תק"ה כאשר אחד מנשואי פנים שבבראד שריננו לעז על בני משפחתו, ניסה להטיל חיתת על העם לבל יעיז לפצות פה עליו בקלונו, שלשה גבורי רוח לבשו רוח קנאה והם הגה"ק בעל מאיר נתיבים הגה"ק ר' גרשון מקיטוב גיסו של הבעש"ט והנוב"י בראשם הוקיעו בריש גלוי את אותו נשוא פנים, ועוררו עליהם חרון אפו עד כי נאלצו לברוח מן העיר בראד. גם לחם מלחמת חרמה קודש נגד כת ש"צ וההולכים בשיטתם, אף יצא נגדם בכרוז חריף שצוה להדפיסו בגליון מיוחד ולהכריזו בביהכ"נ לפני כל נדרי בליל יום הכיפורים בכל שנה ושנה, בין השאר נאמר שם "כל לכל החוטאים והפושעים יש תשובה חוץ מאלה מעריצי הש"צ ימ"ש ומחזיקים בשיטתם", כמו"כ קנא קנאת ה' צבקות על המשכילים שבברלין שהרימו ראשם בדורו.

פוסק הדור

כבר בשנת ת"ק מופיע כבר במלוא שיעור קומתו כפוסק הדור ומשיב מובהק שהכל חרדים לדבריו וכל גדולי הדור כבר מאז הציעו לפניו שאלותיהם הקשות ולבקש את הכרעתו, בין השאר התשובות שבאותו שנה אנו מוצאים תשובה ארוכה בענין היתר עגונה אותה ערך לבקשת אחד מגאוני הדור ה"ה רבה של אוסטרובצה זצ"ל הוא אשר לבש שריון ענוה משחר נעוריו חשב כי הוא נשאל רק כדי "לפתוח בקטן תחלה" ובתשובה המוזכרת מדגיש הוא "להפצרת השואל באתי לגלות דעתי דרך פילפול לא להלכה ולא למעשה שלא יסמוך על דברי לא לאיסור ולא להיתר ואני רק כתלמיד הדן לפני הגדולים והגאונים אשר בדור" תשובות לאלפים הריץ לכל קצוי תבל ועיני כל ישראל הי' נשואות לו, הוא הי' עונה לכל דורש עיין נוב"י מהדו"ת יו"ד סימן ע"ז "זה דרכי להשיב לכל שואל אפילו לפחות שבפחותים" ספר שו"ת נודע ביהודה מקובל בהערצה בבית ישראל מתי מספר יכולים להשיב בדיוק שמו ושם עירו, לעומת זה כולם יודעים להעריך ולהעריץ כשמזכירים "נודע ביהודה" עד היום נמסרים בעולמה של תורה דברים ורעיונות מחשבות עמוקות סברות ישרות מה"נודע ביהודה".

דעתו לדרך החסידות

אם כי בתחלה הי' נודע במלחמותיו נגד דרך החסידות, אולם מסופר כי לאחר חילופי דעות והשקפות שערך עם אבות החסידות שינה את טעמו וחדל מללחום נגדם, ומתאמרא מימרות מהרבה גדולי ומאורי החסידות שבחים עליו, מרן הבעשטה"ק העיד עליו בלש"ק: אויף די דאערער שווארצע יחזקאל שטיט אַ דריטל וועלט,

הרה"ק ר' ברוך ממעזיבו"ז זי"ע אמר במתיבתא דרקיעא הכריזו כי הלכה כרבי יחזקאל וכל מקום כיון להלכה האמיתית, הרה"ק בעל התניא זי"ע אמר שהי' יחיד בדורו בהוראותיו וה' הי' אתו שקלע אל חוט השערה ולא החטיא את המטרה האמיתית בכל דבר אשר יורה, הרה"ק מצאנז זי"ע אמר אילו הי' הנודע ביהודה חיי אתנו כיום הייתי מתגולל אצלו תחת שלחנו כי כל כוונותיו הי' רק לשם שמים ונפלא הי' בקדושתו וצדקתו. ידוע שהי' מתנגד לאמירת "לשם יחוד" מכח הלכה וכפי שמסופר שהי' מכריז קודם תקיעת שופר בראש השנה בקול גדול: למה תוקעים רחמנא אמר תקעו, והרה"ק מצאנז לא אמר בשביל זה לשם יחוד, אבל מאידך ראה מה שכתב רביה"ק זי"ע בספרו הק' ויואל משה מאמר ב' סימן מ"ז וזל"ק: ואף שהנוב"י פליג על אמירת לשם יחוד מ"מ אנו רואים שנתן הסכמה חמה על אותם הדרושים שבס' אור לישרים וכתב עליו שהוא בעצמו שמע מפיו דברים מתוקים ונכנסים בלב השומע להלהיב הלבבות לי"ש ושם באותו הספר בדרוש הראשון כתב הטעם הנ"ל על אמירת לשם יחוד, ונראה דאחר שאמר טעם זה קבלה ממנו, עכדה"ק.

אשכבתי' דרבי

עדי הגיעו לגבורות נשאר כתר תורה ונזר מלכות על ראשו, בי"ז באייר תקנ"ג נסתלק לשמי מרום והוא בן שמונים שנה, בלב שבור ורצוץ ליווהו המוני תלמידיו וגדולי תורה שבפראג, למקום מנוחתו האחרונה שנכרה בבית העלמין העתיק, כשהם משננים וחוזרים בלי הרף מדברי תורתו, רבבות רבבות השתתפו בהלוויתו, וגדל המספד מאוד, עפ"י צוואתו לא נחרתו על מצבת קברו כל תוארים זולת "הרב המפורסם מו"ה יחזקאל הלוי", על כסאו עלה בנו הגאון ר' שמואל זצ"ל.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ירושה רוחנית הרבה לכלל ישראל, ה"ה ספריו א) שו"ת נודע ביהודה מהד"ק מהד"ת, ב) "ציון לנפש חיה" חידושים על הש"ס, ג) "אהבת ציון" דרושים והספדים, ד) "דגול מרבבה" חידושים והגהות על שלחן ערוך, ה) "דורש לציון" דרושים ופילפולים לכמה מסוגיות הש"ס, ו) "דרוש הספד" על מות מריה תריזיה מלכת אסטריה, ז) "דרוש השבח וההודאה" על נצחון אוסטריה במלחמתה נגד טורקי', ח) "דרושי צל"ח" דרשות, ט) "חוקי האישות עפ"י דת משה והתלמוד" הוא כתבו ע"פ בקשת קיסר אוסטריה פרנץ יוזף השני לגלות את דעתו אודות חוקי הנישואין שהוציא ביחוסם אל חוקי ישראל, י) "מראה יחזקאל" הגהות על התלמוד.

י"ז אייר

הגה"ק רבי משה חיים אפרים מסדיסלקאב
בעל "דגל מחנה אפרים" זי"ע

צור קודש מחצבתו

בן ובת קדושים וטהורים הניח אחריו רבן ומאורן של ישראל אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, ה"ה בנו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע שהי' צדיק נסתר כל ימי חייו, ובתו הרבנית הצדקת המפורסמת מרת אדל זת"ע, אשר אביה אמר ששמה היא ראשי תיבות א"ש ד'ת ל'מו שאש קודש בוערת בקרבה. נודעת הי' כבעלת רוח הקודש, צדיקי הדור העידו עליה שלא פעם אירע שבעת שאחזה באמצע כיבוד הבית השליכה באמצע את המכבדה ("בעזעם") מידה ואמרה סדר "קדושה" יחד עם מלאכי השרת, שאמרו אז שירתם. אביה הק' החשיבה אותה כאחד מבני החברייא קדישא, ומסר לה הרבה סודות הק', והיא היתה הממונה על כספי הבית והוצאותיו המרובים של אביה. כשהגיע עיתה את דודים נשא את הצדיק נסתר הרה"ק ר' יחיאל (מיכל) זי"ע, מסופר שלפני הקישור שלח הבעשטה"ק תלמידו הגדול המגיד ממעזריטש זי"ע לבחון את החתן ר' יחיאל ובשובו סיפר המגיד שכשבחן אותו ענה על כל דבריו לא ידעתי איני יודע ולא אדע, אז אמר הבעשטה"ק אם כן אפשר לגמור השידוך, ואכן נשא הצדקת אדל את הרה"ק ר' יחיאל, אולם ר' יחיאל המשיך כל ימיו להיות נסתר במעשיו.

זרע קדש

כמה שנים לא זכו ר' יחיאל ואשתו מרת אדל לזש"ק, בשנת תק"ח כאשר התאספו החברייא קדישא תלמידי הבעשטה"ק בשמחת תורה, והי' מרקדים בהתלהבות עצומה, ויהי באמצע הריקודין של מצוה נקרעה מנעלו של אחד מבני החברייא קד' ה"ה הרה"ק ר' דוד לייקס זי"ע, ולא הי' יכול לרקוד, והצטער מאד על שאינו יכול להשתתף בשמחת התורה, הרבנית שעמדה מן הצד הריקודין, ראתה את זה, ותאמר אל ר' דוד שאם יבטיח לה בן זכר תביא לו מנעלים חדשים כדי שיוכל לרקוד הלאה, הרה"ק הבטיח לה, והביאה לו מנעלים חדשים והמשיך בריקודין של מצוה, ועוד באותו שנה שנת תק"ח נולד לה בנה הבכור, ויקרא שמו בישראל משה חיים אפרים, כעבור חמש שנים נולד להם בנם השני ה"ה הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזשבוז זי"ע, וצדיקי הדור אמרו על שני האחים הקדושים שתי נשמות קדושות הורידו בני הבעשטה"ק לעולם, האחת מסטרא דחסד הוא ר' משה חיים אפרים, והשני היא מסטרא דגבורה הוא הרר"ב, נוסף להם נולד להם בתם הצדקת המפורסמת מרת פיגא ע"ה שהיתה נודעת כמו אמה לבעלת השגה ורוה"ק, ובנה הי' הרה"ק ר' נחמן מברסלב זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

הני תרי צנתרי דדהבא האחים הקדושים הוכרו מיד כי זרע ברך ה' המה, יסופר שפ"א במוצאי שב"ק הגיע לביתו של הבעשטה"ק תלמידו ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, וביקש מהרבנית אדל שתכין לו סעודת מלוה מלכה, והיא היתה באותו זמן חולה ולא יכלה לרדת ממטתה, והבטיח לה ר' מאיר שאם תכין לו יהי' לה רפואה שלימה, כששמעה ההבטחה ירדה מיד ממטתה להכין לה הסעודה, ופתאום התחילו שני בני' הקטנים לבכות, והלכה אצלם ותוציאם ממטתם לחוץ, ויהי כאשר אך יצתה מהחדר נפלה כותל החדר על מטתם, ואמר הבעשטה"ק לר' מאיר באת להציל את חיי בתי ושני בניה ראיתם את זאת

ברוה"ק, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות על ידי זכאי, משמיא קא זכו ליה להציל נפשות קדושות כאלו "אשר העולם יאיר מגודל קדושתם". האחים הקדושים יצקו מים חיים על זקנם הקדוש ושאבו ממנו מלא חפניים תורה ויראה, וקלטו במוחם כל אמרותיו והנהגות קודש של ראשית תורת החסידות. סיפר המלמד של הרה"ק ה"דגל", שהי' לה"דגל" שמירה מיוחדת של זקינו, ומעשה שהי' כך הי', פ"א כאשר ישב ליד זקינו הבעשטה"ק אמר לו הבעשטה"ק בא וארא דבר, וצוה להביא לו פיסת קלף והניח את זה תחת מפת השלחן, לכמה דקות, כשהוא תפוש בשרעפיו, לאחר מכן הוציאה מתחת המפה וימצא כתוב בה: "אני מט"ט שר הפנים"!... ונתן הבעשטה"ק את הקלף לנכדו, ואמר לו לשמרה היטב, ואכן שמרה זמן מה, וסיפר המלמד שכאשר נעשה מלמדו נאבדה לו הקלף ומאז הרגיש כאב שניים. כשנעשה בן שתים עשרה שנה נחשך עולמו בעדו בהסתלקותו של זקינו הגדול אשר ממנו הי' רוב תורתו, אבל הוא חיזק את עצמו והמשיך לשאוב מתורת זקינו ע"י שדבק עצמו לממשיך דרכו ה"ה הרה"ק הרה"מ ממעזריטש זי"ע, וביותר אצל הרה"ק בעל "התולדות" זי"ע.

תורה מתוך הדחק – רבנותו

אחרי חתונתו התיישב בעיר סדילקוב, וקידש עצמו בסילודין ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה יומם ולילה מתוך דוחק גדול, ולפרנסתו הי' משמש כמגיד מישרים בעיירה, באותו זמן הי' העיר רובם ככולם מתנגדים, וכמובן שהוא נהג כזקינו הבעשטה"ק, וזה לא הי' לרוחם של תושבי העיר ולא כבדוהו כראוי ואף פרנסתו נתנו לו בדוחק גדול, עד שרבו בעל ה"תולדות" השתדל הרבה בעבורו ונעתרו לבקשתו והוסיפו לו קצת. אחיו הרר"ב הי' לו קפידה על העיר סדילקוב על שאין מכבדים את אחיו כראוי, פ"א ביום ב' דשבועות הי' רעם גדול, ובתו של הרר"ב היתה יושבת באותו זמן ליד שלחן אביה, ותחלחל מאד על הברק, אמר לו הרר"ב מה תתייראי, הדינער ילך לסדילקוב, והי' שם איש אחד שלא הי' ממעזריטש ושמע את הדברים, ויהי כאשר נסע משם, באמצע הדרך ראה עגלה מלאה חסידים, שאלם מהיכן אתם, ענו לו שבאים מהרה"ק מלובלין, שאלום מה הי' בשלחן, אמרו ששמע מרבם דבר אחד ולא הבינו פשר הדבר, שאמר: שתמה על הרר"ב בשתיים א' על שיושב עם בנותיו אצל השלחן, והב' איך פסק כב"ש שקידש את סדילקוב בדינר,(עיין קידושין ב.) וישחק האיש ואמר שהוא יודע פשר הדבר, ודברי רבם הי' המתקה שלא יזיק הרעם בסדילקוב וסיפר להם המעשה. מכל מקום הי' הדינער בשם והרס ב' או ג' בתים בלא אדם. – אבל הוא לא הצטער על דחקותו אדרבה הי' שמח בחלקו והוסיף עבודה על עבודתו ביתר שאת, פ"א ביקר אצלו אחיו הרר"ב וראה את ביתו העני', ויאנח ואמר לאחיו: אוי לי אחי שראיתי בכך, כבר הגיעה השעה שיהי' לך מנורת כסף, השיב לו, ואתה אחי מנין לך הכסף לקנות מנורת כסף, ענה לו מסובב אני בערי ישראל ומדריכם לעבוד את ה' בדרך זקינינו הק', והם מהנים לי עבור זה כפי יכלתם, השיב לו, אם כן הדבר, אז אשריך שראית אותי כך, שמוטב שמנורת הכסף יהי' בנכר ואני אשב בביתי מאשר מנורת הכסף יהי' בביתי ואני יהי' בנכר. אבל לימים יצא שמו בעולם והתחילו לנהור אליו חסידים רבים, ואף אנשי העיר סדילקוב התחיחו להרגיש כח קדושתו, וקבלהו גם המה לרב ולמורה דרכם, ובמשך הזמן קנו לו מנורת כסף ונתקיים רצון צדיק אחיו הרר"ב, כאשר ראה פ"א איך שהרבנית אורו פני' כשהדליקה נרות בהמנורה, אמר לה "דיר איז יעצט ליכטיג, און מיר איז פריער גיווען לעכטיג", אבל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא – פשוטו כמשמעו,

פקודא בגו צדיקיא

שמעו הק' יצא על פני תבל כגאון מפורסם, לאיש אלקים בקי בנגלה ובנסתר, עובד ה' במסי"נ ממש, וגם לפועל ישועות, וכמו שהבטיחו זקינו באחד החזיונות המובאות בספרו הק' "טבעך וטבעי יצאו לעולם", ואלפים מישראל הגיעו להסתופף בצלו והוא קרבם לדרך החסידות כמו שקיבל מזקנו הק', ולא רק פשוטי עם באו אצלו, אלא גם צדיקי הדור עלו אליו לקבל פניו, מסופר שהרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע בא פ"א אליו, כשנכנס הי' באמצע גזיזת הציפורנים לכבוד שב"ק, וישב כשגבו מופנה אל הנכנס, לאחר נטלו ידיו, הושיט ידיו לאחריו לתת שלום, ושאלו האם אתה תלמידו של ר' אלימלך האם אתה יוכל לספר לי איזה מופת מרבך, ענה לו מופת אני לא יכול אך זה אני יכול לומר שידוע שיש באוזן גיד שרק בשעת הגסיסה מחמת פחד המיתה רואים שהיא דופק, ואני ראיתי את הגיד הזה דופק אצל רבי כל פעם שהוא מתפלל, אז פנה אליו ונתנו עוד פעם שלום בסבר פנים יפות, והי' אצלו כל אותו שב"ק וביחד עסקו בתורה וחסידות. ראה מה שכתוב באגרת הקדש של הרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, וז"ל: בעזה"י, שלום וברכה מאלקי המערכה, לכבוד אהו' או"נ ידיד ה', וידיד נפשי ה"ה מו"ר הרב המאור הגדול, רב גובריה ורב חילו לאורייתא, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, יפה נוף משוש כל הארץ, לא יעבור עליו כליון וחרץ, שיאו יתנשא למעלה באורך ימים ושנות חיים ושלום בטוב ובנעימים איש אלקים קדוש יאמר לו, כש"ת כמוהר"ר משה חיים אפרים נ"י ויופיע הולך ואור עד נכון היום, וכו' וסיים שם הלא כה דברי אוהב נפשו ודורש שלומו וטובתו בלב נפש חפצה ומעתיר בעד אריכות ימים ושנותיו ה' יקשה ואומר שלום לכל ב"ב. עם כל גדולתו שגדולי עולם חרדו לקראתו הי' בעיניו ענין ושפל ברך והי' מקדים שלום לכל אדם אפ' לנכרי שבשוק,

צדיק מה פעל

אצל הבעשטה"ק הסתובב יהודי פשוט מאד, אשר שכר בית מזיגה אצל אדון הכפר, וביקש מהבשטה"ק שיפעול עבור בשמים שימצא חן בעיני האדון ולא יצטרך לשלם מסים על הבית המזיגה, וכדי לקרבו להקב"ה עשה הבעשטה"ק את רצונו, ופעל שהאדון יפטור אותו ממס, כשנסתלק הבעשטה"ק חיבו מיד האדון את המיסים, נסע האיש אל הרה"ק בעל ה"תולדות" זי"ע ויספר לו ענינו ואת בקשתו, ענה לו הרה"ק ה"תולדות" שמעת שנפטר הבעשטה"ק כשיהודי נקלע לעת צרה צריך ליקח ספר תהלים ולהתפלל לבד להקב"ה והשי"ת יעזור לו, האיש יצא ברוגז משם ואמר שעלינו להתאונן על פטירת הבעשטה"ק כי בזמנו האם היינו צריכים ליקח ספר תהלים, כאשר שמע הרה"ק ה"תולדות" את

דיבורו הבין מיד שבעבור שיש לו אמונה פשוטה בהבשטה"ק אומר זאת, קראו מיד בחזרה והבטיח לו בקשתו, וכן הוה, ויהי כאשר נסתלק ה"תולדות" בא האיש אל הרה"ק ה"דגל", ושטח לפניו בקשתו, הרה"ק כאשר ראה לפניו איש בעל ולא ידע, געה אותו על אשר ביקש בקשה כזו לזקנו ולה"תולדות", הלה יצא בפחי נפש ורץ על הציון הקדוש של הבעשטה"ק ויבך שם מאד ואמר לו רבי על מי נטשתם אותנו, ומרוב בכיה נרדם שם על הציון, והנה בחלום רואה את מרן הבעשטה"ק ויאמר לו "לך לנכדי ותפעול עתה אצלו שלא תשלם מיסים כמקדם", והנה דרכו של הרה"ק ה"דגל" הי' שבשעה שהניח עצמו לישון קמעה היו מניחים סביביו שומרים שלא יהי' רעש כי מכל קול קל הי' מתעורר, ואותו האיש כאשר התעורר מהחלום רץ תיכף לביתו של הרה"ק ומרוב זריזותו לא ראוהו אותו כלל השומרים וניגש מיד אל החדר של הצדיק אשר מיד הקיץ משנתו, ומיד אמר להאיש "לך לביתך כי העלת שלא תשלם מיסים כל ימי חייך",

אשכבתי' דרבי

כפי הנראה הרגיש ברוח קדשו כי הגיעה זמנו להפטר מעולם הזה, ועזב את סדילקוב ועבר לגור בעיר זקינו מעזיבוש, זמן קצר לאחר מכן ביום י"ז אייר ערב ל"ג בעומר תק"ס והוא כבן נ"ב שנה נסתלק לחיי העולם הבא, ונטמן בחלקת זקינו מרן הבשטה"ק, ולימים גם נטמן שם אחיו הרה"ק הרר"ב, ולאחר מכן נטמן גם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא שגר סוף ימיו במעזיבוש.

מורשתו הרוחנית

כמו שאחיו עסק בהפצת תורת זקינו בנסיעותיו הרבות בין אחינו בני ישראל, עסק גם הוא בהפצת תורת זקינו על ידי קולמתו, הוא ליקט את אמרותיו של זקינו הק' כשעל פיהם הוא בונה דרושים נפלאים אמרות טהורות דברים חוצבים להבות אש, המחממות ומלהיבות את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים בדרך החסידות עפ"י סדר הפרשיות, וחוץ מחידושיו כתב עוד ליקוטים על ענינים שונים, ואף חזיונותיו שראה את זקינו ואת שאר בני היכלא קדישא לאחר הסתלקותם הכל העלה על הכתב, ולאחר פטירתו הוציא אותם בנו הרה"ק ר' יעקב יחיאל מקאריץ זצ"ל לאור העולם, כשהיא מעוטר בהסכמות נלהבות של ראשי צדיקי הדור ההיא, ומרוב חביבות הספר נדפס הספר הרבה פעמים במשך כל השנים.

י"ח אייר

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע

בר יוחאי אשרי יולדתך

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי נולד לאביו יוחאי שהי' משבט יהודה והיה מגדולי הדור, ורבי רחומאי כינהו בתואר הנכבד "חברינו" וכך התבטא: ליוחאי חברינו יש מרגלית טובה המאירה את כל העולם ואורה של המרגלית הנו כאור השמש היוצאת מנרתיקה, כמו כן הי' יוחאי עשיר ונכבד וקרוב למלכות, וחיבה יתירה נודעת לו בבית הקיסר אנדרינוס, ואשתו של יוחאי היה שמה שרה, מזרע הנשיאים, מזרעו של הלל הזקן, ותהי שרה עקרה ולא נפקדה בבנים, וכשראה שעברו הרבה שנים ועדיין אין לה ולד, עלה בדעתו של יוחאי הצדיק לגרשה ולישא אשה אחרת, ויצו לשדכן אחד שיחפש עבורו אשה הגונה ובת טובים, לאחד זמן נודע הדבר לשרה אשתו, שיוחאי בעלה רוצה לגרשה, ולא אמרה לו דבר, רק שהיתה מרבה לצום ולתת צדקה ומתפללת יום יום בהיותה לבדה, ותבך בכי גדול לפני ה' בלב נשבר, להצילה מגירושין ע"י שתלד בן.

והיה בליל ראש השנה, וירא יוחאי בחלומו והנה הוא עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות מהם רעננים הנותנים פירות, ומהם יבשים, והוא יוחאי נשען על אילן יבש, וישא עיניו וירא והנה איש מדה, מראהו נורא מאוד, ועל שכמו נאד אחד מלא מים, ויעבור בכל היער וישקה כמה מהאילנות היבשים, וכמה מהאילנות עבר עליהם והניחם כמו שהם יבשים ולא השקה אותם, ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויוציא מחיקו צלוחית אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויברכהו, ואז ראה יוחאי כי שרתה הברכה באותם מעט מים חיים טהורים, וגאו מאוד ויכסו כל סביבות האילן שעליו נשען, ואז תיכף נשא האילן פרי, תפוחים גדולים ויקרים, וסביבם מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאוד בסעיפים ופאורות ועלים ופירות נותנים ריח חזק למרחוק, וישמח יוחאי מאוד על המראה שראה בחלומו, ויקץ משנתו מתוך שמחה, ובכן דובב הפסוק "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, הללויה".

ויספר את חלומו לאשתו ויאמר לה: חלום חלמתי, ופתרונו לדעתי פשוט הוא, היער הוא העולם, והאילנות הן הנשים, מהן נותנות פירות, ומהן עקרות כאילנות היבשים, ובראש השנה נפקדות יש מהן להוליד, ויש מהן נשארות עקרות, ואת בתי היא האילן שהייתי נשען עליו והשקו אותי ממעין הברכה להוליד בנים צדיקים וחכמים, ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי: מדוע כל האילנות השקה אותם מהנאד, והאילן שהייתי נשען עליו השקהו מהצלוחית ושפך עליו את כל הצלוחית, ולא השקה מאותה צלוחית לא קודם לכן ולא אחר כך שום אילן אחר, רק את כולה שפך על אותה אילן שהייתי נשען עליו, ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכן נלך אל רבי עקיבא להגיד לו את החלום, והוא יגיד לנו את פתרונו.

ויהי במוצאי ראש השנה הלכו שניהם יחדו אצל התנא רבי עקיבא, ויספר לו יוחאי את חלומו, ויפתור לו כאשר פתר יוחאי, ואמנם הודיעו סיבת השקאת אותו אילן רק מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי, כי חלומך הוא משל על הנשים היולדות והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות שאי אפשר לה להוליד בשום אופן, ורק ע"י תפילותיה ורוב דמעותיה אשר שפכה לפני ה', הן הם שזיכו אותה ונהפכה מעקרה ליולדת, והצלוחית שראית היא צלוחית של דמעותיה שנאספו, ומהן השקוה להוליד לך בנים, ולכן לא השקו מאותה הצלוחית שום אילן אחר, רק אותו אילן שאתה נשענת עליו הרומז לאשתך, ויאמר רבי עקיבא אל שרה:

הנך בזאת השנה הרה ויולדת בן שיאיר לישראל בתורתו הבהיר, וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאוד מדברי רבי עקיבא וילכו לביתם לשלום.

ואכן כאשר פתר להם כן ה' ותלד בן ביום חג השבועות שבו נתנה תורה לישראל והבית נתמלא אורה מההוד וההדר שהיה חופף עליו, וידעו כל רואיו כי ברכה בו ויאיר לישראל אור גדול, וישמחו הוריו בו מאוד ויהללו את ה' ויחלקו צדקות ויעשו סעודה ומשתה גדול ביום מילתו, ויקרא את שמו שמעון, כי שמע ה' לקול תפילת אמו ולקול בכיותיה. (אכן, לגבי יום לידתו כותב "הבני ישששכר" שנולד בל"ג בעומר ולא בחג השבועות כנ"ל, וז"ל: "הנה יום הזה ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרבי שמעון בר יוחאי, בו ביום עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן, כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום", עכ"ל, וכמו"כ לגבי שנת לידתו יש אומרים שנולד עוד בזמן הבית שני, וי"א שנולד כחמישים שנה לאחר חורבן הבית).

איש אלוקים קדוש הוא

נשמת רשב"י היתה קדושה מאוד וידוע בשם האריז"ל שרשב"י הי' ניצוץ מנשמת משה רבינו ע"ה, וכמה דברים שאירע למשה אירע לו, (מרע"ה ברח מחרב פרעה ורשב"י ברח מפני הגזירה, כמו"כ רשב"י סידר וערך את "ספרא דצניעותא" בחמשה פרקים כנגד ה"חמשה חומשי תורה" שעשה מרע"ה, ועוד), ומשמיה דהחיד"א מתאמרא: עלית למרום שבית שב"י הם אותיות ש'מעון ב'ן י'וחאי שכשעלה משה למרום לקבל את התורה לקח עמו נשמת רשב"י, (לפלא לציין שבספר שער יששכר להגה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל מובא של"ג בעומר בגימטריא "משה רבינו", וכמו"כ ידוע שלעולם יחול ל"ג בעומר ביום שחל בו ז' אדר יומא דהילולא של מרע"ה).

דורשי רשימות היו אומרים: ע'יר ו'קדיש מ'ן ש'מיא נ'חית, ר"ת שמעון, הרה"ק ר' אהרן מקארלין אמר: מבשרי אחזה אלוקי, מבשר"י אותיות רשב"י שממנו נוכל לראות ולהשיג אלוקותו ית', הרה"ק העטרת צבי מזידטשוב זי"ע אמר: ידיד נפש אב הרחמן, בגימטריא רבי שמעון בן יוחאי.

בצל רבותיו

מהיום ההוא נתנו הוריו עיניהם עליו לשמרו ולגדלו בקדושה ובטהרה, ומעת החל לדבר הרגילוהו רק בדברים שבקדושה פסוקים ומאמרים, ובהיותו בן חמש שנים מסרוהו לבתי אולפנא שהעמיד רבן גמליאל בירושלים, ויהי כמעין המתגבר, ובהיותו ילד קטן כבר הי' שואל שאלות בדיני התורה התנאים הגדולים רבן גמליאל נשיא הסנהדרין, ורבי יהושע בן חנניה ראש אב בית דין, כמו כן קיבל רבי שמעון תורה גם מרבי אלעזר בן יהודה איש כפר ברתותא, כך הוסמך רשב"י על ידי התנא רבי יהודה בן בבא אשר סמך את ידו עליו בהחבא בין שני הרים שבין אושא לשפרעם, ועל כך נתפס אז רבי יהודה על ידי שלטון הרומיים שהרגוהו על קדוש ה'.

ברם, רבו המובהק של רשב"י היה רבי עקיבא וממנו ינק את עיקרי חכמתו, רבי שמעון היה אחד מחמשת התלמידים להם העביר רבי עקיבא את מסורת התורה, לאחר שעשרים וארבעה אלף תלמידיו מתו במגיפה בימים שבין פסחא לעצרתא.

האיש מקדש ומתקדש

בהגיע עתו עת דודים נשא את בתו של התנא רבי פנחס בן יאיר, (כן משמע בזוה"ק (ח"ג רמ:), אמנם בגמ' (שבת לג:) אי' שרבי פנחס בן יאיר הי' חתניה, ובהגה' מלא העומר עמ"ס שבת מציין לפי"ז דיש לגרוס בגמרא רבי פנחס בן יאיר "חותניה").

עוד בימי משתה חופתו אמר רבי חנינא בן חכינאי לרבי שמעון, שיוצא הוא ללמוד תורה בבית רבו, רשב"י הפציר בו שימתין לו עד שיכלו שבעת ימי המשתה וילכו שניהם יחדיו, אך רבי חנינא סירב ויצא לדרך בגפו, בגמר ימי המשתה נטל רבי שמעון רשות מאשתו ויצא לבני ברק, שם שהה ברציפות שלש עשרה שנה ולמד תורה מפי רבי עקיבא, יחד עם רבי חנינא בן חכינאי, כל אותן שנים לא נסע רשב"י לביתו כלל רק לפעמים הי' שולח שליחים להודיעו משלום בני משפחתו.

לאחר מכן פתח רשב"י עצמו ישיבה בצידון, וגם אז היה נוסע מדי פעם אל רבו לבני ברק לדלות ממנו תורה, ואפילו בעת שרבי עקיבא היה חבוש בבית האסורים, מסר את נפשו עד שהצליח להיכנס אליו כדי ללמוד ממנו תורה, (אך רבי עקיבא סירב בדבר מכיון שחס על חיי תלמידו הצעיר שלא יתפס ויחרצו משפטו כמוהו, אמר לו רשב"י: אם אין אתה מלמדינו תורה, הרינו אומרך ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, אמר לו ר"ע: בני, יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, אלא שהדבר כרוך בסכנת נפשות, השיבו רשב"י: הלא כבר נתפסת, וחשש הסכנה היא רק עלי בלבד, ואני מגלה דעתי שהנני מוכן למסור נפשי כדי ללמוד עוד תורה ממך, כשראה רבו עז רצונו וחפצו ללמוד עמו, נתרצה לו ולימדו באותו מעמד חמשה דברים).

החיבה והאהבה ששררו בין הרב לתלמידו רשב"י היו מיוחדות, ומגודל חביבותו קרא לו רבי עקיבא "בני", ופע"א הושיב רבי עקיבא את רבי מאיר בעל הנס לפני רבי שמעון בר יוחאי, והדבר ציער מאוד את רשב"י בחשבו שאינו חשוב כל כך בעיני רבו, וכשהרגיש רבי עקיבא בכך אמר לו "דייך שאני ובוראך מכירין כוחך", רואים אנו עד כמה הערין רבי עקיבא את גדלותו של רשב"י תלמידו, ורבי עקיבא אף הכתירו וסמכו להיות מורה הוראה בישראל.

כמו כן היה רשב"י מכבד ומוקיר את רבו, ושנים רבות לאחר פטירת רבו היה מזהיר ומבקש את תלמידיו ואומר להם: "בני, שנו מידותי שמידותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא", והי' רשב"י מעיד על עצמו שאת כל כוחו קיבל מרבו.

ארי שבחבורה

חבריו שלמדו עמו היו: רבי יוסי, רבי יהודה, רבי מאיר בעל הנס, רבי אלעזר בן צדוק, רבי יוחנן בן ברוקה, רבי מתיה בן חרש, רבי חנינא בן חכינאי, רבי אליעזר בן יעקב, רבי שמעון בן גמליאל, איסי בן יהודה, ועוד, ביניהם שררה אחוה וחיבה יתירה, וכיבדוהו מאוד.

ונציין כאן כמה מהשבחים שאמרו עליו: רבי יהודה קרא לרשב"י "שבת" מה שבת להי' קודש, אף רשב"י שבת להי' קודש, רבי יוסי אמר עליו: "שפתים ישק משיב דברים נכוחים", רבי יוחנן אמר עליו: "כדאי רבי שמעון לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו", רב אדא בר אהבה אמר: "ינוחו לו על רבי שמעון ברכות על ראשו".

גם רשב"י היה מכבדם, ואף במקום שהיה חולק עליהם, היה תמיד מביא ומסביר את דברי חבריו ואת שיטותיהם, מדוע הם סוברים כך, ורק אחר כך היה הוא אומר את השגותיו והסבריו מדוע הוא חולק עליהם, וכן לאחרים היה אומר לפסוק כרבים דווקא ולא כיחיד, ומעשה היי כשיצא מהמערה בה הסתתר, בדרכו לשוב לביתו עבר בבקעת נטופה וראה אדם עומד בשדהו ומלקט ספיחי שביעית (שלדעת חכמים הם אסורים באכילה, ולדעת רשב"י הם מותרים באכילה), שאלו רשב"י הלא ספיחי שביעית הם ומדוע אתה לוקטם, השיבהו האיש: הרי אתה הוא שהתרתם וכך שנינו במשנה שאתה מתיר את הספיחים, אמר לו רבי שמעון: והלא חברי חולקים עלי, ועוד אמר לו פרצת גדרן של חכמים, "יפורץ גדר ישכנו נחש" הדבר יצא מפי רבי שמעון, ובא נחש והכישו.

תלמידיו – החברייא קדישא

לאחר פטירת רבו רבי עקיבא פתח רשב"י ישיבה בעיר תקוע אשר בגליל, ואותה ישיבה העמידה הרבה תלמידים, הם היו הדור הרביעי שאחר חורבן בית שני, וגם ראשוני האמוראים למדו בישיבתו של רשב"י, וביניהם האמורא הגדול "רב" שאף נחשב הוא בגמרא כאחד התנאים.

לאחר מכן קבע משכן ללימוד התורה בכפר מירון, ורבים באו ליצוק מים על ידיו, ורבים מהם היו בני עליה, ומתוכם בחר רבי שמעון תשעה תלמידים ללמוד עמם את פנימיות התורה, והיה מכנה אותם "חבריא", ואלו הם: בנו רבי אלעזר, רבי אבא, רבי יהודה, רבי יוסי בר יעקב, רבי יצחק, רבי חזקיה בר רב, רבי חייא, רבי יוסי, ורבי ייסא, ואתם עשה וחיבר את "האדרא רבא קדישא".

לא כל הרוצה ליטול את השם בא ונטל, את רזי וסתרי התורה גילה כאמור רק להחברים בעלי מדריגה, ובכדי לקבל מושג כלשהו על אופן קבלת החברים נוכל לראות מהתנא רבי חיא אשר למד סודות התורה אצל רבי אלעזר י"ב שנה, ובא אל רשב"י להתקבל כאחד מן החברייא.

כשהגיע רבי חייא לבית רשב"י ראה מחיצה של אש שהיה מפסיק וחוצץ בין רשב"י והחבריא לשאר בני הבית, אמר רבי חייא אעמוד מאחורי הפרגוד ואשמע תורה מפי רשב"י, שמע שדרש על הפסוק "ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים", אמר רבי חייא: ווי לי, שקדושי עליון עוסקים בתורה מבפנים ואני יושב מבחוץ, והתחיל בוכה, כששמע רשב"י את קול הבכי, וראה השראת השכינה על רבי חייא, אמר וודאי השכינה היא בחוץ, מי יצא דרך הפרגוד ויכניסנו, אמר רבי אלעזר בנו: אני יצא, כי לא ארגיש אם אכווה מאש הפרגוד, אך לפתע שמע קול משמים שאמר: עוד לא נתקנו השערים בפרגוד האש שיוכל לעבור דרכם, ישב רבי חייא ובכה ונאנח והתפלל, עד שניתן הרמז מן השמים שהגיע העת, ורק אז הוכנס להיות נמנה על החברייא קדישא.

זה המרגיז ממלכות

עד לאותם הימים בהם חי ופעל רשב"י היתה תקופה קשה ביותר לעם ישראל, הרומאים ובראשם הקיסר אנדרינוס, רדפו את היהודים בכל מקום שהיו, רדיפות אלו נמשכו מאז חורבן הבית ועד לתקופה זו של רשב"י, במיוחד רצו הרומאים לגזור על היהודים שימירו את דתם, והכל ע"י גזירות קשות, ודור זה הי' נקרא בפי חז"ל "דורו של שמד", כי זה היה עיקר מטרתם – השמדה רוחנית של כלל ישראל, וכידוע שהם הוציאו להורג את עשרת הרוגי מלכות, אשר ביניהם נמנו גם רבותיו של רשב"י, אך לאחר מכן כשעלה על כס המלוכה אנטונינוס פיאוס, הוקל מעט עולם של הרומאים, אולם לא כן היה גורלו של רשב"י הוא עצמו נרדף ע"י המלכות ואף הוציאו עליו גזר דין מות, מסיבת היותו מנהיג ישראל, וגופא דעובדא הכי הוה: באותה עת ישבו יחד חכמי ישראל והם: רבי יהודה בר אילעי, רבי יוסי, ורבי שמעון בר יוחאי, וישב אתם גם יהודה בן גרים, פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהם של אומה זו תיקנו שווקים, תיקנו גשרים, תיקנו מרחצאות, רבי יוסי שתק ולא ענה מאומה, נענה רשב"י ואמר: כל מה שתיקנו לא תיקנו אלא לצורך עצמם, תיקנו שווקים להנאתם ולטובתם, תיקנו מרחצאות לעדן בהם עצמם, תקנו גשרים ליטול בהם מכס, הלך יהודה בן גרים וסיפר את הדברים לקרוביו וידידיו, ובתוך כך נודע הדבר גם למלכות, יצא דבר המלכות וגזירתם כדלהלן: רבי יהודה ששיבח את הרומאים יתעלה ויהיה ראש המדברים בכל מקום, רבי יוסי ששתק יגלה לציפורי, רשב"י שגינה יהרג.

יום נסת יום אשר ברחת

כאשר נודע הדבר לרבי שמעון, ברח הוא ובנו ר"א מביתם והתחבאו בביהמ"ד, וכל יום היתה אשתו מביאה להם לביהמ"ד פת לחם וכד של מים לסעוד את לבם, כאשר גברו החיפושים אחריו חשש רשב"י שמא יתגלה מחבואם, ואמר לבנו: נשים דעתן קלה, שמא יצערו אותה אנשי המלכות והיא עלולה לגלות את מקום מחבואם.

במערת צורים שעמדת

יצאו רבי שמעון ובנו מבית המדרש וברחו אל מחוץ לעיר והתחבאו במערה במדבר לוד, בכפר פקיעין אשר בגליל העליון, בזמן ששהו במערה היו פושטים את בגדיהם כדי שלא יתבלו, והיו יושבים עד צוארם מכוסים בחול, כשהם לומדים ועוסקים בתורה, רק בשעת התפילה לבשו את בגדיהם והיו מתפללים בהם, ולאחר מכן שוב היו פושטים את בגדיהם, מתכסים בחול וממשיכים ללמוד.

שם קנית הודך והדריך

בי"ג השנים בהם שהה רשב"י יחד עם בנו רבי אלעזר נתעלו ונזדככו עד כי זכו להתקדש בקדושה של מעלה ולהשיג מדריגות נעלות ונשגבות בהשגות התורה, ופעמיים בכל יום היה אליהו

הנביא בא לבקרם ולמד עמהם סתרי תורה ורזין דרזין, ואחר שיצאו מהמערה גילה אותם רשב"י לבני החבריא קדישא.

ושם נברא מעין לו וחרוב למאכלו

כשישבו במערה נעשה להם נס ונברא להם עץ של חרובים ומעין של מים, ומהם אכלו ושתו כל ימי היותם במערה, היה זה נס בתוך נס מאחר שעץ החרוב אינו טוען פירות אלא לאחר שבעים שנה, ואילו כאן הוציא פירות בו במקום, ועוד מנפלאות העץ, שאע"פ שהיה עץ של חרובים היה נהפך בכל ערב שבת לאילן של תמרים.

לאחר שעברו שתים עשרה שנה, מת המלך והגזירה נתבטלה, אלא שלא היה מי שיודיע לרשב"י, מאחר שלא ידעו היכן הוא נמצא, בא אליהו ועמד על פתח המערה ואמר: מי יודיע לבן יוחאי שהמלך מת וגזירותיו נתבטלו, שמע זאת רשב"י ובנו ויצאו מן המערה.

בצאתם מן המערה ראו בני אדם כשהם חורשים וזורעים , התפלא רשב"י על העולם שנוהג כמנהגו, ואמר: כיצד מניחין הללו חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, כל מקום שנתנו בו עיניהם מיד נשרף, יצאה בת קול ואמרה להם: האם יצאתם מן המערה כדי להחריב את עולמי, חזרו למערתכם, הלכו וחזרו למערתם וישבו שם י"ב חודש, לאחר מכן אמר רשב"י: משפט רשעים בגיהנום הוא י"ב חודש וא"כ כבר נוכל לצאת, יצתה בת קול ואמרה: "צאו ממערתכם".

אחר שיצאו מהמערה היו רשב"י ובנו תשושי כח וכל גופם העלה חבורות ופצעים, כששמע חותנו רבי פנחס בן יאיר, שכבר יצאו מן המערה, הלך לקראתם לקבל את פניהם, והביאם לטבריה כדי לרחוץ שם בחמי טבריה, הכניסם לבית המרחץ והיה סך ורוחץ את גופם במים ובשמן, ראה רבי פנחס שכל גופם מלא סדקים ובקעים מחמת החול שישבו בו במשך שלש עשרה שנים, התחיל רבי פנחס לבכות מרוב צער, ונשרו הדמעות על הפצעים של רשב"י והכאיבו לו מאוד, אמר לו רבי פנחס: אוי לי שראיתי אותך בכך, אמר לו רשב"י: אשריך שראיתני בכך, שאלמלא ראית אותי כן לא היית מוצא בי כל כך הרבה תורה, שלפני כן כאשר הי' מקשה איזה קושיא היה רבי פנחס מתרץ לו ועונה שנים עשר תירוצים, ועכשיו לאחר שיצא מן המערה כשהיה רבי פנחס מקשה קושיא היה רשב"י מתרץ לו עשרים וארבעה תירוצים על קושייתו.

טיהר את עיר טבריה

אמר רשב"י: הואיל ונעשה לי נס שניצלתי מגזירת הקיסר אלך ואתקן דבר מה לצורך ולהנאת אחרים, ומכיון שהעיר טבריה עשתה לו טובה גדולה שמצא רפואה במעיינותיה לכן אמר לבנו: הבה נתקן דבר מה בעיר טבריה, פנה רשב"י לפרנסי עיר טבריה ושאל אותם אם יש דבר בעיר שצריך לתקנו, אמרו לו: יש בעיר שוק המשמש מעבר לרבים שיש בו ספק טומאה, שמא מתים קבורים בו, ולכן נמנעים הכהנים מלהכנס לאותה שוק מחמת טומאת מת, ונאלצים הם להקיף דרך אחרת ארוכה יותר הגורמת להם צער וטירחה מרובה.

שאל אותם רשב"י האם יש אדם היודע שבעבר התיחסו למקום זה כמקום טהור שלא קבורים בו מתים, (כוונתו הי' אם שימש המקום כבית הקברות גמור שאז אסור לפנות את המתים, או שמא הוחזק בעבר בטהרה, אלא שמאוחר יותר נקברו בו מתים באקראי שאז מותר לפנותם), אמר לו זקן אחד: כאן שתל רבי יוחנן בן זכאי תורמסין של תרומה, וכיון שעמד כאן רבי יוחנן בן זכאי שהי' כהן, וגם שתל כאן משל תרומה אשר חיבים לשמרה בטהרה, מוכח שהמקום הוחזק בעבר למקום טהור. עמד רשב"י וקצץ תורמסין והשליכם באותו מקום, כדי לעורר בזה זכותו של רבי יוחנן בן זכאי, ונעשה נס שהמתים שהיו קבורים במקום צפו מתחת לפני האדמה, ועפר מקום קבורתם התפורר והתרכך, ועל פי זה קבע רשב"י שכל מקום שעפרו נותר קשה טהור הוא, וכל חלקת האדמה שעפרה נמצא רפוי ציינו אותם כמקום קבר כדי שידעו הכהנים להזהר ולעמוד סביבו.

עליונים למטה ותחתונים למעלה

לאחר שהתפרסם הנס שנעשה על ידי רשב"י קם כותי אחד שונא ישראל שלא היה יכול לסבול את הכבוד הרב שנגרם לרשב"י בטהרו את טבריה, ואמר לעצמו: אלך ללעוג באותו זקן של יהודים, לילה אחד הלך לבית הקברות הוציא ארון עם גופת מת מתוך אחד הקברים והטמין את המת באותו מקום אשר טיהר רשב"י, למחרת אסף אנשים רבים ואמר להם: הלא אמרתם כי בר יוחאי טיהר את טבריה, בואו וראו גופת מת הקבור במקום זה שטיהר רשב"י, לאחר מכן הלך לרשב"י עצמו ואמר לו.

צפה רשב"י ברוח קדשו שהכותי עולל מעשה נפשע זה, הכריז ואמר: גוזרני על העליון שירד ועל התחתון שיעלה, וכך הוה, הכותי הרשע נמשך בכח אל מקום החפירה ומת כעונש על מעשהו, והמת ננער ממקומו וקם לתחיה, תחת העלבון והצער שנגרם לו.

יכול לפטור העולם

יום אחד יצא רשב"י מביתו וראה את העולם שחשך, אפילה גדולה כסתה את פני תבל, ואור היום כאילו כיסוי עב מכסהו וסותמו מלהאיר, אמר רשב"י לבנו ר"א: אין זה מקרה אלא שהקב"ה חפץ לעשות בעולמו דבר הבה נראה ונתבונן מה מבקש הקב"ה לעשות בעולמו, הלכו רשב"י ובנו ר"א ויצאו חוץ לעיר, והנה לפניהם מלאך אחד דומה להר גדול ונישא, ומפיו בקעו שלושים להבות של אש.

שאל רשב"י את המלאך: מה בכוונתך לעשות, השיב המלאך: עומד אני להפוך את העולם ולהחריבו, כי אין בדור הזה שלושים צדיקים, וכך גזר הקב"ה בדברו עם אברהם אבינו, כי בכל דור צריכים להיות לפחות שלושים צדיקים שיגינו בצדקתם על העולם, אמר לו רשב"י: אבקשך ללכת לפני בורא עולמים ולאמר לו: "בר יוחאי נמצא בעולם, וכוחו שקול כנגד שלושים צדיקים".

הלך המלאך בשליחותו, התייצב לפני כסא הכבוד ואמר לו מה שציוה לו רשב"י, אמר לו הקב"ה: לך והחרב את העולם ואל

תשגיח על בר יוחאי, חזר המלאך לעולם הזה וביקש להחריבו, משראהו רשב"י אמר לו: אם לא תלך בשליחותי להקב"ה פעם שניה אגזור עליך שלא תוכל לעלות לשמים, ותהיה מוכרח להדחות למקום בו נמצאים עזא ועזאל, הם המלאכים אשר נדחו מלפני הקב"ה והפילם מן השמים לארץ.

רשב"י המשיך ואמר לו: כאשר תבוא לפני הקב"ה תאמר: אם אין שלושים צדיקים בעולם יספיקו עשרים שכך נאמר "לא אעשה בעבור העשרים", ואם אין עשרים די אם יהיו עשרה שכך נאמר 'לא אשחית בעבור העשרה', ואם אין עשרה דים כוחם של שנים שכך נאמר 'על פי שנים עדים יקום דבר' ואין דבר אלא עולם שנאמר 'בדבר ה' שמים נעשו', ואם אין שנים הרי יש אחד, ואני הוא, ודי כוחו של אחד שכך נאמר "וצדיק יסוד עולם", באותה שעה יצאה בת קול מן השמים ואמרה: אשרי חלקך רבי שמעון, הקב"ה גוזר למעלה ואתה מבטל למטה, עליך נאמר "רצון יראיו יעשה".

כל ימיו אשר חיה אות הקשת לא נהיה

רשב"י הגין על דורו ובימיו לא נראתה הקשת, מפני שלא היו צריכים לאות ברית להגין עליהם, וכמו שאמר בעצמו "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי ועד עתה", ומעשה ברבי יהושע בן לוי שהיה אליהו הנביא עוסק עמו בדברי תורה בפתח מערת רשב"י, ונתקשה רבי יהושע בהבנת הלכה, אמר לו אליהו הנביא: התרצה לשאול את שאלתך לפני רבי שמעון בר יוחאי, בא עמי ואני מעמיד אותו לך, קרא אליהו הנביא לרשב"י ואמר לו: הנה בן לוי בא לשאלך בהלכה, שאלו רשב"י הנראתה קשת בימיך, אמר הן, אמר לו רשב"י: אם כן אין אתה בן לוי, ואינך ראוי לכרוז שאני שומע אודותיך, כי הקשת הוא אות ברית שלא יחרב העולם, וכשיש צדיק גמור בעולם אין צורך באות.

דבריו עושים פירות ביטל כמה גזירות

פעם גזרה מלכות רומי הרשעה גזירות על ישראל, שלא ישמרו את השבת, שלא ימולו את בניהם וכו', והיה שם תלמיד חכם גדול ועשיר המקורב למלכות, ורבי ראובן בן איסטרובלי שמו, ועפ"י עצת החכמים החליף מלבושיו לבגדי הגויים, וישב עם גדולי מלכות רומי ומצא חן בעיניהם ואמר להם שלטובת המלוכה הוא שישמרו ישראל שבת שע"ז יהיו עניים, וע"י שימילו את בשר ערלתם יהיו חלשים, וכך ביטל כל הגזירות.

לימים נודע להרומאים שהיועץ שנדמה בעיניהם כמייעץ לטובתם הוא יהודי, עמדו וחידשו את הגזירות ביתר שאת וביתר עוז, דנו חכמי ישראל ביניהם את מי ישלחו לרומי להשתדל לבטל הגזירות, אמרו: ילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בניסים, ועד היום נתרחשו לו נסים רבים ונפלאים, שנבראו לו מעיין ועץ חרובים בשהותו במערה, לכן ראוי הוא לילך, ואליו יתלוה רבי אלעזר בנו של רבי יוסי.

ברדתם מהספינה ללכת לבית הקיסר, נזדמן להם שד ושמו בן תמליון, ואמר: רצונכם שאבוא עמכם, בכה רשב"י ואמר: הגר שפחת שרה נזדמנו לה שלשה מלאכים בזה אחר זה, ואני אף לא מלאך אחד, אבל יבוא הנס מכל מקום, אמר להם בן תמליון: אני אקדים ואכנס בגופה של בת הקיסר ותשתגע עד שילאו הרופאים להעלות לה ארוכה, ואז תבואו אתם ותאמרו לי "צא", ואתן לכם סימן שבצאתי אשבר את כל כלי הזכוכית שבבית הקיסר.

הסכים רשב"י לזה, ועד מהרה פשטה השמועה ברומי שבת הקיסר נשתבשה עליה דעתה, והיא מבקשת שיביאו לפניה את חכם היהודים רבי שמעון בר יוחאי, הסתובבו עבדי הקיסר בחוצות רומי בחפשם אחרי רשב"י, כאשר מצאוהו הכניסוהו בכבוד גדול לארמון הקיסר, גחן רשב"י ולחש באזני הבת ואמר: בן תמליון צא, בן תמליון צא, רשב"י הקפיד לומר את דבריו בלחישה כדי שלא ירגישו בו אחרים, ויסברו שע"י תפילה פעל להצלת בת הקיסר, מיד נסתלק השד מגופה של בת הקיסר והבריאה כאחד האדם, הקיסר שהי' שמח וטוב לב על רפואת בתו פנה לרשב"י ולר"א ואמר לעבדיו שיכניסו אותם לאוצר גנזי המלך ויקחו משם כל מה שלבם חפץ, רשב"י ור"א לא פנו לאוצרות היקרם שנעצו באור יקרות, אלא חיפשו אחרי גזירות השמד, במצאם את האגרת החתומה על שלש הגזירות נטלוה וקרעוה לגזרים.

פעם הגיע רשב"י לעיר לוד ונודע לו שמגיפה שוררת בעיר, הסתובב רשב"י בעיר וראה אנשים נופחים את נשמתם, אמר: כל זה בעיר ואני כאן, גוזרני שתתבטל הגזירה, מיד יצאה בת קול והכריזה: מזיקים, צאו מן העיר, כי רבי שמעון בר יוחאי נמצא בעיר, ואע"פ שהקב"ה הוא גוזר הרי רבי שמעון מבטל, מיד בטלה הגזירה והמגיפה נעצרה, היה שם רבי חנינא אשר התפעל מגדלותו של רשב"י, והלך וסיפר על כך לרבי מאיר, אמר לו רבי מאיר: שבחו של רשב"י מי יכול לעמוד בו, אם לא שהוא כמשה רבינו ע"ה, כמו שמצינו במחלוקת קורח ועדתו אשר לאחריה פרצה המגיפה בישראל ציוה משה לאהרן לקחת מחתה לתת עליה אש שנלקחה מהמזבח ולשים קטורת לכפר על בני ישראל, ויעש כן אהרן ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה, כל זה היה צריך לו למשה לטרוח, ואילו רבי שמעון בר יוחאי בדיבור בלבד ביטל גזירה והמגיפה מעל בני ישראל. (זוהר חדש רות קג ע"א)

* * *

יום אחד יצא רשב"י מביתו וראה את העולם שחשך, אפילה גדולה כסתה את פני תבל, ואור היום כאילו כיסוי עב מכסהו וסותמו מלהאיר, אמר רשב"י לבנו ר"א: אין זה מקרה אלא שהקב"ה חפץ לעשות בעולמו דבר הבה נראה ונתבונן מה מבקש הקב"ה לעשות בעולמו, הלכו רשב"י ובנו ר"א ויצאו חוץ לעיר, והנה לפניהם מלאך אחד דומה להר גדול ונישא, ומפיו בקע שלושים להבות של אש, שאל רשב"י את המלאך: מה בכוונתך לעשות, השיב המלאך: עומד אני להפוך את העולם ולהחריבו, כי אין בדור הזה שלושים צדיקים, וכך גזר הקב"ה על אברהם אבינו "ואברהם היו יהיה" ,יהי"ה בגימטריא שלושים, כי בכל דור ודור צריכים להיות לפחות שלושים צדיקים שיגינו בצדקתם על העולם, אמר לו רשב"י: אבקשך ללכת לפני בורא עולמים ולאמר לו: "בר יוחאי נמצא בעולם, וכוחו שקול כנגד שלושים

צדיקים", הלך המלאך בשליחותו, התייצב לפני כסא הכבוד ואמר לו מה שציוה לו רשב"י, אמר לו הקב"ה: לך והחרב את העולם ואל תשגיח על בר יוחאי, חזר המלאך לעולם הזה וביקש להחריבו, משראהו רשב"י אמר לו: אם לא תלך בשליחותי להקב"ה פעם שניה אגזור עליך שלא תוכל לעלות לשמים, ותהיה מוכרח להדחות למקום בו נמצאים עזא ועזאל, הם המלאכים אשר נדחו מלפני הקב"ה והפילם מן השמים לארץ, רשב"י המשיך ואמר לו: כאשר תבוא לפני הקב"ה תאמר: אם אין שלושים צדיקים בעולם יספיקו עשרים שכך נאמר "לא אעשה בעבור העשרים" ,ואם אין עשרים די אם יהיו עשרה שכך נאמר "לא אשחית בעבור העשרה", ואם אין עשרה די כוחם של שנים שכך נאמר "על פי שנים עדים יקום דבר' ואין דבר אלא עולם שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו" ,ואם אין שנים הרי יש אחד, ואני הוא, ודי כוחו של אחד שכך נאמר "וצדיק יסוד עולם", באותה שעה יצאה בת קול מן השמים ואמרה: אשרי חלקך רבי שמעון, הקב"ה גוזר ואתה מבטל, עליך נאמר "רצון יראיו יעשה". (זוהר בראשית לג ע"א)

* * *

פע"א בליל ראש השנה ראה רשב"י בחלומו שבני אחותו יצטרכו לשלם למלכות שש מאות דינרים, פנה אליהם רשב"י ועשאם גבאי צדקה ואמר להם: תשלמו הכל מכיסכם ופרטו כל הוצאה בפנקס מיוחד בסוף השנה נבדוק את החשבון והיה אם הפסדתם ממונכם אשלם לכם עד פרוטה אחרונה, נענה האנשים לדבר רשב"י ובמהלך אותה שנה חילקו בעין יפה מעות לעניים, בשלהי השנה הלשינו עליהם אצל המלכות שהם מסתחרים במשי, דבר שנאסר ע"י השלטונות, כתוצאה מההלשנה אסרום וחבשום בבית האסורים, בא עליהם אחד מאנשי הממשלה בהצעה: אם תרצו להנצל מעונש ב' דרכים יש לפניכם, או שתעשו בגד חשוב למלך, או לשלם קנס שש מאות דינרים, כששמע רשב"י את כל אשר נעשה בא אליהם לבקרם בבית האסורים, ושאלם: כמה מעות הוצאתם בשנה זו לעניים, בדקו את החשבון ומצאו שחילקו לאביונים שש מאות דינרים פחות ששה דינרים, אמר להם רשב"י: תנו לי ששה דינרים ואשחרר אתכם ממעצרכם, עמדו ונתנו לו בהצנע ששה דינרים, הלך רשב"י ושיחד בהם את השליח שלא יספר למלך על אודות הענין, כשיצאו לחפשי שאלו את רשב"י: אם ידעת מקודם מדוע לא אמרת לנו את אשר יקרה אותנו באחרית הימים ואז בחפץ לב היינו נותנים גם ששה דינרים אלו לעניים, ולא היה לנו את כל העגמת נפש הלזו, השיב להם רשב"י: ידעתי גם ידעתי שבשמחה רבה הייתם נותנים את כספכם לעניים, ולמרות זאת נמנעתי מלגלות לכם על אודות הגזירה לפי שרציתי לזכותכם במצות צדקה לשם שמים. (ויקרא רבה לד, יב.)

* * *

רשב"י ישב פעם בפתח שערי העיר לוד, זקף עיניו וראה את השמש מאירה במלוא עוצמתה, לפתע נתעמעם אורה שלש פעמים עד שחשך האור לגמרי ונראו בשמש צבעי שחור וירוק, פנה רשב"י לבנו רבי אלעזר: בני, בוא אחרי כי וודאי נגזרה גזירה מלמעלה והקב"ה מבקש להודיעני ששלושים יום תלוי הדבר שנגזר בעליונים ואין הקב"ה עושה דבר עד שמודיע לצדיקים, וזהו שכתוב "כי לא יעשה ה' אלוקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים", החלו מהלכים ונכנסו לכרם, שם ראו נחש גדול בא במרוצה ופיו פתוח ולוהט בעפר הארץ, התנער רבי שמעון וחבט בידיו על ראש הנחש, ובעוד שהנחש משפיל את פיו הבחין רשב"י שלשונו מרחשת, אמר לו: עכנאי עכנאי לך ואמור לנחש העליון שרבי שמעון בר יוחאי נמצא בעולם, הרכין הנחש את ראשו לתוך בור אחד שבעפר ואז הוסיף רשב"י ואמר: גוזרני, כשם שהנחש התחתון חזר לנקב העפר, כן העליון יחזור למקומו, נשאו רשב"י ובנו ר"א תפילה לה' ובעוד שפתותיהם רוחשות תפלה ותחנונים, שמעו קולו של כרוז האומר: הממונים על גזירות הכנס למקומכם כי רבי שמעון בר יוחאי ביטלן, אשריך רשב"י שריבונך חפץ ביקרך יותר מכל בני העולם, במשה רבינו נאמר "ויחל משה" שאחזתו מחלה, ואתה רשב"י גוזר גזירה והקב"ה מקיים, הוא גוזר ואתה מבטל, מיד ראה רשב"י שהחמה שבה להאיר כבתחילה, והשחור חלף כלא היה, נענה ואמר: וודאי כבר נתמתקו הדינים בעולם, נכנס לביהמ"ד ודרש "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו". (זוהר ויקרא טו ע"א)

* * *

בעיר צידון התגורר זוג ששהו עשר שנים ולמגינת לבם לא זכו להפקד בזרע של קיימא, באו לפני רבי שמעון בר יוחאי ובקשו להפרד אמר להם: בקשה אחת לי אליכם ואל תסרבו לי, כשם שנשאתם זה לזה מתוך אכילה ושתיה, כך תפרדו לדרכיכם מתוך אכילה ושתיה, בני הזוג קיימו בנאמנות את דברי רשב"י וערכו סעודה מכובדת אשא אליה הוזמנו תלמידי חכמים ועניים, בעת הסעודה כטוב לב הבעל ביין אמר להאשה: ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותה ולכי לבית אביך, המתינה האשה ובראותה כי תרדמה נפלה על בעלה הורתה לעבדיה לשאתו במיטתו לבית אביה, בחצי הלילה נעור הבעל משנתו וכיון שפג יינו התבונן ומצא עצמו במקום זר, פנה בשאלה לרעייתו: מה לי ולבית אביך אשר הבאת אותי הלום, השיבה האשה: וכי לא כך אמרת לי אמש, כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך, ובכן אין לי חפץ טוב יותר ממך, חזרו השנים לרשב"י וסיפרו לו את אשר ארע, בראות רשב"י את האהבה השרויה בין בני הזוג עמד וביקש עליהם רחמים ונפקדו. (שיר השירים רבה א)

* * *

פעם אחת היה רשב"י מהלך בדרך יחד עם בנו ר"א ותלמידיו רבי אבא ורבי יוסי ורבי יהודה, בדרך הילוכם הגיעו לאמת המים, ורבי יוסי החליק במדרון לתוך המים עד שבגדיו נרטבו, אמר רבי יוסי: החריצים ובקעי המים שבני אדם עושים בשדותיהם להעברת המים קשים הם, מי יתן שלא היו נעשים, בשמוע רשב"י את דברי רבי יוסי הוכיחו ואמר: מדוע אתה אומר כן הרי משמשי העולם הם, ואין לנהוג בזיון בהם ואפילו אם הם מזיקים, שנאמר "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", וירא אלוקים את כל אשר עשה כל כולו משמע ואפילו נחשים ועקרבים אע"פ שהם נראים מחבלי העולם בכולם כתוב והנה טוב מאוד, עודם מדברים והולכים בדרכם והנה ראו נחש עובר על פניהם במרוצה, אמר רשב"י: נחש זה הולך לעשות

עבורינו נס, ואכן כפי שאמר כן היה, הנחש נתקל באפעה (נחש מסוכן מאוד) ונאבקו זה בזה עד שנפלו מתים, כשהגיעו בני החבורה הקדושה ראו את שני הנחשים מוטלים מתים, הודה רשב"י להקב"ה ואמר: ברוך אבינו הרחמן אשר עשה עמנו נס ופלא, שכל אדם המביט באפעה בעודו חי, או כשהאפעה מסתכל על האדם, הראיה עצמה גורמת לו נזק ובוודאי לא ינצל ממנו וכ"ש אם הנחש עצמו מתקרב להאדם, קרא עליו "לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך", והוסיף רשב"י ואמר: בכל דבר עושה הקב"ה שליחותו, ואין לנו לנהוג בזיון בכל מה שבר השי"ת ועל זה נאמר "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" ונאמר "יודוך ה' כל מעשיך". (זוהר אמור קו ע"ב)

* * *

פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירות על ישראל, שלא ישמרו את השבת, שלא ימולו את בניהם וכו', והיה שם תלמיד חכם גדול ועשיר המקורב למלכות, ורבי ראובן בן איסטרובלי שמו, ועפ"י עצת החכמים החליף מלבושיו לבגדי הגויים, וישב עם גדולי מלכות רומי ומצא חן בעיניהם ואמר להם שלטובת המלוכה הוא שישמרו ישראל שבת שע"ז יהיו עניים, וע"י שימילו את בשר ערלתם יהיו חלשים, וכך ביטל כל הגזירות. לימים נודע להרומאים שהיועץ שנדמה בעיניהם כמייעץ לטובתם הוא יהודי, עמדו וחידשו את הגזירות ביתר שאת וביתר עוז, דנו חכמי ישראל ביניהם את מי ישלחו לרומי להשתדל לבטל הגזירות, אמרו: ילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בניסים, ועד היום נתרחשו לו נסים רבים ונפלאים, שנבראו לו מעיין ועץ חרובים בשהותו במערה, לכן ראוי הוא לילך, ואליו יתלוה רבי אלעזר בנו של רבי יוסי. ברדתם מהספינה ללכת לבית הקיסר, נזדמן להם שד ושמו בן תמליון, ואמר: רצונכם שאבוא עמכם, בכה רשב"י ואמר: הגר שפחת שרה נזדמנו לה שלשה מלאכים בזה אחר זה, ואני אף לא מלאך אחד, אבל יבוא הנס מכל מקום, אמר להם בן תמליון: אני אקדים ואכנס בגופה של בת הקיסר ותשתגע עד שילאו הרופאים להעלות לה ארוכה, ואז תבואו אתם ותאמרו לי "צא", ואתן לכם סימן שבצאתי אשבר את כל כלי הזכוכית שבבית הקיסר. הסכים רשב"י לזה, ועד מהרה פשטה השמועה ברומי שבת הקיסר נשתבשה עליה דעתה, והיא מבקשת שיביאו לפניה את חכם היהודים רבי שמעון בר יוחאי, הסתובבו עבדי הקיסר בחוצות רומי בחפשם אחרי רשב"י, כאשר מצאוהו הכניסוהו בכבוד גדול לארמון הקיסר, גחן רשב"י ולחש באזני הבת ואמר: בן תמליון צא, בן תמליון צא, רשב"י הקפיד לומר את דבריו בלחישה כדי שלא ירגישו בו אחרים, ויסברו שע"י תפילה פעל להצלת בת הקיסר, מיד נסתלק השד מגופה של בת הקיסר והבריאה כאחד האדם, הקיסר שהי' שמח וטוב לב על רפואת בתו פנה לרשב"י ולר"א ואמר לעבדיו שיכניסו אותם לאוצר גנזי המלך ויקחו משם כל מה שלבם חפץ, רשב"י ור"א לא פנו לאוצרות היקרם שנצצו באור יקרות, אלא חיפשו אחרי גזירות השמד, במצאם את האגרת החתומה על שלש הגזירות נטלוה וקרעוה לגזרים.

* * *

רבי יצחק תלמידו של רשב"י היה יושב יום אחד לפני פתח ביתו של רבי יהודה והיה עצוב ומדוכא, יצא רבי יהודה מביתו ומצאו לרבי יצחק יושב עצב, שאלו רבי יהודה: מה יום מיומיים, אמר לו רבי יצחק: ברצוני לבקשך שלש בקשות, האחת, כאשר תאמר דברי תורה ותזכיר מדברי תאמר גם את שמי, כדי שיזכר שמי בין החיים, שנית, שתלמד את בני תורה כדי שיגדל לתלמיד חכם, ואף גם זאת שבכל ימי האבלות על מותי תצא אל קברי ותתפלל לעילוי נשמתי, שאלו רבי יהודה: מנין לך כי הגיע זמנך למות, השיב לו רבי יצחק: שני סימנים בידי, האחד, שבכל לילה כאשר הנשמה מסתלקת מן האדם, רואה אני אותה והיא מאירה, אך עתה אין נשמתי מאירה לי בחלומי, והשני בכל עת שהייתי מתפלל בהגיעי לברכת "שומע תפילה", הייתי רואה את הצל שלי ממולי ועתה איני רואהו, ומתוך סימנים אלו יודע אני כי קרובה זמני להסתלק מהאי עלמא, אמר לו רבי יהודה: כל מה שביקשת ממני אעשה כדבריך, אבל גם לי יש בקשה אליך, שבעולם העליון תבחר את מקומי לידך למען אהיה בחברתך כפי שהייתי בחברתך בעולם הזה, בכה רבי יצחק ואמר לרבי יהודה: בבקשה ממך, אלא תעזבני לבדי בימים אלו, הלכו שניהם אל רשב"י ומצאוהו יושב ועוסק בתורה, הרים רבי שמעון את עיניו וראה את רבי יצחק עומד לפניו, הסתכל בו רבי שמעון וראה את מלאך המות מרקד לפניו, נעמד רשב"י ואמר: גוזר אני מי שרגיל לבוא אצלי יבוא, ומי שאינו רגיל לבוא אצלי אל יבוא, תוך כדי דיבורו נטל את ידיו של רבי יצחק וקירבו אליו, נכנסו רבי יהודה ורבי יצחק לביתו של רבי שמעון ומלאך המות נשאר בחוץ מאחר שלא התיר לו רשב"י להכנס, ראה רבי שמעון כי לא נשאר לרבי יצחק כי אם שעות מספר עד זמן פטירתו של רבי יצחק, רשב"י התחיל לעסוק עם רבי יצחק בתורה, ואמר לבנו רבי אלעזר: שב בפתח הבית ואם תראה מאן דהוא אל תפנה אליו ואל תדבר עמו וכל מי שרוצה להכנס אל הבית השבע אותו בשבועה שלא יכנס, שאל רשב"י את רבי יצחק: האם ראית את אביך היום, כי למדנו שבשעה שאדם מסתלק לבית עולמו באים אליו מעולם הנשמות אבותיו וקרוביו, השיב רבי יצחק: עד כה עדיין לא ראיתי את צורת אבי, קם רבי שמעון ואמר: רבונו של עולם, רבי יצחק ממיודעינו הוא והוא בביתנו מ"שבעת העינים" [הם שבעת בני החבריא שנותרו בחיים בצאתם מהאדרא רבא] אוחז אני בו ומבקשך אנא תן לי אותו, יצאה בת קול מן השמים ואמרה: נתקבלה תפילתך לפני כסא הכבוד במרומים, והרי רבי יצחק שלך הוא ובידך נמסר, אך תביאהו עמך בעלותך למרומים לשבת על כסאך בעולם העליון, ענה רבי שמעון: בוודאי כך אעשה ואביאנו עמי ביום פטירתי, תוך כדי דברים אלו שמע רבי אלעזר - שישב בפתח הבית - את מלאך המות מפטיר ואומר: אין הדין קיים במחיצתו של רבי שמעון, הביט רשב"י על רבי יצחק וראה שהוא חיור כולו ורועד מפחד, אמר רשב"י לבנו שיבוא מפתח הבית להרגיע את רבי יצחק, וכבר סובב רשב"י פניו מהם והיה עוסק בתורה, מרוב חולשה נתנמנם רבי יצחק ובחלומו רואה את אביו שאומר לו: בני, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא, בין עלי עץ החיים שבגן עדן אתה יושב, אילן גדול וחזק הוא רבי שמעון בר יוחאי והוא מחזיקך בין ענפיו, אשרי חלקך בני, אמר רבי יצחק לאביו: אבי מה מצבי ומעמדי בעולם האמת, השיב

האב: שלשה ימים היו מכינים בחיפזון את חדר משכבך ופתחו בחדר חלונות שיאירו לך מארבע רוחות העולם, ואני ראיתי מקומך ומחיצתך ושמחתי מאוד אמרתי אשריך בני, אך הייתי מצטער על בנך הקטן שעוד לא זכה לתורה ואתה לא תזכה לחנכו, שנים עשר צדיקים מן החברים היו אמורים להקביל פניך, ובעוד הם מוכנם לצאת נשמע קול בעולמות העליונים המכריז: מי הם החברים העומדים לצאת לקראת רבי יצחק, תשארו במקומותיכם, כי רשב"י התפלל עליו עליו שלא ימות ובקשתו נתקבלה, שאל רבי יצחק את אביו: לכמה זמן האריכו את ימי עוד בעולם הזה, השיבו האב: סוד זה אין לי רשות לגלות כי אין מודיעים לאדם ימיו ושנותיו, אולם זאת אודיעך כי בשמחה הגדולה של רשב"י ביום פטירתו שם תהיה יחד עמו ואתה תערוך שולחנו, כתום המחזה שראה רבי יצחק בחלומו נעור משנתו והיה צוחק ופניו מאירים, התבונן בו רבי שמעון ואמר: בוודאי דבר חדש שמעת בשנתך ורזים נגלו לך, השיב רבי יצחק: אכן כך הדבר, וסיפר רבי יצחק לרשב"י כל מה שראה בחלומו, כאשר סיים לספר השתטח רבי יצחק על הארץ לפני רגליו של רבי שמעון בהכרת טובה ותודה על הצלת חייו. (זוהר ח"א ריז א, והרמ"ק מוסיף בספרו: עשרים שנות חיים נוספו לו לרבי יצחק בזכות תפילתו של רשב"י, וביום ל"ג בעומר יום פטירתו של רשב"י נפטר גם רבי יצחק, ולפי המסורת קבור רבי יצחק בחצר ציון הרשב"י בכניסה לחצר בצד ימין)

שלום רב על משכבו

כשחלה רשב"י נכנסו אליו שלשה תלמידיו רבי פנחס ורבי חיא ורבי אבא, אמרו לו: מי שהוא עמוד העולם נוטה למות, אמר להם: אין בית דין של מעלה מעיינים בדיני, שהרי אני רואה שאיני נמסר למלאך ולדין של מעלה, אלא הקב"ה בעצמו דן את דיני, ואני אכנס לעולם הבא דרך שלשה עשר פתחים, שלא עברו בהם אלא האבות, ולא יהיה מי שיעכב בידי, הוסיף רשב"י ואמר דבר מה, וראו תלמידיו הנמצאים בבית שבאו לבקר, שאיננו נמצא שם, תמהו מאוד, ואף אחד מהם לא היה יכול להוציא הגה מפיו מרוב פחד שנפל עליהם.

דין ריח"א ובר ריח"א

בעודם יושבים שם, עלו באפם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם חזר והתאושש, עד שראו את רבי שמעון שנראה כמדבר עם אדם, אולם לא ראו אדם אחר מבלעדיו, לאחר זמן מה שאל אותם רשב"י: האם ראיתם דבר מה, אמר לו רבי פנחס: לא, אלא שכולנו תמהים על שלא ראינו אותך על מיטתך זמן רב, וכשראיניך עלו באפינו ריחות בשמים של גן עדן, ושמענו את קולך מדבר ולא ידענו מי מדבר עמך, אמר להם רשב"י: ולא שמעתם דיבור אחר חוץ משלי, השיבו לו: לא, אמר להם: כנראה שאין אתם ראויים עדיין לראות פניו.

מקום בחר בשמיא עם הנביא אחיה

אחר כך אמר להם רשב"י: כעת שלחו אחרי מן השמים והראו לי את מקומם של הצדיקים בעולם הבא, ולא נשא חן בעיני מקומי המיועד, רק חפצתי במחיצתו של אחיה השילוני, ובחרתי מקומי שם וחזרתי, ובאו עמי שלש מאות נשמות צדיקים, ובראשם היה אדם הראשון, והוא אשר ישב לידי ודיבר עמי, לאחר מכן נתקרב אליו רבי אלעזר בנו ואמר לו: אבי, היכן מקומי שם, אמר לו רבי שמעון: אשרי חלקך, בני, זמן רב יעבור שלא תהיה קבור עמי, אבל בעולם הבא בחרתי מקום בשבילי ובשבילך.

אש דת השערה

באותו יום שרשב"י עמד להסתלק מן העולם התכנסו החברים לבית רבי שמעון והבית הי' מלא על כל גדותיו, זקף רשב"י את עיניו וראה שהבית נתמלא בכה רבי שמעון ואמר: בפעם הקודמת כאשר הייתי חולה, היה רבי פנחס בן יאיר לפני, ועד שבירכתי את מקומי בגן עדן המתינו לי, וכשחזרתי סבבה האש לפני, ומעולם לא פסק פרגוד של אש לפני, ולא נכנס אדם אלי אלא אם כן קיבל רשות, ותה רואה אני שפסק האש וכל הבית מלא.

בעוד שהיו יושבים, פתח רבי שמעון את עיניו, וראה מה שראה, ואש ירדה מן השמים והקיפה את הבית, הכל יצאו החוצה ונותרו רק רבי אלעזר בנו ורבי אבא ושאר החברים ישבו בחוץ.

אמר רשב"י לר"א בנו: היכן הם החברים, קם ר"א והכניס אותם וישבו לפניו, נשא רשב"י את ידיו והתפלל תפילה, והיה שמח ואמר: "אותם החברים שהיו בבית ה"אדרא" יבואו לכאן", יצאו כולם ונשארו רק רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חיא.

גילה מדרש הנעלם

אמר להם רשב"י: הרי עתה שעת רצון היא, ואני רוצה להכנס לעולם הבא בלי בושה, והרי דברים קדושים שלא גליתים עד עתה ברצוני לגלותם כעת, שלא יאמרו כי בחסרון הסתלקתי מן העולם, וכך אסדר אתכם: רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר בני ישנן ויחזור הדברים, ושאר החברים יהגו בלבם.

עמד רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר בנו לפניו, אמר לו רשב"י: "קום בני, שהרי אחר יושב באותו מקום", קם רבי אלעזר, ורשב"י ממשיך ואומר: כמה שונה שעה זו מה"אדרא רבא" שבאדרא הזדמן הקב"ה ומרכבותיו, ועתה בא הקב"ה בלוית הצדיקים שבגן עדן, הרי רב המנוא סבא כאן, וסביב לו שבעים צדיקים מעוטרים בעטרות מבהיקות, שבאים לשמוע בחדוה דברים אלו שאני אומר.

בעוד רבי שמעון יושב אמר: "הרי נשמת רבי פנחס בן יאיר כאן, הכינו לו את מקומו", נזדעזעו החברים ועמדו ממקמם וישבו בירכתי הבית, ורבי אלעזר בנו ורבי אבא נשארו על מקומם לפני רשב"י.

פתח רשב"י ואמר "אני לדודי ועלי תשוקתו" כל הימים שהייתי קשור לעוה"ז לא נתקשרתי אלא בהקב"ה, ולפיכך עכשיו "ועלי תשוקתו", שהוא וכל פמליא דילי' באו לשמוע בשמחה דברים סתומים.

פתח את פיו בחכמה הוציא אור תעלומה

כאן התחיל רשב"י לגלות סודות התורה ורזין דרזין, בתוך דבריו אמר רשב"י: "עד עכשיו היו דברים אלו שגיליתי כאן מכוסים ונסתרים, ורציתי להסתירם לעולם הבא משום ששם שואלים אותנו שאלות בחכמה כמו שכתוב 'והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת' אבל עתה אני רואה שרצון הקב"ה שאגלה את הסודות, כדי שאכנס בלא בושה לפני ארמנותיו".

אח"כ אמר: עד עכשיו הייתי ירא לגלותם, וכעת הם נתגלו, גלוי וידוע לפני קוב"ה שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת, אלא כדי שלא אכנס בבושה לפניו, זאת ועוד מפני שראיתי שהקב"ה וכל אלו צדיקי אמת הנמצאים כאן כולם הסכימו על ידי לגלותם וראיתי שהכל שמחים בשמחה זו".

כאשר סיים רשב"י לומר דבר זה, הרים את ידיו, בכה ואח"כ שמח, ושוב רצה לגלות איזה דבר, אלא שמיד אמר: כל ימי נצטערתי בדבר זה לגלותו ועכשיו אין נותנים לי רשות", התחזק רשב"י וישב ושפתותיו דובבות, אח"כ השתחוה שלש פעמים, ואיש לא יכול היה להסתכל במקומו ובפרט להביט בפניו, אח"כ אמר: "פה, פה, שזכית לכל אלה ולא יבשו מעיינותיך, עליך אנו קוראים 'ונהר יוצא מעדן' וכמאמר הכתוב "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו" כעת אני מעיד על עצמי שכל הימים שעמדתי בעולם משתוקק הייתי לראות את היום הזה שאוכל לגלות בו סודות התורה, ועכשיו מותר לי לגלות הדברים כדי שלא אכנס בבושה לעולם הבא", והמשיך רשב"י לגלות סודות התורה לפני החברים, עד שסיים דבריו בפסוק "כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם".

אמר רבי אבא: לא סיים רשב"י לומר "חיים" עד שנשתתקו דבריו, ואני חשבתי בכתבי להמשיך ולכתוב ולא שמעתי יותר כלום, ולא הרימותי ראשי מפני שהאור היה כל כך גדול עד שלא יכולתי להסתכל, בתוך כך נזדעזעתי ושמעתי קול קורא ואומר: "כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך", שוב שמעתי קול אחר: "חיים שאל ממך נתת לו".

כל אותו היום לא פסקה האש מן הבית ולא ה' מי שיתקרב אליו, שלא יכלו לגשת אליו, שהאור והאש היו סביבו, כל אותו היום שכבתי על הארץ וגעיתי בבכיה, לאחר שנסתלקה האש ראיתי את רשב"י קודש הקדשים שנסתלק מן העולם כשהוא שוכב על ימינו מעוטף ופניו שוחקות, עמד רבי אלעזר בנו לקח את ידיו ונשקן, ואני לחכתי את העפר שתחת רגליו, ביקשו החברים להספידו ולא יכלו לדבר, התחילו החברים בוכים, ורבי אלעזר בנו נפל שלש פעמים ולא היה יכול לפתוח את פיו, אחר כך פתח ואמר: "אבי, אבי, שלשה היו חזרו להיות אחד", דהינו שלשה צדיקים היו בארץ: רבי פנחס בן יאיר, רשב"י, ורבי אלעזר, ועכשיו נשאר רק ר"א, מפני שאביו וזקינו נסתלקו לעולם שכולו טוב.

עמד רבי חייא על רגליו ואמר: "עד עכשיו היה רשב"י משגיח עלינו, עכשיו הגיעה השעה להשתדל בכבודו", קמו רבי אלעזר ורבי אבא ולקחו את רשב"י על מיטה העשויה כסולם, כדי להעלותו על מיטתו, ולא התעסק בו אלא רבי אלעזר ורבי אבא, וכל החברים עמדו במבוכתם כשלעיניהם נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון קודש הקדשים.

לגבי יום פטירתו כותב ה"בני יששכר" שביום ל"ג בעומר עלה לשמי מרומים, אך יש עוררין על כך ולדבריהם עיקר השמחה בל"ג בעומר הוא לכבוד הרשב"י שביום זה נסמך עם חבריו ע"י רבו רבי עקיבא אחרי מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע, או מפני שביום זה יצא מן המערה, אמנם לפי המקובל מדורי דורות יום פטירתו היתה בל"ג בעומר, שנת פטירתו לבעל "סדר הדורות" בשנת ג' אלפים תתפ"א (וי"א שנפטר ג"א תתק"כ).

עלי יניח צדיק את ראשו

כשהתפשטה השמועה על הסתלקותו של רשב"י הזדרזו ובאו אנשי חיל מכפר ציפורי, והפצירו בהם כי רצו שיקבר רשב"י במקומם, בני מירון צעקו בחבורה, כי חשבו שלא יטמן בגבולם, ויהי לאחר שיצאה המיטה עלתה המיטה כפורחת באוויר, ואש היתה מלהטת לפניה, ושמעו קול: "עולו ואתי ואתכנשו להילולא דרבי שמעון", היכנסו ובואו והתקבצו להילולא של רשב"י, "יבוא שלום ינוחו על משכבותם".

כשהוכנס למערה שמע קול מהמערה: "זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, כמה קטרוגים ברקיע משתתקים ביום זה בגללך, רבי שמעון בר יוחאי, שריבונו משתבח בו בכל יום, אשרי חלקו למעלה ולמטה, כמה אוצרות עליונים שמורים לו, עליו נאמר "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין".

ציון המצויינת

מערת רשב"י נמצאת במרומי הררי מירון, מאז ומתמיד היתה סתומה וחתומה, וכף רגלו של בן אנוש לא דרכה בה, הקדמונים הציבו ציונים על גבי המערה כנגד מקום מנוחת רשב"י ור"א בנו, אולם במשך מאות שנים נותרו הציונים תחת כיפת השמים ללא בנין המסוכך עליהם.

הראשון שבנה החצר במירון היה הגאון רבי אברהם גלאנטי מגדולי תלמידיו של המקובל רבי משה קורדובירו, אשר תורה וגדולה התאחדו על שולחנו, וממנו בנה את החצר ובסמוך לציון בנה בית מדרש קטן, כמו כן יסד חדר מסביב לציון רבי אלעזר, ומדריגות אבן הובילו מציון רשב"י אל ציון רבי אלעזר.

בעת חפירת היסודות סביב ציון רשב"י גילה אחד הפועלים את פתחה של המערה, ובו במקום כרע הלה ומת, בעקבת האסון ציוה רבי אברהם גלאנטי לסתום לגמרי פתח המערה.

במשך הדורות נוספו נדבכים נוספים בצמוד לבנין אותו בנה רבי אברהם גלאנטי, החדרים שנבנו שמשו כאכסניא לעולים מירונה, הבני הורחב ושופץ וכיפה מיוחדת נבנתה מעליו.

בשנת תקכ"ב פקד רעידת אדמה נורא את העיר צפת וסביבותיה, שהביא להריסות רוב בתיהם ובתי הכנסיות שבה, ובמירון באו הישמעאלים שבאותו מקום אל מערת רשב"י, ולדאבונם היה השער סגור ונעול, בצר להם החלו לזעוק בקול בוכים: "רבי שמעון, רבי שמעון, מאחר שאדם גדול אתה וחשוב בעולם, וגם שמענו מפי אבותינו מחשיבותך, אם כן אנא ממך פתח לנו פתחך", בו במקום נפתחה הדלת מאליה, ונכנסו כולם פנימה וניצלו הם ונשיהם ובניהם ורכושם.

כעבור כמה חדשים התחוללה רעידת אדמה נוספת, וברחו שוב למערת הרשב"י כמו בפעם הראשונה, בחשבם להציל את נפשם בזכות הצדיק, אבל בהתקרבם אל הציון ראו שהבנין כולו גבה ונשא עצמו למעלה וקפץ באויר כמו אדם מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, והכיפה שבמרומי הבנין נחלקה לחצאין, בראות הנאספים נפלה חרדה עליהם, ויצעקו: "רבי שמעון, רבי שמעון, אם לבנין שלך ארע כך, מה נאמר אנן", מחזה מרעיד זה נמשך כחצי שעה, ולאחר מכן שקטה הארץ והבנין כולו עמד על מקומו כבראשונה כשכיפתו מאוחדת ושלימה בלי נזק כלל.

בשנת תקפ"ה ירדו גשמי זעף בגליל העליון ומטרות עזו הצליחו למוטט בתים שלמים על יושביהם, ורבים נותרו ללא קורת גג, הגשמים הכבדים לא פסחו על מירון, וגם בה נפגעו בתים רבים לרבות מערת רשב"י, תושביה הדוים קצרה ידם מלשאת בהוצאות המרובות של שיפוץ הציון, אי לכך נשלחו שליחים לתפוצות הגולה להדים את תרומתם, ובאותה שנה מלבד מה שתיקנו את הבנין, בנו והוסיפו אכסדרות חדשות במזרח החצר. בשנת תקצ"ז פקדה שוב רעידת אדמה קשה את צפת וסביבותיה, אלפי יהודים מצאו את מותם תחת עיי החרבות, ולעומתה מירון לא ניזוקה, כל המבנים נשארו בשלימותם, ונתערערה החומה החיצונה בלבד.

עשרות שנים לאחר מכן נעשו תיקונים אחדים במבנים אשר סביבות מערת רשב"י על ידי הרב שמואל אבו וצ"ל רבה הספרדי של העיר צפת, ובעזרתם של אנשי הקהילה הספרדית והאשכנזית בצפת, הם הגביהו את ציוני רשב"י ובנו ר"א וגדרו כל ציון במחיצות ברזל, כמו כן הרחיבו את האולם בו שכנו שני הציונים הקדושים.

צדיקים במיתתן קרויין חיים

רבי חייא ורבי יוסי הלכו בדרך, בהגיעם לשדה נחו קמעא ועסקו בתורה, בסוד תיבת "בראשית", בלימוד זה גילה רבי יוסי סוד אותו שמע מרבי שמעון, לשמע הדברים השתטח רבי חיא על הארץ, נשק את העפר ובכה ואמר: "עפרא עפרא, אור קדוש שהאיר פני תבל, בזכותו מתקיים העולם, אור המאיר זיו העולם מתבלי בך", הוסיף רבי חייא ואמר: "רבי שמעון מורי ורבי, אע"פ שנסתלקת לבית עולמך אתה נקרא חי כי ע"י תלמידיך הלומדים את מאמריך שפתותיך דובבות בקבר".

אשרי עין ראתהו

רבי חייא הי' ממרר בבכי תמרורים על הסתלקותו של רבי שמעון, ועינה את נפשו בארבעים תעניות, כדי לזכות לראות את רשב"י בהקיץ או בחלום, בתום ארבעים יום אמרו לו מן השמים: עדיין אינך ראוי לראותו, הוסיף רבי חיא והתענה ארבעים יום אחרים, או אז ריחמו עליו מן השמים והראוהו במראה חזיון את רשב"י ובנו רבי אלעזר ניצבים ליד קברם, פתח רבי שמעון ואמר: יכנס רבי חיא בגן עדן, ויראה בכמה אורות עתיד הקב"ה לחדש פניהם של הצדיקים לעתיד לבוא, ראה רבי חיא שמכניסים אותו לישיבת רבי שמעון, בהכנסו קמו לכבודו רבי אלעזר ושאר הצדיקים שבמתיבתא, בושה עזה אחזה ברבי חיא, עד שהשמיט עצמו ונכנס להתיישב למרגלות רבי שמעון, יצא קול ואמר: "השפל עיניך, אל תזקוף ראשך, ואל תביט באורות הנפלאים המצויים בגן עדן, כי סוף סוף נשמתך מקושרת לגוף, ואע"פ שרבי חיא השפיל עיניו, מכל מקום הבחין באור גדול ועצום שזרח באור יקרות והאיר למרחקים, אחר כך ראה שרבי שמעון מתפלל עליו, שיאריכו לו את ימיו ושנותיו בעולם הזה, בצאת רבי חיא בכה ואמר: "אשרי חלקו של בר יוחאי, שזכה למעלות נוספות ונשגבות בעולם הבא".

אשרי מי שראה פניו בחלום

אחד מתלמידי רשב"י שכח את תלמודו והלך להשתטח על ציון רבו הק' ובכה שם בכי רב, כשנרדם נתגלה אליו רבו רשב"י ואמר לו: "כשתזרוק בי שלשה צרורות אבוא", כשהתעורר הלך התלמיד לפותר חלומות וביקשו שיפתור לו את חלומו, אמר לו ההוא "אם על כל מה שאתה לומד תחזור שלש פעמים ישאר לימודך בידך ולא תשכחהו עוד", נהג התלמיד כך ולימודו נשאר בידו, כפי שרמז לו רבו בחלומו.

אשרי העם הם לומדיך

מאמרי רשב"י נזכרו שלש מאות עשרים ושלש פעמים בש"ס, וסתם רבי שמעון המוזכר במשנה ובתלמוד הוא רבי שמעון בר יוחאי, וידוע בשם רביה"ק זי"ע דבזמנינו אין הלכה כרשב"י מפני שתורתו הי' למעלה מהשגתינו, אכן לעת"ל יהיה הלכה כמותו (ומתאמרא משמי' דהרה"ק מקאמינקא שבכל מקום שנזכר רק בשם "רבי שמעון" הוי קודם כניסתו למערה, ובכל מקום שנזכר "רבי שמעון בר יוחאי", הוי אחר צאתו מן המערה, ובכל מה שאמר אחר צאתו מן המערה נקטינן הלכה כוותיה).

וכאן המקום לציין מאמר רשב"י (שבת קלח:): תניא רבי שמעון בר יוחאי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו, וידוע כי הסו"ת של כ"י ל"א תשכ"ח מפי זרע"ו, הם יוחאי, שמזרע יצא רשב"י שעשה שלא תשתכח תורה מישראל.

ואשרי העומדים על סודך

אך ביחוד נודע לנו ספרו "הזוהר הקדוש" שמקובלים אנו מדור דור שרבי שמעון בר יוחאי חיברו יחד עם החבריא קדישא – תלמידיו, לאחר שהותו שלש שרה שנה במערה, ובשעה שחיברוהו הסכימו עמם מן השמים על כך, כמו כן הוסיף רשב"י חיבור "רעיא מהימנא" ומפוזרים הם בספר הזוהר, ו"ספרא דצניעותא" חמשה פרקים כנגד חמשה חומשי תורה, גם הוסיף רשב"י לעשות "תיקוני הזוהר" ובו גילה סוד ה' ליראיו שבעים אנפין בתיבת "בראשית", גם "האדרא רבא " עשו רשב"י ותלמידיו.

דברי ספר הזוהר נתקבלו מפי רבי שמעון בר יוחאי בעל פה ומכוסים, וכן נמסרו לבנו ותלמידיו, וכל זמן שרשב"י היה חי וישיבתו היתה קיימת לא נכתבו הדברים על ספר כלל, ורק כדי שלא תשתכח תורת הסוד מישראל החליט רשב"י להעלות על

כתב את רזי התורה, ועל כך מינה את רבי אבא שהיה סופר מהיר מגדולי תלמידיו לכתבו, במקורו היה ספר הזוהר על כל עשרים וארבעה ספרי התנ"ך, והי' משקלו כמשא גמל, ולדאבונינו לא נותר לנו רק על חמשה חומשי תורה.

עת גילה סוד נסתרים

הספר הזוהר הקדוש הוא ספר המקודש ביותר אצל כל יהודי, גם מי שאינו ראוי להגות בסודיו, חוזר על קטעי הספר בחרדת קודש, אם זה אמירת "כגוונא" בליל שבת קודש או אמירת "בריך שמיה" או אמירת "תיקוני שבת" קודם הסעודות, וכן הוא גם נמצא בבתי ישראל בתור שמירה עליונה על דרי הבית, או חוזרים על דבריו הקדושים המובאים בספרי 'ראשית חכמה' או ב'יסוד ושורש העבודה' ובכלל בכל ספרי היראה.

אך ידוע לכל שעל פי דעת רוב הספרים הקדושים לא היה בנמצא ספר הזוהר הקדוש עד סוף תקופת הראשונים, דהיינו למעלה מאלף שנה אחר הסתלקותו של התנא האלוקי רשב"י, וכן ידוע שבספרים רבים עוסקים בהפולמוס הידוע האם הראשונים כהרמב"ם ראו את ספר הזוה"ק או לא, וכמו כן מרן רביה"ק זי"ע בספרו דברי יואל (פר' ויקהל עמ' שס"א) ובספה"ק ויואל משה (מאמר ישוב א"י סימן מ"ח) עוסק בשאלה זו.

ומכאן נובעת השאלה המהדהדת בעולם, אנה נעלם זכרו של הזוהר הקדוש בימות האמוראים, בימי הגאונים ורבנן סבוראי, ועד לסוף תקופת הראשונים, הכיצד נפקדו כליל עקבותיו של הספר הקדוש משך שנות דור ארוכות ומתמשכות.

לכן עלינו להביא מקור כתיבת הספר הזוהר הקדוש, התנא רבי אבא מבני החבריא קדישא עליו הטיל רבו הגדול התנא האלוקי רבן שמעון בר יוחאי את המשימה הקדושה לכתוב את ספר הזוהר, והרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע בעל היכל הברכה' שנודע בגדולתו הרבה ברזי חכמת הח"ן כתב במספר מקומות בספריו הרבים שעברו כתבי הזוהר בידי אחד מיחידי הסגולה דור אחר דור כאשר רק אחד או שנים מראשי הדור נתגלו לו תורת הסוד, והוא העבירו אחריו לאחד בדומה לו תוך שמירה יתירה בשבע עינים את הגווילים היקרים והטמירים, וזלש"ק: ...כשהיו רואים מי שראוי למעשה מרכבה, היו מוסרין לו זה הספר ומלמד עמו מעשה מרכבה, ובכל ימי הגאונים לא יצא ספר הקדוש הזה לאור, כי היה חמדה גנוזה אצלם בכתב יד, ואחר שנתדלדלו ישיבות הגאונים בבבל, נתגלה מעט ספר זה ליחידי סגולה.

ובדבריו הוא מביא את שיטת הקדמונים שסברו שרבי אבא תלמידו הגדול של רשב"י שכתב את כל ספר הזוהר, הוא הוא האמורא הגדול "רב" בר הפלוגתא של שמואל שחי בדור הראשון של האמוראים ושמו היה 'אבא אריכא' כדאיתא בסנהדרין, ולפי שיטה זו נמצא שהאמורא 'רב' חי בעצם מעל 300 שנה, ואף שבגמרא הוא נחשב כתלמידו המובהק של רבי יהודה הנשיא שחתם את דורות התנאים וחיבר את המשניות, הרי שבנסתר היה כבר מאות בשנים לפני כן, בהיותו מן החבריא קדישא דרשב"י.

שיטה זו מובא בסדר הדורות בשם ספר כנפי יונה, ובשו"ת חוות יאיר אף מוסיף על פי זאת דבר נפלא מאוד, שמה שמצינו בכמה מקומות בש"ס שרב נשאל על הלכות שונות שיצאו מבית מדרשו ו'שתיק רב', הוא מפני שהתשובה לדבר היתה על פי תודת הסוד, אותה קנה אצל רשב"י ונמנע מלגלות את הסוד ברבים.

אך בעל הסדר הדורות עצמו מערער על שיטה הזאת, וכותב ש...תמוה הענין אם האריך ימים כל כך למה לא נזכר זכרו בזמן תנאים הקדמונים... כמו כן בספר 'בשם אומרו' על סדר הדורות מביא קושיות רבות על שיטה זו אך מיישב את כל הוכחותיהם אחת לאחת. לעומת זאת רבים מצדדים בשיטה זו, ומסבירים בכך את הכלל בגמרא 'רב תנא הוא ופליג', שכן היה אכן שייך לדורות התנאים, למרות שעיקר פרסומו בתורת הנגלה היתה בתחילת ימי האמוראים, כאמור אף הגה"ק מקאמרנא מצדד באותה שיטה שר' אבא האריך ימים רבים.

ובזה הוא מסביר שכתבי הזוהר הקדוש אותם העלה הוא עצמו על הכתב היו שמורים ברשותו כל ימיו, וכאשר ירד לבבל, ויסד את ישיבת סורא והיה לראש גולת בבל עד שקראוהו 'רב', נטל עמו את האוצר הספון עמו, ומסר אותו באחרית ימיו לגדולי בבל, ומאז עבר תכריך הכתבים היקר דור אחר דור למי שהיה חד בדרא וראוי לאותה אצטלא.

אמנם החיד"א בספרו שם הגדולים מביא גירסא שהיו כתבי הזוהר טמונים מאין רואה מאות בשנים, עד שהגיע עיתם משמים בתגלית פתאומית. ואלו דבריו: "מצאתי בזוהר כתב יד ישן נושן אצל מורי מהר"ם זכות נר"ו, רשב"י עשה ספר הזוהר וחיבר בו כמה חיבורים כמו התיקונים, וכשמת רשב"י ור' אלעזר וכל הדור ההוא אבדה חכמת הקבלה, עד שהקרה ה' לפני מלך אחד ממלכי מזרח שציווה לחפור במקום אחד על עסקי ממון, ונמצא שם ארון אחד ובו ספר הזוהר, ושלח לחכמי אומות העולם וחכמי אדום, ולא ידעו ולא יבינו, שלח אחר היהודים ובאו אצלו וראו הספר, ואמרו לו אדונינו המלך, זה הספר עשאו חכם אחד, והוא עמוק ואין אנו מבינים אותו, אמר להם, וכי אין יהודי בעולם מבין, אמרו לו, יש במדינת טוליטולא, והמלך שלח הספרים עם גיבוריו לטוליטולא, וכשראוהו חכמי טוליטולא שמחו בו שמחה גדולה, ושלחו למלך מתנות רבות, ומשם נתפרסמה הקבלה בישראל".

וכה כתב הרה"ק המקובל רבי משה קורדבירו זצ"ל (או"י תקו"ז ח"ב קד צ) ...וכן היה במציאות גילויו נס ופלא, שאין מי שידע אופן גילויו, ויש בזה דרכים רבים, יש מי שאומר שמצאו ישמעאלי עובד אדמה במערה במירון, ומכרו לבשמים ורוכלים לכרוך התבלינים, ומצאו חכם אחד מתושבי דרעא בארץ ישראל בעיר צפת תוב"ב מפוזר ומפורד וקרוע, וקבצו וטרח כמה טרחות, עד שהלך אפילו באשפות לקבץ החתיכות הקטנות שמכרו הרוכלים והבשמים ותבלינים כדרך הנשים שמשליכין ניירין שכורכין התבלינים, והלך על כל החנויות הרוכלים מוכרי בשמים ותבלינים, וקנה מהם כל מה שנשאר בידם שמכר להם עובד אדמה ישמעאלי שמצאו במערה, והעתיקו ונמצא בו חסרונות הרבה מזה שנאבד וכלה ונקרע ונפזר, ואין בזה הכרח ולא ראיה, רק שמצינו שבארץ דרעא במדינות המערב היה עיקר מציאות הספר, ומשם נתפשט אלינו, וכבר חקרו על הענין בימים קדמונים בימי הר' משה דילאון ובימי ר' שמואל דמן עכו בעל ספר מאירת עינים ככתוב בספר מעשה החסידים אשר לי...

על מאורע אחרת שהיתה שנים רבות לאחר מכן עם תכריך

כתבי היד מביא החיד"א משמו של רבי יוסף שלמה רופא דיל–מדיגו מארץ קנדיא, ששמע מפי מגידי אמת שכשבזזו הספרדים את עיר הידילבירג"א לקחו מהאקידימי"א [אקדמי"ה] כמה אלפים ספרים וביניהם ספרי קודש על קלף, ובכללם ספר הזוהר על כל עשרים וארבע, משא סבל, ושלחו הספרים לחשמנים ולדוכסים...

בהגהת מנחם ציון מוסיף שם כמה פרטים, ולפיו היה המאור ע בשנת ה' אלפים שפ"ב (1622 למנינם) כשלכד שר הצבא מקסמיליא"ן 'דוכס מחוז בייערן" את העיר 'היידלבערג' ושלל אוצר ספרי ישראל, והעניקם במתנה לרומי, והמה מנחים בוואטיקן עד היום.

על כל פנים בעוד שלפי הגירסא שהביא הרה"ק מקאמארנא היה גנוז הזוהר משך אלף שנת דור על אדמת בבל ורק אחדים מגדוליו נתוודעו אליו, הרי שלפי גירסת החיד"א נתגלה אורה במרחק מאות שנים ואלפי מילין בעיר טוליטול"א שבמדינת ספרד, ושנים רבות לא ידע איש על קיומו של האוצר, ולפי מתיישב הקושיא גדולה על שלא הוזכר חכמת הקבלה בכל הספרים מתקופת בבל.

והחיד"א בעצמו במקום אחד בספרו מסביר באריכות "מדוע ספר הזוהר הק' לא נתגלה לאמוראים ורבנן סבוראי והגאונים ולגדולי הרבנים ואיך נתגלה אחר כך בדורות הגרועים מהם".

אך מאידך עדיין לא ידוע מכל הגירסאות המובאים לעיל את הזמן המדוייק בו הפציע אור הזוהר הקדוש, והיא נוטרה בגדר תעלומה, אין פרטים נוספים מתי בדיוק אירע הסיפור עם המלך המזרחי, ואימתי התפשט הלימוד לרבים, ועל כן נוטרה הערפל על תקופת חיי גדולי הראשונים אשר האירו את שמי היהדות לדורות עולם בחיבוריהם הנשגבים בתורת הנגלה כרש"י הקדוש, הרי"ף והרמב"ם, בעלי התוספות וגדולי אשכנז וצרפת, האם נתגלה להם ספר הזוהר ותורת הקבלה.

אך זאת ברור שהיו קיימים יחידי סגולה שעסקו בחכמת הקבלה, הריקאנט"י (בסוף פרשת נשא) מסכם את השתלשלות מסירת החכמה מרב לתלמידו באותם ימים, והוא מונה את אבי הראב"ד שאליהו נגלה אליו, ומסרה לבנו הראב"ד, וגם לו נגלה, והוא מסרה לבנו רבי יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם וגם לו נגלה, והוא מסרה לשני תלמידיו, האחד רבי עזרא שפירש שיר השירים, והאחד רבי עזריאל, ואחריהן נמשכה להרמב"ן ז"ל שהיה ידוע מאבות חכמת הקבלה.

הרה"ק מאיזביצא זי"ע בהקדמתו לספרו בית יעקב כותב ש'הרבה מבעלי התוספות מוכח מלשונם שהסתירו הדברים שכיסה עתיק יומין, ורמזו אותם בדבריהם'.

הרבה ספרים משנים קדמוניות עסקו בהחקירה האם הרמב"ם ראה את ספר הזוהר או לא, ויש להקדים שהאדמו"ר המהר"ש מליבאוויטש זי"ע אמר שקבלה בידו רבי מפי רבי עד מרן הבעש"ט הק' זי"ע שהרמב"ם היה מקובל גדול, ומה שנזהר מאד שלא לגלות זאת אפילו ברמז, הוא מפני שהיה בזמן שמסוכן בו לגלות ענייני קבלה, ואפילו ברמיזה, אך עדיין טעון בירור האם ראה את ספר הזוהר.

הרב פרי חדש כתב על מה שכתב הרמב"ם בסדר עבודת יום הכיפורים 'ואומר להם תטהרו' כתב: ...זה לא מצאתי לא בבבלי ולא בירושלמי ולא בתוספתא, ויש מי שכתב דהרמב"ם יצא לו מדברי הזוהר הקדוש, דכן מפורש בזוהר.

והחיד"א מביא את דברי הפרי חדש וכתב: ...ולי ההדיוט אינו נראה, דספר הזוהר לא נתגלה אפילו לאחרונים כמו הרשב"א והרא"ש, וקל וחומר שלא נתגלה בימי הרמב"ם.

וכה כותב הבן איש חי בשו"ת רב פעלים לשואל: המשכיל יבין שהרמב"ם לא היה יכול להרחיב הדברים כאשר הרחבנו, מפני שלא נגלו אליו זוהר הקדוש ודברי רבינו האריז"ל אשר קיבל מפי אליהו הנביא זכור לטוב בחכמת הקבלה וסודות התורה. וכן סבר הגאון בעל שדי חמד בספריו.

לעומתם קמו וגם ניצבו רבים מגדולי הדורות ושללו את דבריהם מכל וכל, לאחרונה נתפרסם כתב יד קדשו של הרה"ק מקאמרנא זי"ע בהגהותיו על השם הגדולים 'להחיד"א, ועל שולי הגיליון של מעשה המלך מארצות המזרח שגילה את הזוהר בחפירה שהצגנו למעלה, כתב הרה"ק בחריפות: "כל זה שקר מוחלט, ולא היה להקדוש הרב המחבר להעתיק דברי כזב והבל, והזוהר היה ביד הגאונים ואמוראים ורבנן סבוראי".

כעין זאת נתפרסם הגהות נוספות בכתי"ק הרה"ק זי"ע ושם מדגיש "הזוהר היה לכל ראשי ישיבות והגאונים, וגם הרמב"ם ראה אותו...".

אכן יש גירסא שבעורו ימיו של הרמב"ם זכה להשיג את חכמת הנסתר, ויש אומרים שאף ספר הזוהר עצמו הגיע אליו באחרית ימיו, בתוכחי המשנה תורה עצמו בהגהות בעל המגדול עז לתלמיד הרשב"א על הלכות יסודי התורה מופיעים הדברים הבאים מפורשות ...לדעתי שר"מ ז"ל [הרמב"ם] ידע בהם בסוף ימיו, שאני מעיד שראיתי בספרד ארץ מולדתנו כתוב במגילה של קלף ישן ומיושן ומעושן לשון זה "אני משה ב"ד מיימון כשידדתי לחדרי המרכבה בינותי בענין הקץ", וקרובים היו דבריו לדברי המקובלים האמיתיים שרמז רבנו הגדול הרמב"ן ז"ל בתחילת פירושו לתורה, גם ראיתי תשובה אחרת ממנו והיה ז"ל מגיד בה שהתחיל לפרש אגדות על דרך נסתר...

גם בספר שומר אמונים הקדמון (לרבי יוסף אירגאס) מביא עדות חשובה משמו של אחד ממפרשי התורה וזה לשונו: ורבי יעקב זה הלך למצרים, ומסר הקבלה להרמב"ם ז"ל, ולרוב שמחתו בה היה משתבח בה לתלמידיו, אמנם לא זכה לזה עד קרוב לאחרית ימיו.

כעין זה כותב האברבנאל: וגם אני שמעתי שהרב הגדול המיימוני כתב באגרת שלו 'בסוף ימי, בא אלי אדם אחד ואמר לי דברים של טעם' ואין ספק שדברי קבלה היו אשר שמע בסוף ימיו.

ואכן בסדר הדורות מעיד שראה בספר 'אגרת חמודות' שמחברו ראה את האיגרת ששלח הרמב"ם מירושלים לתלמידו שבמצרים ובה כתב מפורשות ש'מצאתי זקן שהאיר את עיני בדרכי הקבלה', ויש אומרים שהזקן הלז היה האבן עזרא'.

נפלא ביותר דעת הרה"ק בעל ה'בני יששכר' זי"ע, והיא עוברת כחוט השני בין שלל ספריו הקדושים, כל מקום שהוא מראה על מקור דברי הרמב"ם בחכמת הקבלה, כתב הרה"ק בסגנון ...ורוח ה' נחה עליו וכיוון למה שכתבו המקובלים... או

...רוח ה' דיבר בו במרן הרמב"ם ז"ל שכתב... כי הנה יציבא מילתא גם לפי הקבלה הקדושה... וכיוצא בזה, דמשמע מדבריו הק' אף שאכן לא הגיעו לידי הרמב"ם סתרי החי"ן כתובים עלי גיליון עד לסוף ימיו, אך לעוצם קדושתו היתה רוח ה' בקולמוסו, ודברי קדשו היו תואמים וקולעים אל השערה אף לפי חלק הנסתר שבתורה, וכסגנון זה מדגיש אף החיד"א בספריו.

וכדאי להעתיק לשונו הזהב של הבני יששכר בפירושו 'מעין גנים' על ספר אור החיים (להיעב"ץ) בו העלה באריכות נפלאה את דעתו בענין חכמת הקבלה בבית מדרשו של הרמב"ם, ודבריו המה קילורין לעיניים, תחילה מקדים וכותב שהאר"י הקדוש גילה סוד כמוס באיכות נשמות הרמב"ם והרמב"ן, שהרמב"ם שורשו בפאה השמאלית דאדם קדמאה, ולפיכך עיקרו רק בהנגלה, והרמב"ן שורשו בפאה הימנית ולפיכך התעסק גם בנסתר, אך בפועל העפיל ועלה הרמב"ם הרבה מאוד והשיג מדרגות נפלאות ונשגבות.

והנה לקט מתוך דבריו הנחמדים: ...רבינו הרמב"ם ז"ל כתב מה שכתב (בענין היחס לחכמת הפילוסופיא) בעבור שלא נגלה עליו עדיין אור חכמת הקבלה האמיתית מהסיבה הנודעת לחכמי הקבלה, אבל להיות שנשמתו היתה גדולה ועצומה והשתדל ברוב עבודתו ותודתו להשיג חפץ אלוקי שהיתה תשוקתו נכבדה לאלקים לעובדו מבלי הפסק, ולא היה מספיק לעצמו בעבודתו בעשיית המצוות לבד, עד שרצה לעובדו במושכלות רוחניות תמיד, והנה חכמת הקבלה לא היתה נגלית לו, על כן דפק בשכלו הטהור על פתחי החכמות, והשי"ת בראותו בר לבבו וזכות נפשו וגודל כיסופו לא הפסידהו החכמות, ואדרבה זיכהו באחרית ימיו בהתגלות לו צפונות החכמה התעלומה הנאמנה אשר היא עמקי סודות תורתנו...

ועוד ...הנה אירע למרן הרמב"ם ז"ל כמעט מה שאירע לאברהם אבינו, מה שכמה בני אדם הצליחו כגון אברהם אבינו וחנוך זה היה מצד החסד שלא היה להם באפשרי בתחילה לעבוד השי"ת באופן אחר, כיון שלא היתה להם הקבלה, ומגודל תשוקתם ראה השי"ת בר לבבם, והוציאם מן המבוכה, ככל החיזיון הזה אירע לרבינו הגדול הרמב"ם אשר התורה היתה חמד שעשועיו, כאשר תראה רוב השתדלותו בה בספר הי"ד שחיבר, אשר כל העולם יעידון שילאה כוח הבשריי לחבר חיבור גדול ונורא כמוהו...

ומסיים במעין גנים: הנה הטרחתי את עצמי עד כה להמליץ בעד הרב הגדול ולהראותך שהשי"ת היה אתו וגילה לו דרך החיים בסוף ימיו...

אמנם מרן רביה"ק זי"ע בספרו הבהיר ויואל משה (שם) כתב "...אף שהרמב"ם לא ראה ספר הזוהר, מכל מקום היה בידו כמה מדרשי חז"ל שאינם בידינו, ובתוכם מתלמידי רשב"י מאמרים משיטת רשב"י שבזוה"ק... עכלש"ק.

ואכן כדברי מרן רבינו הק' הוכח מהמציאות כי לפני כמאה שנים נתפרסם ספר נוסף של התנא האלוקי רשב"י שעמד לנגד עיני הרמב"ם בחיברו את ספרו הענק, ומקור חשוב זה נעלם כליל מעיני הדורות המאוחרים יותר שנשאו ונתנו בדברי הרמב"ם, ונחשפו אך ורק בשנים המאוחרות, והמדובר במדרש המכונה "מכילתא דרשב"י" בו מובאים הרבה משמועותיו של התנא האלוקי, והיא היא "מכילתא דרבי עקיבא" שמזכיר הרמב"ם בהקדמתו, שכן אצל חלק מהראשונים כונה כן המדרש, בהיותו אליבא דרבי עקיבא רבו של רשב"י, ודורות על גבי דורות היתה המכילתא בהישג יד רק בארצות ערב הנדחות, ובעיקר היתה נפוצה בארץ תימן, במקומות הללו היה זה קובץ של מדרשי חז"ל שכונו יחד "המדרש הגדול', ובו נכללו מדרשים רבים שנבעו ממעייני הקדמונים.

ויש גירסא אחת כי הרמב"ם בעצמו ריכז את המדרשים יחדיו לכדי חיבור, ואולם המסורת המקובלת בקרב יהודי תימן היא שבנו של הרמב"ם רבינו אברהם היא חיברה יחדיו.

בתחילת שנות הת"ר 'כאשר יתפתחון מבועי חכמתא לתתא' כדבריו המפורסמים של רשב"י בזוה"ק על המאה השישית לאלף השישי, זכתה אכן אף תורתו של רשב"י עצמו לחידוש עצום וגילוי האור הזו, וגיליונות בודדים מן המדרש החלו להתפרסם אל העולם היהודי שהתגורר בארצות איראפא, שדרי"ם וחוקרים שונים ששו על המציאה הנדירה, והרחיקו נדוד לערבות אפריקא, ואז נחשפו עותקים מהימנים מן המדרש לעיני גדולי התורה שקיבלם בשקיקה. ובשנת תרס"ה נתפרסם לראשונה הספר "מכילתא דרשב"י", וכן יצא לאור ספר מיוחד בו מנה עשרות דברים המובאים ברמב"ם שהמפרשים תמהו עליו מהיכן מקורו, והסיקו מהן שדרכו לדרוש דרשות שלא נזכרו בחז"ל, אך הם נמצאו אחת לאחת באותה "מכילתא דרשב"י".

בקודש הקדשים

מעת פטירתו נהגו ישראל מעת לעת ומפקידה לפקידה לעלות לאתרא קדישא מירון, שם חלקת מחוקק ספון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיעוכי"א, ובפרט בהגיע יום הגדול ל"ג בעומר יומא דהילולא רבא נעשה המקום כ"תל תלפיות" שכל פיות אליו פונות, הן המה אלפי רבבות בני ישראל העולים לשפוך צקון לחשם על ציון הקודש במירון.

מנהג קדמון זה יסודתו בהררי קודש ויסוד המנהג הוא מדברי הזוה"ק: "שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולוא דרבי שמעון", ומתאמרא משמי' דצדיקי קדמאי דהד קול עליון הזה שיצא אז בערך שנות אלף הרביעי בפטירת רשב"י, קול זה נתעורר עוד היום ונכנס ומעורר לבות רבבות אלפי ישראל מדי שנה להיות עולין ותאין ומתכנשין בל"ג בעומר במירון לשמוח שם בשמחת פני האדון ה'.

רבו הם העדיות על אודות המנהג הקדוש הזה, רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע הוא הראשון שמתאר את הנהירה ההמונית לציון הרשב"י ביום ל"ג בעומר, וכך כותב: "בי"ח באייר באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולות, מלבד מה שמדליקין עליה נר תמיד שהרבה עקרות נפקדו, וחולים נתרפאו בנדר ונדבה שהתנדבו למקום ההוא".

כן ידוע כי האר"י הק' זי"ע היה נוהג בעצמו לעלות ולהשתטח על ציון הרשב"י בל"ג בעומר, וכפי שכותב תלמידו הגדול רבי חיים ויטאל וז"ל: "אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשת

ימים ראשונות של השבוע ההוא".

ומודעת זאת שהאוה"ח הק' היה פע"א בהילולת רשב"י בעיה"ק צפת ת"ו, ובעלותו למירון כשהגיע לתחתית ההר ירד מהחמור והיה עולה על ידו ועל רגליו וכל הדרך געה וצעק איך אני השפל נכנס למקום אש שלהבת, קוב"ה וכל פמליא של מעלה כאן, וכל נשמות הצדיקים שמה.

אמנם ההתעוררות הנשגבה לעלות ברננה למירון לא נס ליחה ולא קהתה עינה זה מאות בשנים ועד עצם הזה עולים ישראל בהמוניהם ותאין ומתכנשין להילולא דבר יוחאי, וכבר העיד הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע: "נתאמת לנו מאנשי אמת, אשר השמחה ביום הזה על ציון רשב"י, היא שלא כדרך הטבע, דכתיב, אור צדיקים ישמח".

עיני בני ישראל נשואות אל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיעוכי"א שאמר כי "יכול לפטור את העולם מן הדין", ובוודאי גדול כוחו דרשב"י להגן על כל הבאים לצל קורתו, וכדמתאמרא משמי' דהאריז"ל אשר ביום ל"ג בעומר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים מירונה לכבוד שם קדשו לשמוח שם בשמחת הילולה.

י"ח אייר

הגה"ק רבינו משה איסרליש זי"ע
[הרמ"א]

מתולדותיו

נולד לאביו "הגאון והחבר ר' ישראל" (כפי שמתואר בפנקס הח"ק של קראקא) בעיר קראקא בערך בשנת ר"פ, בספר רחמי אב (אות שבת סימן נד) מובא שר' איסרל הי' לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי, והי' מנהגו כאשר הגיע חצי היום בע"ש מיד סגר החנות, פ"א נתקנא בו הס"מ ובא לנסותו והתלבש בדמות שר גדול, ולקח הרבה סחורות יקרים ועשה ומדד ומדד סחורה זו וסחורה זה, וזה לקח הרבה זמן, וביני לביני הגיע חצי היום, ור' איסרל הלך לסגור חנותו, והשר התחנן אליו שיתן לו הסחורה ולא רצה, והפסיד מעות הרבה, וכבדוהו מן השמים עבור זה בבן קדוש ה"ה רבינו הרמ"א מאורו של ישראל, כאשר אמו של הרמ"א נפטרה, בנה ר' ישראל ביהכ"נ לזכרה, ביהכ"נ זה הי' נקרא על שמו של הרמ"א "דער רמ"א'ס שוהל" שקיים עד היום הזה, הרמ"א מזכירו בהקדמת ספרו תורת עולה, וז"ל: אני משה בן לא"א מורי הפרנס הנדיב אשר נדבה רוחו לבנות מקדש מעט בנין מפואר בית אלקים אשר שם נהלך ברגש ישראל שלי"ט, עכ"ל, כבר במעלליו התנכר נער והי' מצטיין מילדותו בזכרונו הנפלא, הי' בעל כשרונות גדול מאוד, ומתמיד גדול בתורה, רבו המובהק הי' הגאון ר' שלום שכנא זצ"ל שהי' המאור הגדול של יהודי פולין, ואף השיאו את בתו, אולם היא מתה עליו בנעוריו, ואז נשא לאשה את אחותו של הגאון בעל שארית יוסף זצ"ל.

על כס הרבנות

בהיותו צעיר לימים מינוהו כרב ואב"ד העיר הגדולה קראקא, אשר מראשית היוסדה יצא שמה לתהלה כ"ארץ ישראל הקטנה, שממנה תצא תושיה, ומלאה דעה כמים לים מכסים" (לפי מכתבו של הרמ"א למרו ה"בית יוסף"), ושם בקראקא יסד ישיבתו הגדולה, אשר עד מהרה נתפרסמה ומכל ערי המדינה נהרו אליו תלמידים רבים, ובהיות שירש רכוש גדול, וזכה לתורה וגדולה במקום אחד, כלכל את תלמידיו ביד רחבה, ובית מדרשו הי' היותר מפורסם בזמנו, כשהי' בן ל' שנה כבר הי' לו תלמידים גדולי הדור, ומהם הגאון בעל הלבושים, השל"ה הק', הסמ"ע, הגאון בעל משאת בנימין, ועוד, זי"ע – הי' לו חבר טוב שלמד עמו עוד בישיבתו של ר"ש ה"ה הרה"ק ר' חיים אחיו של המהר"ל מפראג זי"ע, ונודע להרמ"א שאליהו הנביא בא לחבירו זה ללמוד עמו בכל יום, ביקש הרמ"א מחבירו שידבר עם אליהו שיתן לו רשות ג"כ לבוא להשתתף בלימוד זה, ר' חיים דיבר עם אליהו, ענה אליהו, שקשה לו לסבול את השרוולים הרחבים (זאת האיצטלא הרבנית שהרמ"א הי' לובש בתור רב העיר) וכאשר מסר ר"ח תשובת אליהו, אמר הרמ"א, שהוא מוכן לעזוב את הרבנות כדי שיוכל להשתתף בלימוד חשוב זה, אבל אליהו לא הסכים גם לזה שיוותר על הרבנות, ואמר, שרבים צריכים לו ואסור לו לעשות זאת (הקדמת ספרו ס' החיים עיין שם באריכות העובדא הנורא).

להרמ"א הי' מוכיח שהוכיחו תמיד על דבר מה שלא ראה עשה כהוגן, והרמ"א שילם לו בעבור זה, (כדרכם של הרבה צדיקים), פ"א עמד הרמ"א לפני תפילת שחרית ועיין בדברי תוספות באיזה מקומן, שהוקשו לו דברי רבינו תם, ובתוך כך ראה הרמ"א שאיחר זמן תפילה, והיו לו יסורים שיבוא לבית הכנסת בזמן מאוחר, וגם הי' ירא מהמוכיח, מכל מקום לא היתה לו ברירה, והלך לבית הכנסת, כשבא לבית הכנסת הלך אל המוכיח לתרץ את עצמו לפניו, אמר לו המוכיח שאין רוצה עוד להוכיחו ואל יבקש ממנו עד פעם, ולא הועיל כלום ושוב לא רצה להוכיחו, שאלו הרמ"א מדוע לא יוכיחו עוד, אמר לו כי לפני שנכנס הרמ"א לבית הכנסת בא אליו, (אל המוכיח) רבנו תם בעצמו, ובקשו לבל יוכיח את הרמ"א על איחור זמן תפלה, דזה הוא משום שהיו קשים לו דברי רבנו תם עד שיישב אותם, סיים המוכיח, כי לאדם כזה שבא ר"ת לבקש בעדו שלו יוכיחו, איננו רוצה להיות מוכיח (שפתי צדיקים).

והאיש משה עניו מאד

מובא בתהלה למשה שכאשר הספיד מרן הייטב לב זי"ע את אביו מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, והי' מדבר מגודל ענוותנותו, אמר שאין חידוש כ"כ, יען שהמדה הזאת ירושה מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקינו הישמח משה זי"ע, איך שפעם אחת נגזר גזירה רעה ועת צרה ליעקב, ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ"א ז"ל ואמר להשליח תאמר לזקיני, אנכי ידעתי ומכיר את טבע בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד, וידעתי שגם הוא הי' שפל בעיני עצמו, והאיש משה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, ע"כ אני אומר לו שהוא הוריד תורה ישראל וה'

עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א, וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

ויגבה לבו

אבל כשהדבר הי' נוגע לכבוד שמים וכדו' יצא הרמ"א מגדרו ולא ירד ולא חרד משום דבר, פ"א הלך הרמ"א מביהמ"ד לביתו דרך השוק, וראה שעומדים שם הרבה עגלות שהובא עליהם למכירה שומן אווזות, ואמר למשמשו שיעמוד אצל עגלה אחת, וכשיבא בעל השומן יאמר לו שהרב קורא אותו, השמש מילא את פקודתו, וכשבא בעל השומן מסר לו השמש דברי הרב, סירב הלה לבוא באמרו שעתה אין לו שהות, ואחר שימכור השומן יבא, השמש בהבינו שמסתמא נחוץ הדבר שיבוא מקודם, א"ל שבל יטעה את עצמו, כי לא יתן לו למכור השומן עד שילך אל הרב, וכל הקונים שירצו לקנות יאמר להם שהמוכר נקרא אל הרב ומסרב לילך, בוודאי לא יקנו שום אדם ממנו, בעל השומן הבין כי הצדק אתו, ובאם יסרב נגד הרב יפסיד יותר, הלך עם השמש, בבואו אל הרמ"א שאלו הרמ"א, מאין לך השומן, התחיל לצעוק כדרך ע"ה, רבי, אשתי בעצמה גידלה האווזות, ואני נסעתי במכוון להעיר להביא את השו"ב לשחטם, ובביתי נעשה השומן, אז עמד הרמ"א מלא קומתו והתחיל לצעוק עליו ולהזהירו ביותר, עד שהלה הודה שהוא שומן ד"א, והשמש הביט על הרמ"א איך כיוון הרמ"א ברוה"ק, אמר הרמ"א בענוותו רוחו, תדע בני שאין זה שום רוה"ק, אך בהליכתי התבוננתי שעל העגלה זו סובבים עורבים הרבה חוץ מהרגיל, ועל העגלות האחרות לא ראיתי אף עורב אחד, מזה הבנתי שבוודאי זה שומן אסור (ברכה משולשת).

ויקנאו למשה .. תפתח ארץ ותבלע

סיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שראה את המקום אשר שם הי' החתנה הידוע, וגופא דעובדא הי' אשר משפחת בני בליעל חגגו את שמחת צאצאיהם בליל שב"ק, ופרצו גדרות בחללם את השבת בפרהסיא ע"י כלי זמרים בתופים ומחולות, ושלח הרמ"א להזהירם על חמר עון חילול שבת קודש, אמנם הם לא שמעו לקולו, ולעגו לקול אזהרותיו, וכאשר חזר והזהירם ועדיין עמדו במרדם, לפתע פתאום פצתה הארץ את פיה, וטבעו בארץ שעריה, וירדו חיים שאולה, ואותו מקום נשאר פנוי וריק לעולם (אלה מסעי).

תפארת בנים אבותם

מרן הישמח משה זי"ע הי' נכד לרבנו הרמ"א, כמו שכתב כמה וכמה פעמים על הרמ"א זקינו, ומזכירו ברתת וברעדה, ראה מש"כ על גליון שו"ת רמ"א (סי' י"א): ואחרי הרתת והרעדה של זקני רבינו הגדול בעל המפה ז"ל אומר דיש להשיב..., ולפעמים תובע בחזקה כבודו של זקינו הרמ"א, וז"ל בשו"ת השיב משה (סי' ו): ובחנם השיב הבאה"ט על זקני הרמ"א, דמהרי"ל וזקיני הרמ"א גם כן לא קטלי קני' באגמא הויין ח"ו, הויו ידועין מספר הזהר... וזה ברור כשמש אצלי דידוע לי ונתברר אצלי בכמה מקומות דזקיני הרמ"א ז"ל זכותו יעמוד לי הי' מדקדק מאד בלשון, וכמה דינים ואשלי רברבי יוצאים מלשונו הזהב... עייש, בספר צדיק כתמר יפרח מביא, שאמר מרן הקדושת יו"ט זי"ע שמקור הדבר מה שנהג הישמח משה ובני בניו אחריו לרקוד בהקפות שמחת תורה בהתלהבות גדול עד כלות הנפש, מקובל היא מזקניו הרמ"א והמהרש"א ז"ל שהי' דרכם לרקוד בשמחת תורה עם הספר תורה בהתלהבות עצומה עד אפיסת הכוחות.

ומשה עלה אל האלקים

מרן הרמ"א נפטר בשנת של"ב, כאשר נחרת על המצבה, עיין בצוואתו של הגה"צ בעל היחי יוסף מפאפא וצ"ל "צדה לדרך" ערך סגולות (אות ה) וז"ל: ביום ג' חי תרצ"ג זכיתי להשתטח (בקראקא) על קבר הרמ"א זי"ע, והי' פלא בעיני שראיתי שנת פטירתו של"ב, ובטו"ז הלכות ר"ח סי' ת"כ כתב שנת של"ג...עכ"ל, וז"ל בטו"ז: ושמעתי מזקן אחד שהעיד שהי' בק"ק קראקא בשנת של"ג שנפטר רמ"א ז"ל ביום ל"ג בעומר, והיו מסופקים אם לומר צדוק הדין, עמד אדם חשוב אחד והעיד ששמע מפי הרמ"א שי"ל צדוק הדין על אדם גדול, ותיכף אמרוה בקול רם, עכ"ל, מסופר כי אחד מן המספידים אמר באמצע הדברים שהרמ"א נפטר ביום ל"ג בעומר, וחיבר ל"ג ספרים, ובהמשך דבריו סיפר ומנה שבחיו והגיע לל"ב שמחים ולא מצא עוד שבח אחד, הכריז ואמר כל מי שיש לו עוד שבח יאמר, אז אמר אחד מן העומדים שם שמנהגו של הרמ"א הי' שבפורים לפנות ערב התחפש, והלך מדלת לדלת להזכיר לבוא למעריב בזמנו בביהמ"ד (לב העיברי), מנו"כ שם בביה"ח בקראקא, וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: "ה"ה נר המערבי הגאון הגדול בדורו מה"ו משה רועה אבן ישראל, ביום ג"ל למספר בני ישראל, גלה כבוד מישראל, משה הי' רועה צאן ישראל, צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, הרביץ תורה בישראל, העמיד תלמידים לרבבות אלפי ישראל, ממשה ועד משה לא קם כמשה עוד בישראל, וזאת תורת החטאת והאשם אשר שם משה לפני בני ישראל", שנת של"ב לפ"ק (א"ה כנראה שנחרזו החרוזים בתיבת "ישראל" לכבוד אביו ר' ישראל), רבינו בעל ברך משה ז"ל סיפר מן הפלא שבעת מלחמת העולם הרסו הצוררים הרשעים את הבית החיים העתיק אשר בקראקא, ואילו את מציבתו של הרמ"א לא עלתה בידם להחריב, ונשאר עומד על מכונו עד היום הזה, ומזה ידעו אח"כ להחזיר שאר המציבות למקומם, עפ"י מפת הבית החיים אשר הי' בידם (אלה מסעי).

מקום מנוחתו

ציונו של הרמ"א הי' לתל תלפיות ורבבות אלפי ישראל הי' פוקדים את ציונו הק' ביומא דהילולא החל בל"ג בעומר, פ"א גזרה המלכות לגייס בחורים יהודים לצבא, ויצא הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע מביתו לנסוע להציון של הרמ"א בקראקא, להתפלל שם שתתבטל הגזירה, אבל באמצע הדרך הודיעו לו מן השמים שהגזירה כבר נחתמה ואי אפשר לפעול כלום, וחזר לביתו ולא המשיך בדרכו, (י"ג אורות ח"ב).

תורה צוה לנו משה מורשה

הרמ"א למרות שלא זכה לאריכות ימים זכה לגדולה תורנית רבה, וחיבר חיבורים הרבה, מסורת אחת מונה ל"ג ספרים כמנין ל"ג בעומר שהוא נפטר בו, ומהמפורסם תורת חטאת על דיני איסור והיתר, תורת העולה עניי מדות ביהמ"ק, וטעמים על קרבנות ע"פ תוכונה ופילוסופיא, מחיר יין פי' על מגילת אסתר, שו"ת הרמ"א, ובספרו דרכי משה או"ח סי' ס"א מזכיר שעשה ס' יסודי הקבלה, וגם עשה הגהות על ספר היוחסין (שידוע שמלבד גדלותו בתורה הי' גם בקי בחכמות ומדעים שונים בעיקר תכונה ודברי הימים) גם הרבה חיבורים שלא ראו אור עולם, אבל עיקר חיבורו הוא הדרכי משה על סדר הטורים והבית יוסף, ולאחר מכן הגהותיו על שו"ע, איתא בשה"ג שהמגיד הי' מזרז את רבנו הבית יוסף להוציא ספרו בית יוסף על הטורים, כדי שלא יקדמנו חכם אחד מקראקא, ואז כבר כתב הרמ"א ספרו דרכי משה הארוך, ואחר שיצא הספר הבית יוסף סבר הרמ"א לגונזו, אולם לאחר מכן נמלך בדעתו וקיצר את ספרו ולא הביא רק מה שלא הביא הבית יוסף ולכן נקרא דרכי משה הקצר, גם השיג בו הרבה דברים על הב"י באותם מקומות שראה לחלוק, ובמיוחד במקומות שבני אשכנז הלכו אחר רבותיהם, שהלכו בדורות המאוחרים יותר ופסקו הלכה כבתראי, וכן הביא את מנהגי בני אשכנז שנהגו כרבותיהם גדולי התורה של צרפת ואשכנז, ובדרך זה המשיך בהגהותיו כאשר יצא הספר שולחן ערוך, הוא בענוותנותו קרא לחיבורו זה בשם "מפה" לומר שאין חיבורו אלא רק תוספות לשו"ע, ובגלל ענוותנותו זכה שהוראותיו ופסקיו נתפשטו ונתקבלו בכל תפוצות ישראל, וגדולי הדורות התייחסו אליו בהערצה מופלגת, לדוגמא מרן החת"ס כתב עליו "וכל ישראל יוצאים ביד רמ"א", וכן כתב "שהוא מנתייר לצאת מגדר הרמ"א אפילו כחוט השערה", הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע כתב "תופשי התורה בארץ אשכנז ובארצות שסביבותיה קיימו אליהם ועל זרעם תורת משה – הרמ"א נ"ע בכל השגותיו על הוראות הבית יוסף ותורת משה מורשה לנו מבלי לנטות ממנה להקל או להחמיר", בדורות המאוחרים יותר השפיעו פסקיו גם על הפוסקים הספרדים שחששו לדבריו, ובכמה ענינים נהגו כמותו.

י"ט אייר

הגה"ק רבי מנחם מענדל
מרימינוב זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו ר' יוסף חריף ז"ל בעיר ניישטאט, סיפר הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע בעצמו סיפר נורא, שאביו הי' גר בכפר אחד, פ"א אמר לו הפריץ שהיות שהוא צריך לנסוע למרחקים רוצה הוא למכור את כל נכסיו במחיר מוזל, וכיון שהוא מכיר אותו לאיש מהימן הלכך רוצה למכור את זה רק לו, ר' יוסף ראה שיש לפניו מציאה רבה, אבל בכל זאת לא הי' בידו את הסכום הדרוש, ונתייעץ עם אשתו, ואמרה לו הנה יש לנו תכשיטין וכלי בית וכדו', בא ונמכור את זה, וקצת כסף נלוה מידידינו, וכך יהי' לנו כסף לקנות את רכושו של הפריץ, וכן עשה, והלך עם הכסף אל הפריץ, באמצע הדרך שמע קול צעקה של בכיה מרה, הלך אחר הקול ראה נפטר אחד וסביב לו האלמה ושבעה היתומים בוכים בכיה רבה, איך הניח אלמה ושבעה יתומים, בלי מזון ומחי', ויהי כראות ר' יוסף את המעשה לקח כל הכסף שהי' בידו ונתן לאלמנה שיהי' לה לכלכל את בני ביתו, ויצא מביתה, חשב ר' יוסף למה לי לחזור לביתי בעירום ובחוסר, ונתיישב בדעתו לילך מכפר לכפר אולי יחנן ה' לו איזה הצלחה, ממשיך הרר"מ לספר, כי ממעשה הזאת שעשה ר' יוסף נעשה רעש גדול בשמים, איך בר ישראל ימסור נפשו כל כך, והסכימו בשמים שצריכים לתת לו איזה מתנה עבור מצוה זאת, כאשר שמע הס"מ זאת אמר לפני בי"ד של מעלה הנה כל הצדיקים לפני שנותנים להם מתנה מן השמים מתנסין בנסיון ואם עומדים בזה אז נותנים להם המתנה, ע"כ רוצה גם לנסות את ר' יוסף, וקבלו בשמים את דבריו, בא אליהו הנביא זכל"ט ואמר אני ארד ואנסה אותו כי אולי יגביר הבע"ד בנסיונות קשים שלא יוכל לעמוד בזה, וכן פסקו שאליהו הנביא ילך לנסות את ר' יוסף, ויהי' לעת ערב הגיע ר' יוסף לאיזה ישוב של יהודים, נכנס לביהמ"ד וקבל על עצמו שלא לבקש משום אדם אש"ל רק אם יקראו אותו, ויהי לאחר התפילה הי' מצפה שאחד יקרא אותו אולם אף אחד לא קראו, נשאר בביהמ"ד וישב ללמוד, פתאום נגש אליו זקן אחד נשוא פנים ונותן לו שלום ונכנס עמו בדברים עד שסיפר ר' יוסף להזקן את כל המעשה, שהזמין לו השי"ת מצוה גדולה, וכו', ועכשיו נשאר בעירום ובחוסר, אמר לו הזקן הנה אני עשיר גדול אני אתן לך סכום גדול שתוכל לפרנס בזה כל ימי חייך, בתנאי שתמכור לי את המצוה, והבע"ד התחיל לדבר אל לבו שימכור לו המצווה, כי אם יהי' לו כסף יוכל לעשות עוד מצוות, וכהנה וכהנה פיתוים, אבל ר' יוסף עמד איתן בדעתו ולא רצה למכור לו את המצוה, כאשר ראה הזקן שר' יוסף עומד בדעתו גלה לו שהוא אליהו הנביא והוא בא רק לנסות אותו, ועכשיו שעמד בנסיון נותנים לו מן השמים ג' ברירות או שיזכה ביחד עם בני ביתו לאריכות ימים או לעשירות מופלגת, או להפקד בבן זכר קדוש מן שמים, השיב ר' יוסף תיכף מה בצע בדמי או באריכות ימים, כי לא זכיתי עד הנה להפקד בבנים, אמר לו אליהו דע שתזכה להוליד בן קדוש ונורא, אשר יאיר כל העולם בתורתו ויראתו, אשר לא ירדה נשמה כזאת לעולם זה רבות בשנים, אבל רק באופן באם תקבל עליך התנאים שאתנה עמך, אחד שתהיו אתה ואשתך נע ונד כל ימי חייכם, והשנית כשתפקד בבן זכר תהי' מוכרח להסתלק מן העולם, ולאחר מלאות לבנך שנתיים תהי' גם אשתך להסתלק מן העולם, ענה לו ר' יוסף שצריך להתייעץ עם אשתו אם היא מסכימה להתנאים האלו, ונתרצו שניהם באמרם אם אין לנו בן חיים למה לנו, וקבלו עליהם התנאים, ונתקיים ההבטחה שהבטיח להם אליהו הנביא ונפקדו בבן זכר וקראו לו מנחם לאמר זה ינחמני, אבל גם התנאי נקיים כי תיכף נסתלק ר' יוסף ואחר שנתיים ימים נסתלקה גם אשתו, ונשאר הרר"מ יתום מבלי אב ואם, הרר"מ נתגדל בעיר האמבורג, והצליח מאד בלימודו ביתר שאת ויתר עז, והי' שקדן גדול בלימודו בשקידה

רבה והי' לעילוי גדול, ביותר הי' רגיל ללמוד את הרי"ף, ואמרו עליו צדיקי דורו שהי' לו ניצוץ של הרי"ף זי"ע.

רבותיו

קבל תורה בישיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע וחשבו לרבו מובהק, אשר ממנו קיבל גם שרשי החסידות שקיבל מרבו הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, שם התרועע עם הרה"ק ה"חוזה" מלובלין ועם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, ישנם האומרים כי למד תורה גם בית מדרשו של רבי דניאל יפה בברלין יחד עם הגאון בעל ה"פרי מגדים" זצ"ל, פ"א באמצע הלימוד בכה מאד שהשי"ת יאיר לו שיתקרב להצדיק הדור, ושיוכל להתקרב לעבודת ה', ונרדם ונתגלה אליו הרי"ף ואמר לו שיסע להרבי אלימלך זי"ע בליזענסק, ושם יהי' לו תכלית בעבודת ה', והוא הי' אז עדיין בחור והיות שהי' דר בהמבורג והי' לבוש במלבושי צמר, וכידוע שהרר"א לא בירך את מי שהי' לבוש בגדי צמר, ובנו של הר"א רבי אלעזר הוא הי' שומר על זה שבל יכנס איש עם מלבושי צמר, כשהגיע הרר"מ לא הי' שם ר"א ונכנס הרר"מ אל הר"א, ובאמצע הגיע ר"א וראה איך שאביו מברך בחור עם מלבושי צמר, ואמר לאביו הלא אין אתה מברך מי שלבוש מלבושי צמר, ענה לו הר"א, "וואס רעדסט וועגין דעם בחור, איך ווארט שוין לאנג אויף די נשמה, פונקען פייער שפירצט דאך פון זיין שטערן", וככה נעשה תלמידו של הר"א, מסופר שפ"א הי' אצל הרבי ר' ברוך ממעזובוש זי"ע שאלו הרר"ב שיספר לו איזה ענין שראה אצל רבו הר"א, אמר לו הרר"מ דידוע שלמטה מן האוזן יש איזה גיד קטן שאינו מתנועע כי ימי חייו של אדם, רק ברגע האחרון טרם יפדר הנשמה מן הגוף, אז יתנוע מפחד הבורא, ואצל רבו הק' גיד זה מתנוע בכל רגע מפחד השי"ת, וכאשר שמע הרר"ב את דבריו אמר א שיינער רבי און א שיינער תלמיד, א שיינער רבי כמובן, און א שיינער תלמיד וואס פארשטייט וואס צו זעהן ביים רבי'ן.

על כס הרבנות

פ"א הגיע להר"א משלחת מעיר פריסטיק שיתן עבורם איש הראוי להיות לרב ומו"צ בעירם, אמר להם שיכנסו לביהמ"ד וילכו לר"מ ויבקשו ממנו להיות רב בעירם, ונכנסו לביהמ"ד ראו איך שהרר"מ עומד שמו"ע, וחיכו עליו הרבה זמן, ועדיין לא גמר שמו"ע, נכנסו עוד פעם להר"א ואמרו לו שהם מחכים כבר הרבה זמן ועדיין הוא עומד שמו"ע נכנס הר"א לביהמ"ד שמע איך שהרר"מ עומד שמו"ע ואומר ונפשי כעפר לכל תהי' אפשר אלף פעמים, התחיל ר"א לצעוק עליו "גענוג עפר גענוג", אז פסע הרר"מ השמו"ע, וצוה לו ר"א ליסע עמהם לפריסטיק ולכהן כרב בעירם, וקיים ציוו רבו, מצבו הי' דחוק מאד ולפעמים הגיע עד כיכר לחם, אמנם בטחונו בה' הי' אין לשער, וחיזק עצמו בלימוד התורה, ועבד את בוראו בכל עצמותיו בתעניתים ובסגופים, הרה"ק מאפטא זי"ע אמר פ"א, בפריסטיק האדמה מקודשת בעומק ג' טפחים בקדושת א"י מגלגול השלג של הרבי ר' מענדעל'ה, כהשגיע בנו הקטן אליו ואמר לו שהגיע רעבטנו עד כלות הנפש, השיב לו בתמימות, כי אין הדבר כך, שאלמלא כן, הרי הי' השם מזמין לי משהו לשבור את רעבונך, ואמנם כשפנה בנו לעבר הדלת לעזוב את החדר, מצא בכיסו פרוטה, החזיר את בנו ואמר לו צדקת בני שהגיע רעבונך עד כלות, כי הזמין לי השי"ת כסף שאוכל לכלכל אותך, יסופר שפ"א כשהלך אל הר"א מצא על הארץ רענדל זהב, והרים את זה מן הארץ, אח"כ התיישב וחשב גיוואלד איפה הבטחון שלי להכניע עצמי לפני הרענדל, והחזיר את הרענדל על הארץ, והלך לביהמ"ד, ואחר שלמד כמה שעות נכנס איש אחד לביהמ"ד ומסתכל לכאן ולכאן וניגש להרר"מ ונתן לו רענדל, וסיפר להרר"מ שמצא את הרענדל ברחוב על הארץ וחיפש למי לתת את זה, וכשראה אותו מצא חן בעיניו ונתן לו את הרענדל, בשנת תקנ"ז בערך עבר לרימאנוב ועל שם עיר הזאת נקרא בקרב ישראל, נהג את העיר ביד רמה, הרבה תקנות עשה לטובת הציבור, מדי חודש בחודש שלח אנשים מיוחדים לבדוק את המידות והמשקלות בחניות וכל מי שנחשד בדבר נקנס קשות.

גם עמד בפרץ לבל יפרצו פרצות בכרמו בפרט בעניני צניעות בנשים עמד בכל תוקף שבל יתהדרו במלבושים פרוצות, וידוע שרביה"ק זי"ע הי' דרכו לומר משמו "די גאולה הענגט אויף א האר", כלומר על שער שבאשה בייהא"ר, שתלוי בזה גאולת ישראל, ומי המעכב שע"ד שבאש"ה, גם על מלבושי אנשים הקפיד מאד שלא יהי' דוגמת העכו"ם, עיין באגרת הקודש שכתב הרר"מ (נדפס בספרו) וז"ל: אמנם זאת יאמינו באמונה שלימה כי בזמנינו כל הרעות המעורדים על היהודים רח"ל הוא רק מחמת יצר לה האדם יטהו להנאה ותאוה לילך בחוקות ולבושי העכו"ם אשר נאסר עלינו בתורה ובנביאים ובכתובים ובפרט על הנשים הלובשים מלבושי פריצות אשר כמעט לא ניכר בין עבריות לישראלית להבדיל, עוד חדשים מקרוב באו במנהג חדש של עכו"ם שמהפכין ומניחין צד השמאל של הבגדים על צד הימין צו צו קנעפלין ובזה מגבירים השמאל על הימין בעוה"ר, יעי"ש באורך.

מגדולתו

ידוע היא המכתב של תלמידו הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" זי"ע אשר נדפס בשו"ת מראה יחזקאל סי' ק"ד, ששלח לאביו הג"מ ר' יוסף להשיב לרבו הג"מ ר' שלמה פילף זצ"ל לתרץ על מה ולמה התחבר להרר"מ, וידוע שהרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע הי' דרכו ללמוד תשובה זו ביומא דהילולא של הרר"מ בהתעמקות יתירה ובשעת לימודו הי' עיניו זלגו דמעות, אפס קצהו מגדולתו של הרר"מ משם תראה, וז"ל בין השאר: הלא כל עבודתיו ופעולותיו מנעוריו המה רק על ישראל אמונתו, שושבינא דמלכא ומטרוניתא, מן הדר אל העם לקרבם תחת כנפי השכינה, למד דעת את העם ליחד לבבם לאהבה וליראה את השם הנכבד והנורא, ולא לכבוד עצמו הוא דורש, והי' כל המבקש את השם אשר נפשו אותה באמת ובתמים לעבוד עבודת הקודש לפחוד אל ה' ואל טובו לדעת את המעשה אשר ייטב בעיניו יבוא לחצרות

קדשו כי לחמו ניתן מימיו נאמנים לכל עובר ושב, זולת זה יש חדר מיוחד שאוכלים שם כל דכפין יהי' מי שיהי', ובמשך הזמן היותי אלצו היו שם כמה רבנים וגדולי ארץ, כולם אנשים גבורי כח עושי דברו, עומדים לפניו באימה וביראה וכו', אשר לזאת כשיסכים הבוב"ה על ידיכם, תזכו לשמוע דברי אלקים חיים, למראה עיניכם יוצאים מפה קדוש מדבר, היושב ודורש כמשה מפי הגבורה, (א"ה עיין בספר אמרי דבש שמביא ששמע מפי גדולים וצדיקים שבעת שערך הרר"מ את שולחנו הטהור והגיד תורה, הנרות שעמדו על שלחנו הי' דולקים מבלי שיתקטנו ויפחתו משיעורן, רק נשאר בגודלן, והאירו כל משך הזמן שהשמיע דברות קדשו,) והמכחיש המפורסמים הוא מוכחש מפי הכל, שכבר נתקבל רבינו הגדול בפי כל הגדולים והצדיקים ורבבות מישראל לקדוש ה' מכובד וחלוק עליו כחולק על השכינה, והמהרהר אחריו כמהרהר אחר השכינה, יעי"ש באורך, עיין בספר דרכי חיים ושלום מהגה"ק ממונקאטש זי"ע, (דף רי"ט) שסיפר שהרר"מ בהיותו יושב בפסח וכטוב לב המלך ודיבר מנס קריעת ים סוף אמר שיבואו לפניו ספל מים ויראה כל אחד נס קריעת ים סוף, ונתן ידו על המים ותבקע המים בספל על י"ב גזרים.

קולו נשמע בשמים

סיפר רביה"ק זי"ע (עיין בדברי יואל פר' ויחי שמביא רביה"ק את זה בקיצור) שפ"א באו לפני הרר"מ נשמות מעלמא דקשוט עם קבולנה מרה, היות שהרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע אשר לא הי' אז כבר בעלמא הדין, הוא ממונה בבית דין של מעלה, להיות דן דיני נפשות שכבר הלכו לעולמים, ובאשר הוא הי' חי בדור דעה והגון ביותר, והעונות והפשעים נחשבים לפי הדור, וכאשר דורו הי' זכאים ביותר, על כן הוא מחמיר למאד בעון חטא הידוע ר"ל, ועי"ז הוא מוציא פסקים ועונשים חמורים, ובקשו הנשמות מהרר"מ, שבטובו ישתדל בעבורם, שיעבירו את הרה"ק מזלאטשוב מהבין דין של מעלה, ואל יבוא במשפט עמהם, כי לא יצדק לפניו כל חי בדור הזה, וימנו צדיק אחר תחתיו, אשר ישפוט יותר קל, וכפי מדריגת הדור, והרר"מ העתיר בתפלה בעדם, ופעל לטובתם בעדם, וכן הי' שלאחר זמן באו שוב הנשמות, והגידו לו יישר כח על שהטיב עמהם, שהעמידו צדיק אחר בבי"ד של מעלה, אשר ידין אותם לכף זכות יותר וכפי הדור ההוא, (עיין בספר נח"ל שער בת רבים אות ט' שהצדיק האחר הי' הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע).

מנפלאותיו

פ"א ישב רבי אלימלך זי"ע בשלחנו הטהור והרר"מ ישב הראשון לצדו, וישבו שם גם כל החברייא, והרבי אלימלך הי' מערב המרק עם הכף ושפך מעט על השלחן, פתאום אחז הרר"מ את הר"א ואמר הלא יאסרו אותנו, ונתעורר ר"א, וכל העולם שחקו מפני שאמר שבשביל המרק הנשפך יאסרו אותם, וכשראה הר"א שהחברייא שוחקין על מה שאמר הרר"מ, אמר המלך בוויען מכין עצמו להוציא גזירה רעה, ונסיתי להפריע לו בכמה אופנים בסדר העולם ולא עלתה בידי, ע"כ הייתי כעת בוויען ביחד עם הרר"מ, ולקחתי הצלוחית דיו ושפכתי על הנייר שהי' כתוב שם הגזירה ונתבטלה הגזירה, והרר"מ שראה זה חישב שזהו בפועל ממש, ע"כ צווח שיאסרו אותם, רביה"ק סיפר שגדול אחד (בעל המעשה) חסיד נלהב של בעל הייטב לב סיפר לו, שהי' לו בן משכמו ומעלה גבוה, והי' צריך לעמוד אל הצבא, ע"כ הלך אל הייטב לב שישחררוהו, אמר הייטב לב עה מ'וועט אים פון דארט ארויס ווארפן, אמר לו הגדול הנ"ל אמנם כן שהרבי אם הי' שם הי' משליך אותו אבל לא הם הרשעים, הקפיד הייטב לב ויצא חוץ לחדר והשאירם שם, אח"כ בא בחזרה וסיפר להם עובדא, הרה"ק ר' נתן לייב בנו של הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימונוב נסע פ"א על שבועות להרבי מלובלין זי"ע, ביו"ט שני שאל אותו ה"חוזה" היכן אביך, ר' נתן נבהל מאד, תיכף במוצאי יו"ט נפרד מהרבי ונסע לרימונוב, כשהגיע לפני רימונוב פגש באנשים, ולא רצה לשאול אותם להדיא, ע"כ שאל אותם מן הצד והם לא סיפרו לו כלום, כשנכנס לעיר פגש במקורב אחד, שאל אותו מה נשמע, א"ל עכשיו אני בא מאביך ועוסק בתורה, חישב בעצמו מי יודע, אולי כבר הגיעו רגעים האחרונים ועדיין אפשר להגיע אליו כשעוד יהי' בחיים, ע"ר רץ במהירות לאביו, כשהגיע אל אביו בלי נשימה שאל אותו אביו למה רצת כ"כ, סיפר לו כל המעשה, צחק הרר"מ ואמר הוא חפש אותי בעולמות העליונים, ואני הייתי אצל הקייסער בוויען, עד כאן סיפר הייטב לב להגדול הנ"ל, לרמז לו בזה שאפשר להיות הכא והתם, והסוף הי' שהבן של הגדול הנ"ל נשתחרר.

אחרית ימיו

בשנת תקע"ד רצו צדיקי אותו הדור לפעול בשמים שיתגלה משיח צדקינו, הלא המה הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מענדעלע מרימונוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק בעל מאור ושמש, והרה"ק ר"נ מראפשיץ, והיהודי הקדוש, זי"ע, היהודי הקדוש קיבל על עצמו שהוא יסתלק מן העולם והוא יעזור להם מלמעלה, וכן הי' שהוא נסתלק י"ט תשרי תקע"ד, אולם לא הסתייעא מילתא, בערב חג הסוכות נסתלק לבית עולמו המגיד מקאזניץ ומפני עירבוב העולם ע"י השטן לא ידע מזה הרבי מלובלין על אף שעיניו היו צופיות למרחוק, בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע פרצה דליקה באמצע שמחת החג בשמחת תורה, לבית מדרשו של בעל מאור ושמש זי"ע נזרקה אבן באמצע הקפות, בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין קרה מעשה הנורא מעשה "הנפילה", גם הרר"מ פעל הרבה בענין זה, אמר למקורביו אם יזכה לשנת תקע"ה, אז יזכו לשמוע שופר של משיח, בל"ג בעומר הרגיש באפיסת כוחתיו, בו ביום טיהר את עצמו ואמר אני הולך אלי עולם, למחרת היום יום י"ט אייר שנת תקע"ה יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, ועל מצבת קבורתו נחרת " פ"נ הרב איש האלקי מוה"ר מנחם מענדיל בן הרב הגדול מ' יוסף זללה"ה נתבקש בישיבה של מעלה י"ט אייר תקע"ה תנצב"ה ", ידוע שכ"ב שנה אמר תורה על פרשת המן כדי להשפיע פרנסה לכלל ישראל, מדברי תורתו נרשמו בספרים "מנחם ציון" "דברי מנחם" "תורת מנחם" "עטרת מנחם".

י"ט אייר

הגה"ק רבי מאיר מרוטנבורג זי"ע

[מהר"ם מרוטנבורג]

ואלה תולדות

נולד באשכנז בעיר בווארמיזא (ווארמ"ש) בשנת ד' אלפים תתקע"ה, לאביו רבי ברוך שהי' ת"ח ולמדן, המהר"ם חותם לפעמים בתשובותיו מאיר בר רבי ברוך, ומוזכר במרדכי פ' השוכר את האומנין (שם הגדולים), על קברו נחרת: בני דורו הי' מכלכל, בדעו מוסר השכל, בשפתי חן היקרים, פרי צדיק מקור חיים, פרץ מעיין כל איים, מפיק נפק וספירים. עיין בסוף פ"ק דקידושין שכתב תלמיד המהר"ם ה"ה הרא"ש ז"ל וז"ל: אמרו עליו על הר"ם מרוטנבורג שמיום שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אצלו ע"כ, וכן כתב רבינו ירוחם נ"א ח"ב (עיין בשם הגדולים מה שהעיר בזה).

רבותיו

גלה למקום תורה ולמד מפיהם של בעלי התוספות ה"ה רבי יחיאל מפריש (מזכירו בתוספותיו יומא דף יח) והרב שמואל בר שלמה מפלייזא (מזכירו שם דף מב:), שם הי' עד ראי' לשריפת ספרי התלמוד שהי' בשנת ד"א תת"ר, וע"ז חיבר את קינתו לתשעה באב 'שאלו שרופה באש', כמו"כ הי' תלמידו של רבינו יצחק מווינא זצ"ל בעל 'אור זרוע', עיין בראש"ש פ"ב דעירובין שהביא מהר"ם שכתב 'מדברי אור זרוע למדתי', גם הי' תלמיד רבי שמואל בר מנחם עיין בהגהות מיימוניות פכ"ט מה' שבת.

נשיאותו

כשחזר לאשכנז מקום מולדתו, החל בכהונתו כרב בקהלות שונות אשר בחרו בו הלא הם, קוסטניץ, אוגסבורג, ווירצבורג, ורוטנבורג, שעל שם העיר הזאת נקרא בקרב ישראל, כמו"כ כיהן בווארמייזא, נירנבורג, מגנצא, לא נודע זמן שהותו בכל עיר, אולם כנראה שרוב ימיו ישב ברוטנבורג, ושם יסד ישיבה גדולה והרביץ תורה לעדרים, אשר ממנה יצא תלמידיו הגדולים וביניהם הרא"ש, בעל הגהות מיימוניות, ובעל המרדכי, והתשב"ץ, זצ"ל, (שם הגדולים בערכו). שמו הגדול הלך לפניו והוכר בכל מדינות אשכנז וצרפת כגדול הדור ופנו אליו בשאלות שונות בכל מקצועות התורה, לא נודע אם הי' רב הכולל לקהלות האשכנזים אבל מוזכר בשאלות שפנו אליו בתואר 'אב הרבנים', וכתב תשובות למאות ולאלפים, תלמידו בעל 'הגהות מיימוניות' (בהל' חמץ ומצה פ"ח ב') כותב וז"ל: "וגם בדורו לא הי' כמותו מופלג ובקי וידע דעת כל הקדמונים", הרשב"א (בתשובותיו ח"א סי' תרכ"ט) כותב על הוראתו: "יכבר הורה זקן יושב בישיבה חכם עם איש שיבה", נהג את המדינה ביד רמה גודר גדר ועומד בפרץ, עושה סייגים לתורה, מהר"י מינץ כתב דרוב מנהגי אשכנז ממנו יסדו, ראוי לציין דהמנהג לומר בליל יוה"כ לפני כל נדרי 'על דעת המקום' מקורו טהור של המהר"ם מרוטנבורג, המהרש"ל ביש"ש בהקדמתו לב"ק כותב עליו "איש עניו וטהור אשר אין באחרונים כמוהו", עיין בשם הגדולים שכותב וז"ל: ודע שכתבו האחרונים שאין לחלוק על מהר"ם בסברא, ע' בכתבי מהרא"י סי' קמ"ג ובש"ך ח"מ סימן ש"ל תוספת שבת סימן זר"ע, עכ"ל.

מלך אסור ברהיטים

בשנת ה' אלפים מ"ו שתכפו הצרות על היהודים באשכנז והמצב הי' ללא נשוא, אז גמר אומר המהר"ם לעזוב את ארץ מולדתו ללכת לארה"ק, לאחד נדודים קשים הגיע לעיר לומברדי והתעכב שם, שם הכירהו מומר אחד והלשין עליו לפני הבישוף מבאזיל ומסרו להקיסר רודולף (עיין לקמן) ויאסרהו תפוס במגדל עזיסהיים, מזכר בכמה מקומות, עיין בהגהות מיימוניות הל' ק"ש, ובהל' שבת פו, ע' בשם הגדולים (בערכו) וז"ל: ובים של שלמה גיטין פ"ד סי' ס"ו כ' דמהר"ם הי' תפוס במגדל אייגזהיים כמה שנים, והאדון תבע מן הקהילות סך גדול, והקהלות היו ורצין לפדותו, ולא הניח כי אמר אין פודין השבויים יותר על כדי דמיהם, ומסיק דאע"ג דהי' גדול הדור ושרי, וכ"ש שהי' לו קצת ביטול תורה, מ"מ חש שמא כל שר כן יעשה לת"ח מופלג שבדור עבור רוב הממון עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותם, ותשתכח תורה מישראל ופסק זה השר לתפוס חכמי הגולה, והי' בדעת אותו הצורר לתפוס גם לתלמידו הרא"ש וברח לטוליטולא וניצול, זה תורף דבריו של המרש"ל עש"ב, אבל ראיתי בסדר הדורות ... מאגרת רבינו יהודה בן הרא"ש כי המלך העליל על מהר"ם בשנת ה' אלפים ס"ה והי' שואל סך גדול והרב הי' עני, והמלך לא רצה שום ערב יהודי אלא הרא"ש תלמידו, והרחיבו למהר"ם שיהי' יותר מרווח בסוהר, ותוך זה נפטר מהר"ם בבית הסהר והרא"ש ברח ... .

תורה מתוך הדח"ק

במשך הזמן שהי' נתון במבצר לא פסק פומיה מגירסיה וכתב חידושיו ותוספותיו, וגם השיב תשובות לכל שואליו ככתוב בהגהת מס"ק סי' קמ"ו, ובתשב"ץ סי ר"ה, וגם בהיותו במגדל הרביץ תורה לתלמידים, עיין בהגהות מיימוניות (הלכ' שבת פו) שכותב: "וזכיתי כשהייתי אצל מורי במגדל וושבורק", (אולי הובא ממגדל אחד לשני, הכ') תלמידו רבי שמשון ב"ר צדוק סידר לפניו את ספר התשב"ץ, עי' בשם הגדולים (מערכת שין) וז"ל: וכותב שם התשב"ץ כ"י שקבל הדינים ההם ממהר"ם בעודו בתפיסה, וכ"כ הרב המבי"ט ח"ב סימן ר"ץ שעשה ספר התשב"ץ במגדל, ע"כ, באחת מתשובותיו שכתב המהר"ם משם כותב וז"ל: תופסי גיטין אין בידי ולא ספרי פסקים, והשיב לתלמידו הרא"ש: ואם ימצא שהתוספות וספרי הפוסקים חולקים עלי בשום דבר דעתי מבוטלת להם כי מה לעני יודע שיושב חושך צלמות ולא סדרים זה שלשה שנים ומחצה, העני הנשכח מכל טובה אסקופה הנדרסת הנקרא בשכבר מאיר ב"ר ברוך זל"ה, וכתב מהרש"ל בים של שלמה פ' החולץ סי' יח דכל היכא דחותם מהר"ם "הנשכח מכל טובה" הי' בתפיסה במגדל לסוף ימיו וקבל שלא יצא משם.

אשכבתי' דרבי

נסתלק בתפיסה ביום י"ט אייר, ומנ"כ בעיר ווארמייזא, הנה שנת פטירתו וגם כמה שנים הי' בבית האסורים תלוי באשלי רברבי וז"ל ספר הדורות: נפטר הר"מ בבית האסורים... וכתב היוחסין דף האחרון שהיה זה שנת מ"ז לאלף הששי, וכתב צ"ד וכן הוא האמת לדעתי, ולא כמ"ש יוחסין בדורות האחרונים שהיה זה שנת ס"ה, גם שמעתי מפי הגאון מוהר"ר חיים כהן שראה בס' ישן... סיבת תפיסת מהר"מ ושהיה זה בימי הקיסר רדאפלס הראשון ושנות הקיסר הנזכר אינם מכוונים לשנת ס"ה כמו שתמצא בח"ב, עכ"ל בצ"ד, אבל המעיין בח"ב יראה כי רדאלפס הראשון נתקסר שנת ל"ג והיה חכם ונבון אהוב ומרוצה לעם, קשה לכעוס ונוח לרצות, ומת שנת נ"ב ונתקסר אדלוף שנת נ"ב והיה אכזר על עמו והכביד עולו ע"ד המסים ומתגאה ולא הראה סבר פנים יפות לשום אדם ונהרג שנת נ"ח ו' למלכותו עכ"ל, א"כ לג' מ"ו לא היה קיסר אדלוף כ"א רדאלפס שהיה איש חסד, ואם יש לתלות תולין במקולקל זה אדלוף שהיה אכזר, הרי נהרג שנת נ"ח, ולפ"ז יש מקום לגירסת שה"ק שכתב שהיה שנת נ"ז, הרי שנה אחת קודם שנהרג אדלוף, והבוחר יבחר, ובשה"ק ד"ס סע"א ז"ל, ראיתי באגרת שכתב ר' יהודה בן הרא"ש ז"ל בשנת ה"א ס"ה הושם בבית הסוהר מהר"ם הנ"ל תוך זה נפטר מהר"ם בבית האסורים, וכתב השה"ק ואני המחבר ראיתי בקוטרס ישן בשנת ה"א נ"ז ד' תמוז מלך רומי המכונה ריידלף תפס מהר"ם הנ"ל ונפטר בתפיסה י"ט אייר ולא ניתן לקבורה עד ד' אדר שנת ס"ג, ואני הכותב מצאתי בקובץ ישן ז"ל, שנת מ"ו לאלף הששי תפס מלך רומי שהיה נקרא אדלוף את רבינו מאיר הנ"ל ונפטר תוך תפיסה י"ט אייר נ"ג לפ"ק ולא ניתן לקבורה עד אדר ס"ז לפ"ק, וקבלה איש מפי איש שסך שמות השרים שתפסו אותו "מרקדט" "אולריך" "יורג" "רודלף" והסי' ר"ת מאיר, ע"כ מצאתי, ושמעתי מפי זקן ת"ח אחד ששמע מפי מגיד אמת איך שעשיר אחד שם נפשו בכפו להשתדל מן המלך להביא את מהר"מ הנ"ל לקבורה ותכף בלילה אחר הקבורה בא מהר"מ בחלום לאיש ההוא וא"ל בחר לנפשך א' מב' דברים או שיזכה הוא וזרע אחריו עד סוף הדורות שיאריכו ימים בעושר וכבוד, או שימות תכף ויזכה לחיי עה"ב, ובחר לנפשו שימות תכף וכן היה וחלה מיד ויצוה לביתו ומת ובא איש ההוא בחלום לרב העיר שכן היה לו ושניתן לו מקום במחיצתו של מהר"מ בעולם ההוא ע"כ שמעתי, עד כאן הוא מלשון ספר "סדר הדורות", והנה כמעט מכל המקורות שמביא ה"סדר הדורות" נמצא שהיה מונח גופו הטהור של המהר"ם בתפיסה כמה שנים, אבל מספר שם הגדולים משמע שהי' רק כמה חדשים, וז"ל בשם הגדולים: ונתפס מהר"ם ונח נפשיה בבית הסוהר, וע"ז זכה ונדכך הרבה כמו שאמר המגיד למרן ככתוב בספר מגיד מישרים ... ולא ניתן למהר"ם ז"ל לקבורה כמה חדשים מאייר עד אדר, ועשיר אחד אלכסנדר בר שלמה שם נפשו בכפו לקברו, ותיכף בא לו מהר"ם בחלום וא"ל אם ירצה להיות עשיר הוא וזרעו עד סוף כל הדורות או ירצה למות תיכף ויזכה לעה"ב, ובחר העשיר לזכות לעה"ב, ומת תיכף ובא בחלום שהוא נתון בעה"ב אצל מחיצת מהר"ם, עכ"ל.

כ' אייר

הגה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע

נשמתו הק'

נולד בשנת תק"ל לאביו הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע בעמח"ס מאור עינים, – הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע אמר פ"א לתלמידיו, שיש לו נשמה גדולה מעולם התיקון ורוצה ליתנה לאחד מתלמידיו ואינו יודע עדיין למי יתננה, כנפטר תלמידיו הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, אמר המגיד הק' לתלמידו הרה"ק בעל מאור עינים זי"ע שיסע לקארלין אל ציון הק' של הרה"ק מקארלין זי"ע, להגיד לו בשם רבו, שהיות שהשאיר בת קטנה, והמגיד יתן את הנשמה הגדולה להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל והבן זכר שיולד להר"ק מטשערנאביל יהי' בעל לבתו זה, וכן עשה ונסע לקארלין ובאותו שנה נולד לו הרה"ק ר' מאטעלע מטשערנאביל זי"ע והוא נשא בתו זו.

במדריגת רבינו הקדוש

כבר בצעירתו הי' לו סדר עבודתו בקדש כפי שורש גודל נשמתו הק', פ"א באו לאביו הרה"ק ר' נחום והלשינו עליו שמתנהג בביתו ברחבות בגדלות ובעשירות וזה נראה כמותרות, אמר הרה"ק שהוא רוצה בעצמו לילך לראות אם אמת הדבר, והלך אל בית בנו, אמר לו בני אומרים עליך שיש לך כלי כסף וכלי זהב וכדו' הראני נא אותם, והוכרח ר"מ להראות לאביו כל החפצים ושאלו אביו על מה ולמה לך כל זה, ענה לו הגמ' מספרת לנו מרוב עשרו של רבינו הקודש ולבסוף איתא (כתובות ק"ד.) כי בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר לא נהניתי אפי' באצבע קטנה, וקשה אם לא נהנה למה הוצרך לו כל זה, אלא ע"כ מסתמא גם בזה יש דרך בעבודת ד', אז הלך אביו מבית בנו שמח וטוב לב, ונתן ידיו על גופו הקדוש ואמר שישו בני מעי שישי, והכן כך הי' דרכו בקודש כל הימים לא להנות מעוה"ז כלום.

וידוע כי דרכו בקודש הי' לאכול מעט מזעיר, ולעומת זה דרכי הק' של הרה"ק מאפטא זי"ע הי' לאכול הרבה יותר מהטבע, פ"א נזדמן ר"מ אצל הרה"ק מאפטא בליל שב"ק אמר הרה"ק מאפטא לר"מ הנה כשמזדמן לשבת אורח גדול היינו ר"ח הוא נותן לו תפילה אחת (דהיינו דמתפללים מוסף של ר"ח ולא של שבת) וכשמזדמן לשבת אורח יותר גדול מר"ח יו"ט נותן לו כל התפילות (דביו"ט שחל בשבת מתפללים רק תפילה של יו"ט) אבל סעודות אינו נותן להם, אבל כשמזדמן לשבת אורח יותר גדול היינו יום הקדוש אז נותן לו גם התפילות וגם הסעודות (דהיינו שלא אוכלים) והרה"ק מאפטא לא אכל אז בכל ג' סעודות שבת רק מעט והתנהג כמנהג הרה"ק ר' מאטעלא זי"ע.

להורות לעם ה' דרכי ה'

תיכף אחר פטירת אביו מילא את מקומו ובאו ונתקבצו אליו חסידים ואנשי מעשה לשמוע ממנו את הדרך אשר ילכו וגם המון

עם באו שיורו להם דרך ד', והוא ענה לעומתם כל אחד לפי ערכו ומורה להם, לאחד דרך ד' ולהשני דרך תשובה וכדו', פ"א בא אליו איש פשוט ושאלו הרה"ק מטשערנאביל שיגיד לו סדר היום שלו ענה האיש בבוקר הוא קם ונוטל ידיו כדין ולובש המלבושים, ותיכף הולך ומסתובב על הכפר בין הנכרים, וקונה אצלם תבואה ומו"מ לסחור, ובערך בשעה שמינית הולך לביתו ורוחץ פניו וידיו ומברך ברכת התורה ומתפלל ואומר תהלים ואח"כ שותה מעט י"ש ואוכל סעודת שחרית, ומברך בהמ"ז ואח"כ ישן מעט, וכשהוא מתעורר הולך עד פעם בין הנכרים כנ"ל ולפנות ערב חוזר לביתו ומתפלל מנחה ומעריב, ושותה מעט י"ש ואוכל סעודת ערב ומברך בהמ"ז וקורא ק"ש ושוכב לישן כך מתנהג כל הימים, אמר הרה"ק ר"מ לא טוב הדבר שהוא עושה שמקדים העסקים קודם התפלה, אמר לו האיש הרבי אינו בקי בענין כי דרך הנכסים לילך מוקדם לעבודתם וצריך לתפשם לפני כשהם יוצאים, אמר לו הרה"ק ר"מ אספר לך מעשה, פ"א נסע איש אחד להיות מלמד חוץ לביתו ורצה לאסף כסף הרבה שכשיבוא לביתו יעשה עם זה מסחר וכך הי' מלמד ג' שנים רצופות ולא השתמש עם כסף הזה וגם אכל משל אחרים כדי שכשיחזור לביתו יהי' לו הרבה כסף לסחורה וכך אסף כסום כסף גדול וחילק אותם לכמה צרורות של דנרי זהב, וצרור אחד הי' של כמה פרוטות שחורות של נחושת, פ"א בא בערב שב"ק לפנות ערב לאיזה כפר חוץ מן העיר והצטער מאד כי מוכרח לישאר שם לשבת ואינו יודע מה לעשות עם כספו ואינו מאמין את בעל אכסני' שלו, וחשב להחזיק את כספו כל השבת עליו, אבל כשהגיע שבת נתעורר בקרבו קדושת השבת, ונתן את הכסף לבעל האכסני' וכל השבת דאג אם טוב עשה או לא, והבעל האכסניא הבין דאגתו ובטוב לבו מיהר להתפלל במוצ"ש קודם שגמר המלמד להתפלל ותיכף נתן לו כספו, והמלמד שמח מאד ומישש בידו בכיס לראות אם החזיר לו הכל וכשראה שלא חסר כלום מישש עוד הפעם לראות אם גם הפרוטות קטנות של נחשת החזיר לו וכשראה שהחזיר לו הפרוטות ג"כ גדלה שמחתו למאוד, וסיים הרה"ק מטשערנאביל וראה מזה שהמלמד הי' שוטה שכשראה שזה האיש החזירו בנאמנות את הדינרי זהב שלו עדיין נתירא שמא לא יחזיר לו הפרוטות הנחושת, והוסיף הרה"ק מטשערנאביל כמוהו כן אתה שבכל לילה אתה מפקיד נשמתך שהיא יקרה מפנינים שבה תלוי כל חיותך, אצל הבוכ"ע וכשאתה קם בבוקר ואתה רואה שהשי"ת עמד באמונתו להחזיר לך נשמתך שהיא מאוד יקרה איך לא תאמין שהשי"ת יזמין לך פרנסתך גם אחר התפלה שהוא דבר קטן נגד הנשמה, ואמר לו שמיום ההוא והלאה יתפלל מקודם ואח"כ יצא לעסקיו והשי"ת יזמין לו פרנסתו גם אחר התפלה.

מנפלאות מעשיו

וכך הי' לו כי בכל פעם שעבר ארגז של ספרים הי' נוטל ספר אחד ועין בו קצת והי' מחזירו למקומו וכשבא לקאוולא לשדך בנו הרה"ק מטריסק זי"ע עם בת הרה"ק ר' יעקב מקאוולע בנו של הרה"ק מנעשכיז זי"ע, לפני כתיבת התנאים בבית המחותן עבר ארגז שהיה סגור ובקש שיפתחו לו ולקח ספר ועיין בו קצת וקמט שם דף אחד והחזירו למקומו, ואחר גמר כתיבת התנאים בא אשה אחת בבכיה רבה, שהרה"ק מטשערנאביל יתיר אותה מכבל העיגון, ושאל הרה"ק מטשערנאביל מהמחותן הרה"ק מקאוולע מה זאת שלא עזרו לה עוד הנה, ענה הרה"ק מקאוולע שכמה פעמים כבר ישבו בי"ד להתיר לה, אבל בכל פעם בגמר הבירור נולד להם ספק באחד מהדינים ואי אפשר להם להעלות היתר ברור, אז אמר הרה"ק מטשערנאביל שאך עתה לפני כתיבת התנאים, עיין בספר ונראה לו שמשם יכלו להתיר הספיקות והוציאו הספר הנ"ל ופתחו בדף שהקמיט ונפשט להם ספיקותם. וכשרצה לנסוע לביתו החליף כל הפרוטות הקטנים ועשה מהם דינא זהב ונשארו כמה פרוטות נחושת שלא הצטרפו לדינר זהב.

זן ומפרנס

כמה פעמים כשבאו אצלו עם בקשות שיפעול ישועות דרש שיתנו לו סכום כסף גדול, ואמרו שמפרנס הצדיקים נסתרים שבדור הרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע שלח פ"א אחד עם "קוויטל ופדיון נפש" אל הרה"ק מטשערנאביל וכשחזר בנו לאביו לבעלז שאל אותו מה עשה הרה"ק מטשערנאביל בקוויטל שלו, אמר לו שסבבו סביב אצבעו, אמר לו הרה"ק מבעלז זה עשה מפני שכשהקוויטל שלי סביב אצבעו אזי נקל לו לפעול מה שברצונו, ואח"כ שאל להרה"ק מבעלז מה עשה אם "הפ"נ" אמר לו שהניחו בכיסו המיוחד לו בבגדיו, א"ל הה"ק מבעלז אתה יודע מה הוא עושה במעות הללו, אספר לך שרבי הרב הקדוש מלובלין זי"ע הי' נוהג בכל ערב פסח לאחר אפיית המצות מצוה, סידר המצות לשלשה סוגים אלה שישרו בעיניו קראן צדיקים, ואלה שלא היו מהודרים כ"כ קראן בינונים והגרועים מהם קראן רשעים, שנה אחת לא עלו לו מצות שישרו בעיניו להקרא בשם צדיקים ועגמה עליו נפשו, פתאום בא איש אחד עם מצות ואמר להרה"ק הרבי מלובלין שהרה"ק ר"מ מטשערנאביל שלח אותם, והאיש הנ"ל הלך לו לדרכו, והרה"ק מלובלין שמח מאד עם המצות אשר נשלח אליו, וסיים הרה"ק מבעלז אתה יודע לשער המרחק מטשערנאביל שברוסיא ועד לובלין שבמדינת פוילין והאיש הנ"ל הגיע עם מצות שנאפו ע"פ אחר חצות מטשערנאביל ללובלין, ולאנשים כאלו שיכולים להגיע בדרכים כאלו הוא מפרנס אותם ממעות הנ"ל.

עינים צופיות

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל שפ"א הי' אצל אחד מחסידיו וראה שיש לו מנורת כסף יקרה מאד וביקש הרה"ק מטשערנאביל שיתן לו את המנורה במתנה והלה טען שקנה המנורה במתנה לאשתו, ואי אפשר לו ליתנו לו ואמר שיתן מעות לרבו תחת המנורה אבל הרה"ק מטשערנאביל לא הסכים, ובאין ברירה הוצרך להאיש הנ"ל ליתן את המנורה לרבו ותיכף ומיד נסע הרה"ק מטשערנאביל משום והמנורה בידו, והיה אך יצא יצא הרה"ק מטשערנאביל באו שוטרים ופרצו לתוך ביתו וחפשו את המנורה, לפי שהמנורה נגנב במית הפריץ, ותפשו את הגנבים ואמרו שמכרו את המנורה לאיש הזה, ואחר שחפשו שם שעה ארוכה ולא מצאו מבוקשם אז אמרו שבוודאי טעות הוא בידם, והלכו להם, וכ"ז ראה רבו מקודם ועי"ז הציל אותו מידם.

קהל יטב לב
דסאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

בסייעתא

ברכה לראש צדיק

בהיכל הישועה והנקמה ומשם נשמעת קול שיחה ורינה, בהזדמנה עילאה ומיוחדת, בקול רנה וגילה ובהודאה, בהזדמנה קדושה ונשגבה על קהל קדושתנו אנשי שלומינו העליי נגיש נגשא דבישנא אל מול פני ראשי בית אב, אבינו רועינו, רבה דעמיה ומדברנא דאומתיה, עמוד האש והידלך למעי מחנה בני ישראל, שומר על גדולת ישראל שלא תבטל, עטרת תפארת ישראל, מאור עינינו, מאן קדיש, מחמד עינים, נזר התפארתנו, ורבן ומגדיען של וחבבות אלפי ישראל, נשיא אלקים בתוכינו

כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגאון הקדוש עטרת ראשינו שליט"א

צדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים ישישו בשמחות
דור רביעי ישובו הנה בדרכן של ראשונים לתפארה

לרגל עת משוש לבו המחודי בהשמטת השלשלת מתכנס לקבל התורות והמצוות
הבחור החשוב ירוק וחכים עדיו לגאון ולתפארת במר

ורב **יקותיאל יהודה הכהן** שליטא

בן כבוד הרב הגאון המפורסם בנא מלא ספרא, נודע לתהלה בהתמדה הדורק, יראתו קדמה לחכמתו,
בעל הוראה במהיר מדויה משנתו, תמציי הגדול למשלשלת התורה והיראה, כבוד שמו שמיי תפארתו

הגה"צ רבי יואל הכהן גלאנץ שליט"א
מרוה צדק בקהלתינו הקדושה

בן כבוד הרב המפורסם מרבץ תורה לעדרי צדיקים התמסד התלמידים רבים
שלשלת מחוסיין מתן שפעתו שת בשרת

הרה"צ רבי יחזקאל שרגא הכהן גלאנץ שליט"א
מבאדיטב

ברכה לאב וברכה לבן

הלוח רב האי גאון הצדיק הנודע בשערים, שמו מפארים עדת הבלו בהדרת, איש על העדה מזה בן מזה הודה והדרת, לבית אבותיו הקדושים מר תפארת, רב רבנן בדול בתורת, חבר ה מסמיע ברמה להשיב מלחמה שפירת, נאת חרוש המקנים להחזיק
חת נשמרת, מסמיד התלמידים הנעימים ביראת טהורה, בקהלתינו הקדושה שימד להחלה ותפארת, נציך בהילולי קדים בסגל
עדת חבורת, בשמו בן החלוץ, רוצה נאמן לפניהו, שימד לנגי עמה, לפני שמש יקן שמי, בשרת

פרי צדיק עץ חיים, איש האשכולות תל תלפיות, בישראל מדול שמו

כבוד מורינו הגאון הצדיק אבד"ק ור"מ שליט"א

נושא נר נשראות קדוש לשון קדשו של מר אבוי הגדול כיק מהר חביני שליטא, ועל מי מעלות מסדליט בתבונה ודעת וכחשבה,
תהלוט בקהל חסידיק, גדול הוא להודיק, בדושותיו הגלבבות, מלחיב לבבות, לישיר מסילה ולחזק שברים, באהבה ונעלה ותשבחה מפוארים,
חקים ישרים לחוויט, דרשות נלהבות משמיעים, בדרך אמתיים והגיוני, מעוד לנו קהלתינו, לאורך ימים ושנות חיים ושלום.

ישמח ויגיל במרב תפארת בראותו בהמשכת שלשלת הקדוש בנ עבי תמרים,
תפארת בחורים הדור וקמים מתוך מדת השמחה לאורך ימים ושנות חיים ושלום

מעלין בקדש לרבות חותנו הגדול, על ישראל הדתו ובדקתו, איש חי ורב פעלים מקבציאל, לרחשם קרן התורה והחסידות
בקרב בית ישראל, דברי פי חכם מפיהם יקרים, בן הסיום פיזנת הכשם, שמו מפארים עדת הבלו, רוצה נאמן לפניהו

כ"ק הגאון הצדיק
אב"ד קהלתינו הק' ב"פ שליט"א

יחמה לרוב שמחת ומדת הקדושה הלמחד על משמרתיו ברוב בת ואמרץ אנרגי, מתוך אריכות ימים ושנים טובים

בצלאץ אמנא לחיי מלכא קדישא, ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור דור וחור, יחנה פיר רבות בשנים ושנים ורשנים,
לשמור לפנינו, להאיר הרבים, להפיץ את אשר למדנו, מלך ביופיו תחזינה עיניק, עיד יזכו בשמחה ושנים ורשנים, ויחזו לעיל
עדת מי מנוי, מתוך בריות בעשא עד מאה ועשרים שנה, ונקוחב יזהלו לקבל פני משיח צדקינו בקרוא ובמהן קריב אמן.

בה דברי המברכים והמאיירים בחדות קדוש

הנהלת הקהלה

פ"א דיבר הרה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע מענין גדולת יום ל"ג בעומר ואמר ל"ג בעומר הוא יום גדול מאוד ואמר בנו הק' ר' זינדל "טאטע איך וויסז" ושאלו אביו: וואס וויסטו? ואמר: "אזוי ווי יום כיפור" אמר לו אביו הק': "אמת, האסט צוגעטראפן".

(הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זי"ע)

◆◆◆

רואים בחוש התעוררות הנפלה הנכנסת מדי שנה בשנה בלבות רבבות אלפי ישראל לעלות למירון ביום ל"ג בעומר ממש שהוא היא אתערותא עלאית כמ"ש בזוה"ק (ח"ג דף רצ"ו) וז"ל בתר שמעון קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון הנה הד הוד קול עליון הזה שיצא אז בערך שנת אלף הרביעי לפטירת רשב"י קול זה מתעורר עוד היום ונכנס ומעורר לבות רבבות אלפי ישראל מיד שנה להיות עולין ותאין ומתכנשין ביום ל"ג בעומר במירון למקום מנוחת קדשו דרשב"י, ולשמוח שם בשמחת פני האדון ה'.

(לשון הריא"ז מרגליות ז"ל בספרו הילולא דרשב"י)

◆◆◆

הרה"ק רבינו עובדיה מברטנורא זלה"ה במכתבו לאחיו (בשנת רמ"ט) כותב בזה"ל: ב"ח אייר יום מיתתו דרשב"י באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולות מלבד מה שמדלקין עליה נר תמיד וכו' שהרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר ונדבה שהתנדבו למקום ההוא.

(דרכי ציון)

יומא דהילולא רבה קדישא

ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הילולא וכו', וראוי לכל איש היראי וחרד לשום אל לבו וכן ראיתי בעיני בעת שהייתי שם (בשנת תשכ"ג) **ותמהתי מאד על מה שבצד אחד נראין חסידים ואנשי מעשה מרקדין בהתלהבות אש קודש, ומצד אחר נראין שאר בני אדם מרקדין כפוחזים וריקים באופן שאינו ראוי ואינו לכבוד המקום הקדוש ההוא,** והוא כדברי האוחה"ק הנ"ל שבמקום קדוש שם מתאחזין ומתקבצים כוחות הטומאה.

עכ"פ חסידים ואנשי מעשה ואחבנ"י האוחזים בדך הקדושה מתוך מסי"נ שהולכים לעלות לציון קדשו אין מבטלין הזמן אף רגע ומרגישים הרגש קדושה יותר משאר מקומות, **וכן מספרים אלו שזכו לעלות לציון קדשו עם מרן כ"ק דודי זללה"ה בשנת תרצ"ב לפ"ק,** וראו את גודל עבודת הקודש והתעוררות רבה שהיתה שם במחיצתו אשר קדושה על קדושה נכפלת.

כ"ק מרן רביט"ק נעל נרך מסה זי"ע

נפתיחה לתלמידי היסיבות, ל"ג בעומר תשנ"ד

יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר.

יערות דבש (ח"ב דרוש י"א)

◆◆◆

יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זכותו יגן עלינו, כי הוא יומא דהילולא דילה, ונודע שרצונו הוא שישמחו ביום זה, כידוע ממעשה מהר"א הלוי זלה"ה (עי' שער הכוונות ענין ספה"ע) ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם משום רבנן קדישי. ויש מי שנהג לעשות לימוד בליל ל"ג לעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י המפוזרים בזוהר ואדרא זוטא, והוא מנהג יפה

עבודת הקודש להר החיד"א

(פו"ב אות רכג)

◆◆◆

לכבוד התנא אלוקי הרשב"י זיע"א העומד לנו במקום קודש הקדשים, כדאיתא בזוהר הקדוש (פר' בא) מאן פני האדון ה' דא רשב"י, וכל ת"ח המבין ויודע ומכיר גודל קדושת המקום והיום בהלולא בל"ג לעומר ידע כי השנים כאחד טובים (היינו הזמן והמקום) וכו', כי א"א בעולם להגיע אפילו אפס קצהו לשמחה אמיתית השופע ביום הזה אם לא כי יתבונן וילבוש חרדה ורעדה וישפיל עצמו ויבטש גרמיה, כמו שאמר בזוה"ק גופא דלא סליק נהורא דנשמתיה מבטשין יתיה, ולפי ערך הביטול והאין וביטול המסך המבדיל החומר הגס, כן לעומת זה ממילא יבוא ויושפע אור השמחה שמחה אלקית, ובזה נאמר 'וגילו ברעדה' אי אפשר לבוא הגילה אלא מתוך רעדה שקדמו וכו'.

ומעיד אני באמת כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים אשר אבותם ראו וספרו להם כי הרה"ק ר' חיים בן עטר זיע"א היה פעם א' בהלולא פה עיה"ק צפת ת"ו, וכשעלה למירון והגיע לתחתית ההר שעולים משם אל המקדש ירד מהחמור, והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה וצועק: היכן אני השפל נכנס למקום אש להבת שלהבת, קוב"ה

וכל פמליא של מעלה הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה. ובעת הלולא היה שמח שמחה גדולה, והוא בעצמו שרף כמה בגדים יקרים לכבוד הרשב"י זיע"א, וגם הזקנים מהספרדים פה ידעו ושמעו זה.

כבוד מלכים להגה"צ רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת

גודל ענין העליה על ציונו הק'

ביום א' הסמוך נלך להמקום שהזכרתי קבוצת תנאים שמאי והלל, ויש תפלה מיוחדת על כל צדיק וצדיק. ועל קבר רשב"י לומדים הזוהר באימה וביראה ובדביקות גדול אח"כ, לשמח את הלב, גם אני אקח הזוהר כי כמה נסים יאורעו שם, כי צריכים ללמוד הזוהר באימה וביראה ובדביקות גדול, ואח"כ לשמוח הלב שמחה רוחנית ולא שום אבלות ועצבות, כי באלה חפץ רשב"י, והוא בדוק ומנוסה, ואח"כ נודרים נדרים ונדבות ומתפללים תפלות.

מתוך אגרת השל"ה הק'

◆◆◆

מצוה לילך על קבר של רשב"י ובנו ר' אלעזר בל"ג בעומר, ואין לומר אז 'נחם' בברכת תשכון (ולירושלים עירך). והרב (האר"י הק') זללה"ה הלך שם עם אשתו ובני ביתו וישב שם ג' ימים.

סדור ר' שבתי (פוד ספה"ע)

◆◆◆

אומרים משמי' דהאריז"ל שביום ל"ג בעומר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים שמה למירון לכבוד שם קדשו לשמוח שם בשמחת הילולא רבתי שלו.

(הילולא דרשב"י)

קדושת וסגולת היום

כל ימי הספירה אנו מיחלים ומצפים ליום ל"ג בעומר שבו הרחמים גוברים.

(עבודת ישראל בשם המגיד הק' ממעזריטש זי"ע)

והנה זה ארבעים שנה זכיתי להיות עם כ"ק מרן אאמו"ר שליט"א במירון (ונסע אז בשנת תשכ"ג לפ"ק בוקר מעיר צפת להשתטח על ציונו הקדוש), **והיה לנו סיפוק רוחני בהיותינו שמה, ומני אז השתוקק כ"ק מרן אאמו"ר שליט"א ודיבר בכל פעם בצפיה רבה מגודל השמחה באתריה דמר שאינו מובן לבני חו"ל, מה שנרגש שם שתי בחינות, וכמו שנרמז ברבי שמעוון הכתוב** (תהלים צב יד) **שתולים בבית י' בחצרות אלקינו יפריחו, ראשי תיבות שמעון בן יוחאי, כמבואר בדברי יחזקאל** (לל"ג בעומר), **דהיינו בחינת בתי גואי המשל ופחד עמו בבית ה' מבפנים על הציון, שם מתאספין מרי נפש ונשברי לב שופכים לבם כמים בדמעות שליש לפני ה', ומחכים לישועה בזכותיה דהאי תנא קדישא, וגם בחינת בתי בראי עוז וחדוה במקומו, בחצרות אלקינו מבחוץ שמחה וחדוה עילאה בהתרוממות הנפש, והיא שמחה של מצוה שלא כדרך הטבע.**

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

(ל"ג בעומר תשס"ג לפ"ק)

◆◆◆

מל"ג בעומר מתחיל ההארה של מעמד הר סיני שהיא קבלת התורה וכבר כתבנו שההארה של יציאת מצרים היה הכנה למתן תורה והניסים והנפלאות היה כדי שנתאוה למתן תורה ע"י הניסים, ועד ל"ג בעומר היה ההארה של יציאת מצרים ומל"ג בעומר מאיר ההארה של קבלת התורה שמרומז במלת ע"ד שרומז על התורה.

(קדושת לוי פר' ויצא)

◆◆◆

ט"ב ימים קודם קבלת התרה היינו ביום ל"ג בעומר בו ביום מתחיל להתנוצץ אור הגנוז בתורה אור כי טוב ע"כ מנהג ישראל שמדליקין בו נרות.

(בני יששכר, ל"ג בעומר)

◆◆◆

ושמעתי מפי מו"ז ז"ל (בעל חידושי הרי"ם זללה"ה) כי בל"ג בעומר יכולין לזכות ליראת ה'.

שפת אמת (פר' אמור, תרנ"ב)

◆◆◆

וכל שנה כשבא יום זה יכול כל אדם לזכות לפי כחו להשיג קבלת הד"ת שירד ביום זה בתושבע"פ ולכן קבעוהו למועד.

(פרי צדיק)

◆◆◆

בל"ג בעומר הזמן להמשיך פרנסה.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו היום ההוא לשוב בתשובה כי זכות רשב"י מסייע לטהר.

(יערות דבש)

◆◆◆

נמשך ביום הזה רפואה וארוכה לכל חולי ישראל הנצרכים לישועות ורפואות והיא בכלל הברכה.

(צבי לצדיק)

נשמת רשב"י

ראה משה מה שיתקן רבי שמעון בן יוחאי, שהיה ניצוץ שלו מזמנא תניינא דסליק משה להר, ולכן כמו שמשה תיקן ה' ספרים, כן רבי שמעון חיבר ה' פרקים ספרא דצניעותא. וזה סוד פסוק (תהלים סח, יט) 'עלית למרום שבית שב"י' נוסריקון: ש'מעון ב'ן י'וחאי, שהוא בזמנא תניינא דסליק להר, אבל בזמנא קדמאה 'לקחת מתנות באדם' וכו'.

מגלה עמוקות (אופן ע. ועיי בשה"ג להרחיד"א מע"ג אות י סי' שלב)

עבדו את ה' בשמחה

ואמר חזקיה אמר ר' ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור כל העולם כולו מן הדין כן מידי שנה יום הילולא דילי' אומר כן בשמים על ידי הקב"ה נתן לבני ארץ ישראל ויוכלו להתקבל התפילות ולכן המנהג לשמוח.

(שפתי צדיק)

◆◆◆

יספרו כי מרן ז"ל [הרה"ק רבי העניך] מאלכסנדר, היה רגיל בל"ג בעומר לברכם שיתקבלו תפלתם לרצון בשמים, אולי כוונתו כמו במוצאי יוהכ"פ רגילים העולם כן לברך איש לרעהו, כי תמיד קשה שיתקבלו התפילות, כדכתיב (ישעי' נט, ב) 'עונותיכם היו מבדילים' וגו', על כן כאשר יוהכ"פ מכפר תחול הברכה שיתקבלו התפילות, ורשב"י אמר יכול אני לפטור כל העולם מהדין בפרק ד' דסוכה (מה:), כן מדי שנה יום הלולא דיליה אומר כן בשמים, על ידי זה מתכפרין כל ישראל ויוכלו להתקבל התפילות, ועל ידי זה מתכפרין כל ישראל ויוכלו להתקבל התפילות, ולכן המנהג לשמוח כדאיתא סוף תענית (ל:) לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וט"ו באב, מפרש בגמרא יום הכפורים דיום סליחה ומחילה.

שפתי צדיק (ל"ג בעומר אות א)

◆◆◆

תועלת השיר בהתלהבות לכבוד רשב"י

אפשר להמליץ מה שפירש רבינו הקדוש מלובלין זללה"ה בספה"ק דברי אמת (פ' תרומה) **על המשנה** (שבת נא:) **כל בעלי השיר יוצאין בשיר, פי' יוצאין מכל רע ח"ו, בשיר על ידי שירה, ונמשכין לו יתברך בשיר, ומזין עליהן, מלשון מזונות, דכאשר הגבורות נמתקים בא פרנסה לעולם, וטובלין במקומן, כי מצינו** (סנהדרין לט.) **כששאל הרשע אלהיכם כהן הוא וכו' במאי טבל, אהדר ליה בנורא. כי עיקר טבילה בנורא, וטובלין מטומאה בנורא בהתלהבות השיר, וזה וטובלין במקומן, עכדה"ק. נמצא על ידי שיר להשי"ת יוצאין מכל רע, ונמשכין לו יתברך ונשפע פרנסה וטובל במקומו, הכל בשיר.**

ולולא דמסתפינא נראה להוסיף על דברי קדשו בשי"ר ראשי תיבות ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, וזה שאמר יוצאין בשיר, פי' שעל ידי שירה בהתלהבות להשי"ת בל"ג בעומר יומא דהילולא דרשב"י, יוצאין מכל רע ונמשכין לו יתברך, ונשפע פרנסה לישראל וזוכים להטהר מטומאה, בזכות השירה לכבוד הילולא דרשב"י, אכי"ר.

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

(ל"ג בעומר תשס"ה לפ"ק)

בזמר בר יוחאי עצי שיטים עומדים לימודי ה' הם לומדים, י"ל כי עצי שיטים עומדים דרשו רז"ל (סוכה מה:) א"ר ירמי' משום רשב"י כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדולתן שנא' עצי שיטים עומדים עכ"ל הגמ', וי"ל בדרך רמז כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך "גדילתן" הינו במוחין "דגדלות" ושמחה, וז"ש בר יוחאי – שהוא רשב"י בעל המימרא הלז בגמ' כנז' "עצי שיטים עומדים" שממנו נלמד שצ"ל קיום המצוות דרך גדילתן הינו במוחין דגדלות שמחה והרחבת הדעת "לימודי ה' הם לומדים" וכל התורה נלמד בשמחה ופיקודי ה' ישרים משמחי לב, וממליצים זכות רשב"י ביום הנעלה הלז יומא דהילולא דילי"ה שנזכה לקיים תורת ה' ומצוותיו בשמחה וכט"ס כי במוחין דקטנות ועצבות יכולים ליפול ח"ו לגמרי, ע"כ צריכים רק שמחה, וע"ז נזכה לישועה שלימה ב"ב.

(שער יששכר)

◆◆◆

ענין ל"ג בעומר איתא בסה"ק שהיא מרומז בהפסוק "ג"ל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים ק"ט) ואולי ביאור הענין עפימש"כ המגיד הק' בעבו"י (פ' שפטים) וזלה"ק דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבוב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזבח את יצרו ויעסוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לד' מנחתו ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכנע ולהיות לו רוח נשברה, וע"פ שני אלה הדברים תכוון העבודה לד' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין א"ע אשר ע"כ הוא מתגאה לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתו"מ, או להיפוך מי שמסתכל ע"ע שהוא אין ואפס רק שהוא מרה שחורה שמתמרמר כ"כ עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו וא"כ למה יתפלל בחנם, הנה תועבת ד' גם שניהם, ע"ז איתא בתקו"ז הק' רמז על מאחז"ל

(חגיגה) סומא בא' מעיניו פטור מן הראי', כי האדם צריך לפקח ב' עינים א' לסתכל על גבהות הבוב"ה ורצונו בעבודת שוכני בתי חומר והשני לזכור קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל ורעדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד יעי"ש, ואולי כי בל"ג בעומר התחיל להתנוצץ אור מתן התוה"ק אנו מבקשים גל עיני בחי' ב' עינים, להסתכל על גדלות הבוב"ה, ובקטנות עצמו שזהו דרך העבודה הנכונה שיוכל לעסוק בתו"מ ובתפלה מעומק הלב, וזהו ואביטה נפלאות מתורתך, וערבה לד' מנחתו ועבודתו.

(תפארת שמואל)

◆◆◆

ר"ש הוא לכל אפי' לפחותים

כל מי שיש לו אמונה ברשב"י יש לו חיזוק בר' שמעון בן יוחאי. כשם שהש"ת הוא ה' לכל, כך רשב"י הוא רשב"י לכל אפילו לפחותין.

בית אהרן (ל"ג בעומר)

◆◆◆

שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו, ר"ת ש'תולים ב'בית ה' שב"י ר"ת ש'מעון ב'ן י'וחאי, דמבקשים אנחנו מהבורא ית"ש דאורות הקדושים של רשב"י וחבריו ה"שתולים בבית ה"" בעולם העליון "בחצרות אלוקינו" לאותן העומדים מרחוק מבית ה' שהם בחצרות אלוקינו כמו שהחצר הוא לפני הבית, כן עומדים מנגד "יפריחו" יזריחו ויופיעו בתוכנו.

(דברי יהזקאל)

◆◆◆

טעם החאלאק"ע

טעם למנהגן של ישראל שמגלחין שערות ילדים בעת שנתגדלו ונעשו בני ג' שנים, ובא"י המנהג לגלח הילדים בל"ג בעומר הלולא דרשב"י ע"ה על הציון הקודש, יש למצוא רמז לזה בתורה כי "והתגלח" (ויקרא יב, לג) כתיב ג' גדולה לרמז בעת שנתגדל הילד ונעשה ג' שנים אז צריך לגלחו, והפסוק הזה הוא פסוק ל"ג להורות שמגלחין אותו ביום ל"ג בעומר, והוא מקור טהור למנהגן של ישראל ומובא בפע"ח (שער ספיה"ע פ"ז) וז"ל העיד לי הרי"ס (הר' יונתן סאגיס) שהלך (האריז"ל) שם לגלח את בנו ועשה שם משתה ושמחה.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

מתנוצץ אורו של שבועות

ענין קדושת ל"ג בעומר, כי בפסח הי' מקריבין העומר הבא מן השעורין מאכל בהמה, ובשבועות שתי הלחם הבאים מן החטים מאכל אדם, לרמז שאדם צריך לטהר ולקדש עצמו בימי הספירה ולזכך את חומריותו הבהמיות כדי שבעצרת יגיע למדרגת אדם, וזהו אדם ובהמה תושיע ד' היינו אדם שעלה ע"י מעשיו הטובים ממדרגת בהמה למדרגת אדם, ויען כי בל"ג בעומר אשר כבר עברו רוב ימי הספירה מספר ל"ב ונתרחקנו ממאכל בהמה ומתקרבין ובאין ומאירים לפנינו האורות מבחי' אדם במשך הימים שהם מספר טוב, ולמאור ובא קראו יום הוא יום הילולא דהתנא הקדוש רשב"י זיע"א אשר בו יתחילו הישועות על ישראל, ועין בעין נראה כי סימנא מילתא היא כי מספר גימט' של אדם ובהמה תושיע ד' עולה מספר רבי שמעון בר יוחאי.

(הגה"ק מבארניב ז"ל הובא בס' כוחו דרשב"י)

◆◆◆

שמחת היום

אדמו"ר הקדוש הרבי ר' ברוך נכד הבעש"ט זיע"א נהג בכל שנה ושנה ביום ל"ג בעומר לעשות סיום ספרי הזוה"ק, ואחר הסיום לקח הספר הזוהר בידי קדשו ורקד כמה שעות, ואחרי ריקודין משמחת היום ומשמחת התורה נשק בפי קדשו את ספר הזוהר ואמר בזה הלשון "איך קען דיך, און די קענסט מיך" (פי' אני מכיר אותך ואתה מכיר אותי) עכל"ק.

(כוחו דרשב"י)

יום ל"ג בעומר בצל צדיקים הקודמים זי"ע

הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע:

חסיד אחד הי' פעם אחת אצל החוזה מלובלין והיה ממקורביו, אמר לו הרה"ק מה עתה במירון אמר לו שמח מאוד, אמר לו הרה"ק תרצה להיות במירון, והשיב לו, איך אפשר לי להיות, ונתן לו מעט שירים לאכילתו בשולחן ויצא מכליו ומחושיו והתחיל לנגן פזמון בר יוחאי בקול ורקד מאוד עד שלא ידע כלל שהוא בלובלין, ואח"כ תפס אותו הרה"ק מלובלין ואמר לו: ר' פרץ, היכן אתם, ובא לדעתו שהוא בלובלין.

(כתבי ר"י שו"ב)

◆◆◆

הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע:

כעין סיפור הנ"ל מסופר על הרה"ק מצאנז שפע"א כשערך הרה"ק מצאנז את שולחנו הטהור ביום ל"ג בעומר היה שם יהודי אחד מארץ ישראל, ובאמצע אכילת המיערן חשב היהודי הנ"ל בינו לבין עצמו על השמחה הגדולה השוררת במירון ביומא קדישא הדין וחבל שהפסיד בהאי שעתא הזדמנות זו לשמוח שם בהר הקודש, הרה"ק תפס תיכף את מחשבתו וקרא אותו ונתן לו קצת מהמייערן ואמר לו "דא האסטו מיירון [מירון]" ותיכף באותו רגע התחיל היהודי להרגיש

את השמחה הגדולה השוררת במירון והתחיל לרקוד בהתלהבות אש קודש, עד שכל הקהל התחיל לרקוד אתו יחד.
(עטרת חיים)

◆◆◆

הגה"ק מקארלין זי"ע:

הגה"ק בעל בית אהרן מקארלין ידוע אשר הוא הוא בעל המימרא הידועה: "כשם שהשי"ת לכל כך רשב"י לכל אפילו לפחותים", פע"א נסע הרה"ק נסיעה, וכשהיה בדרך חל ל"ג בעומר, הבית אהרן עבר בעיר בארדיטשוב ושם ערך את שולחנו הטהור, שם בבארדיטשוב היה גר יהודי בשם ר' יוזל שהיה שם אחד מדייני העיר, הדיין ר' וזל היה תלמיד חכם אבל לא היה לו קשר עם חסידות, אבל כעת שהגיע הבית אהרן לעירו בל"ג בעומר הלך להשתתף בשולחנו הטהור, באמצע הטיש קרא הבית אהרן להדיין ר' יוזל: בבקשה תאמר איזה מימרא מרבי שמעון", הזכיר ר' יוזל מאמר הרשב"י "מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים", וכשאמר ר' יוזל המאמר הוסיף הבית אהרן וסיים המאמר "מנלן מתמר", בשעת מעשה לא הבינו החסידים כוונת הבית אהרן עם המאמר וגם בזה שסיים המאמר במילים "מנלן מתמר", לא עבר הרבה זמן ור' יוזל שהיה כבר הרבה שנים אחרי חתונתו ועדיין לא נפקד בבנים, נפקד בשנה זו ונולדו לו תאומים, כעת נזכרו כבר בשולחנו הטהור של הבית אהרן בל"ג בעומר, כשהבית אהרן כיבדו במאמר מהרשב"י וסיים "מנלן מתמר", שבזה המשיך הבית אהרן ישועה ליהודי זה שיפקד ויוולד לו תאומים כמו שמצינו בתורה אצל תמר.
(שיח שרפי קודש)

◆◆◆

אצל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע:

ידוע שאצל הרב מראזוואדאוו היה ל"ג בעומר יום מיוחד וכו', דבר זה לא ראו אצל שאר נכדי דזיקוב, רק בראזוואדאוו, ושורש הדבר היה כך, להרה"ק מצאנז נזדמן פעם להיות ביום ל"ג בעומר בעיר דזיקוב, הרה"ק הרבי ר' אליעזר נהג לעשות סעודה בל"ג בעומר, והזמין את מחותנו הדברי חיים להסעודה, והוסיף ואמר לו: מחותן, חלש אני וקשה לי לישב אצל סעודה זמן רב, וע"כ אבקש מהמחותן להודיע לי בדיוק באיזה זמן יבוא, ואז נערוך את הסעודה מבלי להצטרך להמתין, ואמר לו הדברי חיים איזה שעה.

כשהגיעה השעה, נכנס הרבי ר' אליעזר ונטל ידיו להסעודה, אבל הרב מצאנז לא בא, הוא סגר את חדרו באכסניא שלו, ושמעו שהוא מסתובב בחדרו הלוך ושוב, והיה מעשן את מקטרתו, הקהל אצל הרבי ר' אליעזר תמהו, מדוע לא בא בזמן שקבע, והלכו אליו ודפקו על הדלת, אבל לא פתח, כך נמשך זמן רב, ואצל הרבי ר' אליעזר מצטערו מזה, שהלה הגיד להדברי חיים שהוא אדם חלוש והדבר עולה לו בטורח, ומדוע מתעלם הדברי חיים מכל זה.

רביה"ק זי"ע באת"ק מירון בשנת תרצ"ב לפ"ק

בסוף קיץ שנת תרצ"ב לפ"ק הוא העת אשר זכה רבינו להשתטח בפעם הראשונה על קברו של רשב"י במירון והי' שם על שבת ולכבודו באו על שב"ק מטבריה הרבה ת"ח מגדולי העיר ובראשם הגה"ק ר' מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל (אשר נשאר שם אחר שבת למשך כל השבוע ואף למדו ביחד שיעור בזוה"ק), ושהה שם י"ב ימים רצופות, ונדר שם נרות ויין ליומא דהילולא דרשב"י בל"ג בעומר.

ומן הראוי להעתיק מכתב קודש שכתב לו מרן רבינו ז"ל מעיר קראלי, אחרי שובו לביתו מביקורו בארה"ק, וכותב לו רבינו כמה ענינים בנוגע לביקורו באר"י, ובשולי המכתב הוסיף רבינו לברכו בברכת תודה ותשואות חן על טרחתו עבור רבינו, על הטוב וההסד שעשה לרבינו בעת שהותו באר"י ואודות קיום נדרו במירון.

"ומה ששאל אותי אודות מה שאמרתי לו בחיפה סכום ההדלקה והיין שאתן בל"ג בעומר שנדרתי בהיותי במירון, אינני זוכר בבירור הסכום, כי סמכתי על כ"מ נ"י שאמרתי לו, וחשבתי שבוודאי ירשום לעצמו, וכעת אשר גם כ"מ נ"י אינו זוכר, אכתוב לו אי"ה בקרב האיך להתנהג, ואין הזמן גרמא כעת... גם ימחול נא להזכירנו בכל עת אצל כל המקומות הקדושים לישועה".

לאחר זמן מה כתב לו מרן רבינו שיתן סכום גדול של כ' נרות וכ' ליטרא יין על שמו בל"ג בעומר ביומא דהילולא דרשב"י במירון, המכתב במלואו נדפס בס' דברי יואל מכתבים (חלק א' מכתב קכ"ח) וזל"ק:

"והנה זכור יזכור נא אשר בעת הפרדי מאתו בחיפה אמרתי לו אשר פצו שפתי לנדור נדר בהיותי במירון סכום הנרות והליטרות יין ליתן שם ביום ל"ג בעומר ולא העליתי עוד הדבר על זכרוני כי סמכתי על מה שאמרתי לו שם, ושוב כתב לי כ"ת נ"י אשר שכח סכום הנרות והליטרות יין, והיות כי גם אנוכי שכחתי הסכום אשר ע"כ למען יהי' עד שיצא הספק מלבי ימחול נא לקנות שמן להדליק שם עשרים נרות, גם ליתן עשרים ליטרא יין על שמי ביומא דהילולא רבא של ל"ג בעומר. ואי"ה בימים האלו אשר אקווה לשלוח בעת הצעטיל שאני נוהג בכל שנה, שמה אוסיף גם להחזיר לו במיטב את הסכום שיתן עבור השמן והיין הנ"ל. ואבקשו עוד הפעם שימחול אלף פעמים על טרחתו ולעשות כנ"ל בלי ספק, כי בהיותי במירון נדרתי כן והלילה לי לעבור ע"ז, ואם אולי לא יסע כ"ת שמה ישלח ע"י איזה איש מהימן שלא יתעצל בדבר בבירור, כי בוודאי יש הרבה אנשים חשובים שנוסעים לשם, ואני סומך על כ"ת נ"י שלא אבוא בטח לידי מכשול ח"ו, ואני נותן לו ת"ח במוקדם".

ואכן כאשר קיבל הרה"צ ר' יואל אשכנזי מכתב זה הזדרז למלאות רצון קדשו.

< < <

הרב מראזוואדאוו היה אז אברך, וחס על כבוד אביו, הלך להאכסניא ודפק בכח על הדלת, כששמע הדברי חיים דפיקה חזקה, פתח את הדלת, וכראותו את הרב מראזוואדאוו קרא אותו פנימה, וחזר וסגר את הדלת, והם הסתובבו יחדיו בהחדר הלוך ושוב שעה ארוכה.

כשיצא משם הרה"ק מראזוואדאוו היה בהתלהבות נוראה (צוקאכט), ומאז נקבע אצלו ל"ג בעומר ליום מיוחד בשנה, ואמרו שהדברי חיים גילה לו שורש קדושת היום הזה.

(בית צדיקים יעמוד ח"ג דף ס"ד)

◆◆◆

כידוע היה ל"ג בעומר נחשב כיומא דפגרא חשוב אצל הרה"ק מראזוואדאוו, והוא קיבל את ענין ל"ג בעומר מהרה"ק מצאנז, ומעשה שהיה כך היה: פעם שבת הרה"ק מצאנז אצל הרה"ק מדזיקוב, ונשאר שם לל"ג בעומר, והיה מדובר שיערכו את הסעודה בשעה י"ב בצהריים, הזמין הרה"ק מצאנז את הרה"ק מראזוואדאוו שיכנס אליו בשמונה בבוקר, לפני התפילה, וכשבא שוחח עמו במשך ארבע שעות תמימות.

כאשר הרה"ק מדזיקוב ראה שהשעה מתאחרת והרה"ק מצאנז טרם התפלל, שלח משמשו משה משרת לראות מה הרה"ק מצאנז עושה, הלך המשמש לאכסניית הרה"ק מצאנז ונקש בדלת, הרה"ק מראזוואדאוו ביקש לקום ולפתוח, אמר לו הרה"ק מצאנז: אל תלך, אני אפתח, הוא פתח את הדלת וכיבד את משה משרת במלקות ממקטרתו כדרכו בקודש.

שב משה משרת אל הרה"ק מדזיקוב, ואמר: שניהם מפטפטים, "זיי זיצן און באצקעין", והוסיף: שכר הליכה כבר קיבלתי, הן המכות שהרה"ק מצאנז כיבדו בהן, שיחתם הסתיימה בסביבות השעה שתים עשרה, והרה"ק מצאנז עמד כעשרים מינוט, ואמרו בשמו, שהוא מתלבש במלאך שיש לו אלף פיות ואלף לשונות, כשסיים את תפילתו, ישבו לסעודת ל"ג בעומר. הרה"ק מראזוואדאוו לא סיפר לאיש על מה שוחחו, אף לא לבניו הקדושים, אך זאת אמר, שהרה"ק מצאנז אמר כאלו דיבורים, "אזעלכע שמועסן", ששערות ראשו סמרו מפחד, "די האר האבן זיך פאר פחד אויפגעשטעלט אונטערן קאפל אויפן קאפ", ואז גילה לו "ווי אזוי מען זעהט א נשמה".

משם קיבל הרה"ק את סוד ל"ג בעומר לעשותו כחג, וקראו "יום קבלת התפילות", כמו שכתב מרן המנחת יהודה [מסטוטשין] במאמריו.

פעם היה הרה"ק מצאנז באיוואניטש (מקום מרפא) ולשבת נסעו אליו הרה"ק מראזוואדאוו וחותנו מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, והיו שם כשמונה מאות יהודים לשבת.

בליל שב"ק בעת עריכת השולחן הטהור, ישב הייטב לב מימין הרה"ק מצאנז, והרה"ק מראזוואדאוו לשמאלו, לאחר ברכת המוציא – והדגיש תיבת המוציא – פנה הרה"ק מצאנז והמתיק סוד עם הרה"ק מראזוואדאוו, לאחר שסיים את דבריו פנה הייטב לב לחתנו מאחורי גבו של הרה"ק מצאנז, ושאלו בלחש מה אמר לו הרבי, פנה אליו הרה"ק מצאנז ואמר לו: מה ששוחחתי עם המחותן, אני מצווה שלא לומר.

<

ובס' דברי יואל מכתבים (חלק א' מכתב קכ"ט) מובא שם מכתב תודה שכתב לו מרן ז"ל על מילוי שליחותו:

"אחדשת"ה באה"ר, הנה בראשונה אביע לו רב תודה ות"ח על אשר עשה שליחותי למירון כאשר כתבתי לו אז, ומחמת טירדותי וגם שהייתי נודד מביתי על מקום אויר טוב לצורך בריאות גופי לזה נתאחרתי מלכתוב לו ע"ע, גם בשליחות המעות שהייתי רגיל לשלוח ע"י אביו הרב נ"י נתאחרתי עכשיו מאוד, כעת שלחתי הסכום כהרגילי והוספתי עוד עבורו את הסכום שכתב שעלה לו הוצאת הנסיעה והיין והשמן במירון, ה' ירחם שנזכה לישועה גמורה במהרה דידן...

ויזכירני שם במקומות הקדושים לכוה"ט ולישועה גדולה אני וביתי וחתני שיחיו כאשר נודע לך, והנני מברך אותך ואת כל ב"ב שיחיו בכוה"ט, ותזכו כולכם לשנה טובה ומבורכת בכל מיני ישועות ברוחניות ובגשמיות כאשר עם לבבכם וכלו"ע ידידכם ש"ב הדושת"ה באה"ר ומצפה לרחמי שמים ברוחניות ובגשמיות בכל הפרטים (התי"ק)".

סיפר הרה"צ ר' עמרם בלוי זצ"ל שהתאכסן אז עם רבינו בפונדק אחד, ולילה אחד במירון באישון לילה כשכל הקהל ישנו הרגיש ר' עמרם שרבינו יצא מן הבית, והלך לחפשו ומצאו משתטח על ציון קוה"ק של רשב"י, ובבכיות עצומות חוזר על הפסוקים שבתהלים "הבט משמים וראה, ופקוד גפן זאת, וכנה אשר נטעה ימינך, ועל בן אמצתה לך, תהי' ידך על איש ימינך, על בן אדם אמצת לך, ולא נסוג ממך, תחיינו ובשמך נקרא" וכפל ושילש הפסוקים פעמים רבות בבכיות עצומות והשתפכות הנפש.

ופירשו זאת, שהיו להרה"ק מצאנז ענינים מיוחדים שגילה אותם לתלמידים מסויימים בדווקא, והראיה מענין ל"ג בעומר שמסרו רק להרה"ק מראזוואדאוו, ומה ששייך לצדיק זה אינו יכול לומר לצדיק אחר, והראיה, שהרה"ק מראזוואדאוו לא סיפר מענין ל"ג בעומר שקיבל לאף אחד.

(החכמה מאי"ן דף ק"ל)

◆◆◆

מקובל בין חסידים ואנשי מעשה העובדא דלהלן: אא"ז הדברי חיים מצאנז זי"ע היה פעם בדזיקוב אצל מחותנו הרה"ק הרר"א זצ"ל, והמתינו על הדברי חיים ליכנס לסעודת ל"ג בעומר, וכשאיחר בדבר, שלחו למשמש להביאו אל השולחן, כשפתח המשמש את הדלת, ראה שהדברי חיים אוחז ביד הרה"ק רבי משה'לע מראזוואדאוו זצ"ל, ורמז הרה"ק מהר"מ למשמש שלא יבלבל עתה, ואחרי שהגיעו אל השולחן, שאל הרה"ק מהר"א לבנו רבי משה זצ"ל, על מה שוחחו, והשיב לאביו, שהדברי חיים מסר לו סודות של השיר בר יוחאי, "ווי אזוי אריין צו שטעלן יעדן בר יוחאי אין זיין קעסטל".

(שיחתן של עבדי אבות ח"א דף רפ"א)

◆◆◆

רבי משה מראזוואדאוו זי"ע היה פעם בל"ג בעומר אצל הדברי חיים [מצאנז] זי"ע, ואמר רבי משה שאחיו רבי נפתלי חיים נמצא עכשיו במירון, ונעשה שם התעוררות, אז סגר עצמו הד"ח עם רבי משה קודם התפילה, ואמר רבי משה אח"כ שאז גילה לו הד"ח הסוד של ל"ג בעומר.

(אוצר ישראל דף קס"א)

◆◆◆

הרה"ק מראזוואדאוו העיד על עצמו (או צדיקים אחרים העידו עליו) שיש לו ניצוץ מנשמתו של התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון (או מרבי שמעון בר יוחאי), ואכן ראו אצלו שבל"ג בעומר נהג להתפלל לפני התיבה כל השלש תפילות.

והיה זה לפלא, כי מפאת גודל חולשתו וכו' לא התפלל כמעט כל השנה לפני התיבה, ואפילו בג' חשון, יומא דהילולא של אביו הגה"ק רבי אליעזר'ל [מדזיקוב זי"ע], לא התפלל כל הג' תפילות לפני התיבה, ופעם אחת אחרי שהתפלל בג' חשון תפילת ערבית לפני התיבה התיישב על הכסא (זאפע) ואמר שהיום הוא יומא דהילולא של אביו, ובעוד יומיים יומא דהילולא של אמו (ה' חשון) ואיני יודע מהיכן מחליפים כח (בלשונו: היינט יארצייט, איבער מארגן יארצייט, איך וויס נישט וואו נעמט מען אזויפיל כח), ועל כל זה בל"ג בעומר התפלל כל הג' תפילות לפני התיבה.

(י"ג אורות ח"ב דף ר"י - בית צדיקים יעמוד ח"ג דף ס"ד)

◆◆◆

בל"ג בעומר הי' הרה"ק מראזוואדאוו נוהג לומר קדיש ולהתפלל לפני העמוד, ואף הדליק נר לכבוד היארצייט, ונתן תיקון כמו בעל חיוב, והרה"ק הצבי לצדיק בלאזשוב זי"ע אמר בבדיחותא שרבי שמעון בר יוחאי כבר אינו בעולם כמה אלפים שנה ועדיין יש לו כאן יתומ'ל קטן בעולם.

(דברי שלמה יהודה דף תי"ה)

◆◆◆

פעם אחת יצא מפיו הקדוש [של הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע] אם העולם היו יודעים שיכולים לפעול אצלי בל"ג בעומר יותר מיוהכ"פ, אז היו באים אלי רק על ל"ג בעומר, ומאז ואילך נסעו אליו אלפים ורבבות מישראל על ל"ג בעומר ונושעו על ידו.

(כל הכתוב לחיים דף רכ"ה)

◆◆◆

גם הרבה אנשים שפנו אליו [אל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע] בבקשות במשך השנה, דחה אותם עד ליום ל"ג בעומר, ואכן ביום זה נתאסף קהל רב בראזוואדאוו.

(י"ג אורות ח"ב דף ר"י)

◆◆◆

רביה"ק זי"ע באת"ק מירון ל"ג בעומר תש"ו לפ"ק

הן ידוע ומפורסם המנהג בארץ ישראל להדליק הדלקה ביומא דהילולא רבא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע ועכי"א. ובפרט במקום הקודש ציון המצויינת באתרא קדישא מירון יע"א, ופעם אחת דיבר רבינו זי"ע בעת עריכת שולחנו הטהור בל"ג בעומר אודות מנהגי ההדלקה ביום ל"ג בעומר, וסיפר על הזכות הגדול של ההדלקה שקנה הרה"ק מרוזין זי"ע, ועד היום מחזיקים נכדיו בירושה ובמסורת בהדליקם את ההדלקה אצל ציון המצויינת.

אז בשעת תש"ו עת שהותו בארה"ק נהג רבינו כמנהג הקודש, ואחרי תפלת ערבית יצא רבינו מבית מדרשו שברחוב שערי פינה אל עבר רחוב מאה שערים ושם הדליק את המדורה תחילה בביהמ"ד כתב סופר שבשכונת בתי אונגארן, ורקד בעוז ובחדוה על הניגון בר יוחאי בהתלהבות רבה ועצומה וינועו אמות הסיפים. - משם פנה רבינו אל ביהמ"ד קהל יראים מארמארוש שברחוב מאה שערים וגם שם נתאספו כמה מנינים יהודים להשתתף ולחזות בהדלקת רבינו מדורת אש לכבוד התנא האלוקי רשב"י כמנהג המקום.

אודות יום ל"ג בעומר ההוא ונסיעתו של רביה"ק למירון שמענו מפי הרה"ח המפורסם ר' שלום אליעזר מרגליות זצ"ל בנו של הגה"צ המפורסם רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל "איש מירון" שהי' ממקורבי בית המלך אצל רבינו זי"ע בימים ההם.

רבינו נסע מירונה ביום ל"ג בעומר ורק לעת ינטו צללי ערב עלה להשתטח על ציון המצויינת יען שמשך כל שעות היום לא הי' אפשר לילך שם מחמת ריבוי המתפרצים והתערובות, ורק בערב כשכבר הי' רק מתי מעט וכל ההר והדרך למערת הרשב"י נתרוקנו קצת או אז עלה רבינו לציון הקודש.

רבינו מזכיר זאת גם אח"כ בספרו הקדוש על האגולה ועל התמורה (סי' ק"ז) וזה לשון קדשו: "וזכור אני כשהייתי בא"י לפני רבות בשנים הלכתי על יד הציון בל"ג בעומר לעת ערב, כי בכל היום לא הי' אפשר לילך שם מפני ריבוי המתפרצים, ולעת ערב לא מצאתי שם מהיראים כ"א מעט מזעיר" עכלה"ק.

לפני הנסיעה למירון כבר הי' ניכר על רבינו התרגשות עצומה ושהוא מכין את עצמו בהכנה דרבה לאיזה דבר גדול, וכמה פעמים רימז שהוא מצפה ומקווה להוושע ביחד עם הרבנית הצדיקת ע"ה בזרע של קיימא אשר זה הי' תקוותו ושאיפתו כל השנים ובכליון עינים הי' מצפה לישועה מן השמים.

רבינו יצא לדרך בחדוה עילאה ואתו עמו לקח גם את הרבנית ע"ה ואמר לה שיש סגולה להפקד בזרע של קיימא, והוא לקבל על עצמו במערת הרשב"י במירון שאם יושעו ויוולד להם בן יקראו שמו "שמעון" ע"ש רבי שמעון בן יוחאי זי"ע.

< < <

ל"ג בעומר היה ידוע בראזוואדאוו ואל הרה"ק ר"י מסטיטשין זי"ע, כיום פקידה וישועה, המונים נהרו להיוושע, עד שמרוב הדוחק לא יכלו הגבאים להשתלט על הקהל, והרה"ק מראזוואדאוו היה עומד בעצמו ליד הפתח ופיקח על הסדר.

(החכמה מאיר"ן דף קל"ב)

◆◆◆

איש אחד בא להרה"ק רבי משה מראזוואדאוו זי"ע לבקש ישועה גדולה, וציוה לו שיבוא בל"ג בעומר, כי אז עת רצון להתפלל ולפעול ישועות בזכות רשב"י, ואמר על זה רמז בפסוק (תהלים פד, ג) לבי ובשרי ירננו אל קל חי, לב"י נוטריקון ל"ב יום, דהיינו שכבר עברו ל"ב ימי העומר, ועכשיו הגיע ובשר"י, נוטריקון רבן שמעון בר יוחאי, דהיינו ל"ג בעומר יומא דהילולא דיליה, והיום הזה מסוגל להתפלל ולקיים ירננו אל קל חי, שאז הקב"ה מקבל התפילות.

(בית צדיקים יעמוד דף ס"ה)

◆◆◆

שמעתי מהרה"ג ר' נחום האראוויטץ, שאביו הגה"צ ר' יעקב יצחק זצ"ל היה בן בתו של הרה"ק ר' יעקב יצחק מאיוויניטש שהי' חתן הרה"ק ר' מנשה מראפשיץ זצ"ל, וזקינתו הנ"ל לא זכתה לבנים, כשכבר עברה י"ד שנים מהנישואין נסעה להרה"ק ר' משה'לע ראזוואדאווער זצ"ל שתיווישע בזרע של קיימא, אמר לה הרה"ק שתבוא אליו על ל"ג בעומר, וכן עשתה, ובאת אליו על ל"ג בעומר, אמר אז הרה"ק: "איך האב א נשמה איך וואלט עס געגומען פאר מיין משפחה, אבער איך קען נישט צוקוקן איר צער, געב איך עס פאר איר", אחר זה נולד אביו זצ"ל.

בימים ההם היו לובשים העמעדער בלי כפתורים, והיו ב' מינים, א' בלי חוטים (בענדלעך) וא' בחוטים, ואביו היה לובש בהעמעד עם חוטים, ופע"א הי' אצל הרה"ק מפלאנטש בנו של הרה"ק מראזוואדאוו וראה אותו לבוש בהנ"ל, אמר לו: "דו ביזסט מיין ברודער און דו גייסט מיט בענדלעך" [כוונתו הי' שהרי אביו הרה"ק מראזוואדאוו אמר שזה הנשמה רצה ליקח להמשפחה שלו].

(שיח זקנים ח"א דף מ"ז)

◆◆◆

סיפר לי הרה"צ ר' משה האלבערשטאם מקיוויאשד ששמע מחותנו הגה"צ מקיוויאשד זצ"ל ששני דודיו משמעו שאנשים נושעים בראזוואדאוו בבנים בל"ג בעומר, נסעו ג"כ להרה"ק ר' משה'לע בל"ג בעומר, ואמר להם שיסעו לביתם ויביאו גם נשיהם, הם עשו כן וגם נשיהם באו אז באותו ל"ג בעומר, ונושעו בבנים.

(שיח זקנים ח"ב דף מ"ב)

◆◆◆

הרה"ק מראזוואדאוו היה מחלק בייגל ביום זה, ואמר כי יש בשמו רמז לל"ג בעומר, וידוע לי מיהודי ממעלין,

< < <

רבינו הגיע למירון ונכנס אל הקודש פנימה ציון המצויינת אשר שם חלקת מחוקק ספון התנא האלוקי רשב"י והתחיל ללמוד האדרא זוטא מהזוהר הק' בהתלהבות אש קודש ובהתעוררות רבתי, אח"כ אמר תהלים בציבור בהתעוררות מיוחדת כשדמעות רבות זלגו מעיניו מאין הפוגות, באמירת התהלים שפך צקון לחשו וכאב ליבו בהשתפכות הנפש, וכן קרא שם קוויטלעך.

ובזמירות דברי יואל מובא שאחד מאנשי שלומינו שהי' עם רבינו שם במירון שאל אותו איזה פרקי תהלים שיאמר, ורבינו השיב לו מקאפיטל צ' עד ק"ז ועד בכלל. - כשגמר הלה את הי"ח קאפיטלעך חזר ושאל לרבינו אם ימשיך בתהלים מק"ז ואילך, השיבו רבינו שיחזור שוב ויאמר אלו הקאפיטלעך מצ' עד ק"ז.

אח"כ יצא רבינו ברקידה וזימר את השירי קודש בר יוחאי וכו', כל החבורה רקדו בהתרגשות, בשעת הזמירות ג"כ זלגו מעיני רבינו נחלי דמעות.

ביציאתו נכנס רבינו בחדרו המיוחד של הגה"צ המקובל רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל, שהי' לו חדר קבוע בחצר של המערה רבינו ציוה למשב"ק שיערוך על השלחן מזונות ובראנפן שהביאו עמהם מירושלים, כל הציבור חסידים ואנשי מעשה ישבו לשלחן ורבינו בכבודו ובעצמו חילק את הבראנפן לכל המסובים ודיבר בקדשו מגודל קדושת היום ומגודל קדושת רשב"י.

רבינו ביקש אז מכל הנוכחים בדמעות שליש שכאו"א יקח כוס עם בראנפן ויתנו לו ידיהם לברכו שבזכות התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי זי"ע יוושע בזרע של קיימא.

שקט ודממה שררה בכל החדר וגודל ההתעוררות ריחפה באויר החלל והי' ניכר על פני הציבור, ואחרי דקות אחדות פתח רבינו בדברות קודש כשהתחיל בקול בכי: "מפני מה היו אמותינו עקרות שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים".

והקשה רבינו מדוע עשה כך הקב"ה דייקא בזרע של קיימא לנסות את האמהות הק' כדי שירבו אליו בתפילה, והרי כמו כן הי' אפשר לנסותם בבריאות וכדו' וגם אז היו מתפללות אליו ית"ש כפי שהקב"ה מתאוה לתפילתן.

ותירץ רבינו כשקולו נחנק מבכיות נוראות "אבער, הייליגער באשעפער דו וויסט גוט אז א צדיק זאגט אויף יעדן זאך וואס עס גייט איהם נישט גוט "גם זו לטובה" און ביי אנדערע פראבלעמען זענען צדיקים נישט אזויפיל מרעיש עולמות, ווייל זיי זענען מקבל באהבה אלעס וואס דו טוהסט מיט זיי, אבער איין זאך איז דא וואס דו קענסט איהם דערקוטשען דאס איז וועז זיי האבן נישט קיין קינדער ל"ע, דאן זענען זיי זיך שטענדיג מצטער, און דאס טוהט זיי אמת'דיג וויי, ווייל זיי ווילן אויפשטעלן קינדער בנים עבדי ה', דערפאר טוהט דאס דער באשעפער דוקא ביי דעם ענין, אז די צדיקים זאלן בעטן ביי השי"ת".

< < <

ר׳ אליעזר, שהרבי כיבדו בבייגל בל״ג בעומר והוא הצליח מאוד ונעשה עשיר גדול, והיה בעל צדקה נודע.

(החכמה מאי״ן דף קל״ב)

◆◆◆

סיפר לי הגה״צ ר׳ מרדכי מנשה זילבער ששמע מכ״ק אדמו״ר [ר׳ יהודה] מסטיטשין זצ״ל, ששמע מאביו הרה״ק [רבי יצחק] מסטיטשין זצ״ל, שאביו הרה״ק מראזוואדאוו זצ״ל אמר בענין ל״ג בעומר, ״וען איך וואלט געקענט געקענט זיין אין מירון אויף ל״ג בעומר, וואלט אויך געקענט אויספועל׳ן פאר אידן כל מיני ישועות, און אפשר גאר דעם רעכטן קנאק (היינו ביאת המשיח)״.

(שיח זקנים ח״ד דף ק״י).

◆◆◆

סיפר לי הגה״צ ר׳ מרדכי מנשה זילבער ששמע מכ״ק אדמו״ר [ר׳ יהודה] מסטיטשין זצ״ל, ששמע מאביו הרה״ק [רבי יצחק] מסטיטשין זצ״ל, שכשהתחיל אביו הרה״ק מראזוואדאוו זצ״ל לעשות ענין גדול מל״ג בעומר, לא הגיע קהל גדול לשולחנו, ונגמר השולחן כשהיה עדיין יום, והלך הרה״ק מראזוואדאוו לטייל בחוץ ואמר לבנו הרה״ק מסטיטשין, ״אוי, די זון גייט שוין אונטער, וועז איך וואלט געקענט האלטן דעם טאג מיט אייזערנע צוואנגען וואלט איך אים געהאלטן, ס׳איז מיר קיין שום טאג נישט אזוי גוט אויפן הארץ אזוי ווי דער טאג.

(שיח זקנים ח״ד דף ק״ט)

◆◆◆

באמירת התורה היה הרה״ק מראזוואדאוו מפליא את מעלת היום, אומר היה, ש״משה״ בגימטריא ל״ג בעומר, ואמר: שאין לו בכל השנה כולה זמן טוב כמו ל״ג בעומר, אילו הייתי יכול לעכב את היום הזה, הייתי מחזיקו בשיניים.

(החכמה מאי״ן דף קל״א)

◆◆◆

אמר הרה״ק מסטיטשין זי״ע, כשהיה אביו הרה״ק מראזוואדאוו מזכיר בל״ג בעומר את שמו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי היה כה עורג וכוסף, עד שלא היה יכול להוציא את התיבות מפיו.

(החכמה מאי״ן דף קל״א)

◆◆◆

שמעתי מהרה״ג ר׳ יצחק לעבאוויטש אב״ד וואדרידזש, ששמע מהגה״צ מוהר״א מקיוויאשד זצ״ל, שאצל הרה״ק ר׳ משה׳לע מראזוואדאוו זצ״ל האט זיך געעפנט צוויי שניר׳לעך טרערן אין הושענא רבה און ל״ג בעומר [היו נפתחין שני שרשרות של דמעות בהושענא רבה ובל״ג בעומר], והראה על עיניו איך שנזלו דמעות, ואמר א גאנצן טאג האט זיך געגאסן א קוואל פון טרערן [במשך כל היום היה נשפך מעין של דמעות].

(שיח זקנים ח״ו דף קנ״ז)

< < <

אז הרים רבינו את קולו הערב והנעים ובבכיות נוראות זעק, באשעפער אויף זרע של קיימא זאגט נישט דער צדיק גם זו לטובה, געב איהם קינדער ער וויל זוכה זיין צו דורות ישרים. כל הציבור געו בבכיות עצומות כששמעו האיך שהצדיק מתווכח בביכול עם הקב״ה ומבקש לו בתפילה ובתחנונים שישפיע לו זרע של קיימא.

אחד המקובלים הודיע להרבנית ע״ה שיש סגולה בדוק ומנוסה להפקד בזרע של קיימא ע״י עריכת סעודה לכבוד הרשב״י ולכך ציוה רבינו להרבנית שמידי שנה בשנה תערוך סעודת ל״ג בעומר לכל הקהל הקודש, ואכן כן עשתה החל משנת תש״ו והלאה.

לאחמ״כ יצא רבינו לעבר ציון הקדוש של התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי והמשיך שם לשפוך שיחו בתהלים, ומשם עלה על גג המערה והדליק את ההדלקה והציבור פצחו בזמירות דיומא ויצאו בריקוד.

*

בהזדמנות אחרת סיפר פעם רבינו אודות הל״ג בעומר ההוא בגעגועי קודש והרבה כיסופין, והתבטא בזה״ל: ״פעסער אהבה טרערן זענען דארט פארגאסן געווארן״.

קיבלנו מפי השמועה שאחד מהרבנים שנוכחו שם בעת שסיפר רבינו אודות הל״ג בעומר ההוא במירון, שאל את רבינו אם החתם סופר זי״ע הי׳ שם מה הי׳ אומר לכל זה? (עי׳ בתורת משה להחת״ס בפרשתן מה שעירער אחרי הרעידת אדמה בעיה״ק צפת על היו״ט שעושים במירון ביום ל״ג בעומר, וכמו כן המה כתובים בשו״ת חת״ס סי׳ רל״ג עיי״ש).

השיב לו רבינו ״אני חושב שאם החתם סופר הי׳ רואה זאת בעצמו בודאי לא הי׳ מתנגד לזה״.

וכמו כן הוסיף לו רבינו שמחמת אותו סיבה התנגדו הרבה צדיקים מחוץ לארץ לזה, יען שמעולם לא היו יום ל״ג בעומר במירון ולא הרגישו השמחה וההתרוממות הנפש כי אילו היו שם לא היו מתנגדים לזה.

הנה כי כן ידוע שבל״ג בעומר תשי״א שכב רבינו על ערש דוי כשפרחה לו מחלת השושנה על רגלו, ולפיכך ערך את שולחנו הטהור בחדרו המיוחד, כשרק רבנים מיוחדים ועוד כמה אנשים חשובים הירשו להכנס אל הקודש פנימה.

באותו סעודה הירבה רבינו לספר מביקורו בשנת תש״ו במירון, כשבמיוחד התייחס על מה שראה בעיניו את גודל הגעגועים והכיסופים של יהודי תימן וראה את התרגשותם וחביבותם העצומה לעלות למירון ביומא דהילולא ל״ג בעומר, עד כדי כך שכבר יצאו בדרכם באמצע ימי החורף וערכו את ימי חג הפסח הם ונשיהם וכל משפחותיהם על אם הדרך, והכל כדי שיגיעו ביום ל״ג בעומר באת״ק מירון יע״א.

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת

זמירות שבת (ז)

◇ זמר מנוחה ושמחה ◇

מנוחה ושמחה אור ליהודים - יום שבתון יום מחמדים
שומרי והזכרי המה מעידים - כי לששה כל ברואים ועומדים

או"ר ליהודים

"מנוחה ושמחה", כלומר על ידי שמירת שבת קודש כראוי, יש לישראל "מנוחה" מן אויביהם היצר הרע, "ושמחה" לב שמח, לאשר יש להם חירות מיצר הרע, וממילא "אור ליהודים", מכתנות "עור" נעשה "אור" באל"ף כידוע (זוהר בראשית לו:).

(ויטב לב – פרשת נח בד"ה או יאמר)

מנוחה ושמחה אור ליהודים. י"ל הכונה, כי ישוב הדעת ושמחה דער לייכט דעם איד.

(תורת אבות – שבת אות קצא בשם ר"מ מלעכאוויטש)

דביקות בשורש

בשבת זוכה האדם להידבק בשורשו, וזו היא שלימותו, ולכך השבת נקראת יום 'מנוחה ושמחה'.

(שפת אמת – פרשת פנחס תרמה ד"ה בפסוק הנני)

הארת האור הגנוז

כל השומר שבת כהלכתו זוכה ליהנות מאור הגנוז ששת ימי בראשית, ולפיכך השבת היא 'אור ליהודים'.

(רביד הזהב - דביר המוצנע פרשת בא ד"ה ויט)

בזכות השבת חוזר ה' ומשפיע לעולם
שיעור שיתקיים לעוד ששה ימים

שומריו וזוכריו המה מעידים כי לששה כל ברואים ועומדים (פיוט מנוחה ושמחה). לכאורה היה לו לומר כי 'בששה' כל ברואים, ואומרו 'לששה' הוא משולל הבנה. אבל הענין הוא, דכתיב (שמות כ, יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ופירש באור החיים שהיו העולם רופף ורועד, וכשבא שבת עמד בקיומו, וזה מעמיד העולם עוד ששה ימים, כי שבת הוא נפש העולם, עיי"ש. ומבואר במסכת גיטין (עז.) כי מרביעי ואילך נקרא קמיה שבתא, ומיום ראשון עד יום ד' נקרא בתר שבתא, וידוע מהאר"י שמרביעי ואילך יעורר קדושת שבת הבא, עד יום ג' ועד בכלל ישאיר מקדושת שבת שעבר.

ונ"ל כי התעוררות דבר חדש נקרא זכירה, שמזכיר ומעורר אותו דבר, ובפרט אם כבר היה אותו דבר וחוזר ומעוררו, מה שאין כן כשרוצה בדבר שכבר יש כאן שלא ילך, נקרא שומר ששומר אותו שיתקיים. ועפי"ז מבואר המדרש (ילקוט יתרו רמז רצ"ה) זכור מלפניו ושמור מלאחריו, ודו"ק. וזה שאמר שומריו וזוכריו, היינו הממשיכין קדושת שבת מלאחריו ומלפניו, המה מעידים כי לששה, ר"ל כי רק על ששה ימים כל ברואים ועומדים, ואחר כך היה העולם כלה ונפסד, אך בבא שבת חזר לבריאותו ולאיתנו שהוא עיקר קיום העולם.

(ישמח משה – פרשת יתרו עה"פ זכור את יום)

הוא אשר דבר לעם סגולתו - שמור לקדשו מבואו ועד צאתו
שבת קודש יום המחתו - כי בו שבת א'ל מכל מלאכתו

הוא אשר דבר לעם סגולתו

'הוא אשר דיבר לעם סגולתו שמור לקדשו מבואו ועד צאתו', דיבר הוא לשון מנהיג, כמו (סנהדרין ח.) דבר אחד לדור, כלומר הוא אשר ראוי להיות מנהיג לבני ישראל, 'שמור לקדשו מבואו ועד צאתו' מי שהוא שמור וזהיר לקדש א"ע מעת בואו לעולם הזה ועד צאתו.

(דברי יחזקאל – לשבת בד"ה הוא אשר דיבר)

בכת"י הגה"צ ר' שלמה ברוך פראגער ז"ל האבד"ק פעטראוואסעלא מביא שמדן הקדושת יו"ט היה פעם אצל הגה"ק משיאווא זצ"ל, וכבדו לומר דברי תורה, והקדושת יו"ט מיאן בזה, והרה"ק משיאווא הפציר בו, והשיב הקדושת יו"ט שהוא בא לשמוע דברי תורה ולא לומר, ואחד שהפציר בו ענה הרה"ק משיאווא ואמר, 'הוא אשר דבר לעם סגולתו שמור לקדשו מבואו ועד צאתו הוא אשר דיבר לעם סגולתו, רק זהו יכול לדבר דברי תורה לעם סגולתו, מי שהוא שמור לקדשו מבואו ועד צאתו, מי שהוא בקדושה מבואו לעולם הזה עד צאתו לעולם הבא.

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י זכות אבות נחשב שביתתינו כשמירת שבת בלי הפסק

'הוא אשר דיבר לעם סגולתו שמור לקדשו מבואו ועד צאתו', פתח הרב אדומו"ר הה"ק ר' דוב בעריש זצוקללה"ה ואמר, שמירת השבת צריך להיות בלי הפסק בדברי חול מבואו ועד צאתו, וע"ז אמר הכתוב 'מחלליה מות יומת', תיבת 'מחלליה' הוא מלשון 'חלל', שיהי' חלל בנתיים מדברי חול, ולכן גוי ששבת חייב מיתה כי הוא עושה בו חללים והפסקות, ולכן הוא חייב מיתה, אבל ישראל עם קדוש בני אברהם יצחק ויעקב, זכות אבותיהם עומדת להם שהחלל שבנתיים הוא כלא הי', והם הם כשומרים אותו מבואו ועד צאתו, ולכן אמר הפייטן 'הוא אשר דיבר לעם סגולתו', הוא לשון סגל משולש והם בני אברהם יצחק ויעקב, 'שמור לקדשו מבואו ועד צאתו' הם הם השומרים את השבת מתחילה ועד סוף.

(שיח שרפי קודש - שבת אות עב)

גדול כח קדושת מצות עונג שבת בכל אופן

וספרתם לכם ממחרת השבת. ידוע רמזה לנו תוה"ק את רום מעלת המענג את השב"ק אשר כל דבר ודבר אפילו מצרכי הגופניות והגשמיות, כשאדם עושה אותה לכבוד עונג שבת הוא עולה במעלת הק' ביתר שאת ויתר עז, ואדרבה שהיא חיובא דאורייתא, שמחויב וצריך האדם בכל מה דאפשר, להתאמץ להרבות לעצמו נחת רוח ולהתענג בתענוגים והנאות בש"ק בכל מה דאפשר, **כל המרבה בעונג שבת ה"ז משובח, הן באכילה והן בשתיה והן בשינה לכבוד עונג ש"ק, ואפילו עדיין אין יד שכלו מגעת להיות כל תענוגיו והנאותיו צלולים וזכים לש"ש עם כל הכוונות והיחודים התלוים בה, ולא מפני זה ימנע עצמו ח"ו מלהיות נהנה ומתענג בש"ק, כי זאת מה שנהנה ומתענג זאת בעצמו היא מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור ותכלית כידוע, ולא כאכילות ושתיות ושינות דחול יתחשבו אכילות ושתיות ושינות דש"ק,** כי בששת ימי המעשה אם אין ידו משגת להיות פועל במאכלו ומשתהו וכיוצא בו, כדבר המלך ודתו, אזי מהראוי ומחויב הוא למעט בתענוגו ורק להשתמש מהן מן ההכרח והצורך לחיותו ולקיומו, אבל בש"ק לא כן הוא, רק כל המרבה בהנאות ותענוגים לכבוד עונג שבת כקטן כגדול ואפילו העני שבעניים ה"ז משובח ומפואר, וזה רמז אמרי תוה"ק וספרתם לכם היינו התאמצות הבהירות בהנאתכם ותענוגי הגופניות הנקראים בשם לכם כידוע, שיהיו כ"כ צלולים וזכים לש"ש דווקא, ובכל הכוונות והיחודים התלוים בם, וזה לשון **וספרתם** - כספיר את תהי' **ממחרת השבת** - היינו בחול בששת ימי המעשה, אמנם בש"ק אפילו מי שאין יד שכלו משגת לכוון בכוונות ויחודים הראוים לכון ולייחד בהם עכ"ז לא מפני זה ימעט ח"ו במאכלים ומשתיות ותענוגים לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו לכבוד ש"ק, כי זה בעצמו מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור וערך ושכר הרבה מאד.

(פתגמין קדישין בשם הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע)

חילוץ מהרע

'יהליצך' מלשון הוצאה וחליצה, שכן בזכות שמירת השבת מוציא הקב"ה את האדם מכל רע. אך 'קום קרא אליו יהוש לאמצך', שצריך האדם לבקש מה' שתהיה הקדושה בר קיימא.

(דברי שמחה, ציעשינוב - פרשת מטות בד"ה וידבר)

קרא אל ה' שאתה רוצה להיות אליו

'קום קרא אליו יהוש לאמצך', פי' 'קרא' אל ה' שאתה רוצה להיות 'אליו', ואז 'יהוש לאמצך'.

(כרכת אברהם)

רצה ה' בהאדם כפי מה שהוא

שמעתי מפי הרב הקדוש רבי ר' שמעון זלה"ה מיערסלוב שאמר לפרש (פיוט מנוחה ושמחה) אכול בשמחה כי כבר, דהוה ליה לומר כי רצך, מה זה "כבר" רצך. אבל הענין, כי לכאורה יקשה ולשמחה מה זה עושה ואוכל, הלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולב יודע מרת נפשו. אבל כבר קודם בריאת אדם אמרו מלאכי השרת זמין הוא למחטי קמך, והשיב להם השי"ת עד לא בראתי עלמא אתקינת תשובה שקדמה לעולם (זוהר אחרי סט:). וזהו שאומרים אכול בשמחה, כי כבר קודם בריאת עולם, רצך במעמדך ומצבך, עכ"ד.

(ייטב לב - סו"פ מצורע)

במצות שבת אל יהליצך - קום קרא אליו יהוש לאמצך
נשמת כל חי וגם נעריך - אכול בשמחה כי כבר רצך

השבת מצילה מיצר הרע

'במצות שבת אל יהליצך', השבת נותנת לאדם כל זיין, להילחם ולהיחלץ מיד היצר הרע.

(תורת אבות - שבת אות קצג)

במשנה לחם וקידוש רבה - ברוב מטעמים והוה נדיבה
יזכו לרב טוב המתענגים בה - בביאת גואל לחיי העולם הבא

במשנה לחם וקידוש רבה. י"ל על פי מה דאיתא בגמרא (יבמות סב:) כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא תורה בלא חומה, כי על ידי שנושא אשה שמציל אותו מן החטא זוכה ללמוד תורה בקדושה, אבל מי שאין לו אשה שרוי בלא תורה ובלא חומה. והנה לחם קאי על התורה כדכתיב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי, וכן לחם רמז על אשה, כדכתיב (בראשית לט, ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל. וזה שאמר במשנה לחם, דכשיש לו לאדם שני לחמים, היינו שעוסק בתורה וגם נשא אשה, אז וקידוש רבה, יכול לעסוק בתורה בקדושה, ועל ידי זה יזכו לרב טוב ולחיי העולם הבא.

(ברך משה)

במשנה לחם וקידוש רבה. [כי יש] ב' אופני לחם, היינו אשה, כדכתיב פרשת וישב (בראשית לט, ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל, ואכילה ושתיה נמי מקרי לחם, כמאמר הכתוב (דניאל ה, א) עבד לחם רב, כל אלה השתים, וקידוש רבה, צריך לחיות ולהתנהג בקדושה גדולה וטהרה ופרישות יתירה.

(מקוה ישראל - פ' מקץ)

לטעום טעם טוב במאכלים

ברוב מטעמים ורוח נדיבה. נראה לפרש, כי איתא במדרש (פ' עקב) יכול לרעתכם נתתי לכם את השבת וכו' הוי אומר לטובתכם. כיצד, א"ר חייא בר אבא אתה מקדש את השבת במאכל ובמשתה וכו'. ותמוה דהאיך סליק אדעתי' דהשבת ניתן לרעה ח"ו. אלא ביאור הדברים נראה, דהנה הרב הקדוש מאפטא זי"ע היה אוכל בסעודותיו מאכלים מעדנים, אף היה אומר שהוא מרגיש טעם מר כמרה בכל מה שהוא אוכל (כן מובא בס' שפתי צדיקים, ס"פ יתרו). ובכן הוה אמינא דמה שצריכין להרבות לאכול בשבת היינו להרגיש טעם מר יותר, לזה אמר שאף דבימות החול אין הצדיקים מרגישים טעם טוב ומתוק במאכלים, אבל השבת מצוה היא לענגו ולהתעדן בהרגשת טעם טוב. וזה שאמר הפייטן, ברוב מטעמים, שנצטוינו לאכול רוב מטעמים בשבת, אבל לא לטעום בהם טעם מר, כי אם ורוח נדיבה, לטובתנו ולעונג כמי שרוחו רחבה עליו.

(דברי חנה, קאלאשין – ח"א עמוד כא)

הכנה לאור שבעת הימים

יזכו לרב טוב המתענגים בה בביאת גואל לחיי העולם הבא. כי היושב בחושך והוציאוהו לפתע החוצה, אינו יכול להתענג מאור השמש מפני גודל אורה, ויכול אף להינזק מאורה, אלא צריך להוציאו מעט מעט עד שיתרגלו עיניו לראות אור השמש. ואם כן כיצד יוכלו ישראל לעתיד לבוא ליהנות מאור החמה אשר יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים (ישעיה ל, כו), כאשר הננו יושבים במחשך בעולם הזה. אלא על ידי שישראל מתענגים בשבת מאור קדושתה שהיא מעין עולם הבא, יוכלו להתענג בביאת הגואל.

(חשבה לטובה – ענייני שבת עמוד קו ד"ה יזכו)

זוכים לבוא לידי קדושה

יזכו לרב טוב המתענגים בה. 'כל המתענגים בה' כראוי, זוכים לרב טוב' הרומז לקדושת הברית, כמובא בזוה"ק על הכתוב 'מה רב טובך'. שעל ידי עונג שבת שהוא תענוג שבקדושה באים לידי קדושת הברית, שכן שניהם קדושה אחת, ותלויים זה בזה. וכפי ששומר אדם עצמו מתענוגים וחמדות זרים, כך זוכה לתענוג האמיתי שבקדושה.

(אמרי אמת, לובלין - פרשת תרומה תרלג ד"ה בזמירות)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

טעם גן עדן בעת זמר כל מקדש

הרה"ק רבי דוד'ל בידערמאן זצ"ל אמר לפני הסתלקותו: 'איך זאל זוכה זיין, צו האבן א טעם אין גן עדן, אזוי ווי איך האב געהאט ווען דער אלטער רבי (הרה"ק בעל בית אהרן זללה"ה) האט געזאגט 'כל מקדש', מער דארף איך נישט'.

(שיח זקנים - ח"ז עמ' ט')

טהורים. יירשוה. ויקדשוה

סיפר מורי הגה"צ מפאיע ז"ל הי"ד שפעם אחת כשאביו הגה"צ מבאגאד זצ"ל שבת בצל הרה"ק רבי משהל'ע משינאווא זללה"ה בשבת קודש, ובשעת עריכת שולחנו בליל שב"ק כשזימר הזמר מנוחה ושמחה וכו' נתלהב הרה"ק ברשפי אש שלהבת קודש, ודחף בכח השולחן מרוב התלהבות, "ער האט א שטופ געגעבן דעם טיש פון גרויס התלהבות".

והגה"צ הנ"ל היה מתאר שהיה שולחן ארוך וכבד מאד, שהיה למעלה מכוחותיו של אדם אחד להזיזו ממקומו, ובודאי שהיה קשה מאד לפי כולותיו הדלים של הרה"ק רבי משהל'ע זי"ע (שהיה ידוע לאיש חלוש), והיה זה מכח קדושת שבת אשר בערה בו.

(נפלאים מעשיך - ח"א עמ' קצז)

פנימי תרצ"ה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מנייטרא שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת ויקרא תשפ"ג לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו

האדמו"ר מנייטרא: כ'האב געזעהן ביי די חופה פריער, מ'שרייבט דא אויף די כתובה 'מתא קרית יואל', און מ'האט מיר געזאגט, אז אזוי פירט מען זיך דא.[1]

ווי אזוי פירט מען זיך אין ברוקלין? כ'מיין אז מ'שרייבט 'עיר ברוקלין', איך האב אזוי געשריבן אלעמאל.

רבינו: יא, עם איז דא א תשובה אין אבני צדק (אבה"ע סי' מה) וועגן 'מתא', לגבי מסדר צו זיין א גט אין א דארף, אין א כפר, און אין אבני צדק זאגט ער אז די ווארט 'מתא' מיינט סיי א שטאט און סיי א דארף, אז ס'קען מיינען ביידע.

יעצט כלפי אונז איז אזוי, 'ברוקלין', פאר מ'האט צוזאם געשטעלט 'ניו יארק סיטי' איז דאם געווען פינעף עקסטערע שטעט, ברוקלין איז געווען א שטאט פאר זיך ס'האט געהייסן 'סיטי אויף ברוקלין', און ס'איז שוין אזוי געבליבן א סיטי, היינט איז עס שוין באמת נאר א בארא, ס'איז א חלק פון ניו יארק סיטי, אבער ס'איז דעמאלטס געווען 'סיטי אויף ברוקלין', ס'איז געווען 'סיטי אויף מאנהעטן', און אזוי די אנדערע, און דאם איז געווארן צוזאמגעשטעלט פאר איינם.

במילא אויף לשון הקודש איז 'סיטי' א 'עיר', הייסט דאם עיר ברוקלין. אבער צו שרייבן דא אין קרית יואל 'עיר', דאם איז נישט קיין עיר, דאם איז נאר א ווילידזש.

האדמו"ר מנייטרא: דאם וויים איך אויך נישט פונקטלעך, אויף לשון קודש וויים איך נישט צי ס'איז דא אזא זאך ווי א ווילידזש.

רבינו: ווילידזש איז א דארף, דאם איז א כפר.

האדמו"ר מנייטרא: א דארף? איז דען דאם א דארף? קרית יואל קען מען דען זאגן אז ס'איז א דארף?.

רבינו: אזוי איז עס, סאיז א ווילידזש. אבער ס'איז דאך גרוים במילא שרייבט מען מתא. דארט אין אבני צדק איז דא שאלות וועגן שרייבן א גט און ווי אזוי מ'שרייבט א גט אין א דארף, ס'איז דא עטליכע תשובות דארט (אבה"ע סי' מה, מ"ז, מה, מט) ער זאגט מ'זאל שרייבן 'מתא' ווייל דאם איז גוט אויף ביידע, ער ברענגט דארט אויך (שם בסוף סי' מ"ז) א זוה"ק פר' וירא אויף דעם, איבער דעם ווארט מתא.[2]

אין דברי חיים (ח"א אהע"ז סי' פ) איז דא ווי ער איז מחמיר, ער שרייבט וועגן די דערפער נעבן חוסט, דער דברי חיים לאזט

---

1 עיין בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' ק"ט) ובשו"ת בנימין זאב (סי' קי"ח) כתב שמנהגו לכתוב 'במתא פלונית', ובסדר גט של מהר"י מרגליות (סי' י"ט) כתב שאין לכתוב בגיטין בעיר אלא במתא.

ועיי' ברמ"א (אהע"ז סי' קכ"ח ס"ב) כתב וז"ל: ולא יכתוב 'פלונית מתא' אלא 'מתא פלונית' עכ"ל.

ובביאור הגר"א שם כתב ששיטת השו"ע לכתוב מתא קודם, היא שיטת הרא"ש ורי"ף ושאר פוסקים, אבל בהגהות מרדכי (סי' תנ"ו) כתב שאין קפידא בזה וגם בב"י הביא דעת המרדכי.

2 וזה לשונו: ... שוב שמעתי בשם הכם אחד עוד ראי' דכפר נקרא מתא, מזוהר במדרש הנעלם פר' וירא (דף ק"א ע"א) ר"א אזיל 'לכפר' טרשא וכו' לחושי עליה כל בני מת"א, עיי"ש.

ואגב, עיין בתשו' הנ"ל שהייטב לב כותב בתוך דבריו כשהוא מתייחס לדעת מחותנו הגה"ק מצאנז, וכותב שכעת נמצא אצלו חתנו הרה"ק מגארליץ [בשהיה עדיין אב"ד רידניק] ודן עמו על דברי ועל דברי אביו והסכים עמו.

נישט שרייבן קיין גט אין קיין דארף,[3] וועגן די שאלה פון מתא. ווייל ער האלט אז כפר איז נישט בגדר מתא.

אבער דא רעדט מען כלפי קידושין, פון דעם אבני צדק קומט אוים אז מ'שרייבט 'מתא' גייט מען ארוים פון ספיקות, ווייל מתא קען מיינען א גרוים פלאץ אויך.[4]

האדמו"ר מנייטרא: עס איז דא אזעלכע וואס שרייבן אינגאנצן נישט צו גארנישט, פארץ"ן שם העיר קען מען אויך שרייבן 'באן קרית יואל'.

רבינו: יא, מ'מוז עס נישט שרייבן, אבער ביי אונז שרייבט מען 'מתא', דאם איז גוט סיי וויזוי.

האדמו"ר מנייטרא: יא, אויף דעם האב איך טאקע אלעמאל נישט געהאט אן הבחנה וואם איז דער חילוק פון א ווילידזש און א שטאט.

רבינו: אין די רעגירונג'ס פארשריפטן איז אנדערש א סיטי וויי א ווילידזש, ס'איז אינגאנצן אנדערע הלכות [גלעזעצן]...

האדמו"ר מנייטרא: כאטש מ'האט אלעס אייגענם, מ'האט אייגענע פאליציי, אייגענע פייער לעשער'ס...

א' הנוכחים: א אייגענע פאסט אפיס איז נאכנישט דא.

רבינו: יא, מ'וואלט וועז געקענט האבן, מ'האט עס נישט געזוכט צו האבן.[5]

האדמו"ר מנייטרא: אבער ווי אזוי גייט עס, די טעקסעס האבן שייכות מיט די מאנרא שטאט?

רבינו: ניין, ס'האט גארנישט מיט מאנרא.

אמאל איז נאך קרית יואל געווען אינעם 'טאון אויף מאנרא', יעצט איז מען שוין דאם אויך נישט. אונז זענען מיר גארנישט מיט מאנרא.

ווי אזוי שרייבט מען אין נייטרא?

האדמו"ר מנייטרא: אין נייטרא קומט נישט אזוי פאר, ווייל... ס'איז נישטא דארט אפט קיין חתונות.....

ס'איז יא געווען דארט לעצטענס א צוויי־טע חתונה, דארט האט מען געשריבן 'עיר מאונט קיסקא'.

רבינו: און מאונט קיסקא איז יא א שטאט?

האדמו"ר מנייטרא: מאונט קיסקא איז אויך נישט קיין שטאט, ס'איז אויך נאר א ווילידזש.

נייטרא איז נישט ממש אין מאונט קיסקא, אויף די פאסט שרייבט מען מאונט קיסקא.

רבינו: צו וועמען באלאנגט עס?

האדמו"ר מנייטרא: ניו קעסל. דאם איז יא א טאון.

א' ממלוויו: מ'שרייבט ביי אונז מאונט קיסקא וועגן די פאסט.

רבינו: ביי די פייער דעפארטמענט איז עס אויך מאונט קיסקא?

א' ממלוויו: פייער דעפארטמענט דאם איז א אנדערע זאך דאם וועגדט זיך אין די פייער דיסטריקט, די געגנט. אבער פאליציי מיט אלע אנדערע איז אין נייטרא נאר פון ניו קעסיל. אז מ'רופט פון מאונט קיסקא קומען זיי נישט.

יעצט אין מאונט קיסקא האט איבער געמומען די קאונטי פאליציי, אין מאונט קיסקא האט מען פארשפארט די פאליציי, און די קאונטי פאליציי האט איבער געמומען.

רבינו: דאם איז וועסטשעסטער קאונטי, יא?

א' ממלוויו: יא.

רבינו: וויפיל משפחות וואוינען דארטן?

האדמו"ר מנייטרא: אלעס איז די זעלבע געגענט, זיבעציג–אכציג משפחות.

א' ממלוויו: עס איז פיל אלעס מ'קען נישט אריין לייגן נאך דירות.

רבינו: און אינדרויסן קען מען נישט גיין? דאהי וואוינען אסאך אינדרויסן.

האדמו"ר מנייטרא: דא איז דאם פלאץ מער מוכשר אויף צו בויען, דאם בויען און די זאונינג איז דארט זייער שווער, מ'קען נישט בויען אזעלכע גרויסע הייזער דארט.

רבינו: אויף וויפיל עיקער קען מען בויען א הויז.

האדמו"ר מנייטרא: איין עיקער.

א' הנוכחים: די אינפראסטראקטשער איז דער פראבלעם, די וואסער און די סוער און אזוי אלע זאכן.

רבינו: אינדרויסן אויך?

---

3 וז"ל: ...ולענין לגרש בכפר הסמוך לא נראה יפה בעיני, כי מבואר בהדיא שאין לגרש בכפר, וגם המנהג כן בכל מדינתינו, ואין משנין המנהג ח"ו...

4 בהגהות רע"א (סי' קכ"ח ס"ב) כתב וז"ל: בכנה"ג (אות ס') כתב דאפי' בכפר כותב מתא, ומנהגו לכתוב במתא בכל מקום חוץ מכפר שכותבים בכפר פלוני עכ"ל.

אמנם במרדכי (הל' גט סי' תע"ד) כתב שהן עיר קטנה והן עיר גדולה כותב מתא פלוני, והובאו דבריו בב"י (סי' קכ"ח), וכן כתב בשו"ת תשב"ץ (ס"ג ש"א) ובשו"ת משפטי שמואל (סי' קכ"ג) בסדר הגט בשם המרדכי כתב שאפי' אם נותנים הגט בכפר, יכתוב מתא, וכן הוא בשו"ת בנימין זאב הנ"ל (הובא גם בכנה"ג סי' קכ"ו בהגה"ט אות י"ב), וכן הרמ"א (סי' קי"ח) הביא ד' המרדכי.

5 עיין בגמ' מס' גיטין (נח:) שבי דואר קובע ומראה על שלטון העיר, עיי"ש ובמפרשים שם.

א׳ הנוכחים: די וואסער סיסטעם איז פון ניו יארק סיטי, אזן דארט זענען זיי זייער שטרענג. די בילדונג פערמיטן מוז מען באקומען פון די סיטי.

רבינו: ס׳איז א חידוש, ווייל מ׳פלאגט זיך אזוי מיט דירות איבעראל, איז פארוואס זאל מען נישט קענען זיך אביסל פארברייטערן דארט אין נייטרא.

האדמו״ר מנייטרא: ס׳איז ביי אונז אזוי בטל׳ניש, ס׳איז פיל מיט בערג, פיל מיט שטיינער.

רבינו: אידן קענען זיך אן עצה געבן... מ׳רוקט בערג.

האדמו״ר מנייטרא: אפילו די הייזער וואס אונז האבן מיר איז אזוי ווייט איינס פונעם צווייטן, ס׳איז דא פלעצער וואו ס׳דויערט אזוי לאנג צו גיין, ס׳איז א גרויסע געגענט און אז מ׳וויל קומען אין שוהל אריין שבת, דארף מען א האלבע שעה שפאצירן, ס׳איז זייער שווער.

א׳ הנוכחים: דער ישוב איז אזוי גרויס אז ס׳איז דא א האלבע שעה צו שפאצירן.

א׳ ממלוויו: ס׳איז נאך גרעסער. נאר פלאץ צו בויען איז נישט דא. ס׳איז דריי הונדערט און פופציג עיקער.

רבינו: אין דריי הונדערט און פופציג עיקער קען מען בויען א גרויסע שטאט.

האדמו״ר מנייטרא: אוודאי קען מען לויט די גרויסקייט פונעם שטח, דאם פלאץ איז נאר נישט מוכשר.

א׳ הנוכחים: אלעם וועגן די וואסער וואם מ׳טרונקט?

האדמו״ר מנייטרא: אויך וועגן די סוער, דער עיקר איז אז זיי לאזן נישט בויען קיין סעפטינג, מ׳האט אמאל געלאזט, היינט שוין נישט.

אין די צווייטע זייט איז די סיטי פראפעטי. זייווילן נישט, ס׳איז פאר זיי נישט כדאי.

*

האדמו״ר מנייטרא: ס׳איז דא אזא ספר׳ל 'עדות ביהוסף' וואס ער ברענגט דארט מנהגים פונעם רבי׳ן ז״ל, דער רבי וויסט וואם איך מיין?.

רבינו: יא, פון ר׳ יוסף וויסהויז.

האדמו״ר מנייטרא: ער איז געווען ביים רבי׳ן אין שטוב אפאר יאר א בן בית, א הויז בחור צי וואס, אזוי האב איך געהערט.

רבינו: ער איז נישט געווען קיין הויז בחור. ער איז א מלקט, ער האט אויך אפגעשריבן וואס ער האט געהערט.

כ׳האב אים געקענט, ער איז געווען ר׳ זונדל וויסהויז׳ם זוהן.

האדמו״ר מנייטרא: איך פרעג וויל צופעליג האב איך געזעהן דארט עפעס א זאך וואס ער ברענגט, אזן כ׳האב געזעהן באשריבן פון ר׳ עזריאל גליק (משב״ק) אז דער רבי האט געטוהן אנדערש.

ער ברענגט דארט אז ווען דער רבי ז״ל האט עולה געווען לתורה האט ער זיך ארום געלייגט דעם טלית אויפן פינגער אזן ער האט אנגערירט דארטן, אזן ער האט געגעבן א קיש, אזן ר׳ עזריאל גליק ברענגט עפעס אז דער רבי האט בכלל נישט געקישט, ער האט נישט צוגלייגט קיין פינגער בכלל, נאר ער האט אריינגעקוקט אזן גלייך געזאגט ברכו את ה׳ המבורך, דער רבי וויסט עפעס ווען דעם?[6]

רבינו: ניין, כ׳ווייס נישט אזוי [אפשר שפעטערע יארן איז אזוי געווען].[7]

---

6 חנה לענין נישוק הס״ת ע״י העולה לתורה מתי וכיצד אין הכל תמימי דעים בזה, המגן אברהם (סי׳ קל״ט ס״ק י״ג) כתב דלאחר הקריאה מנשק הספר תורה, ומנהגינו שמנשקין גם קודם הקריאה, וכך כתב בשערי אפרים (ש״ג אות י״ז) שעושין כן שמעבירים הטלית על אורך מקצת היריעה באותו מקום שמראין לו לפי שבזה מגלה דעתו שחביב עליו לקרות מכל הכתוב כאן.

ובספר ״ילקוט גרשוני״ מביא דבריו ומחזקם, ומוסיף ראיה למנהג זה מספר ״יוסף אומץ״ שכתב לפתוח הס״ת ולכבדה בנשיקה, ומבואר דיש לנשק הס״ת קודם הקריאה, ודוקא במקום הקריאה דאם לא כן למה יש לפתוח הס״ת הרי ניתן לנשקה.

ועיין בספר יסודי ישורון (ה״ב עמ׳ רצ״ב) וז״ל: ודבר ידוע בין חסידי מרן אדמו״ר משינאווא זצ״ל שאמר בנידון הנ״ל (בענין נישוק ס״ת) 'חנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, דער רבש״ע איז אויף, ער שלאפט נישט, מ׳ ברויך אויהם נישט אויפוועקן, האט רחמנות מעקט נישט קיין אותיות הק׳!!!, כך שמעתי מחסידי שינאווא, וידוע שבבית מדרשם של האדמורים הק׳ מרן רבי שלום מבעלזא, מרן הבני יששכר מדינוב, מרן רבי אייזיק׳ל מזידיטשוב, מרן הדברי חיים מצאנז, מרן הדברי יהזקאל משינאווא, היו פתקאות מודעות לפני הבימה להזכיר שלא לנשק הס״ת במקום הכתב, עכ״ל.

ועיי׳ בס׳ נפלאות רבי יהושע מדינוב (עמ׳ ז׳) שנכדו מביא בשמו הק׳ כמה הוראות נוצות, וא׳ מהם כ׳: העולה לתורה אל יגיע טליתו לאותיות לצורך הנשיקה, אלא יחזיקנה מבחוץ, כמו כן יישמר שלא יתיז רוק על האותיות, וצדיק אחד אמר שבקיעור האותיות עלול לעבור על שלושה לאוין, מוחק בשבת, מוחק השם, וברכה לבטלה, כי אם הספר תורה ייפסל בכך, אזי אסור לברך עליו, ע״ש.

7 דבר המערכת: בעת עריכת השיחה שאלנו מרבינו שליט״א עוה״פ בענין, והוא צוה לנו לשאול מכמה תלמידים אשר זכו להסתופף בצל הקודש רבות בשנים ודייקו במנהגים של רביז״ל, בענין נשיקת הס״ת עם הטלית לפני אמירת הברכה כשעלה לתורה, וכמעט כולם פה אחד ענו ואמרו שרביז״ל נהג לנגוע עם הטלית בהס״ת ולנשקו, אבל לא על כתב האותיות ממש רק מן הצד.

וועגן שבת שטייט אז מ׳זאל נישט טוהן אזוי, וועגן מוחק, און אויך וועגן מוחק את השם, אזוי שטייט פון ערשטן בעלזער רב, דער דרכי תשובה ברענגט עס.[8]

האדמו״ר מניימטרא: דער שינאווער רב און דער מונקאטשער רב זענען געווען זייער קענן דעם מ׳זאל נישט טוהן אזוי, נישט נאר שבת, אפילו אינדערוואכן, וועגן ס׳קען זיין אמאל מוחק את השם, מ׳איז מוחק די אותיות. מ׳קען אמאל געבן א שטארקן דרוק.

רבינו: מ׳קען קישן אויפן טלית וואם רירט אהן די ספר תורה פון אינדרויסן, מ׳מוז נישט אויף די ווערטער.

ס׳איז דא אידן וואם פלעגן מדייק זיין יעדע זאך, ר׳ יצחק עדערנפעלד (מחשבי אנ״ש שיחה׳ בקרית יואל יצ״ז) דארף אויך צו ווייסן, ער איז דארט געשטאנען ביים ליינען דערנעבן.

מוה״ר שמואל הכהן פריעדמאן חי״ו, משב״ק: עם איז אינטערסאנט, ביי די ברכה האט ער ארויף געלייגט ביידע הענט, און האט אזוי אנגעכאפט די ס״ת מיטן טלית.

האדמו״ר מניימטרא: יא, כ׳האב געזעהן אויך ערגעץ באשריבן אז דער רבי האט געמוטמעט זיין טלית און האט אנגעכאפט די צוויי עצי חיים׳ס און אזוי געמאכט די ברכה.

רבינו: ער האט ארויפגעלייגט ביידע הענט, און ער האט אנגעכאפט מיטן טלית די ספר תורה אליינס, די פארמעט, נישט די עצי חיים, און אזוי האט ער געמאכט די ברכה.[9]

מ׳האט דאס געקענט זעהן ביי א תענית ציבור ווען ער האט עולה געווען, און ער האט נישט געהאט קיין טלית, האט ער אנגעכאפט די ספר תורה מיט די בעקיטשע.

האדמו״ר מניימטרא: אזוי?! אויפן פארמעט טאר מען דאך נישט אנרירן, אבער די עצי חיים׳ס מעג מען דאך יא.

רבינו: ער האט נישט אנגעריירט די עצי חיים אויך נישט, נאר מיטן טלית. (כמובן אין הכוונה על ידות של הס״ת שאוחזין בשעת הגבה וגלילה, רק על חלק הרחב ועגול הסמוכה להקלף)

דער קדושת יו״ט האט אויך מקפיד געווען אפילו די עצי חיים נישט אנצורירן.[10]

8

בספר שערי אפרים (שער ד׳ ס״ג) מביא בדבר המנהג של העולים לתורה להעביר הטלית על הס״ת במקום הקריאה ולנשקו, וכתב ע״ז בשערי חיים (שם סק״ב) וכן בס׳ נימוקי או״ח שרבינו משינאווא הקפיד שלא למשמש עם הטלית במקום הכתב מחשש מחיקה, כי אם במקום הגליון עיי״ש באורך, ובשערי רחמים (שם סק״ד) מביא מהגה״ק הדרכי תשובה ז״ל בשם הגה״ק מהר״ש מבעלזא זי״ע שאלו הנושקים ע״י הטלית באים לג׳ דברים איסור מחיקות השם במקומות שבעם כשנוגעים בהשם, איסור גרם פסול לס״ת, איסור גרם חילול שב״ק וכו׳.

ועיין בספר יסודי ישורון (ח״ב עמ׳ רצ״ב) וז״ל: ודבר ידוע בין חסידי מרן אדמו״ר משינאווא זצ״ל שאמר בנידון הנ״ל (בעין נישוק ס״ת) ׳הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, דער רבש״ע איז אויף, ער שלאפט נישט, מ׳ ברויך איהם נישט אויפוועקן, האט רחמנות מעקט נישט קיין אותיות הק׳!!!, כך שמעתי מחסידי שינאווא, וידוע שבבית מדרשם של האדמורים הק׳ מרן רבי שלום מבעלזא, מרן הבני יששכר מדינוב, מרן רבי אייזיק׳ל מזידיטשוב, מרן הדברי חיים מצאנז, מרן הדברי יחזקאל משינאווא, היו פתקאות מודעות לפני הבימה להזכיר שלא לנשק הס״ת במקום הכתב, עכ״ל.

ועיי׳ בס׳ נפלאות רבי יהושע מדינוב (עמ׳ ז׳) שנכדו מביא בשמו הק׳ כמה הוראות נוצות, וא׳ מהם כ׳: העולה לתורה אל יגיע טליתו לאותיות לצורך הנשיקה, אלא יחזיקנה מבחוץ, כמו כן יישמר שלא יתיז רוק על האותיות, ועדיק אחד אמר שבקונה האותיות עלול לעבור על שלושה לאוין, מוחק בשבת, מוחק השם, וברכה לבטלה, כי אם הספר תורה ייפסל בכך, אוי אסור לברך עליו, ע״ש.

9

עיי׳ בשערי אפרים (ס״ד סק״ד) שכתב לעשות כן, וז״ל: העולה לתורה צריך לאחוז בס״ת בשעת הברכה, ויש לו לאחוז בשתי ידיעות התורה מזה ומזה, ולא יאחוז הס״ת ערום כ״א ע״י הטלית או מפה בשעת הברכה, ואחר הברכה יסלק השמאל משם, ע״ש.

10

הנה מהב״י (ריש סי׳ קמ״ז) מבואר דס״ל דבאופנים שאסור לאחוז ס״ת ערום, אסור נמי לאחוז בעמודים (עיין בלשונו ובדרכ״מ שם), וכ״כ הב״ח שם בעיקרא דדינא, וסיים דלמעשה יזהר בזה כל ירא שמים ע״ש. וכעי״ז הוא גם בלבוש.

והמג״א (בריש סי׳ קמ״ז) דייק מהרמב״ם והר״ש דאף הם ס״ל כן, אכן עיין בביאור הגר״א שם שדחה ראיתו, ועיין גם ביד אפרים, אבל הט״ז (שם סק״א) דייק מכ״מ דאין בזה איסור, וכתב טעם דהעמודים אינם אלא תשמישי ס״ת, וע״ש שביאר דאף הב״י לא נתכוון אלא לס״ת עצמו ולא לעמודים, וסיים הט״ז דלא ראינו אפילו מהמדקדקים שנזהרו מליגע בעמודי הס״ת בלי הפסק.

ובשו״ת המהרי״ט (סי׳ קל״ז) חילק דכשהס״ת ערום אסור לגעת אף בעמודים בלא הפסק מטפחת, שמא יבוא לגעת בספר עצמו, אבל כשהס״ת במטפחת מותר לגעת בעמודים, שהרי אי אפשר שיבוא לגעת בספר עצמו, ופירש מה שאמרו חז״ל כל האוחז ס״ת ערום, דמילת ערום קאי אס״ת.

ועיין פמ״ג (מש״ז סק״א) שרצה לומר בדעת רש״י דבס״ת אסור לגעת אף בעמודים בלא מטפחת, ובשאר ספרים לא אסרו אלא בספר עצמו, ולדינא כתב המשנ״ב (בסקס״ב) מהגוב״ק סי׳ ח׳ ומהשערי אפרים דבמקום שלא נהגו להקפיד שלא ליגע בעמודים אלא ע״י הפסק, אף מי שרוצה לדקדק בזה יעשה בדעת שלא ירגישו בזה בני אדם משום יוהרא.

ועיין בעטרת זקנים (או״ח סי׳ קל״ט ס״ב) בשם כתבי האריז״ל שיש להקפיד על כך.

ובס׳ מנהגים והליכות מהחת״ס (עמ׳ ע״ב) מביא שלא ידוע האם מרן הת״ס הקפיד על כך, אך מביא שבס׳ תורת חיים מעיד שאביו בעל המחנה חיים והגאון המהר״ם שיק הקפידו לא לנגוע בהעצי חיים.

האדמו"ר מנייטרא: איך האב דאם געזעהן, איך האב דאך געלערנט אין ארץ ישראל אלץ בחור ביי הרב דושינסקיא,[11] האב איך געזעהן דאם איז פון די מנהגים פון זיין טאטן ר' יוסף צבי דושינסקיא דער מהרי"ץ,[12] האט ער אויך אזוי געטוהן, ער האט אנגעכאפט מיט א טלית די עצי חיים.

רבינו: יא, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט מקפיד געווען נישט אנצורירן די עצי חיים אויך נישט.

*

רבינו: אין אויבערלאנד האט מען זיך אנגעלאנט בן אצל אביו? ביים סדר נאכט האבן די קינדער אויך מיסב געווען?

האדמו"ר מנייטרא: ביי אונז האט מען זיך אנגעלאנט. מיין זיידע (כ"ק בעל נאות דשא מנייטרא ז"ל) איז דאך געווען דער רבי, און די קינדער האבן זיך אנגעלאנט.

רבינו: די קינדער נאך די חתונה, אדער פאר די חתונה? אלץ בחור האט מען זיך אויך אנגעלאנט?

האדמו"ר מנייטרא: כ'וויים נאר ביי מיר, איך האב מיך אנגעלאנט אלץ בחור ביי מיין טאטן (הגה"צ בעל משאת משה ז"ל אבד"ק נייטרא). מסתמא איז עס געווען אזוי, מיין טאטע האט זיך געפירט אלעס אזוי ווי זיין טאטע האט זיך געפירט. מן הסתם, כ'מיין אז יא. פארוואס? ס'איז דא מנהגים אז נישט?

רבינו: ס'איז דא וואס האבן זיך נישט געפירט מיסב צו זיין. אינדערהיים איז געווען וואס האבן זיך געפירט אזוי. אז א בן אצל אביו האט זיך נישט אנגעלאנט אלץ בחור. נאר נאך די חתונה.

האדמו"ר מנייטרא: ווייל דעמאלטס איז ער געווען ווי א תלמיד. די גמרא זאגט דאך אין בבא מציעא אבידת רבו קודמת, דער רבי–שאפט איז מער ווי דאם טאטע–שאפט.[13]

רבינו: די משנה זאגט דאך אזוי (בבא מציעא פ"ב מ"א) שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא.[14]

איך וועל אייך זאגן, וועז איך בין געווען א בחור, האב איך אזוי געהערט פון חסידישע אידן, עלטערע אידן פון דערהיים, אז א בחור איז זיך נישט מיסב ביים סדר, אפילו בן אצל אביו (עיין בשו"ע או"ח סי' תע"ב ס"ה), ס'איז מיר געווען א פלא, האב איך באשלאסן אז איך מוז דאם פרעגן דעם פעטער ז"ל וויאזוי ס'איז באמת געווען.

יענעם יאר ערב פסח בין איך אריבערגעגאנגען צום פעטער ז"ל. ס'איז שוין געווען נאכמיטאג נאכ'ן מצות באקן, ער איז געזעסן ביי זיך אין צימער און ער האט אריינגעקוקט אין א ספר, אינמיטן דערזעהט ער מיך, ער איז געווארן אזוי איבערראשט, און ער האט געקוקט אויף מיר, ס'איז דאך ערב פסח נאכמיטאג, צו וואס בין איך געקומען וואס טוה איך דא ביי אים. האט ער מיך געפרעגט וואס איך וויל. האב איך אים געזאגט אז איך בין געקומען בעטן א ערב פסח מצה, ס'איז געווען דארט אין די זייט אזא וווייסע בלעכענע שאפע וואו די מצות זענען געליגן, נאר ער אליין האט געהאט א שליסל פון די שאפע, ער האט זיך אויפגעשטעלט און האט עס געעפענט, ער האט אזוי ארומגעקוקט און ער האט געזוכט צווישן די מצות, די מצה, יענע מצה, ביז ער האט מיר געגעבן א מצה, און ער האט זיך אראפגעזעצט.

האב איך געפרעגט צו איך קען אים עפעס פרעגן. האט ער מיר געזאגט, אדרבה פרעג. האב איך אים געפרעגט צו ס'איז אמת אז א בחור איז נישט מיסב, און אז אזוי איז געווען אמאל. האט ער עס באשטעטיגט, און געזאגט יא, ס'איז אמת, אינדערהיים האט א בחור זיך נישט מיסב געווען'.

וביכדו רבינו בברכת לחיים

וביכו רבינו: לחיים, א הג כשר ושמח, ברכה והצלחה מיט סייעתא דשמיא.

אגב, יש לציין מעשה נאה המובא בס' אבות החסידות, שהרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן היה מתפלל במנין מיוחד בפני עצמו, והוא היה קורא בעצמו למי שיצטרף להתפלל עמו, והיה מדקדק מאד בזה ולא היה הרשות נתונה לכל אחד, פעם היו בין הקרואים אחד ששימש ברבנות באיזה עיר וכן אכסנאי אחד, ואותו עת היה יום הקריאה בתורה, וכיבד רבי מאיר את הרב בעליה לתורה, והרב קיפל את הטלית לתוך ידיו וכך אחז את העצי חיים לברך על התורה, שלא רצה ליגע בידיו בספר תורה, ואחר כך קרא את האכסנאי לתורה, וראה האכסנאי מה שעשה הרב, וחשב שכן נוהגים לעשות, ורצה גם הוא לעשות כן.

נענה רבי מאיר"ל ואמר לו, אתה אינך צריך לכך, הרב שלוקח שוחד בידיו צריך ליזהר שלא יגעו ידיו העוברות על דברי התורה בספר תורה, אך אתה שהנך תם וישר שנותן צדקה בידיך, בדין הוא שתיגע עם ידיך בספר התורה, ודפח"ח.

11 ה"ה כ"ק הגרי"מ דושינסקיא זצ"ל גאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו.

12 ה"ה כ"ק מרן מהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל גאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו.

13 עי' בתוס' פסחים (קז.) שמסתפק בבן אצל אביו שהוא גם רבו אי צריך להסב, ובסוף מסיק דצריך להסב כי כל אב מלמד את בנו, וכן נפסק בשו"ע (סי' תע"ב ס"ה) שאפי' אם אביו רבו מובהק הוא מיסב, אך הב"ח כ' להחמיר שיבקש רשות מאביו, עיי"ש.

14 עי' שם מס' ב"מ (פ"ב מ"א) "אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלימדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא".

האדמו"ר מנייטרא: אמן, וכן למר, דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה און הצלחה נחת וכל טוב.

ושאלו רבינו: מ'זאגט א דרשה שבת הגדול?

האדמו"ר מנייטרא: יא, אזוי איז דאך דער מנהג.

רבינו: אויף וועלכע סוגיא גייט מען זאגן?

האדמו"ר מנייטרא: כ'האב נאכנישט יעצט אפגעמאכט, כ'קלער צו זאגן אויף דעם ענין פון מכירת חמץ, כ'האב ספיקות ביי מכירת חמץ לגבי געווייסע קנינים.

כ'וויל טאקע פרעגן דעם רבי'ן, דער רבי פארקויפט דאך נישט דא פאר'ן עולם, נאר דורך א שליח. צי חליפין נוצט אויף לאחר זמן, ביי אונז פלעגט מען אזוי מאכן, כ'קלער יעצט צי כ'זאל עם משנה זיין.

ביי אונז פלעגט מען צו מאכן אז אינדערפרי פארקויפט מען, דער גוי קומט אינדערפרי צו מיר און מ'פארקויפט אים, אבער מ'וויל נאך זיך דאס נוצן דארט, אריין לייגן צי ארוים נעמען, ס'איז דאך נאכנישט דער סוף זמן.

רבינו: וועלן מיינט דאס אינדערפרי?

האדמו"ר מנייטרא: אינדערפרי מיינט אדער פאר'ן סוף זמן אכילה, אדער נאכן סוף זמן אכילה.

רבינו: דעמאלטס איז דאך שוין אלעם מסודר, געווענליך איז שוין ערב פסח ביי יעדן אלעם גרייט דעמאלטס.

האדמו"ר מנייטרא: יא, אבער אסאך מאל לייגט מען נאך צו זאכן די לעצטע מינוט. כ'וויל וויסן צי מ'קען מאכן דער קנין אויף לאחר זמן, צי איך קען יעצט מאכן מיטן גוי דעם קנין אז עם זאל חל זיין נאר שפעטער.

רבינו: וועלן איך מאך דעם קנין זאג איך ס'זאל חל זיין תיכף ומיד. איך זאג ארוים פאר'ן גוי ס'זאל גלייך חל זיין.

האדמו"ר מנייטרא: דעמאלטס איז דאך טאקע נישט קיין שאלה, אבער א קנין לאחר זמן נוצט דאך נישט אויף פארשידענע זאכן.

אבער נישט איבעראל קען מען, ביי אונז איז שווער, וויל ס'איז דאך דא דארטן א זיבעציג משפחות, מוז מען מאכן די לעצטע מינוט פאר סוף זמן שריפה, און דער גוי קען נישט אלעמאל קומען דעמאלטס.

רבינו: מ'דארף נישט מאכן אזוי שפעט, יעדער איז שוין מסודר ערב פסח אינדערפרי. ביים סוף זמן אכילת חמץ איז שוין ביי יעדן איינעם אלעם מסודר. מ'לייגט שוין גארנישט צו.

האדמו"ר מנייטרא: יא, חמץ גמור זיכער, זאכן וואס זענען ערנסטע פראבלעמען איז שוין זיכער שוין נישטא.

רבינו: יא, בעסער ווי מ'זאל דאס מאכן אויף שפעטער, דעמאלטס פאלט מען אריין אין א פראבלעם.

וויל בפשטות העלפט נישט ביי חליפין לאחר זמן, וויל ס'איז כלתה קנינו.[15]

האדמו"ר מנייטרא: נאכדעם האב איך געהאט נאך א צד, איינע פון די קנינים אונזערע איז 'חליפין', דער גוי געט מיר א פעדער, און מיט דעם בין איך אים מקנה די מטלטלין. איז די שאלה צי חליפין נוצט בשליחות? ביים רבי'ן איז דאס

---

15 דהנה בשו"ע (חו"מ סי' קנה ס"ה) פסק שקנין חליפין מועיל רק עם קונים בו את הדבר הנקנה מיד, אבל אם בשעת מעשה הקנין עוד לא קונים את החפץ, ורק לאחר שלשים יום חל הקנין לא קנה, והטעם שאז כבר לא נמצא הסודר ביד המקנה, כמו שנפסק שם בסעיף ד' שאין רשות למקנה לעכב הסודר שסתם קנין חליפין סודר הוא קני על מנת להקנות בלבד, ועל מנת להחזיר את הכלי, וכיון שהדרא סודרא למריה, א"כ כלתה קנינו, וכמו שגם בקנין משיכה וחזקה הדין כך שאם מקנה לאחר שלשים לא קנה שהמשיכה והחזקה כלו קנינם כבר בשעת חלות הקנין, ורק בכסף ולא נתאכלו המעות, וכן בשטר והשטר קיים אפשר לעשות קנין לאחר זמן. והמקור לזה בגמ' (נדרים מח:) במעשה דההוא גברא דהוי ליה בריה דהוי שמיט כיפי דכיתנא, עי' שם פירש"י ובר"ן ובראשונים שם.

והנה יעוי' ברשב"א (בתשו' ח"ד סי' ר"ב) כתב שיש להסתפק אם בחליפין מהני קנין לאחר זמן או לא, דהיינו אי אמרינן כלתה קנינו בחליפין, דבכסף מבואר בגמ' קדושין (נט:) דאפי' נתאכלו המעות מקודשת, ואילו במשיכה וחזקה לא מהני קנין לאחר זמן דכלתה קנינו, ובקנין סודר יש להסתפק אי מהני קנין אלאחר זמן או דאמרינן דכלתה קנינו, וד"ז הוא פלוגתא דרב נחמן ורב אשי בגמ' (נדרים מח:) דאמר רב אשי דסודרא קני על מנת להקנות הוא וקני מן השתא הלין ניכסין דהדין לאימתי קני לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן, לכי הוה הדר סודרא למריה, והיינו דרב נחמן ס"ל דאע"ג דהדר סודרא למריה חל הקנין לאחר דהדר למריה, ורב אשי סבר דלא מהני קנין לאחר זמן בקנין סודר.

וכתב הרשב"א, גם נ"ל שהסברא תלויה בדין אחד, והוא אם חליפין קונה מדין כסף אם לא שכשתמצא לומר שישנן מדין כסף, אלא שחידש בהן הכתוב דישנן בפחות משוה פרוטה, אפשר לומר דקונה אפילו לאחר זמן כדין כסף, ואע"ג דנתאכלו המעות ואע"פ שאין בו שוה פרוטה שהכתוב החשיבו כסף אבל אם אינם מדין כסף א"א לומר דהא הדרא סודרא למריה, ומאי שנא ממשיכה ובודאי דהא דרב אשי משמע דאינם מדין כסף, וכן נראה מההיא דתניא בפרק קמא דקידושין (דף ח) בכסף מקנתו בכסף נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים, ומאי ניהו חליפין, אלמא חליפין לאו מתורת כסף הן.

ושמעתא קמייתא דקידושין (דף ג) דאמרינן בה מניינא דרישא למעוטי חליפין, סד"א הואיל וגמירנא קיחה קיחה משדה עפרון וכו', ואימא הכי נמי חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה, ואשה בפחות משוה פרוטה לא מיקנייא, צריכא עיונא.

ועיקרן של דברים כך נראה לי שאין החליפין מדין כסף, ולפיכך א"א לומר לך שיהיו בלאחר זמן, וכדברי רבותינו הצרפתים ז"ל עכ"ל.

נישט נוגע, ווייל דער רבי פארקויפט אליין, אבער ווען איינער פארקויפט בשליחות פאר אנדערע, ביי חליפין אפשר קען מען, הגם ביי חליפין איז אויך א ספק.

רבינו: יא, ס'וועגדט זיך צו חליפין איז מדין כסף אדער א קנין אליינם.[16]

האדמו"ר מניטרא: אבער דער עיקר האב איך די שאלה ביי 'אודיתא',[17] אונז האבן מיר אויך דאס, מ'זאגט דאס בפני שני עדים,[18] מ'איז מודה, אודיתא מוז זיין די בעלים, ווער ביזסטו מודה צו זיין אויף יענעם?

רבינו: מ'פרעגט שוין די שאלה,[19] אבער ס'איז דא דער קצות (סי' קצ"ד אות ד') וואס האט א גרויסע אריכות אין דעם,

16 התוס' בקידושין (ג.) ד"ה ואשה וכו' הביא שיש ליזהר מלכתוב וקנינן מיניה כששולחים הרשאה ביד גוי, ונחלקו בזה הסמ"ע והטו"ז אם החשש הוא רק מצד הלשון שלא ישמע בו דין שליחות לגוי אך עצם הקנין יכול להועיל ע"י הסודר של העדים כדין עבד כנעני, דהסמ"ע למד שלא מועיל אם העדים יקנו בסודר שלהם לגוי משום שהוי שליחות בגוי. אבל הטו"ז חלק עליו וכתב שכל הבעי' של התוס' היא רק הלשון וקנינא מיניה ולא עצם הקנין.

וביאר הקצוה"ח (בסימן קכ"ג ס"ק ה') בשיטת הט"ז שמועיל מדין עבד כנעני ולא מדין שליחות, והוסיף דאם הקנין היה מועיל מדין שליחות היה צריך להיות שיהיה הסודר של הקונה, ולא יכול להועיל מדין שליחות ע"י כסף של השליח, אלא מדין עבד כנעני.

והאחרונים מבארים דנמצא דנהלקו בתרתי, .א אם מועיל חליפין בדין עבד כנעני, ב. אם מועיל בשליחות ע"י הסודר של השליח, וביאר שעיקר מחלוקתם היא אם דין קנין סודר הוא מדין כסף או סתם מעשה קנין, דהט"ז שלמד שמועיל עבד כנעני בחליפין, למד שחליפין הוא מדין כסף, ולכן שייך בו דין עבד כנעני, אבל הסמ"ע שלמד שלא מועיל חליפין מדין עבד כנעני, היינו משום שסודר הוא מעשה קנין ולא מדין כסף, ולכן לא שייך בו דין עבד כנעני.

וכן במה שנחלקו אם יכול להועיל מטעם שליחות בסודר של העדים הוו לשיטתם, דהסמ"ע שלמד שמועיל בסודר של העדים, למד שסודר הוא מעשה קנין ואין זה משום כסף, ולכן מועיל בסודר של העדים, אבל הקצוה"ח שלמד שלא מועיל בקנין סודר אם הסודר של העדים סובר שקנין סודר הוא מדין כסף.

17 כי למעשה נתפשט המנהג לעשות גם קנין אודיתא אף במכירה ע"י שליח ע"י שהבי"ד מודים שהחמץ נמכר להנכרי כדת וכדין, וכן מבואר בתשו' מהרש"ם (ח"ז סי' רי"ב) לצדף קנין אודיתא גם במכירה ע"י ב"ר שלוחי המוכרים.

18 כך נתבאר מדברי התומים (חו"מ סי' קכ"ד) דבעינן שיהא מינוי זה בפני עדים, וכדין הודאת בע"ד דבעי בפני עדים.

19 עי' בשו"ת דברי מלכיאל (סי' כ"ב סי"ד) שהקשה כן, וכתב שלכן השמיט קנין זה בנוסח שטר מכירה דיליה, כיון דלא שייך במכירה הנהוגה ע"י שליח, וע"ע תשו' רבינו משולם איגרא (סי' ל"ט הקדר דין אות ג').

אזן ער איז מסביר אז דער משלח גיבט איהם אויך א כח צו מודה זיין.[20]

האדמו"ר מניטרא: בכל אופן דאם האב איך הנאה צו הערן, כ'וועל פראבירן אזוי צו טוהן, צו מאכן דעם קנין זאל חל זיין תיכף.

רבינו: מ'דארף אזוי טוהן, אסאך מאל מיינט מען אז מ'מאכט א חומרא, און מ'גייט אריין אין פראבלעמען, מ'מאכט דעם קנין יעצט און פארטיג.

האדמו"ר מניטרא: ס'איז דא נאך א ספק, ווייל טאמער כ'האב שוין פארקויפט, איך שרייב טאקע 'חוץ מיו"ד פתיתין', מ'גייט דאך נאך פארברענען, דארף מען שרייבן חוץ מהחמין וואס מענטשן נעמען צו פארברענען.

רבינו: איך וועל זאגן וואס איך טוה, איך פארקויף פארץ פארברענען, און כ'גלויב עס אהין פאר איינעם (החמין העומד לשריפה והעשרה פתיתין), אזוי אז דאס איז מער נישט מיינם (דהיינו בשעת המכירה הוא ביד אחר לכן מועיל המכירה על הכל).

האדמו"ר מניטרא: און ער מוז עס צוריק געבן נאכדעם.

רבינו: יא, ער גיט מיר עס טאקע צוריק.

אזוי טוה איך טאקע, כ'גלויב עס אהין פארץ [הויז] בחור (הב' המשב"ק נ"ו), איך גלויב אים דאס אהין א מתנה, און שפעטער גיט ער מיר דאס צוריק (בכדי לקיים מצות שריפה).

דער חתם סופר אין שו"ע שרייבט אז ס'וועלט א פראבלעם מיט שריפה אויב איז אלעם פארקויפט, ס'איז דאך נישט מיין

20 דהנה מבואר בש"ך (סי' קכ"ד סק"ד) בשם הריב"ש דהודאת מורשה מהני לחייב את מרשהו ע"ש שהכריע כן לדינא, ודחה שי' מהרשד"ם הסובר דאין מועיל הודאת מורשה, וע"ע ש"ך סי' פ"א סק"מ.

וע"ש בקצוה"ח שכתב דנראה לו דהיינו דוקא כשהעמיד הנתבע מורשה ושם דבריו בפיו כך וכך תטעון כו"כ תודה אמרינן שליחו של אדם כמותו, והוי הודאה גמורה, כיון שהודה ע"י שלוחו שהוא כמותו ע"ש.

ולתועלת המעיינים יש לציין שנחלקו הראשונים בגדר אודיתא, האם ההודאה היא מעשה קנין ומהני אף ששניהם יודעים שההודאה שקר, או דאודיתא מהני מדין נאמנות של הודאת בע"ד ומאמינים לו שהקנה בקנין המועיל וכך סובר הרשב"א (בקידו' מו.), והקובץ שיעורים (אות תקלו) מביא שכן כתב הרשב"א בתשובה (ח"ד סימן נ').

אבל היד רמ"ה (ב"ב אות פו), והר"ן (ב"ב קמט.) והריטב"א (בב"מ מו:) כתבו שאינו קנין אלא נאמנות, והתוס' הרא"ש (ב"ב שם) כתב שתקנת חכמים הוא שתועיל ההודאה כמו קנין סודר או משיכה, ויש כמה נפק"מ אם אודיתא הוי קנין או נאמנות.

חמץ ס׳איז דאך פארקויפט, נו וויאזוי בין איך מקיים שריפת חמץ?[21]

א׳ הנוכחים: וואם איז די חסרון פון שרייבן ׳חוץ׳?

רבינו: אויב פארברענט מען נישט בטעות עפעס. אזוי דארף איך נישט שרייבן ׳חוץ׳, איך שרייב אז אלעס ווערט פארקויפט.[22]

האדמו״ר מנייטרא: ס׳איז געווען וואם האבן אזוי געשריבן, דער פאפער רב האט זיכער אזוי געשריבן, ׳חוץ מעשרה פתיתין׳.

רבינו: קען אויך זיין וועגן דעם [חת״ס].[23]

האדמו״ר מנייטרא: איז טאמער פארקויפ איך אויפ יעצט, און איך פארקויפ נאך פאר׳ן פארברענען, אויב איך שרייב ׳חוץ מעשרה פתיתין׳ איז גוט, אויב נישט מוז מען טוהן אזוי ווי דער רבי טוט.

רבינו: יא, איך טוה טאקע אזוי. איך געב עס אהין פארץ בחור.

האדמו״ר מנייטרא: דאם איז אן עצה טאמער פארקויפט מען פאר זיך, טאמער טוט מען בשליחות פונעם ציבור איז א פראבלעם.

רבינו: אין הכי נמי, איך פארקויפ טאקע נאר פאר מיר אליינס. פאר די שטאט צו פארקויפן דאם לאז איך פארׄן דיין. און אז מ׳פארקויפט פאר א צווייטן איז טאקע א פראבלעם.

א׳ הנוכחים: דארפ מען דעמאלטס יא שרייבן ׳חוץ׳?

רבינו: דער דיין פארקויפט טאקע ממש די לעצטע מינוט, נאך וואם די מענטשן האבן שוין פארברענט, ווייל ס׳איז אלץ דא שלעפער׳ס וואם קומען שפעט.

האדמו״ר מנייטרא: דער רבי זאגט ביי די שבת הגדול א ׳פלפול׳ אזוי ווי די אמאל׳יגע גדולים האבן געזאגט?

א׳ הנוכחים: יא, היינט האט דער רבי אויך געזאגט.

רבינו: היינט איז געווען דער לעצטע שיעור פאר ווען די בחורים זענען אהיים געפארן פון די ישיבה.

אויפ די סוגיא פון שלא כדרך הנאתן. מ׳האט געלערנט אין די ישיבה די סוגיא.

האדמו״ר מנייטרא: די סוגיא איז פסחים (דף כד:).

הייסט דאם אז אין די ישיבה לערנט מען פאר די סוגיא?

א׳ הנוכחים: יא, דער רבי האט שוין פארגעלערנט אין די ישיבה אפאר מאל, די לעצטע צוויי וואכן.

רבינו: איך לערן אלעמאל די סוגיא אפאר וואכן אין די ישיבה.

האדמו״ר מנייטרא: מ׳זעהט אין די גמרא, די גמרא זאגט ביי שמואל (בבא מציעא פו.) ׳חכים יתקרי ורבי לא יתקרי׳, ביי שמואל ירחינאה ער האט געזעהן ספרא דאדם קדמאה. פון דארטן האב איך געהאט א ספק וואם איז מער, א תלמיד חכם אדער א רבי, לכאורה פון דארטן זעהט אוים אז א רבי איז גרעסער. אז מ׳איז סייו א ׳חכים׳ מ׳זאגט פשעטלעך, און מ׳איז אויך א ׳רבי׳, דאם איז זיכער גרעסער.

רבינו: דאם איז א טיטל, מ׳האט דאם געגעבן ווען מ׳האט באקומען סמיכה, דעמאלטס איז מען געווארן א רבי. עם זענען געווען תלמידי חכמים, צורבא מדרבנן וואם האב געלערנט, זיי זענען געווען די בני הישיבה, און נאכדעם ווען מ׳איז געווארן מוסמך איז געווען א גרויסע זאך, מ׳האט באקומען סמיכה, איז מען געווארן א רבי.

האדמו״ר מנייטרא: דער רבי זאגט, אז ׳רבי׳ דאם איז נישט דאם וואם מ׳רופט היינט ׳רבי׳, דאם איז געווען סמיכה.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זיין געזונט, א חג כשר ושמח, ברכה און הצלחה און סייעתא דשמיא מיט אלעם גוטן בגשמיות וברוחניות.

האדמו״ר מנייטרא: אמן. פארׄן רבין׳ן אויך, מ׳זאל געבענטשט ווערן מיט אלע ברכות געזונטערהייט, א חג כשר ושמח.

בגמר השיחה נתן רבינו במתנה להאדמו״ר מנייטרא את ספרו לב אהרן על המוניות במס׳ פסחים, ואף הוא ענה כנגדו ברכת תודה, אח״כ ליווהו רבינו החוצה ונפרדו לשלום ברוב ידידות.

---

21 דהחת״ס בהגהות לשו״ע (סי׳ ת״נ) העיר האיך אפשר לקיים מצות שריפה, הלא אנו כותבים שטר מכירה כללי, ובשטר מפורש שמוכר כל חמצו לנכרי, וא״כ בשעת שריפה כבר הכל ברשות הנכרי, ואיך מקיים מצות שריפת חמץ.

וכ׳ בשם הגאון ר׳ דניאל פראסניץ זצ״ל עצה נכונה שלפני המכירה יתן לחבירו במתנה ע״מ להחזיר כזית חמץ שרוצה לשרוף, ואח״כ ימכור כל חמצו לנכרי, וא״כ אין כזית זה בכלל המכירה, ואח״כ יקבלו בחזרה וישרפנו עכ״ל.

22 יש שהעירו לפקפק לכתוב ׳חוץ׳ כי יכולים לבוא לידי תקלה אם ח״ו ישאר מהחמץ שלא נשרף, וכן לא נמכר להגוי, אז יבוא לידי איסור חמץ ברשותו.

23 עי׳ בשו״ת עמק התשובה (ח״ו סי׳ קל״ה) שהגאב״ד מפאפא זצ״ל חידש מחמת קושיית החת״ס הנ״ל להוסיף בנוסח שטר המכירה שמוכר הכל לנכרי ׳חוץ מעשרה פתיתין שיחדתי לקיים מצות שריפה׳.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בית המדרש
בית מנחם צבי
242 Wallabout St.

בית המדרש
בנין גענעבשטיין
553 Marcy Ave.

בית המדרש
בנין בראך
514 Bedford Ave.

בית המדרש
קיש"ל סאטש 8
83 South 8th St.

בית המדרש
בית המוזריש הגדול
13-14 Hopper St.

בית המדרש
דבירי יואל
161 Harrison Ave.

בית המדרש
ישמח משה
322 Rutledge St.

בית המדרש
ויואל משה
141 Ross St.

בית המדרש
אדי ישראל אלימלך
55 Rutledge St.

בית המדרש
בית נחום חיב
285 Marcy Ave.

בית המדרש
בתך משה
164 Skillman St.

קוֹמִם קְהִלַּת עֲדָתֵנוּ בְּהִלּוּלָא דְּבַר יוֹחָאי

אַשְׁרֵנוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ
בְּהִלּוּלָא דְּבַר יוֹחָאי

בעהשי"ת

בחדוה עילאה אור מופלא רום מעלה מודיעים אנחנו לכל קהלא קדישא
אנשי שלומינו היקרים זקנים עם נערים אשר גם השתא נזכה אשר

כ"ק מרן רבינו
הגה"ק שליט"א

יערוך בעז"ה במקהלות עם קדושים

שלחן הטהור

לכבוד הילולא דרשב"י זיע"א ביום הבהיר

ביום ל"ג בעומר הבעל"ט

בשעה 7:00 לפנות ערב

עזרו אתו ואתכנשו כולנו בני איש אחד להתבשם מאור קדושת
התנא האלקי, אשר תורתו ואור קדושתו היא מאירת עינינו

בהיכל בית המדרש הגדול

14 Hooper Street

מוֹשֵׁב טוֹב יָשָׁבְתָּ:

סעודה רחבה לכל הקהל הקודש
לכבוד הילולת התנא האלקי רשב"י זיע"א

עֵת רָצוֹן הַיּוֹם לָנוּ בִּזְכוּת אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאי:

שירי דביקות ושמחה ברשפי אש
יחד כל הקהל הקודש בתופים ובמחולות

טוֹב וּמֵטִיב הִדְרֵשׁ לָנוּ, בְּהִלּוּלָא דְּבַר יוֹחָאי:

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
ישמיע דברות קודש אמרות טהורות וציצים ופרחים
בגודל קדושת וסגולת היום בהילולא דרשב"י

זכותו הגדול של התנא האלקי הרשב"י זי"ע ישפיע שפע רב בכל העולמות
כדאי הוא לסמוך עליו להמליץ טוב בעדינו להתברך בכל משאלות לבבינו לברכה אמן.

הנהלת הקהלה

לִכְבוֹד הַתַּנָּא הָאֱלֹקִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתיסדה ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
מחולל ע"ב ושקלאזה"ק
משיאה
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel
קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו
Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040
עֲשֵׂה וְמֹאזְנַיִם חָק וְעַכְבְּרֵי אָבֶן
בס"ד
תאו ואיתכנשו
להילולא דבר יוחאי
בחדוה ובהתרוממות דקדושה הננו להודיע לכל הקהל הקודש, שבכמדי שנה בשנה
יתאספו ברוב עם הדרת מלך בקול רנה ותודה המון חוגג, אצל
מעמד הנהדר
הדלקה רבתי
בליל ל"ג בעומר הבעל"ט
יום ב' פרשת בהר הבעל"ט
שיתקיים במעמד רבבות אנ"ש שיחיו כולם באו נקבצו לך
עם שלומי אמוני ישראל מרחבי ניו יארק רבתי
בשטח הענקי רחבת ידים
בחצר ביהמ"ד הגדול
דקרית יואל יצ"ו
תפלת ערבית בביהמ"ד הגדול בשעה 9:13 – ותיכף אח"כ המעמד
ישישו וישמחו כל הקהל הקודש זקנים עם נערים בתופים ובמחולות
בנהורא עילאה וברשפי אש קודש לכבוד התנא אלקי רשב"י זי"ע
אשרי עין ראתה כהן בעבודתו, בהדלקת המדורה ע"י
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
קול חוצב להבות א"ש:
לפני מעמד ההדלקה ישמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דברי הכנה והתעוררות בגודל קדושת וסגולת היום
ויהי רצון שזכותו הגדול של התנא אלקי הרשב"י זי"ע ישפיע שפע רב בכל
העולמות, ויתברכו כולם ממעין הברכות, וכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו
להתברך בכל משאלות לבכם לטובה, אבי"ר.
הנהלת הקהלה
בשעת הריקודין של שמחה יתקיים מעמד
החאלאקעס
ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לילדי אנשי שלומינו מרחבי ניו יארק רבתי וסביבותי'